

Περίοδος Β'
Τεύχος 780
Παρασκευή
24 Ιανουαρίου 2003
Τιμή: 4 Ευρώ

Αλήτρα, ρουφιάνα κοινωνία...

2 Α ΦΕΒ. 2004

- Οι «εγκατεστημένοι ληστές» και τα πολιτικά μας πράγματα
- Οι μεγάλες τεχνικές εταιρείες υποθηκεύουν το μέλλον του τόπου
- Ο θαυμαστός κόσμος των εκβιαστών
- Που πάει η αριστερά;
- Το σωφρονιστικό σύστημα
- Τα θερμιά:
Ενα υπόδειγμα δημοσιογραφίας

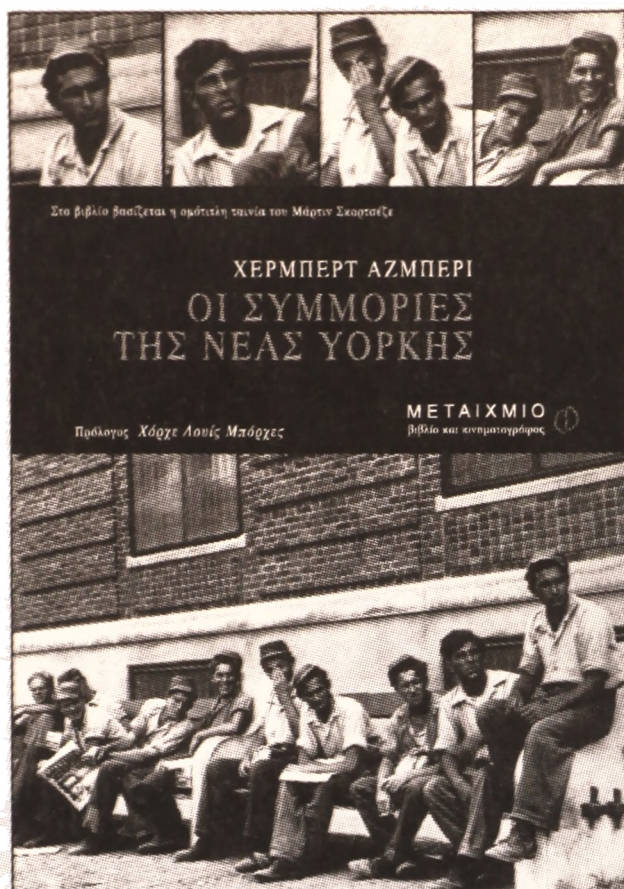
Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΡΧΕΤΑΙ:

- Συνέντευξη με τον πρεσβευτή του Ιράκ Φαρούκ αλ-Φιτυάν
- Συνέντευξη με τον εκπρόσωπο του κουρδικού PUK
- Αμράμ Μίτσα και εκλογές στο Ισραήλ

ISSN 1108-9822

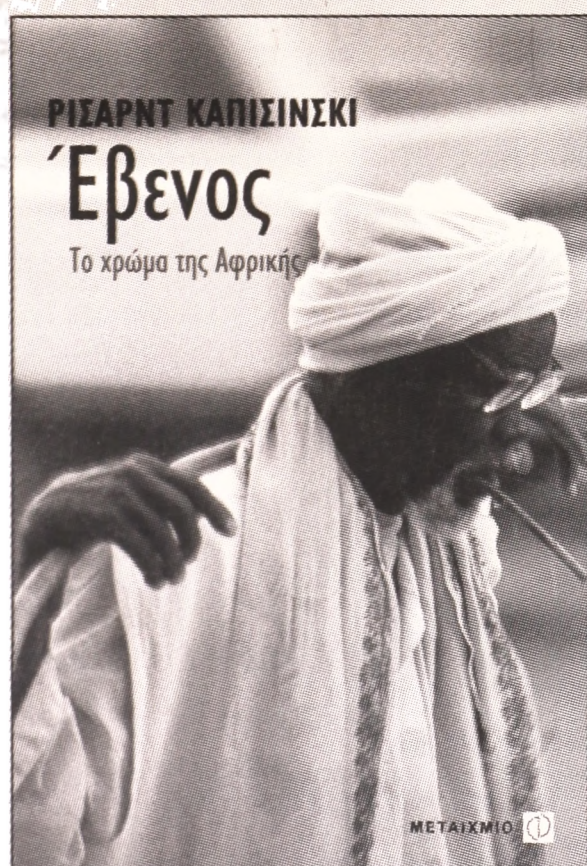

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
 ΔΕΚΑΔΟΣΕΙΣ
βιβλία αιχμής
 ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

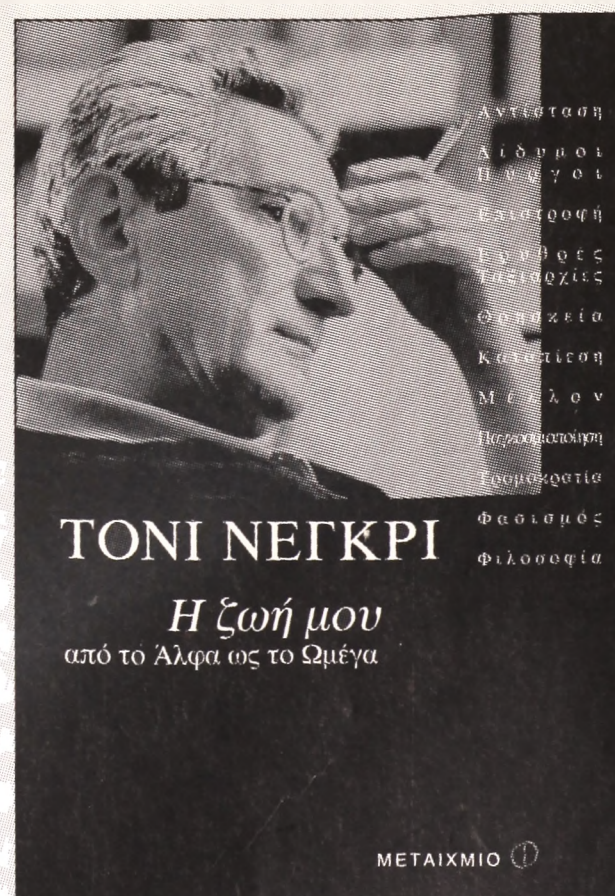
Το βιβλίο της χρονιάς στο οποίο βασίστηκε
 η ομότιτλη ταινία του Μάρτιν Σκορτσέζε
 με πρωταγωνιστές τους Ντάνιελ Ντέι Λιούις,
 Λεονάρντο Ντι Κάπριο και Κάμερον Ντίαζ.

Η πληρέστερη βιογραφία που φωτίζει
 κάθε πτυχή της ζωής
 και του έργου του Αλεξανδρινού.

Το κορυφαίο βιβλίο της χρονιάς
 που πέρασε.
 αξιολόγηση: in.gr

Η αυτοβιογραφία του ανθρώπου
 που κατηγορήθηκε ως «εγκέφαλος»
 των Ερυθρών Ταξιαρχιών.

Περίοδος Β' • Έτος 30ο • Τεύχος 780

Παρασκευή 24 Ιανουαρίου 2003

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrapou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Εύη Ζήση

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 76 δολ. ΗΠΑ, ετήσια 152 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Θολώνοντας το τοπίο	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Πολλά τα «κουβάρια» εν μέσω πολέμου...	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• Όλγα Φωτακοπούλου: Οι μεγάλες τεχνικές εταιρείες υποθηκεύουν το μέλλον του τόπου	14
• Αλέξης Γαγλίας: Η ιστορία του αυθαίρετου ΚΥΤ στον Υμηττό	16
• Όλγα Φωτακοπούλου: Η Ελλάδα δεν ανήκει πια στους Έλληνες;	18
• Πάνος Καζάκος: Η παραβολή των «εγκατεστημένων ληστών» και τα ελληνικά πολιτικά πράγματα	20
• Ρεπόρτερ: «Εκβιασμοί»: Ας μιλήσουμε για εκμαυλισμούς	22
• Ρεπόρτερ: Προς κάθε αρμόδιο εισαγγελέα...	23
• Αλέξανδρος Καζαμίας: Βόρειος Κορέα: Κόβοντας την ουρά του λιονταριού	24
• Τζαμάλ Χατζή Μοχαμάτ: Συνέντευξη στον Τάκη Διαμαντή	26
• Φαρούκ αλ-Φιτυάν: Συνέντευξη στον Σωτήρη Λέτσιο	28
• Carl Dundas: Αμράμ Μίτσα: Γνήσιος άνθρωπος της ειρήνης;	30
• —: Μια συνάντηση με τον εκδότη της εφημερίδας Τα Θερμιά Κωστή Μενεΐδη	33
• Μάνος Στεφανίδης: Πρώιμος Καρνάβαλος ή οι «Ολυμπίδαι»	38
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	39
• Στρατής Μοσχονήσιος: Να βγούμε από το τούνελ	40
• Γιώργος Παπασπυρόπουλος: Ός πότε θα κλαίμε για τον «υπαρκτό»;	41
• Μελίτη Κοντογιώργη: Φτου ξελεφτεριά για όλους	44
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωινό	47
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	48
• Ε. Μουντράκη: Αμαρτίες και Πταίσματα στο Θέατρο Αργώ	52
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Αντώνη Νικολή: Το σπίτι φεύγει	53
• Δ. Χαρίτος: Ματζίντ Ματζίντ: Βροχή	54
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Έκθεση επίπλου, Παρίσι 2003	55
• Μάνος Στεφανίδης: Mad, Bad and Dangerous	56
• Αλέκος Τζιόλας: Ο γλωσσικός στρουθοκαμηλισμός αποφέρει καρπούς	58
• Κώστας Κρεμμύδας: Η ποίηση και η παρουσία του Νάνου Βαλαωρίτη	60
• ΒΙΒΛΙΟ	63

Σκίτσο εξωφύλλου: Τάσος Αναστασίου

ΘΟΛΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΤΟΠΙΟ

ΤΙΤΛΟΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ, τηλεοπτικές εκπομπές, δικαστικές έρευνες – τα πάντα κινούνται στην ομίχλη. Ο Μάκης, ο «Μάκαρος», ο δημόσιος χαφιάς στα παράθυρα και συζητήσεις, συζητήσεις: «Μιά φορά συνάντησα...». Στα δελτία ειδήσεων των κρατικών καναλιών οι εξελίξεις στο Κυπριακό τοποθετούνται τέταρτες στη σειρά μετά την υπόθεση των εκβιαστών-εκμαυλιστών και τους τραμπουκισμούς του Μάκη Ψωμιάδη! «Το μαχαίρι θα φτάσει στο κόκκαλο», με διαβεβαίωσε μόλις προ ολίγου ο κυβερνητικός εκπρόσωπος από το ραδιόφωνο. Δεν πρόσεξα για ποιο πρόβλημα ακριβώς μιλούσε αλλά τ' αφτιά μου παρηγορήθηκαν και ήρεμος συνέχισα την πληκτρολόγηση.

ΣΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ των γεγονότων από το περυσινό καλοκαίρι έως σήμερα, τα πραγματικά προβλήματα προσπαθούν ν' αναδυθούν, τα ερωτήματα τίθενται, αλλά η συζήτηση όλο ξεγλιστρά. Η 17N που βεβαίως και ταλάνισε τον τόπο μια τριακονταετία, ανεδείχθη ως πρώτο θέμα συντροφεύοντας τις συζητήσεις των θερινών διακοπών. Καλώς. Αλλά τώρα πάλι, παραμονές της μεγάλης ή δίκαιης δίκης, άρχισαν νέα τραγούδια: Οι εκβιασμοί, η κατασκευή των άλλοθι και όλα τα σχετικά με τα οποία μας βομβαρδίζουν νυχθημερόν οι διάφοροι τηλεπαρουσιαστές.

ΟΛΟΙ ΜΙΛΟΥΝ για την αλήθεια που δεν αποκαλύφθηκε, αναρωτιούνται γι' αυτή την περίεργη οργάνωση που σκότωσε τον Γουέλς αλλά και τον Παύλο Μπακογιάννη. Αναρωτιούνται όλοι για γνωστούς και επώνυμους που αίφνης μαθαίνουμε ότι ήξεραν τόσα πολλά κι όμως τα θυμήθηκαν –όσα εν μέρει θυμήθηκαν– μετά από δέκα ή είκοσι και περισσότερα χρόνια.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ, ιστορίες επαναστατών που δρουν ως αστυνόμοι και αστυνόμων που δρουν ως κοινοί εγκληματίες, ιστορίες δημοσιογράφων που χρηματίζονται είναι ιστορίες πραγματικές. Και όμως αλλοιώσεις των περιστατικών και μασκαρέματα των προσώπων μεταμορφώνουν τους πρωταγωνιστές αυτών των ιστοριών σε απλούς παρατηρητές. Κοινωνία πλήρως ευτελισμένη κι από δίπλα οι εκμαυλιστές της να καμώνονται τους έκπληκτους!

ΚΑΙ ΟΜΩΣ τις ίδιες ώρες το πόπολο τρέχει να προλάβει τις δουλειές του, πάει στη λαϊκή, στήνεται στις ουρές, μπαينوβγαίνει στα νοσοκομεία. Και πού δουλειά, και πού τιμές στις λαϊκές, και ποιο άδοξο τέλος στην αναμονή, ποια φακελάκια να πρωτομοιράσει! Για όλα αυτά οι κρατούντες τα κλειδιά της ενημέρωσης και οι απονέμοντες τη δικαιοσύνη κωφεύουν. Για άλλα «ερευνούν» και άλλα ευρήματα αναζητούν.

ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ υπόθεση εκβιασμού δεν ομιλεί κανείς. Για τις άδειες λ.χ. των τηλεοπτικών καναλιών και τους όρους λειτουργίας τους. Το κράτος, η κυβέρνηση δηλαδή, χρόνια τώρα παίζει με τους καναλάρχες και τους άορατους μετόχους για να τους εκβιάζει. Τους χορηγεί αλλά και δεν τους χορηγεί τις νόμιμες άδειες. Έτσι παίζεται ένα ατελείωτο γαϊτανάκι αλληλεξάρτησης και εκβιασμών μεταξύ της κυβέρνησης και των αφεντικών των ΜΜΕ.

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ, όταν δεν κρύβονται, εμφανίζονται να διαψεύδουν τα προφανή για τους εξοπλισμούς, για το Στάδιο Καραϊσκάκη, για τις υπερβάσεις στα μεγάλα τεχνικά έργα. Μήπως γνωρίζετε να με πληροφορήσετε για την τύχη της ιστορίας με την «τρύπα» στη Δουκίσσης Πλακεντίας; Ο κ. Λαλιώτης, μεταμφιεσμένος τώρα σε μουσάτο σοσιαλιστή, γιατί δεν απολογείται; Τι συμβαίνει; Ήταν μαθητευόμενος μηχανικός, ή απλός διεκπεραιωτής των συμφερόντων του Μπόμπολα και των λοιπών συνεταίρων; Τι έπραξε όταν οι καταγγελίες έπεφταν βροχή; Με την Mayo ασχολιόταν. Το «πόθεν έσχες» όμως του κ. Λαλιώτη δεν ήρθε η ώρα να ερευνηθεί σε βάθος; Αυτά είναι όσα πραγματικά πρέπει να ερευνηθούν. Και γιατί π.χ. η δικαστική έρευνα για τον Κόκκαλη ένα χρόνο τώρα έχει βαλτώσει, ενώ αντιθέτως του παραχωρούνται νέες χαριστικές συμβάσεις; Ο κ. Χρ. Λαμπράκης άρχισε πάλι να κρεμά τα διαφημιστικά πανό με τις χορηγίες της Intracom στον πολιτισμό που για κάποιο διάστημα δίσταζε κι αυτός ακόμη να αναρτά στο Μέγαρό «του».

ΤΩΡΑ το πεδίο ανοίγει και πάλι. Οι εκβιαστές –ναι, υπαρκτοί και γνωστοί εκβιαστές– έχουν έρθει στο προσκήνιο. Ας ασχοληθούμε με τις «έρευνες» περί την δραστηριότητά τους κι ας αφήσουμε ήσυχο τον κ. Λαλιώτη ν' απολαμβάνει τους κόπους του ή τον κ. Κόκκαλη να επεκτείνει τις δουλειές του – και τους διάφορες μεσάζοντες.

ΜΠΟΡΕΙ
ΝΑ ΠΙΝΕΙ ΠΟΛΕΜΟΣ
ΣΤΟ ΙΡΑΚ...

...ΑΛΛΑ ΔΕΝ
ΜΕ
ΑΠΑΣΧΟΛΕΙ...

ΕΙΜΑΙ
ΝΑΥΑΓΟΣ
ΣΤΟΝ
ΚΟΣΜΟ ΜΟΥ...

Πολλά τα «κουβάρια» εν μέσω πολέμου...

ΓΙΑ ΤΟΝ Τζορτζ Μπους «ο χρόνος στο Ιράκ τελείωσε». Αλλά για την ελληνική προεδρία, τις περισσότερες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, για δεκάδες χιλιάδες διαδηλωτές σε όλο τον κόσμο, ο πόλεμος –ο πόλεμος που προετοιμάζουν και προωθούν οι φιλοπόλεμοι κύκλοι των ΗΠΑ και της Βρετανίας– μπορεί (και πρέπει) να αποτραπεί.

ΕΙΝΑΙ εύκολη, άραγε, η αποτροπή αυτή; Όχι, δεν είναι, καθώς ο Μπους και οι περί τον Μπους –τυφλοί τα τ' ώτα, τον τε νουν, τα τ' όμματα, κ.λπ.– επείγονται να κάνουν πράξη τον πόλεμο αυτόν. Αλλά ούτε εύκολη, από την άλλη, είναι η διαμόρφωση κοινής ευρωπαϊκής θέσης απέναντι σε έναν πόλεμο που επέρχεται με ακρίβεια νομοτελικού φαινομένου. Παραμένει γεγονός ότι, για πρώτη φορά, κυβερνήσεις μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών (όπως της Γερμανίας ή της Γαλλίας) αισθάνθηκαν την ανάγκη να διαφοροποιηθούν όχι μόνο απροσημάτιστα, αλλά και εντονότατα, απέναντι σε συγκεκριμένες επιλογές των ΗΠΑ. Ο γερμανός καγκελάριος Γκέρχαρντ Σρέντερ, μάλιστα, έφθασε να δηλώνει ότι η Γερμανία δεν πρόκειται να μετάσχει στον πόλεμο κατά του Ιράκ, ακόμα και αν το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ δώσει πράσινο φως για τον πόλεμο αυτόν.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, πολλές είναι οι εκδηλώσεις ή οι καταστάσεις ή οι αντιδράσεις που εξοργίζουν τον Μπους και τους επιτελείς του: Πρώτον, οι δηλώσεις του επικεφαλής των επιθεωρητών του ΟΗΕ Χανς Μπλιξ, ο οποίος, αντί να «επιβεβαιώσει» ότι, πράγματι, το Ιράκ διαθέτει πυρηνικά και χημικά όπλα, ικανά να καταστρέψουν τις ΗΠΑ και ολόκληρη την υφήλιο, το παίξει –άκουσον! άκουσον!– «ήξεις αφήξεις» και ζητεί πρόσθετο χρόνο, για να ολοκληρώσουν οι επιθεωρητές το έργο τους! Δεύτερον, ο Μπους «έχει αγανα-

κτήσει» όχι τόσο από τις αντιπολεμικές διαδηλώσεις στην Ευρώπη ή στο Τόκιο ή στη Μέση Ανατολή ή στην Ωκεανία, όσο από τις ολοένα πυκνότερες (σε στυλ κρεσέντο) διαδηλώσεις μέσα στις ίδιες τις ΗΠΑ – από το Καπιτώλιο, στην Ουάσιγκτον, μέχρι το Σαν Φρανσίσκο. [Ο Μπους δεν συγχωρεί το ότι οι διαδηλωτές φέρουν πλακάτ με τη φωτογραφία του «ανφάς» και «προφίλ», κάτω από την επιγραφή: «WANTED»]. Τρίτον, τόσο ο Μπους, όσο και ο Μπλερ εξακολουθούν να στέλνουν στρατιώτες και σιδηρικά στην περιοχή. Πλην ο μεν Μπους εξακολουθεί ν' απορεί για το «κύμα ανταμερικανισμού» που σαρώνει ακόμα και την Ευρώπη, ο δε Μπλερ θέλει να πιστεύει ότι όταν κηρυχθεί ο πόλεμος, «ο λαός θα μας ακολουθήσει».

ΠΛΗΝ, Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΔΕΝ ΑΠΑΛΕΙΦΕΙ...

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ, βέβαια, είναι «πάντων πατήρ»... Ο πόλεμος, όμως, δεν απαλείφει και κάποια εσώτατα δικά μας, είτε πρόκειται για δεσμεύσεις που ανέλαβε η κυβέρνηση (ύστερα από παρέμβαση των Βρυξελλών) για τον έλεγχο του χρέους και την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών, είτε για το κουβάρι των εκβιασμών, στο όνομα της 17 Νοέμβρη.

Η «ΙΣΧΥΡΗ ΕΛΛΑΔΑ», η «ισχυρή οικονομία», είναι ένα από τα προσφιλή συνθήματα του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη, συνεπικουρούμενου, φυσικά, από τον υπουργό Οικονομίας Ν. Χριστοδουλάκη... Όσοι παροικούν, όμως, την Ιερουσαλήμ, ξέρουν ότι η πραγματικότητα είναι άλλη, καθώς τα εισοδήματα των νοικοκυριών παραμένουν καθηλωμένα, τα σημάδια της κρίσης έκδηλα (η πίεση έχει επεκταθεί και στον χώρο των μικρομεσαίων), ενώ η συνεχιζόμενη μείωση των εξαγωγών επιβεβαιώνει, ως ένα μεγάλο βαθμό, την πτώση

της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων. Όσο για τον ρόλο των Βρυξελλών, το τελευταίο Συμβούλιο ECOFIN ενέκρινε μεν το επικαιροποιημένο πρόγραμμα σταθερότητας της Ελλάδας για το 2002, αλλά δεν παρέλειψε να υποδείξει συγκεκριμένους κανόνες ελέγχου των δαπανών, σε συγκεκριμένες κατηγορίες δημοσίων δαπανών, όπως είναι οι μισθοί του δημοσίου κ.ά. Παράλληλα, το ECOFIN υπέδειξε επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων στις αγορές εργασίας, κεφαλαίων και αγαθών, καθώς και στο ασφαλιστικό-συνταξιοδοτικό σύστημα της χώρας.

ΤΙΣ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ αυτές της Κομισιόν η Καθημερινή στέγασε κάτω από ένα πρωτοσέλιδο τίτλο που έλεγε «Οι Βρυξέλλες επιβάλλουν λιτότητα», ενώ η ίδια εφημερίδα, με κύριο της άρθρο, καλεί την κυβέρνηση ν' αλλάξει γραμμή πλεύσης, να εγκαταλείψει τις ωραιοποιήσεις και ν' αναλάβει παραγωγικές πρωτοβουλίες.

ΟΤΑΝ ΔΕΣΠΟΖΕΙ Η ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, κι ενώ κορυφώνονται, σήμερα και αύριο, στο Ναύπλιο, οι τετραήμερες εκδηλώσεις της Πρωτοβουλίας του Ελληνικού Κοινωνικού Φόρουμ, η ΓΣΕΕ, με ανακοίνωσή της, ζητεί να κατοχυρωθεί η πλήρης απασχόληση και να μην υιοθετηθούν ρυθμίσεις για μεγαλύτερη ελαστικότητα στην αγορά εργασίας. Σχετικά, ο πρόεδρος της ΑΔΕΔΥ, Σπ. Παπασπύρου, ανέφερε ότι, από τη σύνοδο της Λισαβώνας, ο αριθμός των ανέργων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε από 13 σε 14 εκατομμύρια. Από την άλλη, αισθάνθηκε την ανάγκη να υπογραμμίσει ότι δεν θα πρέπει να «αξιοποιηθούν» οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004, προκειμένου να υπονομευθούν ή να απορρυθμισθούν εργασιακά δικαιώματα.

ΟΙ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ αυτές γίνονται

ενώ συνεχίζεται η αντιπαράθεση (πολιτικο-κομματική, την χαρακτηρίζουν ορισμένοι) ανάμεσα στην κυβέρνηση και τη Νέα Δημοκρατία. Ωστόσο, και ενώ όλοι συμφωνούν ότι τα κυκλώματα που λυμαινόνται το δημόσιο χρήμα ευδοκιμούν μέσα σε κλίμα αδιαφάνειας, η μεν κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι όλα βαίνουν καλώς, ότι δεν υπάρχουν, δηλαδή, ευνοούμενοι ή αδικημένοι προμηθευτές του δημοσίου, ενώ η Νέα Δημοκρατία υποστηρίζει ακριβώς το αντίθετο.

ΗΔΗ, Ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της Ν.Δ., Π. Παυλόπουλος, κατηγορήσε την κυβέρνηση ότι όχι μόνον «ολιγωρεί να θεσπίσει θεσμούς, αλλά και παρέχει θεσμικό έρεισμα στη διαφθορά, στη διαπλοκή και την αδιαφάνεια», ενώ, απαντώντας στις καταγγελίες αυτές, ο υφυπουργός Τύπου Τ. Χυτήρης κάλεσε τα επικρίνοντα στελέχη της Ν.Δ. να «κοιταχθούν στον καθρέπτη», δεδομένου ότι οι διαπλοκές χαρακτήριζαν πάντοτε τον χώρο της δεξιάς.

ΟΧΙ ΕΝΑ, ΑΛΛΑ ΠΟΛΛΑ ΤΑ «ΚΟΥΒΑΡΙΑ»

ΑΠΟ ΤΗΝ άλλη, διευρύνεται συνεχώς η έρευνα που διενεργείται από τον εισαγγελέα Πρωτοδικών Δ. Παπαγγελόπουλο, σε σχέση με εκβιασμούς επιχειρηματιών, εν ονόματι της 17N! Κάποιοι γράφουν για την «χαμένη τιμή της δημοσιογραφίας», όταν (μεταξύ των εκβιαστών) αναφέρονται ονόματα εκδοτών ή δημοσιογράφων, ενώ άλλοι, προχωρώντας ακόμα περισσότερο, υποστηρίζουν ότι η δημοσιογραφία γίνεται, ολοένα και περισσότερο, ουραγός των δυνάμεων εκείνων που, καλώς εχόντων των πραγμάτων, όφειλε να ελέγχει!

ΠΑΝΤΩΣ η έρευνα άρχισε να ανακαλύπτει εκβιαστές και εκβιασμούς πάσης φύσεως, με εκβιαζομένους όχι μόνο επιχειρηματίες, αλλά ακόμα και μητροπολίτες: «Η μου δίδεις τόσα ή δημοσιοποιώ το άλφα προσωπικό σου ζήτημα ή την άλφα προσωπική σου αδυναμία.» Φυσικά, όταν ο αρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος ρωτήθηκε σχετικά, είπε ότι δεν ξέρει τίποτε για τον... φόνο, ότι ποτέ κανείς (μητροπολίτης ή κοσμικός) δεν του ανέφερε το παραμικρό και ότι όλα όσα γράφονται ή λέγονται είναι, προφανώς, «ανακριβή και ατυχέστα-

τα». [Φαίνεται ότι, για μια ακόμα φορά, ο κ. Χριστόδουλος «διάβαζε τας Γραφάς», γι' αυτό τίποτε δεν άκουσε, τίποτε δεν πληροφορήθηκε...]

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ και στο «Δεκαπενθήμερο» που επισκοπούμε, η Ευρωπαϊκή Ένωση αισθάνθηκε την ανάγκη να μας προειδοποιήσει ότι ο ιός της γρίπης επέρχεται (το πότε, ακριβώς, δεν μπορεί να προβλεφθεί) και ότι, συνεπώς, όλες οι ευρωπαϊκές χώρες θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν, προκειμένου να αντιμετωπισθεί μια πανδημία γρίπης.

ΣΤΟ ΙΔΙΟ «Δεκαπενθήμερο», ο μεν

Ραούφ Ντενκτάς κάλεσε τους «γκρίζους λύκους» να διαδηλώσουν το «υψηλό πατριωτικό τους φρόνημα», προκειμένου ν' αντιρροπήσουν τους απάτριδες Τουρκοκυπρίους που ζητούν «επανένωση του νησιού και ένταξη της ενιαίας Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση», ενώ οι αντιπολιτευόμενοι τον Ντενκτάς Τουρκοκύπριοι καλούν την ελληνοκυπριακή πλευρά ν' αποδεχθεί το σχέδιο Ανάν «ως έχει», προκειμένου να προωθηθεί η αποδοχή του σχεδίου και ν' αποτραπεί η μετανάστευση των Τουρκοκυπρίων.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΥΠΟΥ

Τι ν' απέγινε άραγε ο ευγενής και αυστηρός εκείνος αξιωματικός της Αστυνομίας ο οποίος με περισσή επισημότητα έδινε πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο των ερευνών για τη 17Ν. Είχε κιόλας ειπωθεί ότι ο «νέος θεσμός» δημιουργήθηκε με υπόδειξη των άγγλων πρακτόρων που είχαν κατακλύσει τα γραφεία της Αντιτρομοκρατικής. Πάει, ξεχάστηκε ο εκπρόσωπος. Ούτε το όνομά του δεν θυμόμαστε πια. Σήμερα η ελληνική αστυνομία θυμήθηκε τα παλιά της και διόρισε, άτυπα μάλλον, νεόν εκπρόσωπο τύπου: τον Κακαουνάκη. Ο οποίος εμφανίζεται τακτικά στα παράθυρα όλων των καναλιών και του ζητούνται οι τελευταίες πληροφορίες τις οποίες και αφειδώς προμηθεύει. Ναι, αυτός είναι ο εκσυγχρονισμός. Τώρα θα μου πείτε: Τίνος; — Ίσως της ΕΛ.ΑΣ., ίσως του Κακαουνάκη.

Χ.Ν.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Κύριε πρωθυπουργέ, ένα σημείωμα για τον διαχειριστή της πολυκατοικίας μας —φωτιά τα κοινόχρηστα, κ. Σημίτη μου!— να το εμβάσω σε σας προσωπικά ή θα το παραλάβει ο κ. Πανταγιάς; Μετά τιμής

Σ. Τσαχπινόγλου

Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΧΤΥΠΑ ΣΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟ

Τη διαβεβαίωση ότι το Ναύπλιο θα παραμείνει μια ανοιχτή πόλη χωρίς περιορισμούς και απαγορεύσεις ως προς την διοργάνωση διαδηλώσεων —και για όσες ημέρες θα διαρκεί η σύνοδος των υπουργών Εργασίας της Ε.Ε.— έδωσε με δηλώσεις του ο υπουργός Εργασίας αλλά και η δημοτική αρχή Ναυπλίου.

Οι εξελίξεις αυτές από πολλούς θα μπορούσαν να ερμηνευτούν ως μια έξυπνη κίνηση της κυβέρνησης για την αποτροπή κλίματος, που πιθανόν να οδηγούσαν σε σκληρές συγκρούσεις ανάμεσα στην αστυνομία και τους εκπροσώπους οργανώσεων και κινημάτων —παρόμοιες με αυτές που σημάδεψαν τις συνόδους κορυφής στη Βαρκελώνη, το Γκέτεμποργκ και τη Γένοβα. Οι εξελίξεις αυτές διόλου δεν καθησυχάζουν όσους προβληματίζονται ως προς το μέλλον των εργασιακών σχέσεων στην Ευρώπη σε συνδυασμό πάντα με τις προθέσεις των κεντροδεξιών κυβερνήσεων για περιστολή του κοινωνικού κράτους.

Η ανεργία στην Ε.Ε. δεν δείχνει σταθερά σημάδια ύφεσης, και στην Ελλάδα με διάφορα ταχυδακτυλουργικά κόλπα ο δείκτης κυμαίνεται στο 11%. Τα στοιχεία αυτά συμβαδίζουν με το γεγονός ότι ο ρυθμός ανάπτυξης έπεσε στο 3,8% έναντι του 4,1% το 2001, ενώ η οικονομία βυθίστηκε στην ύφεση καταγράφοντας αύξηση μόλις 0,6% έναντι 3,5% πέρυσι. Αλλά και το 35ωρο ουσιαστικά δεν προχωρά, αφού μόνο στη Γαλλία συνεχίζει να εφαρμόζεται σε μικρή κλίμακα. Στην Ιταλία η μεγάλη αυτοκι-

νητοβιομηχανία ΦΙΑΤ ετοιμάζει μεγάλο αριθμό απολύσεων και στη Γερμανία τα εργατικά συνδικάτα ετοιμάζονται ν' ανοίξουν το χορό των κινητοποιήσεων ενάντια στην κρατική πολιτική. Στον ευρωπαϊκό χώρο νέες πρωτοβουλίες κάνουν την εμφάνισή τους, όπως ο δανεισμός εργαζομένων από συγκεκριμένα γραφεία με όρους που θυμίζουν δουλοπάροικους.

Και το σημαντικότερο: Το περίφημο 8ωρο αποτελεί πια παρελθόν στον ιδιωτικό τομέα με την απειλή της απόλυσης να επικρέμεται. Η ελαστικότητα του ωραρίου στο αποκορύφωμά της... Μέσα σ' αυτό το νοσηρό και γεμάτο αβεβαιότητες εργασιακό περιβάλλον τι περιμένει η ελληνική προεδρία να καταφέρει μετά το πέρας των εργασιών στο Ναύπλιο; Αυτό που η ελληνική πλευρά επιδιώκει είναι να διασφαλισθεί ότι η Ένωση θα δείξει σταθερό ενδιαφέρον για θέματα κοινωνικής πολιτικής όπως είναι αυτό των συντάξεων. Διά στόματος του υπουργού κ. Ρέππα τονίσθηκε ότι θα προωθηθεί μια ενιαία διαδικασία για θέματα κοινωνικής πολιτικής. Το πώς όμως θα πεισθούν όλοι οι εταίροι για να συνυπογράψουν μια στρατηγική κοινωνικής συνοχής, ίσως να εξαρτηθεί και από το κατά πόσο θα κάνουν αισθητή την παρουσία τους στους ιστορικούς δρόμους του Ναυπλίου οι έλληνες και ξένοι διαδηλωτές.

Σ. Λέτσιος

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΛΑΛΙΩΤΗ

σίων έργων στην εποχή του εκσυγχρονισμού σ' έναν επί πτυχίω οδοντογιατρό αποδεικνύοντας ότι γράφει στα παλαιότερα των υποδημάτων της τη γνώση, την εξειδίκευση, την παιδεία κ.ο.κ.

Όμοια η βενιξελοβουλή ψηφίζει εκούσα-άκουσα το ασυμβίβαστο για να γεμίσει στο μέλλον το κοινοβούλιο με ακραιφνή κομματόσκυλα που θα έχουν πάρει τα πτυχία τους απ' τη Χαριλάου Τρικούπη, τη Ρηγίλλης, την Κουμουνδούρου ή τον Περισσό. Αυτή η απαξία της ουσιαστικής μόρφωσης είναι ψηλαφητή στις μέρες που ζούμε. Ο τόπος εμπιστεύθηκε

σε μια κυρία Γιάννα το μεγαλύτερο μεταπολεμικό του στοίχημα και την στοίχισε με τους Λαλιώτη, Βενιζέλο, Λιάνη και Αβραμόπουλο για την καλύτερη... ευδωσή του.

Είναι λοιπόν το λιγότερο αφέλεια να διερωτώμαστε πού οφείλεται όλη αυτή η προϊούσα κατρακύλα. Το κράτος των Λαλιώτηδων προγραμματίζει επιστημονικά όσον αφορά στην προώθηση των συμφερόντων του αλλά αυτοσχεδιάζει ατζαμίδικα όταν πρόκειται για τα δικά μας. Πολίτες, γρηγορείτε, προτού είναι τελεσίδικα αργά.

Στέφανος Προτεστάκις

ΕΝΑΣ ΕΝΤΙΜΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ο αξιότιμος κύριος Γρηγόρης Μιχαλόπουλος έχει αναδειχθεί σε σταρ τις τελευταίες μέρες. Εμφανίζονται διάφοροι διαπορούντες «πώς είναι δυνατόν...» κ.λπ., κ.λπ. Έχουν λησμονήσει όμως ότι ο Γρ. Μιχαλόπουλος, πάλαι ποτέ γραφολόγος το επάγγελμα και εν συνεχεία εκδότης φιλοβασιλικών και φιλοχουντικών εντύπων, έχει τιμηθεί με το δημοσιογραφικό βραβείο Μπότση για «τη συμβολή του στο δημοσιογραφικό επάγγελμα». Του είχε μάλιστα απονεμηθεί κάτω από περιέργες συγκυρίες οι οποίες δεν διευκρινίστηκαν ποτέ. Κάποιοι ψιθύριζαν τότε ότι είχε στείλει μηνύματα ο Μιχαλόπουλος σε μέλη της επιτροπής τα οποία «επείσθησαν» και εν συνεχεία του απένεμαν το τιμητικό βραβείο.

Θα άξιζε να είχαμε ένα σχόλιο από την Ένωση Συντακτών γι' αυτό το θέμα. Διότι κάτι γνωρίζουν σχετικά. Εκτός και αν θεωρούν ότι καλώς απενεμήθη τότε το βραβείο...

Χ.Ν.

ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ

Τον Σωκράτη και τον Πλάτωνα θυμήθηκε ο γνωστός ευρωβουλευτής Ντανιέλ Κον Μπεντίτ, ο οποίος, κατά την ενημέρωση του ευρωκοινοβουλίου από τον πρωθυπουργό Κώστα Σημίτη, του απηύθυνε πρόσκληση σε δείπνο, αν καταφέρει ως προεδρεύων της Ευρωπαϊκής Ένωσης να οδηγήσει όλες τις ευρωπαϊκές χώρες σε μία κοινή αρνητική στάση έναντι της προετοιμαζόμενης στρατιωτικής επίθεσης των Αμερικανών –και των Βρετανών– στο Ιράκ.

Ο έλληνας πρωθυπουργός, απαντώντας στον –κάποτε «ερυθρό» και νυν «πράσινο», αλλά πάντα εκρηκτικό– «Ντάνι», αποδέχτηκε την ανοιχτή αυτή πρόκληση, υπογραμμίζοντας μάλιστα προκαταβολικά την κοινή θέση της Ελλάδας και άλλων χωρών της Ευρώπης εναντίον του πολέμου.

Όμως η ελληνική προεδρία αντιμετωπίζει ήδη περισσότερες και μεγαλύτερες προκλήσεις εκ μέρους της υπερατλαντικής υπερδύναμης, η οποία είναι γνωστό ότι, παρά όσα λέει, έχει γραμμένη στα παλιά της παπούτσια την

Ευρωπαϊκή Ένωση, γι' αυτό και, σε μια απροσχημάτιστη προσπάθεια να την υπερκεράσει, ώστε να προλάβει μια ενδεχόμενη αρνητική στάση της, καλεί τώρα τους Ευρωπαίους να στηρίξουν τα σχέδιά της για το Ιράκ, αλλά ως μέλη του ΝΑΤΟ.

Βεβαίως δεν θα περίμενε κανείς τίποτε περισσότερο από τους Αμερικανούς, οι οποίοι συνηθίζουν να χρησιμοποιούν όλα τα θεμιτά και αθέμιτα μέσα που διαθέτουν για να πετύχουν τους στόχους τους, στους οποίους εκτός των άλλων πρωτεύουσα θέση κατέχει και ο πλήρης έλεγχος της Ευρώπης.

Έτσι, το στοίχημα για τον έλληνα πρωθυπουργό αποκτά μεγαλύτερη σημασία, καθώς σ' αυτό διακυβεύονται τόσο η ειρήνη και η σταθερότητα σε διεθνές επίπεδο, από τον πόλεμο που μεθοδεύεται, όσο και το μέλλον της Ένωσης, ως ανεξάρτητου διεθνούς οργανισμού. Μαζί μ' αυτά βεβαίως και το συμβολικής σημασίας δείπνο που του προσφέρει ο Ντανιέλ Κον Μπεντίτ. Θα το κερδίσει άραγε;

Τ.Κ.Δ.

ΤΑ «ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ» ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΑΝΑΡΠΑΣΤΑ

Διαφημίστηκε από μια εφημερίδα η «αποκλειστική» δημοσίευση δύο σελίδων από το ημερολόγιο του Δ. Αγγελόπουλου. Και την άλλη μέρα είχαν την «αποκλειστικότητα» όλες σχεδόν οι εφημερίδες. Καλά, κ. Χρυσοχοϊδη, δεν μπορείτε να χειριστείτε κάπως διαφορετικά το θέμα των «διαρροών» που γίνονται από το Υπουργείο σας;

Χ.Ν.

ΑΣΤΥΝΟΜΕΙΣΤΕ ΤΟΥΣ

Αδέρφια, η Αθήνα αστυνομικοκρατείται σήμερα περισσότερο κι απ' την εποχή της χούντας! Λεωφορεία της Αστυνομίας σταθμεύουν μόνιμα έξω από τη βουλή, το ΥΠΕΞ, τα γραφεία της Ε.Ε., την αμερικανική πρεσβεία, το Μέγαρο Μουσικής, το Μαξίμου, ενώ διμοιρίες ενόπλων περιπολούν και σταθμεύουν στα πεζοδρόμια του Συντάγματος και της Ομόνοιας. Αν μάλιστα σκεφτείτε πόσοι ένστολοι φρουρούν πολιτικούς, τραπεζίτες, μεγαλοδημοσιογράφους και λοιπούς παράγοντες του συστήματος, θ' αντιληφθείτε ότι, τουλάχιστον σύμφωνα με το Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως, η πόλη αυτή είναι σε έσχατο κίνδυνο. Φαντάσου να μην είχε εξαρθρωθεί και η «17 Νοέμβρη»!

Τζιμ Μπούκης

ΟΤΑΝ Τ' ΑΗΔΟΝΙΑ... ΚΡΩΖΟΥΝ

Αηδόνι της Πάτρας –για όσους νεότερους δεν το γνωρίζουν– έλεγαν κάποτε στη Ν.Δ. τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας εξαιτίας της ευφράδειάς του. Αν και παλαιάς σχολής, την ευφράδεια την έχει – τόσο ώστε ενίοτε τον ξεπερνά και η ίδια ακόμα η ροή του λόγου του, όπως φαίνεται να συνέβη την περασμένη Δευτέρα στα Γρεβενά. Διότι πώς αλλιώς να ερμηνεύσει κανείς την απαράδεκτη φράση του, ότι «η Τουρκία δεν άφησε πίσω της κανένα δείγμα πολιτισμού»; Ίσως η ΕΤ, που τη μετέδωσε, να μην ανησυχεί ιδιαίτερος αν τα λόγια αυτά ακούγονται σαν αντιλαλος της σκοταδιστικής σκέψης του Αρχιεπισκόπου Χριστόδουλου, ο οποίος την ίδια

μέρα απεφάνθη πως «οι λεηλασίες και οι βαρβαρότητες της Τουρκίας δεν της δίνουν το δικαίωμα να θέλει να ανήκει στην Ευρώπη». Στην ίδια φράση του Προέδρου κολλούσε ένας έπαινος για το πόσο «σπουδαία» είναι η κυβερνητική πολιτική της ελληνοτουρκικής προσέγγισης, κι αυτό τον ενδιέφερε. Παρομοίως, οι «οριενταλιστικές» ανοησίες του Αρχιεπισκόπου εξυπηρετούν κι αυτές τις ακροδεξιές και αντικυβερνητικές του σκοπιμότητες. Όμως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας γιατί; Με τέτοιες υπεργενικεύσεις μόνο την ελληνοτουρκική προσέγγιση θα μπορούσε άθελά του να υπονομεύσει.

Μένης Ξένος

BIG ΜΠΑΤΑΞΟΥΔΗΣ

Εξαίσια συνύπαρξη του παλαιού με το σύγχρονο σε χιονισμένο τοπίο και με τις επιγραφές των χουλιγκάνων στη βάση του Μνημείου (έργο, αν δεν απατώμαι, του Β. Μουστάκα). Ο Αλέξανδρος λοιπόν πάλι επίκαιρος και η κληρονομιά του αφορμή αντιδικίας και διαγκωνισμού πολλών. Κάτι σαν την ΑΕΚ, τα οικονομικά της και τον σούπερ υπόδικο-παράγοντά της, ο οποίος πάντως, κατά δήλωση φίλου δικαστικού, έχει ένα ποινικό μητρώο ισοδύναμο τηλεφωνικού καταλόγου. Ενώ όμως όλη η κυβέρνηση βάλθηκε να εξαλείψει το μίasma Μακ, εν Θεσσαλονίκη ο Μπατατούδης χαίρει άκρας υγείας και εμπιστοσύνης. Τι κι αν οι «Δικέφαλοι» χειμάζονται από αφερέγγυες και μπαταξίδικες διοικήσεις; Τι κι αν οι επικεφαλής τους είναι αγαπημένοι της Θέμιδας; Ο ένας στο πυρ στο εξώτερον ο άλλος... απλώς είναι δικός μας.

Σία Τσαχπινόγλου

ΜΕΧΡΙ ΠΟΥ ΘΑ ΦΤΑΣΕΙ Η ΜΠΟΧΑ;

Μπαμμ... ηκούσθη στον αέρα και συνταράχθηκε το πανελλήνιο. Έτσι νομίζουν δηλαδή. Οι συγκεκριμένοι γνωστοί –όχι «συνήθεις ύποπτοι» ή «γνωστοί άγνωστοι», αλλά επώνυμοι– πρωταγωνιστές της τηλεπαραπληροφόρησης, ο αχταρμάς των δημοσιογράφων και «δημοσιογράφων», των δικηγόρων, ακαδημαϊκών, πολιτικών, ακόμα και καλλιτεχνών, αθλητών και άσχετων πολιτών, που σχεδόν καθημερινά, από τα «παράθυρα» εκπομπών συγκεκριμένων τηλεοπτικών αστέρων, με αστεία σοβαροφάνεια μας φλομώνουν με πλείστες όσες χυδαιότητες και τερατώδεις αερολογίες επί παντός του επιστητού, η γνωστή συμμορία τις ημέρες αυτές ξαναχτύπησε.

Και αυτή τη φορά πιο βάνουσα – έτσι, για να υποτιμήσει ακόμα περισσότερο τη νοημοσύνη και να προσβάλει με τον πιο κατάφορο τρόπο όσο από τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπεια επιμένει να διατηρεί η ελληνική κοινή γνώμη, για την οποία οι ίδιοι διακηρύσσουν ότι κόπτονται.

Έτσι, με την ιδιοτελή και χαιρέκακη προτροπή τηλεοπτικών αστέρων, οι γνωστοί «παραθυρόβιοι» άνοιξαν τους οχετούς ενός λαθρόβιου υποκόσμου, στον οποίο δημοσιογράφοι, δικηγόροι και μεγαλοεπιχειρηματίες, από εκείνους που υποτίθεται ότι στηρίζουν την οικονομική ζωή του τόπου, παίζοντας ακόμα και με το αίμα θυμάτων της τρομοκρατίας, έβγαλαν στη φόρα τα σώψυχά τους, κατηγορώντας και καθυβρίζοντας δημόσια ο ένας τον άλλο για εκβιασμούς, κομπίνες, μίζες και άλλες ενέργειες.

Βεβαίως, οι καναλάρχες, οι οποίοι θέτουν τα πάντα στην υπηρεσία της τηλεθέασης, τρίβουν τα χέρια τους, θεωρώντας την αναταραχή που προκαλείται ως τεράστια τηλεοπτική επιτυχία. Η «επιτυχία» αυτή όμως δείχνει με τον πιο ωμό τρόπο το θεσμικό έλλειμμα που υπάρχει στη χώρα.

Σωστά –αν και αργά, αφού πολλά απ' όσα καταμαρτυρούνται ήταν ήδη γνωστά– η δικαιοσύνη ανέλαβε να ξεδιαλύνει

την κατάσταση. Κυβερνητικοί παράγοντες μάλιστα έσπευσαν να προσφέρουν τη γνωστή καραμέλα, ότι δηλαδή η έρευνα θα πάει «πολύ βαθιά» και θα «φτάσει μέχρι το κόκκαλο».

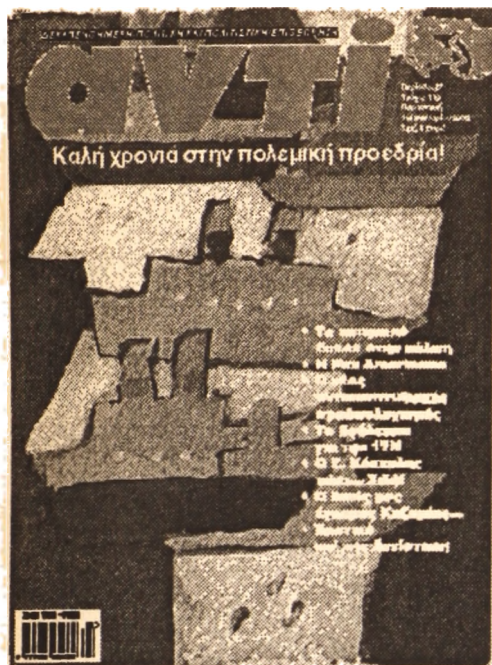
Πόσο βαθιά όμως μπορεί να πάει μια τέτοια έρευνα, όταν είναι βέβαιο ότι εκείνο που θα φροντίσει επιμελώς θα είναι να μη θιγούν μεγάλα οικονομικά και κυρίως πολιτικά συμφέροντα.

Και τάχα η ενεργοποίηση του εισαγγελέα θα σταματήσει αυτόν τον κατήφορο κι αυτή τη δυσσομία που μας πνίγει; Μάλλον όχι. Αντίθετα, το νέο «ριάλιτι» που μας επιφυλάσσουν η τηλεθέαση και οι λογής πρωταγωνιστές της φαίνεται ότι θα διαρκέσει πολύ ακόμα. Τι κι αν η μπόχα μάς πνίγει σε βαθμό που μας απειλεί με πνευματική και ηθική ασφυξία;

Τ.Κ.Δ.

ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΝΩΜΕΣ

Λόγω της μεγάλης έντασης που επικρατεί συνήθως τις ώρες πριν την παράδοση του τεύχους στο τυπογραφείο, συμβαίνει -αρκετά συχνά δυστυχώς- να κάνουμε κάποιο λάθος ή παραλείψη. Έτσι και στο προηγούμενο τεύχος (779) παραλείψαμε να μνημονεύσουμε τον **Αλέξη Κυριτσόπουλο** που μας έφτιαξε το ωραίο εξώφυλλο. Ζητούμε συγγνώμη από τον πολύτιμο συνεργάτη και φίλο και υποσχόμαστε, αν μη τι άλλο, να προσπαθούμε να αποφεύγουμε παρόμοια λάθη και παραλείψεις.

Αντί

ΨΙΘΥΡΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Το γήπεδο της ΑΕΚ στη Φιλαδέλφεια «ψιθυρίστηκε» πρόσφατα ότι είναι η εναλλακτική λύση της Ολυμπιακής Επιτροπής, μετά τους προκλητικούς όρους παραχώρησης -μετά τους Αγώνες- που προσπαθούσε να περάσει ο κ. Κόκκαλης για το γήπεδο στο Καραϊσκάκη.

Χθες συνεδρίαζε η αρμόδια επιτροπή για να αποφανθεί σχετικά με αυτούς τους όρους παραχώρησης. Ήδη το *Αντί* ήταν στο τυπογραφείο. Δεν γνωρίζουμε αν οι ψιθυροί έχουν βάση. Η καταγραφή τους όμως έχει το ενδιαφέρον της...

ΟΦΙΣ

ΠΑΝΟΣ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Ονειρεύομαι μια κοινωνία που θα φυλάνε σαν τα μάτια τους τους ποιητές και τους ονειροπαρμένους κι όχι τους τραπεζίτες. Ώς τότε ας μνημονεύουμε ένα τραγούδι του Π. Τζαβέλλα από το πρόσφατο βιβλίο του *Ζιγκ-Ζαγκ στο Δάσος του Θανάτου*, που κυκλοφόρησε ο Παπαζήσης:

ΣΤΟΝ ΑΝΕΜΟ ΚΑΒΑΛΑ

Την ώρα αυτή των τσακαλιών
των γελωτοποιών και σαλτιμπάγκων
των ασημάντων και εκπορνευτών
του αίματος, του πνεύματος, των θυσιών
της άφατης οδύνης
των νικημένων - νικητών

των ιπποτών της Ρωμιοσύνης...

... πολιτικάντηδες μουγγοί
αγορεύουν στη βουλή των κωφαλάλων
ενώ διαπλεκόμενοι και υπουργοί μαφιό-
ζοι

βγάζουνε την Ελλάδα στο σφυρί

και τώρα ποιος σας σώζει;

... Πού είναι οι διανοούμενοι

του γένους οι ταγοί;

Φίδια με ζώνουν

το πνεύμα επί σφαγή

ο έρωσ στην κρεμάλα

και πώς να τραγουδήσω;

Θα πάρω δίπλα τα βουνά

στον άνεμο καβάλα.

Μ.Σ.

Η ΝΕΑ ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

Δε χάνει ευκαιρία ο πρόεδρος της ΝΔ Κ. Καραμανλής να εκφράζει τα αλληλέγγυα συναισθήματά του προς τους χρήστες ναρκωτικών ουσιών. Επισκέψεις και φιλοφρονήσεις σε θεραπευτικές κοινότητες συνοδεία τηλεοπτικών καναλιών, υποσχέσεις και μεγάλα λόγια. Και δως του υποσχέσεις για διοργάνωση ποδοσφαιρικών αγώνων και άλλα γλυκανάλατα προς τέρψιν των ευσυγκίνητων νοικοκυραίων.

Στη ΝΔ δεν έχουν έχουν καταφέρει να συντονιστούν ούτε και για το ζήτημα των ναρκωτικών. Απόδειξη η εχθρική και συνάμα λαϊκιστική πολιτική που ακολουθούν στη Θεσσαλονίκη ο κ. Παπαγεωργόπουλος και ο νεοκλεγείς νομάρχης κ. Ψωμιάδης, οι οποίοι συντάσσονται με το αίτημα των κατοίκων της περιοχής Αναγεννήσεως που αντιτίθενται στην εγκατάσταση και λειτουργία μονάδας μεθαδόνης του ΟΚΑΝΑ κοντά στο σιδηροδρομικό σταθμό Θεσσαλονίκης. Οι περίοικοι διαμαρτύρονται ότι έτσι υποβαθμίζεται η περιοχή τους, μια φράση ιδιαίτερα αρεστή και επαναλαμβανόμενη στην ελληνική κοινωνία, που απλά επιβεβαιώνει την απουσία κοινωνικής συνείδησης κι ευαισθησίας.

Ο κ. Ψωμιάδης όχι μόνο συμμερίζεται την πέρα από κάθε φανατισμό και μικροαστική προκατάληψη επιχειρηματολογία των κατοίκων και την ενισχύει, αλλά στην πράξη περιφρονεί την ίδια την επίσημη θέση της ΝΔ για το πρόβλημα των ναρκωτικών. Προτείνει δηλαδή η μεθαδόνη να χορηγείται μόνο αμέσως από τα νοσοκομεία και όχι απο εξωτερικές μονάδες σε κατοικημένες περιοχές.

Σ' αυτό το σημείο πρέπει ν' αναφερθεί ότι με βάση τον προγραμματισμό που έχει κάνει το Υπουργείο Υγείας αναμένεται να ξεκινήσει από τα νοσοκομεία η χορήγηση ενός άλλου υποκατάστατου, της βουπρενοφρίνης. Αυτό το γεγονός έχοντας κατά νου ο κ. Ψωμιάδης, ουσιαστικά προτείνει η χορήγηση της μεθαδόνης να γίνεται από τα νοσοκομεία. Εάν τα πράγματα είχαν μια τόσο απλοποιητική διάσταση για ποιο λόγο να υποστηρίζουν οι ειδικοί το συγκεκριμένο πρόγραμμα που στηρίζεται στην επαφή του χρήστη με την κοινωνία; Αλλά φαίνεται το νεοφιλελεύθερο επιτελείο της ΝΔ δεν ασπάζεται τους σύγχρονους προβληματισμούς της ψυχιατρικής και συνεχίζει να ψαρεύει στα θολά νερά του μικροπολιτικού αναχρονισμού.

Οι χρήστες ναρκωτικών δεν εξασφαλίζουν ψήφους. Δεν γνωρίζουν όμως οι νεοδημοκράτες τοπικοί άρχοντες ότι το 40% των χρηστών απ' όλη τη χώρα ζουν στο δήμο Θεσσαλονίκης και είναι ανάγκη να γίνουν όλο και περισσότερα κέντρα; Η μόνη σοβαρή στάση που θα μπορούσε να τηρήσει σήμερα ο δήμος είναι να συμβάλει στην άμεση λειτουργία της μονάδας για να περιοριστούν οι λίστες θανάτου. Ως γνωστόν οι λίστες αναμονής για θεραπεία συνεχώς αυξάνονται με μέσο χρόνο αναμονής τα 2 με 3 χρόνια.

Ας μειώσουν τον υπερφίαλο λαϊκισμό τους οι της ΝΔ, καθώς δεν απέχουμε και πολύ από το να ξαναγυρίσουμε σε μορφές κοινωνικών διαχωρισμών και εγκλεισμού παρόμοιες μ' αυτή της Σπιναλόγκας στο μακρινό παρελθόν.

Σ.Λέτσιος

ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΕΟΛΟΓΟ ΨΑΡΑΔΕΛΛΗ

Ο Θεολόγος Ψαραδέλλης έστειλε στην εφημερίδα *Τα Νέα* επιστολή (δημοσιεύτηκε στις 11.1.2003) όπου αναφέρει και εμπλέκει και το Αντί. Στην επιστολή αναφέρει ότι μια «βραδιά που έβρεχε καταρρακτωδώς» (στις 16.1.1980, ημέρα της δολοφονίας των Πέτρου και Σταμούλη) είχε περάσει από τα γραφεία του Αντί. Στην επιστολή του αυτή μεταξύ άλλων αναφέρει: «Θυμήθηκα λοιπόν τότε ένα βροχερό βράδι, λίγες μέρες πριν αναχωρήσω για την Κύπρο, όπου έψαχνα να βρω τον Μάκη Τσιπουρίδη να τον ρωτήσω τι θα γίνει επιτέλους με το ταξίδι μας, γιατί το είχαμε αναβάλει δυο φορές λόγω δικών του επαγγελματικών υποχρεώσεων. Πέρασα από νωρίς από το σπίτι του Μάκη στην Νικηφόρου Ουρανού και η σύζυγός του Έλεν μου είπε ότι βρίσκεται στα γραφεία του περιοδικού ΑΝΤΙ του οποίου ήταν τότε καλλιτεχνικός διευθυντής. Πήγα εκεί και τον βρήκα στο κλείσιμο της ύλης. Ήταν Τετάρτη βράδι 16.01.80. Την άλλη μέρα το ΑΝΤΙ πήγαινε στο τυπογραφείο για να κυκλοφορήσει την Παρασκευή 18.01. Έκατσα αρκετή ώρα γιατί εν τω μεταξύ είχε αρχίσει να βρέχει πολύ. Κάποια στιγμή μπήκε ο εκδότης του περιοδικού Χρήστος Παπουτσάκης και μας είπε πως μόλις έμαθε για τη δολοφονία των Πέτρου και Σταμούλη. Τέσσερις μέρες μετά φύγαμε για την Κύπρο απ' όπου γυρίσαμε 10 μέρες μετά».

Λίγες ημέρες πριν τη δημοσίευση αυτής της επιστολής πέρασαν από τα γραφεία του περιοδικού ο συνήγορος του Θεολόγου Ψαραδέλλη και ο Μάκης Τσιπουρίδης. Ο Μάκης Τσιπουρίδης μου είπε ότι ενώ βρισκόταν με τον Ψαραδέλλη στα γραφεία του Αντί, ανέφερα στον Θ. Πάγκαλο, που ήταν τότε συνεργάτης, ότι σκότωσαν τους Πέτρου και Σταμούλη και με ερώτησαν εάν θυμάμαι το στιγμιότυπο. Έχουν περάσει 23 χρόνια και δεν μπόρεσα να θυμηθώ το περιστατικό, όπως το αφηγήθηκε ο Μάκης Τσιπουρίδης. Εκεί έκλεισε για μένα η ιστορία. Σε λίγες ημέρες διαβάσαμε στην εφημερίδα *Τα Νέα* την επιστολή Ψαραδέλλη.

Όμως η μικρή αυτή ιστορία είχε και συνέχεια, με νεότερη επιστολή του Μάκη Τσιπουρίδη, και πάλι στην εφημερίδα *Τα Νέα* (δημοσιεύτηκε στις 15.1.2003), όπου επιβεβαιώνει την αφήγηση του Θ. Ψαραδέλλη και μάλιστα προσθέτει στις αναμνήσεις του ότι ο Θ. Ψαραδέλλης τον είχε βοηθήσει «στο κλείσιμο της μιας συγκεκριμένης σελίδας του περιοδικού».

Τον Θ. Ψαραδέλλη δεν τον γνώριζα για να διατηρήσω οποιαδήποτε ανάμνηση της ενδεχόμενης παρουσίας του στο περιοδικό εκείνη ή οποιαδήποτε άλλη ημέρα.

Ίσως όμως θα έπρεπε να ερωτηθεί και κ. Θ. Πάγκαλος, του οποίου την παρουσία μνημόνευσε προς εμένα ο Μάκης Τσιπουρίδης, εάν θυμάται κάτι από εκείνο το βράδι «που έβρεχε δυνατά».

Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

Η ΧΥΤΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

« Αυτή είναι η ελληνική ύπαιθρος:

Κάθε χρόνο τέτοια εποχή καταγράφουμε τους χειμερινούς κατοίκους των χωριών μας. Πρόκειται για αυτούς που ζουν όλο τον χρόνο στα χωριά μας, έχοντας τα σπίτια τους ανοικτά.

Ζουν παρέα με την μοναξιά τους, καρτερώντας κάποια επίσκεψη δικών τους ή και συμπατριωτών τους. Οι περισσότεροι είναι μοναχικά άτομα και κάποιας ηλικίας. Παρηγοριά τους το τηλέφωνο και η τηλεόραση. Ελάχιστοι από αυτούς φεύγουν τις ημέρες των εορτών για λίγο για να πάνε στην Αθήνα για να κάνουν Χριστούγεννα με τα παιδιά τους ή με άλλα προσφιλή τους πρόσωπα, και να ξανά επιστρέφουν γύρω στα Φώτα.

Παραθέτουμε τους μόνιμους κατοίκους καταγράφοντας τον αρχηγό (!) της οικογένειας και αριθμητικά το σύνολο των μελών του σπιτιού.

Και τι έδωσε η αρίθμηση; Στην Ζάτουννα 33, στο χωριό Μάρκου 17 και στον Βλόγγο 5. Σύνολο 55 γέροντες!

Από την εφημερίδα *Ζάτουννα-Μάρκου-Βλόγγο*.

« Για τα γένια του Λαλιώτη:

Πολλοί λένε ότι βρισκόμαστε μπροστά σε δραματική αλλαγή στην ψυχосύνθεση του Γραμματέα του ΠΑΣΟΚ. Συγκεκριμένα ισχυρίζονται ότι ο κ. Λαλιώτης έχει μεταμεληθεί για τη θέση που πήρε στο θέμα των ταυτοτήτων και εκδηλώνοντας έμπρακτη μεταμέλεια θα ζητήσει από το Χριστόδουλο να τον χειροτονήσει Διάκονο ή και να πάει καλόγερος σε κάποιο μοναστήρι, αν το ΠΑΣΟΚ χάσει τις εκλογές.

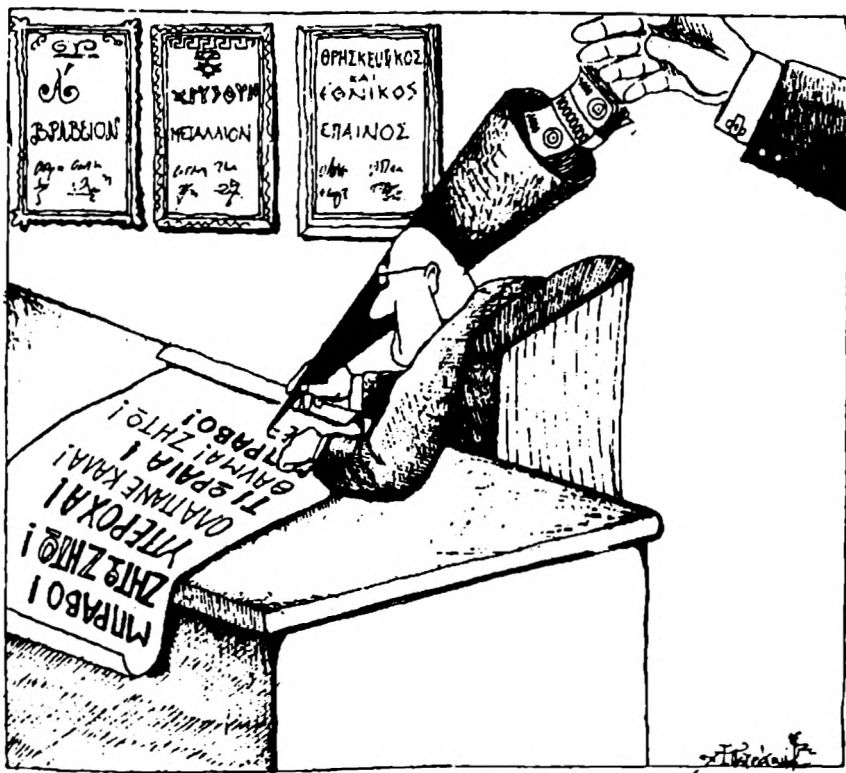
Επειδή μάλιστα το χαρακτηριστικό γνώρισμα των κληρικών είναι τα γένια, τα άφησε από τώρα να μεγαλώνουν για να είναι έτοιμος.

Με αυτές τις εξηγήσεις γελάνε όλοι οι έμπειροι πασοκολόγοι. Απλούστατα, λένε, επειδή η συνήθεια γίνεται χαρακτήρας, ο κ. Λαλιώτης, πουλώντας επί δεκαετίες το μούσι του αγωνιστή της δημοκρατίας, ταυτίστηκε τόσο πολύ με αυτό που άφησε και ο ίδιος.

Από *Το Βήμα της Αιγιαλείας*.

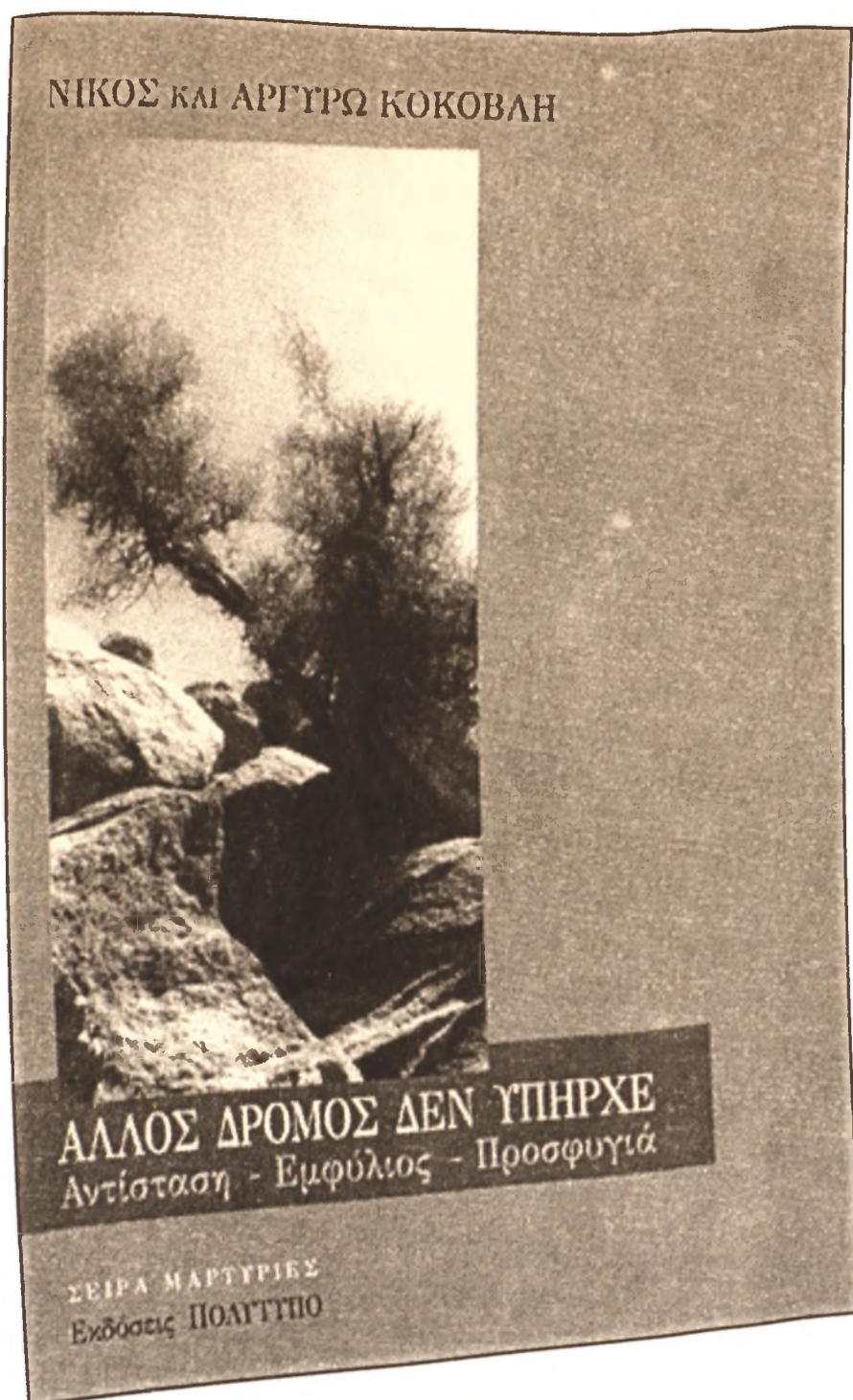
« Και μια μαντινάδα από την Ελευθερόπολη:

Ανάθεμά σας κοπελιές
π' αμοναχές κοιμάστε
ύπνο να μη χορταίνετε
και να μ' αναστοράτε.

Και ένα επίκαιρο σκίτσο του Χρ. Πετράκη από την εφημερίδα *Μήνυμα των Χανίων*.

Κ Υ Κ Λ Ο Φ Ο Ρ Η Σ Ε

Η ιστορία του Νίκου και της Αργυρώς Κοκοβλή όπως την ζωντανεύουν οι ίδιοι. Ξεκινά από την προσφυγιά της Μικράς Ασίας και συνεχίζει στα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης στην Κρήτη. Αρχίζουν οι διώξεις, ο Εμφύλιος, το κυνηγητό των διαλυμένων τμημάτων του Δ.Σ. με τη δεκαεξάχρονη παρανομία σε σπηλιές και κρύπτες στα βουνά των Λευκών Ορέων, η δραματική απόδραση στην Ιταλία. Το περιπετειώδες ταξίδι μέσω Ελβετίας, Αυστρίας και Ουγγαρίας μέχρι την ΕΣΣΔ. Η άφιξη στην Τασκένδη. Η αποκάλυψη της σοβιετικής πραγματικότητας. Οι περιορισμοί. Επιστροφή στην πατρίδα ύστερα από 14 χρόνια. Μια απίστευτη σε δραματικά γεγονότα ανθρώπινη ιστορία. Ένα μάθημα εγκάρτερησης και ανθρωπιάς.

Νίκος και Αργυρώ Κοκοβλή:
ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ
 Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21

τηλ: 210-7232819, φαξ: 210-7226107, e-mail: chparou@otenet.gr

Το τετράγωνο της εξουσίας και η υποτίθουσα των συμφερόντων των πολιτών

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Ας ξεκινήσουμε με μια υπόθεση: Αύριο το πρωί οι πέντε μεγαλύτερες τεχνικές εταιρείες που αναλαμβάνουν δημόσια έργα και κυριαρχούν στο χώρο, αποφασίζουν να «απεργήσουν». Πολύ εύκολα και χωρίς ιδιαίτερη βοήθεια της φαντασίας μπορούμε να υποθέσουμε τι θα συνέβαινε. Τα ολυμπιακά έργα θα διέτρεχαν άμεσο κίνδυνο, με δεδομένο ότι ήδη έχουν καθυστερήσει, άρα κι οι ίδιοι οι Αγώνες θα απειλούνταν άμεσα, με όλα τα αρνητικά που αυτό θα συνεπαγόταν...

Τα έργα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης θα απειλούνταν και αυτά με τη σειρά τους, αφού και εδώ ισχύουν πιεστικά χρονοδιαγράμματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση...

Κατά συνέπεια θα απειλούνταν και οι δείκτες οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, άρρηκτα συνδεδεμένοι κι αυτοί με τους προϋπολογισμούς των έργων.

Πολύ απλά θα κατέρρεε το σύστημα. Θα επρόκειτο για επανάσταση ή για τον μεγαλύτερο εκβιασμό στην –νεότερη τουλάχιστον– ιστορία της χώρας...

Μ' αυτή την απλή, ρεαλιστική σκέψη μόλις περιγράψαμε ότι πέντε τεχνικές εταιρείες κρατάνε τη χώρα στα χέρια τους κι αποφασίζουν για την όποια μορφή και είδος ανάπτυξής της, καθώς και για το ύψος των κερδών τους φυσικά.

Εννοείται ότι οι «πέντε αδελφές» δεν αναμένεται να περάσουν σ' αυτού του είδους τον εκβιασμό. Για δύο λόγους:

Αφενός η πολιτική εξουσία έχει πάντα δυνατότητες αντίδρασης και ελιγμών – όταν το θέλει βεβαίως. Και σε μια τέτοια περίπτωση αναγκαστικά θα το ήθελε. Άρα η κόντρα σε τέτοια επίπεδα δεν θα συνέφερε ιδιαίτερα κανένα. Αφετέρου οι μεγαλομέτοχοί τους έχουν ήδη μέσα στην τελευταία δεκαετία δημιουργήσει τις προϋποθέσεις και τις δομές που χρειάζονται ώστε να μπορούν να τα επιβάλλουν αυτά όλα με τη θέληση της πολιτικής εξουσίας (άρα γιατί να επαναστατήσουν;) και με χα-

μηλούς τόνους.

Τόσο χαμηλούς μάλιστα τόνους που ορισμένοι οδηγούνται πια σε δημόσια διατυπωμένα συμπεράσματα περί «ιδιότυπης ομερτά». Μιας «ομερτά» που συγκροτείται από τέσσερις πόλους: Τις μεγάλες εργοληπτικές εταιρείες, τα κέντρα πολιτικής επιρροής, τις Τράπεζες και το Χρηματιστήριο. Αυτό το σχήμα συγκροτεί σήμερα την πραγματική εξουσία στην Ελλάδα – με το Χρηματιστήριο να είναι λιγότερο πια κέντρο εξουσίας και περισσότερο μέσο εφαρμογής των αποφάσεων των τριών άλλων κέντρων.

Δεν είναι τυχαίο ότι η ελληνική αγορά είναι σχεδόν απροσπέλαστη για τις ξένες τεχνικές εταιρείες – με εξαίρεση τα έργα για τα οποία οι ελληνικές δεν διαθέτουν τεχνογνωσία. Αυτό είναι μια επιπλέον απόδειξη για το μέγεθος της επιρροής και της διαπλοκής και σημαίνει πολλά για μια χώρα που ανέκαθεν και σε όλους τους τομείς δεν μπόρεσε ν' αντισταθεί σε πάσης φύσης ξένους κολοσσούς.

Από το περιστατικό στην οδό Δουκίσσης Πλακεντίας, ξεκινά μια αλυσίδα –που διαρκώς συμπληρώνεται με νέους κρίκους– τόσο από αυτονόητα όσο κι από αναπάντητα ερωτήματα. Αρκετά εξ αυτών είναι πια και ρητορικά – εδώ ταιριάζει το κοινώς λεγόμενο «ο κόσμος το 'χει τούμπανο και 'μεις κρυφό καμάρι».

Μια τρύπα που άνοιξε ήταν αρκετή

για να μας δείξει ότι ο βασιλιάς είναι γυμνός; Ξαφνικά στην Ελλάδα οι πάντες ανακάλυψαν μέσα σε μια νύχτα ότι υπάρχει διαπλοκή. Και επίσης αδιαφάνεια στον τρόπο ανάληψης των δημοσίων έργων. Ξαφνικά το σύνολο του Τύπου άρχισε ν' ασχολείται με τον τρόπο που ανατίθενται κι εκτελούνται τα δημόσια έργα. Λες κι αυτή η λασπουριά προέκυψε ξαφνικά, χωρίς να έχει παρελθόν.

Φυσικά ναυαρχίδα σ' αυτές τις «αποκαλύψεις» είναι ο έντυπος Τύπος και ιδιαίτερα οι εφημερίδες. Μόνο που η καθεμιά ρίχνει «άπλετο φως» σε ορισμένες ή και μια μόνο πλευρά του θέματος – «αγνοώντας», εννοείται, τις υπόλοιπες. Έτσι οι εταιρείες που κάνουν κουμάντο είναι πότε τρεις, πότε πέντε και πότε δεκαπέντε – αναλόγως ποιος το γράφει και πού...

ΟΛΑ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΤΙΘΕΝΤΑΙ...

Αυτή είναι μια από τις μεγάλες αλήθειες. Όχι όμως η μεγαλύτερη. Υπάρχουν μεγαλύτερες, σπουδαιότερες και ακριβότερες αλήθειες: Όπως το πόσο πραγματικά κοστίζει ένα έργο, πόσο καλά έχει γίνει, πόσο αφορά στην πραγματική ανάπτυξη της χώρας, ποιο είναι το πραγματικό όφελος για τους έλληνες πολίτες και τελικά ποιος πληρώνει το μάρμαρο...

Τα δημόσια έργα ουσιαστικά ανατίθενται. Βοηθά καθοριστικά σ' αυτό ο πολυσυζητημένος «μαθηματικός τύπος», δημιούργημα του πρώην υπουργού ΠΕΧΩΔΕ – τρόπος που αντικατέστησε τη μορφή ανάθεσης με προτεινόμενες εκπτώσεις, επίσης σκανδαλώδη, αφού αυτές πολλές φορές άγγιζαν και το 90%. «Μαθηματικός τύπος» με δυο λόγια σημαίνει ότι το έργο δίνεται στον μέσο όρο των προσφορών. Οι μεγάλες τεχνικές εταιρείες έχουν τον τρόπο με την κατάθεση πλασματικών υψηλών ή χαμηλών προσφορών να ελέγξουν τον

μέσο όρο, επομένως και το πού θα δοθεί το έργο. Άρα τα μεγάλα έργα ανατίθενται. Το κράτος δεν έχει μπει καν στη διαδικασία να μπορεί να υπολογίζει εκ των προτέρων το ρεαλιστικό κόστος ενός έργου, έστω και στο περίπου. Το κράτος δεν θέλει να γνωρίζει πόσο θα κοστίσει αυτό που θέλει να φτιάξει. Του «το λένε» οι εργολάβοι με τον μέσο όρο των προσφορών τους.

Το πόσο καλά γίνονται τα έργα, είναι γνωστό στους πολίτες: Οι κακοτεχνίες είναι πολλές φορές όχι μόνο εμφανείς, αλλά κραυγαλέες..

Το τελικό κόστος ενός έργου παραμένει και σήμερα άκρως ελαστικό. Σήμερα δεν γίνονται συμπληρωματικές συμβάσεις, αλλά νέοι διαγωνισμοί για «συμπληρωματικά έργα» τα οποία μάλιστα συχνότατα ανατίθενται απευθείας στους ήδη εγκατεστημένους εργολάβους. Οι υπερβάσεις μ' αυτό τον τρόπο εκτιμάται ότι αγγίζουν και το 60%.

Τα περιθώρια κέρδους των εταιρειών είναι πολλαπλάσια (4 και 5 φορές) των αντίστοιχων ευρωπαϊκών. Τα παράπλευρα έργα και οι απευθείας αναθέσεις εκτινάσσουν το κόστος και τριπλασιάζουν τα κέρδη.

Εδώ θα πρέπει να συνυπολογισθεί ότι η αρχική τιμή έχει ορισθεί εκ των προτέρων σε υψηλά επίπεδα, μέσω των τιμολογίων του ΥΠΕΧΩΔΕ, ώστε οι υπερβάσεις να μένουν σε «ρεαλιστικότερα» επίπεδα: Παιχνίδια εντυπώσεων στην εποχή της εικονικής πραγματικό-

τητας ή η virtual reality στην υπηρεσία της σύγχρονης παραπληροφόρησης.

Η τιμή τοποθετείται εκ των προτέρων μ' αυτό τον τρόπο σε υψηλά επίπεδα μέσω της χρήσης ενός παμπάλαιου μηχανισμού, ο οποίος είχε προσδιορισθεί πριν από 40 χρόνια και σύμφωνα με τις αντίστοιχες τεχνικές δυνατότητες της εποχής. Δύο παραδείγματα: το επίσημο κόστος του μπετόν υπολογίζεται με βάση το μηχανισμό που καταρτίστηκε την εποχή που το μπετόν φτιάχνοταν επί τόπου στη μπετονιέρα, και χρειάζονταν... γερά μπράτσα –άρα και μεροκάματα– κάτι που δεν συμβαίνει πια, αφού το κόστος είναι πιο μειωμένο λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας που έχει καταργήσει σε μεγάλο βαθμό τα εργατικά. Το δεύτερο παράδειγμα αφορά στις πολυσυζητημένες, τις τελευταίες μέρες, πασσαλώσεις. Με τον υπάρχοντα μηχανισμό (δηλαδή τη σχετική διαδικασία δημιουργίας των τιμολογίων), ο υπολογισμός του κόστους των πασσαλώσεων το βγάζει πεντέμιση φορές μεγαλύτερο από το πραγματικό. Υπολογίζεται ότι μόνο από την πασσαλοστοιχία για τον προαστιακό οι κατασκευαστές εισέπραξαν 20 δισ. χωρίς κανένα γενικό έξοδο!... Ακόμα και για την τρύπα στη Δουκίσσης Πλακεντίας ως ενδεικνυόμενη μέθοδος προβλήθηκαν από μέρος του Τύπου... οι πάσσαλοι.

Και ορισμένα ενδεικτικά νούμερα, παρμένα ως παράδειγμα, από το κόστος κατασκευής της Αττικής Οδού: Ο

αρχικός προϋπολογισμός του έργου ήταν 1,016 δισ. ευρώ. Σήμερα το κόστος αγγίζει τα 3 δισ. ευρώ – και δεν έχουμε συνυπολογίσει ούτε το κόστος του προαστιακού που θα προστεθεί, ούτε το κόστος κατασκευής του σταθμού που θα συνδέει το Μετρό με τον προαστιακό.

Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε κάτι σημαντικό. Τα πρόσθετα έργα, οι αναθεωρήσεις και τα μπόνους επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό – δηλαδή δεν είναι κονδύλια που μας έρχονται από αλλού, αλλά χρήματα που μέσω της φορολογίας βγαίνουν από τις τσέπες των ελλήνων πολιτών...

Και δεν είναι τα μόνα που πληρώνουν απευθείας οι έλληνες πολίτες. Όλες οι χρηματοδοτήσεις έργων από τις Τράπεζες γίνονται πια με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου – δηλαδή με την εγγύηση της τσέπης του ελληνικού λαού. Μέσω θυγατρικών πτωχεύουν οι εταιρείες, καταπίπτουν οι εγγυητικές επιστολές και τελικώς πληρώνει ο ελληνικός λαός.

Η ΔΙΑΠΛΟΚΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Λέγεται ότι μεγαλοεργολάβος τηλεφώνησε πρόσφατα πρωί-πρωί στο προσωπικό τηλέφωνο υπουργού και χρησιμοποιώντας γλώσσα λιμανιού (sic!) περιέγραψε σχεδόν μονολεκτικά μια πανάρχαια πράξη που θα έκανε στον υπουργό, αν αυτός εξακολουθούσε ν' ανατρέπει ευνοϊκές για τον εργολάβο αποφάσεις του προηγούμενου υπουργού... Το περιστατικό φέρεται να είναι πραγματικό, υπήρξε και τρίτο άτομο παρόν στη συνομιλία, αλλά αυτό δύσκολα αποδεικνύεται – έτσι δεν θ' αναφέρουμε ονόματα... Και ως φήμη όμως δείχνει πού έχουν φτάσει τα πράγματα.

Η υπόθεση που προβάλαμε στην αρχή-αρχή του κειμένου, υπήρξε ο στρατηγικός στόχος των μεγαλοεργολάβων την τελευταία δεκαετία. Δηλαδή πώς θα βάλουν στο χέρι την πολιτική εξουσία. Αυτό, σύμφωνα με όσους έχουν γνώση των πραγμάτων, έχει ήδη συμβεί. Αφορμή ήταν οι κοινοτικοί πόροι, οι όροι που επέβαλαν οι Βρυξέλλες για την απορρόφησή τους και τα ολυμπιακά έργα, τα οποία θεωρείται ότι σκόπιμα καθυστέρησαν.

Πάνω από 10 τρισ. δραχμές εισέρρευσαν στα ταμεία τους την περίοδο 1997-

2001, είτε από αυξήσεις κεφαλαίων, είτε από νέες εισαγωγές εταιρειών αμφιβόλου υπόστασης στο Χρηματιστήριο.

Στο Χρηματιστήριο πούλησαν τις μετοχές των εταιρειών τους στο ζενίθ και τις ξανααγόρασαν στο ναδίρ. Τα κέρδη υπολογίζονται στο 1 προς 20! Το ότι είχαν πουλήσει τις μετοχές των εταιρειών τους αποδεικνύεται από το γεγονός ότι δεν μπορούσαν να κάνουν Γενικές Συνελεύσεις. Δεν είχαν τον έλεγχο των εταιρειών τους, ακριβώς επειδή είχαν πουλήσει τις μετοχές τους.

Αυτά τα κέρδη βρίσκονται σε Τράπεζες του εξωτερικού. «Τώρα πια το παιχνίδι γίνεται με δανεικά», αναφέρουν οι καλά ενημερωμένοι – με δανεικά και με τη βοήθεια των Τραπεζών που είναι οι χρηματοδότες τους: με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου βεβαίως...

ΜΕΤΑ ΤΟ 2006 ΤΙ;

Εάν συνεχισθεί αυτή η κατάσταση, υπάρχει το ενδεχόμενο οι επόμενες γενιές να ζουν για να πληρώνουν τα τοκοχρεολύσια του δημοσίου χρέους στο ιδιότυπο αυτό καθεστώς (κάποιοι το χαρακτηρίζουν δημόσια και ευθέως φεουδαρχικό) που θα προκύψει από τις συμβάσεις παραχώρησης που δεν προστατεύουν το δημόσιο συμφέρον από τα νέα οικονομικά τζάκια που αναδύθηκαν από την εκτροματική φούσκα του Χρηματιστηρίου:

Μετά το 2004 τα έργα σχεδιάζεται να γίνονται με τη μορφή της ιδιοκτησίας – δηλαδή με συμβάσεις παραχώρησης. Τα έργα με συμβάσεις παραχώρησης γίνονται με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου.

Το 2006 τα 17 τρισ. δραχμές του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης θα έχουν πια φαγωθεί – μαζί και τα 3 τρισ. των ολυμπιακών έργων. Το μετά, δύσκολα μπορεί να το περιγράψει κανείς.

Για το σήμερα πρέπει ν' αναφερθεί επίσης η εξαγορά των μικρών κατασκευαστών από τους μεγάλους. Μικρές εταιρείες κατεστραμμένες ήδη ή χρεοκοπημένες αγοράζονται από τους μεγάλους. Στην ουσία αγοράζονται τα χρέη τους. Ο νόμος για τις συνενώσεις

των εταιρειών ευνοεί κάτι τέτοιο. Τα τιμήματα που φαίνεται στα έγγραφα ότι καταβάλλονται είναι αναντίστοιχα – προς τα πάνω – της πραγματικής αξίας των εταιρειών αυτών. Δημιουργούνται ήδη πολλές υποψίες γιατί συμβαίνει κάτι τέτοιο – και ποιος μπορεί να είναι σχετικά ο ρόλος του Χρηματιστηρίου, του οποίου η «αποστολή» προφανώς ακόμα δεν έχει τελειώσει. Συγκεκριμένα, πυκνώνουν οι ανήσυχες εικασίες για την πιθανότητα διακίνησης και ξεπλύματος μαύρου χρήματος μέσω του Χρηματιστηρίου.

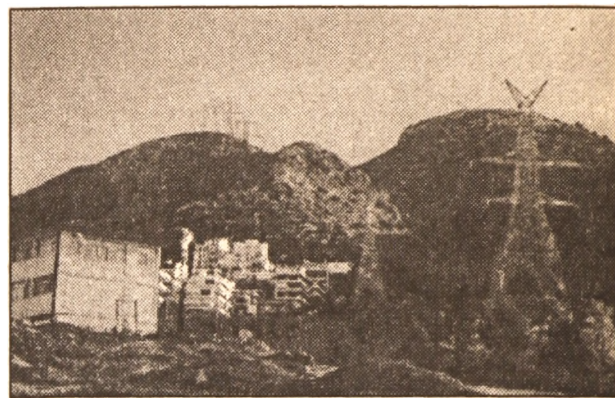
Ο ρόλος των Τραπεζών είναι καθοριστικής σημασίας. Όσα έχουν συμβεί στο Χρηματιστήριο οφείλονται στο ίδιο το τραπεζικό σύστημα που καλύπτει, ρυθμίζει και διευθετεί δάνεια και θαλασσοδάνεια διευκολύνοντας έτσι τη διαμορφωμένη πια κατάσταση. Άλλωστε ο νόμος περί συνενώσεων σαφώς εξυπηρετεί και τις Τράπεζες, αφού έτσι μετατέθηκε το πρόβλημα των επισφαλών δανείων, που αν γίνονταν άμεσα απαιτητά, θα κινδύνευε με κατάρρευση ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα. Οι Τράπεζες σώζονται από την εγγραφή επισφαλειών καλύπτοντας και διευκολύνοντας αυτές τις εταιρείες.

Ο φαύλος κύκλος φαίνεται ότι δεν έχει τέλος. Το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει την ευθύνη του ελέγχου της νομιμότητας των συμβάσεων των δημοσίων έργων. Το Ελεγκτικό Συνέδριο αποτελείται από νομικούς. Εδώ συμβαίνει το εξής καταπληκτικό: Νομικοί ελέγχουν συμβάσεις που βασίζονται σε τεχνικά στοιχεία! Μάλιστα και με τη διενέργεια του τεχνικοοικονομικού ελέγχου και των ανακεφαλαιωτικών πινάκων, δηλαδή και των υπερβάσεων, το Ελεγκτικό Συνέδριο κινδυνεύει να χρησιμοποιηθεί σαν κολυμπήθρα του Σιλωάμ για όλα όσα έχουν μέχρι σήμερα γίνει.

Όμως το 2006 είναι πολύ κοντά. Και η ανασφάλεια των Ελλήνων επιτείνεται κάθε μέρα όλο και πιο πολύ, δικαιολογημένα βεβαίως, αφού βλέπουν ότι ήδη έχουν μετατραπεί σε... υποτείνουσα κάτω από τη «μπότα» ενός τετραγώνου εξουσίας που αποτελείται από τους μεγαλοεργολάβους, τις Τράπεζες, το Χρηματιστήριο και μέρος της πολιτικής ηγεσίας του τόπου.

Η ιστορία

του Αλέξη Γαγλία

Οι υπάρχουσες εγκαταστάσεις της ΔΕΗ και το διπλανό νηπιαγωγείο τόσο επικίνδυνα κοντά που φαίνεται σαν τμήμα τους.

Πόσο μπορεί να διαρκέσει στην Ελλάδα η οριστική κατοχύρωση μιας καθαρής λύσης σε μικρομέγALES ιστορίες όπου δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία για το ποιος έχει τελικά δίκιο; Πόσα πισωγυρίσματα ανά λεπτό είναι το ανεπίσημο ρεκόρ της επίσημης προστάτιδός μας Πολιτείας; Κάποια κεφάλαια κλείνουν επιτηδευμένα βιαστικά και όσο το δυνατόν μυστικότερα. Μόλις πριν λίγες μέρες «τράβηξαν τις κουρτίνες» και σχεδόν «εν κρυπτώ», με τα μεγαθήρια των Μ.Μ.Ε. μουγγά στο πλάι τους, κατοχύρωσαν την ενοικίαση... της θάλασσας σε μεγαλοκαρχαρίες ιδιώτες (βλ. Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.). Αλλά τι να ακούσεις από μια σιωπή που επιβλήθηκε σαν ιερή, με τη συνήθη μέθοδο του μαστιγίου και του καρότου; Ευτυχώς που... για άλλα ζητήματα, λιγότερο προσοδοφόρα, η αναζήτηση της αλήθειας καλά κρατεί (sic), από το 1934 ακόμη.

Τότε, κοντά 70 χρόνια πριν δηλαδή, οι παρυφές του Υμηττού –η σημερινή Β' Ζώνη Προστασίας του Υμηττού– χαρακτηρίστηκαν «δασικός και αναδασωτέος χώρος». Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1967, η Χούντα, προάγγελος της σημερινής «οικολογικής» και αστικής αισθητικής, διαφωνεί και διατάζει την απαλλοτρίωση 95 στρεμμάτων που παραχωρεί στη ΔΕΗ, για να εγκαταστήσει εκεί η εταιρεία ένα από τα πέντε Κέντρα Υπερυψηλής Τάσης, που σχε-

ου αυθαίρετου ΚΥΤ στον Υμηττό

διάστηκαν να τοποθετηθούν περίπου στο σχήμα ενός πετάλου, αρκετά μακριά από τα τελευταία τότε όρια του πολεοδομικού ιστού. Η εφαρμογή του σχεδίου καθυστέρησε αρκετά. Όμως και για τα τέσσερα σε λειτουργία ΚΥΤ υπήρξαν λιγότερο ή περισσότερα έντονα αντιδράσεις, μιας και η συνεχώς διογκούμενη πόλη ξεπέρασε τα «σύνορα» που είχαν κοντόφθαλμα χαραχτεί. Απέμενε πια το ΚΥΤ του Υμηττού, στα σύνορα των δήμων Αργυρούπολης-Ηλιούπολης. Ένα καμουφλαρισμένο, δίχως φουγάρα «εργοστάσιο», για την αναβάθμιση της τάσης από τα 150 στα 450 KV, μια τσιμεντοκατασκευή –σε έναν υποτίθεται προστατευόμενο για περιβαλλοντικούς λόγους χώρο– οι διαστάσεις της οποίας ανέρχονται στο καθόλου αμελητέο «ποσό» των 4.400 κ.μ.

Ο νομάρχης Αττικής το 1985 εξαίρεσε και αυτός από την αναδάσωση τη συγκεκριμένη έκταση. Το 1998 ωστόσο υπήρξε καταδικαστική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας και για τα κρατικά όργανα παραβατικότητας που ξεκίνησαν το 1997 και συνεχίζονται. Σύμφωνα με το ΣτΕ, οι διατάξεις του άρθρου 24 του Ν. 2516/1997, το οποίο προενέκρινε τη χωροθέτηση και κατασκευή του ΚΥΤ στον Υμηττό, «είναι ανίσχυροι ως παραβιάζουν το περί προστασίας του περιβάλλοντος άρθρο 24 του Συντάγματος». Επιπλέον το ΣτΕ έκρινε ότι η κατασκευή του ΚΥΤ είναι «χρήσις ασυμβίβαστος προς την αποκατάσταση της οικολογικής ισορροπίας του Υμηττού».

Η κυβέρνηση όμως πεισμώνει και «δεν το βάζει κάτω». Τα υπουργεία ΠΕΧΩΔΕ, Ανάπτυξης, και Υγείας-Πρόνοιας εκδίδουν Κοινή Υπουργική Απόφαση (Κ.Υ.Α.), την 115990 της 12.11.1998, που έγκρινε τους Περιβαλλοντικούς Όρους της μελέτης και φυσικά μαζί και το ίδιο το έργο. Το 2000 το ΣτΕ με δεύτερη απόφασή του ακυρώνει την Κ.Υ.Α., κρίνοντας τους πολιτικούς προϊσταμένους της ΔΕΗ αναρμόδιους ν' αποφασίσουν την κατασκευή ή μή του ΚΥΤ. Τελευταία πράξη της κυβερνητικής εφευρετικότητας πλαγίων τρώ-

πων και ελιγμών, η επίκληση του... Ολυμπιακού Πνεύματος, με την ένταξη του ΚΥΤ στα «Ολυμπιακά Έργα Υποδομής» μέσω του νόμου 2947/ 2002. Τα «συναρμόδια» υπουργεία εκδίδουν μόνα τους όλο το απαραίτητο χαρτομάνι της γραφειοκρατίας, οικοδομικές άδειες, περιβαλλοντικούς όρους κ.λπ. και φυσικά τα πάντα εγκρίνονται.

Η πρακτική του self-service θριάμβευσε και οι εργασίες ξεκίνησαν την προηγούμενη άνοιξη. Μόνο έπειτα από τις συνεχώς κλιμακούμενες αντιδράσεις των κατοίκων και περιβαλλοντικών κινήσεων της ευρύτερης περιοχής τα έργα τελικά αναστάλθηκαν – απόδειξη της σημασίας που έχει η μαζικότητα του κοινού αγώνα σε οποιαδήποτε τοπική κοινωνία.

Οι κάτοικοι συνειδητοποίησαν ότι επρόκειτο να μετατραπούν σε δυνάμει πειραματόζωα, σε αριθμούς-ενδειξεις των στατιστικών μελετών που κάθε άλλο παρά επικροτούν τη λογική των εταιρειών, οι εγκαταστάσεις να μην είναι απομακρυσμένες από την περιοχή που καλύπτουν ενεργειακά, ώστε οι απώλειες κατά τη μεταφορά του ρεύματος προς κατανάλωση να ελαχιστοποιούνται. Υπάρχουν δεκάδες ανεξάρτητες –κι όχι χρηματοδοτούμενες από τις ίδιες τις εταιρείες ρεύματος– επιστημονικές έρευνες που αποδεικνύουν ότι ένα ηλεκτρομαγνητικό πεδίο ισχυρό όσο αυτό του ΚΥΤ προκαλεί καρκινογενέσεις, βλάβες στο ανοσοποιητικό, αποβολές, προβλήματα στην αναπαραγωγή...

Με τη συμμετοχή και των μαθητών –σε απόσταση 100 μ. από το ΚΥΤ βρίσκεται το 3ο Ενιαίο Λύκειο Ηλιούπολης, ενώ ακριβώς δίπλα στο ΚΥΤ στεγάζεται ένα νηπιαγωγείο– οι κάτοικοι έχουν προχωρήσει από το Νοέμβριο σε κατάληψη διαρκείας της εισόδου των τωρινών εγκαταστάσεων (πυλώνες και γραμμές μεταφοράς). Προσπάθησαν ταυτόχρονα να ενημερωθούν και να ενημερώσουν για τις επιπτώσεις του ΚΥΤ στη ζωή τους, διοργάνωσαν ενημερωτικές ημερίδες-συζητήσεις με τη συμμετοχή επιστημόνων αλλά και υπευθύνων της

ΔΕΗ, πορείες, τόσο στην περιοχή τους όσο και στο κέντρο της Αθήνας, ενώ έστειλαν ολιγομελή επιτροπή ακόμα και στο Στρασβούργο, για να παρουσιάσουν το πρόβλημα και στην Ευρωβουλή.

Το ΣτΕ στις 7 Φεβρουαρίου καλείται για τρίτη φορά να επανεξετάσει το θέμα και υπό ένα ευρύτερο πρίσμα να γνωμοδοτήσει – εμμέσως πλην σαφώς:

– Για τον ελπιδοφόρο αντικαταστάτη του ξεπερασμένου πια «εθνικού συμφέροντος», τον εκσυγχρονισμένο(;) όρο «δημόσιο συμφέρον», που σαν λευκή επιταγή ή βαρέλι δίχως πάτο, κουκουλώνει με τα ελαστικά όριά του κάθε κρατική αυθαιρεσία. Ενδεικτικά παραθέτουμε λίγα λόγια από την παρέμβαση του «Αθήνα 2004» στο ΣτΕ: «λόγοι υπέρτατου(!) δημοσίου συμφέροντος που σχετίζονται με τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων επιβάλλουν την άμεση κατασκευή του εν λόγω έργου»: και: «στην εκτίμηση δε του δικαστηρίου σας, υπάγεται και η στάθμιση συμφερόντων που εν προκειμένω επιβάλλει να υπερισχύσει ο δημόσιος και εθνικός σκοπός που εξυπηρετεί η κατασκευή του εν λόγω έργου». Ξύλινα λόγια που ηχούν άσχημα και αφαιρούν απ' τη Δημοκρατία όποια αισθητική τουλάχιστον της απέμεινε.

– Την πρακτική της μετατροπής των Ολυμπιακών Αγώνων από αθλητικό γεγονός σε «placebo» χάπι που κάθε καλός πολίτης πρέπει να καταπιεί, μπας και μείνει ακίνητος ενώπιον του κράτους, ενώ αυτό οργιάζει πίσω από τις πλάτες αλλά μπροστά στα μισόκλειστα μάτια του.

– Αν είναι τόσο ατράνταχτο τελικά το ασυμβίβαστο μεταξύ προόδου και ποιότητας ζωής.

– Αν υπάρχει πιθανότητα οικολογικής διαχείρισης της γης, με κεντρική πολιτική προτεραιότητα την προστασία και ανάδειξη των ελάχιστων ελεύθερων χώρων που σώζονται εντός του πολεοδομικού ιστού.

– Για την αποτελεσματικότητα της δυναμικής των «ανώνυμων» πολιτών, απέναντι στην κρατική ισχύ και αλαζονεία.

Η Ελλάδα δεν ανήκει πια στους Έλληνες;

Πωλείται ο ήλιος, η θάλασσα –και γιατί όχι;– και... τ' αγόρι μας...

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Την εποχή που γίνονταν σουξέ τραγούδια όπως το «λίγο κρασί, λίγο θάλασσα και τ' αγόρι μου» που διαφήμιζαν τον ελληνικό τουρισμό, δημιουργήθηκε και ο ίδιος ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού. Ο ελπιδοφόρος και πολυδιαφημισμένος, ανάλογα και με τα μέσα της εποχής, ΕΟΤ σχεδίαζε –κατά την ορολογία της εποχής– «την τουριστική ανάπτυξη» της χώρας.

Ακριβώς γι' αυτό το λόγο, είχε επιτύχει την εποχή της ακμής του την απαλλοτρίωση χιλιάδων στρεμμάτων εκλεκτής γης σε προνομιούχες τοποθεσίες.

Απαραίτητη υπενθύμιση: η απαλλοτρίωση είναι ένα εξαναγκαστικό μέτρο, εφαρμοζόμενο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας.

Η ανάπτυξη αυτή τελικά δεν έγινε. Έτσι αυτές οι εκτάσεις –και πολλές άλλες που εν τω μεταξύ «αξιοποιήθηκαν»–, που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να απαλλοτριωθούν, πέρασαν στα χέρια του ελληνικού δημοσίου.

Όλες αυτές οι εκτάσεις και τα ακίνητα –και όχι μόνο–, ιδιοκτησίας του ΕΟΤ, σύμφωνα με νομοσχέδιο που συζητήθηκε την προηγούμενη εβδομάδα στη βουλή, μπορούν να πουληθούν σε ιδιώτες –μέσω του χρηματιστηρίου βεβαίως, διότι πρόκειται για σοβαρές πωλήσεις...

Αλλά δεν σχεδιάζεται να πουληθούν μόνο τα όποια σημαντικά και ακριβά ακίνητα του ΕΟΤ. Το νομοσχέδιο δίνει τη δυνατότητα πώλησης και δασών, παραλιών, ακτών, βουνών και του υπόλοιπου φυσικού πλούτου της χώρας.

Η Ανώνυμη Εταιρεία «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.» συστάθηκε με τον Ν. 2636/98 και η σύστασή της τροποποιήθηκε με τον Ν. 2837/2000.

Λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμ-

φέροντος κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας.

Αρχικά η θυγατρική εταιρεία του ΕΟΤ ονομαζόταν «Ανώνυμη Εταιρεία Αξιοποίησης Περιουσίας ΕΟΤ» και είχε μετοχικό κεφάλαιο 200 εκατ. δρχ., το οποίο ανήκε εξ ολοκλήρου στον ΕΟΤ.

Όταν η εταιρεία μετονομάστηκε όμως σε «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα», ανήκε μεν το μετοχικό κεφάλαιο εξ ολοκλήρου στο ελληνικό δημόσιο, μπορούσε όμως να μεταβιβασθεί μέχρι και το 49%.

Στην παράγραφο 5 του άρθρου 39 του νομοσχεδίου, προβλέπεται η ιδιωτικοποίηση της ΕΤΑ και η εισαγωγή της στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών ή σε οποιοδήποτε διεθνώς αναγνωρισμένο χρηματιστήριο, μέχρι και το 66% των μετοχών της, και η εκχώρηση του μάνατζμεντ σε ιδιώτες.

Στην περιουσία και τις επιχειρηματικές μονάδες του ΕΟΤ συγκαταλέγονται οι τουριστικές και ξενοδοχειακές μονάδες του ΕΟΤ, οι επιχειρήσεις των καζίνων Πάρνηθας και Κέρκυρας, τα τουριστικά περίπτερα, οι μονάδες των ιαματικών πηγών, οι ακτές, οι τουριστικοί λιμένες, καταφύγια και αγκυροβόλια τουριστικών σκαφών, χιονοδρομικά κέντρα, σταθμοί θαλαμηγών, σπήλαια και τουριστικά καταστήματα και εγκαταστάσεις τουριστικής εξυπηρέτησης πάσης φύσης.

Σκοπός της ΕΤΑ είναι η διοίκηση, διαχείριση και αξιοποίηση της περιουσίας και των επιχειρηματικών μονάδων του ΕΟΤ, με τη μορφή πωλήσεων ή πολυετών μισθώσεων και παραχωρήσεων. Κι όταν αναφερόμαστε σε μισθώσεις μιλάμε για 99 χρόνια, που είναι και η διάρκεια ζωής της εταιρείας. Τα πρώτα 100 χρόνια είναι δύσκολα, ως γνωστόν. Μετά απ' αυτά εξάλλου η Ελλάδα θα είναι πια αγνώριστη και οι περισσότεροι εξ ημών θα έχουμε... μετοικήσει αλλού, οπότε τι μας νοιάζει για τους επόμενους;

Εν τω μεταξύ, ειδικά για τον αιγιαλό, οι διατάξεις του νόμου θα στερήσουν από τους πολίτες την πρόσβαση στη θάλασσα, αφού η παραλιακή ζώνη θα περιφραχθεί, θα κτισθεί και θ' απαγορεύεται η ελεύθερη πρόσβαση.

ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ

Σύμφωνα με τον Μιχάλη Δεκλερή, τον Πρόεδρο του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης και επίτιμο αντιπρόεδρο του ΣτΕ, «στο τέρμα αυτής της νομοθετικής διολισθήσεως, παρέχεται η δυνατότητα μεταβίβασης σε ιδιώτες (ημεδαπούς και αλλοδαπούς) του 66% της Δημόσιας Κτήσεως που αφορά ζωτικό τμήμα του εθνικού φυσικού (περιβαλλοντικού) κεφαλαίου της χώρας. Πρόκειται για πλήρη ανατροπή των αρχών που διέπουν την Δημόσια Κτήση στην χώρα μας υπό το ανέκαθεν ισχύον καθεστώς Κράτους Δικαίου».

Σύμφωνα με το σκεπτικό Δεκλερή, «η Δημόσια Κτήση είναι ουσιώδες στοιχείο της Κυριαρχίας και της Επικράτειας, δηλαδή των θεμελιωδών συστατικών της έννοιας του κράτους. Συνεπώς, η επερχόμενη ανατροπή στο σύστημα της Δημόσιας Κτήσης απειλεί όχι απλώς το φυσικό περιβάλλον της χώρας και την πορεία προς την βιώσιμη

ανάπτυξή της, αλλά και τα ουσιώδη στοιχεία της εθνικής ταυτότητας και εθνικής ασφάλειας».

Έτσι η παράγραφος 10 που προστέθηκε στο άρθρο 39 επιτρέπει στην ΕΤΑ Α.Ε. να παραχωρεί ακόμα και τον αιγιαλό και την παραλία για εκτέλεση έργων τουριστικής ανάπτυξης, παραβιάζοντας τον κοινόχρηστο χαρακτήρα τους και αλλοιώνοντας τη φυσική μορφολογία τους, καθώς προβλέπει ότι η παραχώρηση από την ΕΤΑ Α.Ε. του δικαιώματος της απλής χρήσης του αιγιαλού και της παραλίας προς εκτέλεση έργων τουριστικής ανάπτυξης γίνεται κατά παρέκκλιση της διάταξης ενός άλλου άρθρου, του 13 του Ν. 2971/2001, το οποίο κατοχυρώνει τον κοινόχρηστο χαρακτήρα και τη διατήρηση της φυσικής μορφολογίας των ακτών, όταν παραχωρείται η απλή χρήση τους.

Αυτό που θεωρείται πρωτοφανές, και συγκαλύπτεται με νομική πανουργία στο νομοσχέδιο, είναι ότι δεν μεταβιβάζεται απλώς η διαχείριση των δημοσίων πραγμάτων που προαναφέραμε. Μεταβιβάζονται τα ίδια τα δημόσια πράγματα, δηλαδή τα βουνά, οι ακτές, τα λιμάνια, οι ιαματικές πηγές, τα σπήλαια κ.λπ. ως τμήματα της Ελληνικής Επικρατείας, τα οποία μέχρι σήμερα ήταν αναπαλλοτρίωτα ακριβώς επειδή ήταν δημόσια κτήση.

Η διάκριση μεταξύ της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου (fiscus) και της Δημόσιας Κτήσης (Domain Public), είναι σημαντική.

Η ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου, είναι ιδιωτικά ακίνητα τα οποία έχουν περιέλθει στο κράτος από κληρονομίες, δωρεές κ.λπ. και το κράτος τα διαχειρίζεται όπως κάθε ιδιοκτήτης.

Η Δημόσια Κτήση είναι ο αποκλειστικός νομικός θεσμός που πηγάζει από την Κυριαρχία και την Επικράτεια του κράτους, που διασφαλίζει το εθνικό κεφάλαιο της χώρας, ζωτικό τμήμα της επικράτειας (δημόσια δάση, βουνά, ακτές, λίμνες, ποτάμια κ.λπ.) και βασικά κοινόχρηστα πράγματα όπως το οδικό δίκτυο, τις πλατείες, τα άλση κ.λπ.

Αυτό το νομοσχέδιο λοιπόν μεταχειρίζεται ως ιδιωτική περιουσία (fiscus), πολλά και σπουδαία στοιχεία της Δημόσιας Κτήσης.

Σύμφωνα με τον Μ. Δεκλερλή «η Δημόσια Κτήση δεν είναι δικαίωμα κυριότητας υπό την έννοια του αστικού δικαίου. Είναι κυριαρχική και αποκλειστική αρμοδιότητα του κράτους για την διοίκηση και διαχείριση των δημοσίων πραγμάτων. Αυτή μόνο –την διοίκηση και διαχείριση– έχει το κράτος. Δεν είναι κύριος του εθνικού κεφαλαίου υπό την έννοια του αστικού δικαίου, δυνατό να διαθέτει τούτο κατ' αρέσκειαν. Το νομικό καθεστώς του εθνικού κεφαλαίου είναι η κοινοκτησία του ελληνικού έθνους και δη της παρούσης γενεάς αλλά και των μελλουσών».

Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ ΔΕΝ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΠΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ, ΟΥΤΕ ΤΑ ΒΟΥΝΑ

Πολύ απλά: Τι θ' απομείνει στην Ελλάδα αν εκποιηθούν τα βουνά, τα δάση, οι ακτές, τα λιμάνια και τα νησιά της, όπως σκοπεύει να κάνει το επίμαχο νομοσχέδιο, μετατρέποντας την Δημόσια Κτήση σε εταιρικό μετοχικό κεφάλαιο;

Σύμφωνα με το νομοσχέδιο και κατά νομική κυριολεξία –και όχι ρητορικό σχήμα– συζητάμε για την εκποίηση της Ελλάδας. Δηλαδή –παραφράζοντας το πάλαι ποτέ δημοφιλές πολιτικό ρηθέν– η Ελλάδα δεν θ' ανήκει πια στους Έλληνες, αλλά σε ανώνυμες εταιρείες.

Γι' αυτά τα αυτονόητα, ΝΔ, ΚΚΕ και ΣΥΝ απέτυχαν το πρωί της προηγούμενης Τετάρτης 16 Ιανουαρίου να περάσουν τη θέση τους περί αντισυνταγματικότητας του νομοσχεδίου και κατέθεσαν έτσι αίτηση ονομαστικής ψηφοφορίας, η οποία αν μη τι άλλο απέδειξε ότι πλέον δεν τηρούνται ούτε τα πολιτικά προσχήματα άλλων εποχών από τους βουλευτές προς τα «κουκιά» τους.

Σε δελτίο τύπου περιβαλλοντικές οργανώσεις τονίζουν: «Η κυβερνητική πλειοψηφία στη Βουλή επικύρωσε με την ψήφο της (142 υπέρ) το μεγαλύτερο εθνικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό έγκλημα που έχει σχεδιασθεί ποτέ σ' αυτή τη χώρα.»

Ταυτόχρονα έδωσαν συγχαρητήρια «στους 124 έλληνες βουλευτές που δεν ψήφισαν αυτό το νομοσχέδιο».

Στο κόμμα με τους τόσους «σκιώδεις υπουργούς», δηλαδή την ΝΔ, έκαναν δύο χρόνια για να καταλάβουν τους λόγους για τους οποίους δημιουργήθηκε η

ΕΤΑ Α.Ε., αν και δημοσιεύματα του ημερήσιου τύπου ήθελαν τους βουλευτές της αξιωματικής αντιπολίτευσης να εκτιμούν ότι η εν λόγω εταιρεία έχει συσταθεί απλώς και μόνον για εισπρακτικούς λόγους.

Τα είπε όλα ο επίτιμος πρόεδρος της ΝΔ Κ. Μητσοτάκης κατά τη διάρκεια του διαλόγου του με τον Άκη Τσοχατζόπουλο (ο οποίος δήλωσε και έκπληκτος με την επίθεση που δέχθηκε από τα κόμματα της αντιπολίτευσης) σχετικά με το αν πουλάει ή όχι η ΕΤΑ δημόσια περιουσία: «Εγώ δεν είμαι αντίθετος. Όμως πουλάει...»

Στο μεταξύ ο υπουργός –«συγκινημένος» προφανώς από τις αντιδράσεις– πέρασε και μια τροποποίηση στο νομοσχέδιο η οποία δίνει τη δυνατότητα για περαιτέρω κίνητρα για ξενοδοχειακές επιχειρήσεις σε δήμους πέριξ της Αττικής, αλλά και σε ολυμπιακούς δήμους, όπως της Πάτρας και της Ολυμπίας, για την ανάπτυξη των ξενοδοχειακών μονάδων.

Και μια πρόγευση στην πράξη του τι πρόκειται να συμβεί με την πιθανή εφαρμογή ενός τέτοιου νόμου: Σύμφωνα με πληροφορίες υπογράφηκε η σύμβαση για την παραχώρηση της μαρίνας του Φλοίσβου από τα Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα (ΕΤΑ) προς το επιχειρηματικό σχήμα της «Λάμδα Ντιβέλοπμεντ» που είχε λάβει μέρος στο σχετικό διαγωνισμό.

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ήδη το Επιμελητήριο Περιβάλλοντος σε συνεργασία με οικολογικές οργανώσεις έχει καταθέσει αιτήσεις ακυρώσεως της δημοσιευμένης στο ΦΕΚ απόφασης του Υπουργού Οικονομικών, με την οποία εγκρίνεται η έκδοση Προμητοχών της Εταιρείας αξίας 800 εκατομ. ευρώ, τα οποία θα διατεθούν με ιδιωτική τοποθέτηση στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, σχετικά με τις ακτές Α' και Β' Βούλας, Βουλιαγμένης και Βάρκιζας.

Πάγιο αίτημα των παράκτιων δήμων είναι η παραχώρηση σ' αυτούς της παραλίας, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της πόλης και φυσικά της ζωής των κατοίκων, προκειμένου να την διαμορφώσουν σε κοινόχρηστους χώρους κολύμβησης και ήπιας αναψυχής.

Η παραβολή των «εγκατεστημένων ληστών» και τα ελληνικά πολιτικά πράγματα

του Πάνου Καζάκου Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών

Η αφήγηση που ακολουθεί έχει ως αφετηρία μια παραβολή την οποία οφείλω στον Mancur Olson¹. Απ' αυτή αντλούμε μερικά ενδιαφέροντα διδάγματα για τα ελληνικά πολιτικά πράγματα που ένας συγκεχυμένος πολιτικός λόγος τείνει να συσκοτίζει.

Αφετηρία της είναι το ερώτημα γιατί οι δημοκρατίες είναι καλύτερες από τις δικτατορίες, δίνει όμως και ιδέες για να δούμε καθαρότερα τις εντάσεις που συνοδεύουν τη λειτουργία των δημοκρατικών καθεστώτων. Το δίδαγμα: Δεν πρέπει να απολυτοποιούμε τις, ενδημικές έστω, αδυναμίες της δημοκρατίας, αλλά ούτε και να τις παραβλέπουμε. Οφείλουμε αντίθετα να δημιουργούμε τους όρους για τη μείωσή τους.

ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΓΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΩΝ ΚΛΕΦΤΩΝ

Η παραβολή μας αρχίζει με τη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα σε περιπλανώμενους και εγκατεστημένους κλέφτες! Όπου κυριαρχούν οι πρώτοι, η ιδιοκτησία δεν είναι ασφαλής και η αύξηση της παραγωγής και του πλούτου αδύνατη.

Το ευτύχημα στην ανθρώπινη ιστορία είναι ότι μερικοί αρχηγοί ληστών απεφάσισαν κάποτε να εγκατασταθούν σε μια περιοχή μόνιμα, μετατρέπόμενοι έτσι σε «εγκατεστημένους κλέφτες». Τις περιοχές τους προσπάθησαν να προστατέψουν από τους περιπλανώμενους.

Οι εγκατεστημένοι κλέφτες αποκτούν ένα προνόμιο (μονοπώλιο) στην κλεψιά! Στην περιοχή που επικρατούν επιτρέπεται μόνο σ' αυτούς να κλέβουν –ας πούμε με τη μορφή των φόρων. Οι φόροι προϋποθέτουν με τη σειρά τους παραγωγή. Συνεπώς οι εγκατεστημένοι κλέφτες βαθμιαία εξορθολογίζουν τη συμπεριφορά τους: Εισπράττουν αρκετά, αλλά αφήνουν και κίνητρα για παραγωγή. Υπηρετούν τότε, μ' άλλα λόγια, ένα «γενικό συμφέρον». Η περιοχή στην οποία επικρατούν πρέπει να παράγει. Όσο περισσότερα πράγματα παράγονται, τόσο περισσότερα θα μπορούν οι εγκατεστημένοι ληστές ν' αποσπούν. Το συμφέρον τους «συμπίπτει» με το γενικό! Αντίθετα οι περιπλανώμενοι ληστές απλά πέρνουν ό,τι μπορούν, κατα-

στρέφουν ό,τι δεν μπορούν να πάρουν μαζί τους, αφήνοντας πίσω τους καμένη γη, και απειλούν να κάνουν το ίδιο στο μέλλον. Τυπικά παραδείγματα οι σκανδιναβοί βίκινγκς και οι πειρατές στη Μεσόγειο. Υπό τις συνθήκες αυτές η παραγωγή υποφέρει.

Με τους εγκατεστημένους ληστές η αναρχία των περιπλανώμενων μετασχηματίζεται σε κράτος και κυβέρνηση. Ο πολιτισμός αρχίζει.

Τώρα μπορούμε να στραφούμε στο βασικό μας ερώτημα. Σε τι διαφέρει μια δικτατορία εγκατεστημένων ληστών από ένα δημοκρατικό καθεστώς; Είναι σίγουρα καλύτερο να 'χεις εγκατεστημένους παρά περιπλανώμενους ληστές, αλλά πώς θα σταθμίσουμε αυταρχικά και δημοκρατικά καθεστώτα;

ΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η απάντηση είναι απλή: Ένας δικτάτορας ενδιαφέρεται μεν για την πίτα από την οποία αποσπά όσα νομίζει ότι δικαιούται, όμως δεν υπόκειται σε σοβαρούς περιορισμούς ούτε μηχανισμούς ανάσχεσης σε περίπτωση... υποτροπής. Δεν υπάρχουν πολλά πράγματα που μπορούν να τον εμποδίσουν, αν αρχίσει να κατασπαταλά τους πόρους σε έργα γοήτρου (ας πούμε περιστρεφόμενα παλάτια) ή σε πολέμους.

Στη δημοκρατία οι μηχανισμοί αυτοί είναι ισχυρότεροι. Το ίδιο ισχύει για τα κίνητρα των κυβερνήσεων να λαμβά-

νουν υπόψη ευρύτερες ανησυχίες του κόσμου. Στο κάτω-κάτω, η πλειοψηφία τούς εκλέγει, πληρώνει φόρους, ωφελείται από την παραγωγή δημοσίων αγαθών μέσω των φόρων.

Βέβαια όσα είπαμε ως τώρα είναι τρόπον τινά «ιδεοτυπικά». Η πραγματικότητα μπορεί να είναι πολυπλοκότερη. Πράγματι, υπενθυμίζω ότι ο ανταγωνισμός για τις ψήφους μπορεί να προκαλεί υπερβολικές προσδοκίες στους ψηφοφόρους και να οδηγεί σε μια επίφοβη «υπερφόρτιση» του κράτους. Επιπλέον μπορεί οργανωμένα συμφέροντα ν' απλώνονται παντού, να επηρεάζουν ολοένα και περισσότερο τις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων και συχνά, με την πάροδο του χρόνου, ν' αποσπούν πόρους σε βάρος της παραγωγικής οικονομίας. Η απόσπαση μπορεί να παίρνει ευφάνταστες μορφές: Από την παραγραφή χρεών ποδοσφαιρικών ομάδων ως τη μη πληρωμή φόρων από τηλεοπτικές επιχειρήσεις και συστηματικές «υπερβάσεις» στο κόστος κατασκευών.

ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΠΡΕΠΕΙ Ν' ΑΛΛΑΖΟΥΝ

Υπό συνθήκες σταθερότητας τα οργανωμένα συμφέροντα («αναδιανεμητικές συμμαχίες») που διεδικούν εξαιρέσεις, επιδοτήσεις, προνόμια, φοροαπαλλαγές κ.λπ. πολλαπλασιάζονται, τείνουν να αιχμαλωτίσουν τις κυβερνήσεις και κυρίως απομυζούν τη ζωτικότητα μιας κοινωνίας. Οι μάχες αναδιανομής αντικαθιστούν την παραγωγική άμιλλα. Στη Δημοκρατία δρουν βέβαια αντισώματα, αλλά υπό ορισμένες συνθήκες εξασθενούν.

Ένα δίδαγμα της ιστορίας μας είναι ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να... αλλάζουν! Δεν ωφελεί κανένα η μακροχρόνια παραμονή στην εξουσία, γιατί έτσι αναπτύσσονται δομές που μπορεί να διαφέρουν ακόμη από εκείνες των εγκατεστημένων κλεφτών, αλλά τις πλησιάζουν ανησυχητικά! Εν πάση περιπτώσει, αυτό επιβεβαιώνει και η ιστορική μας εμπει-

ρία. Στην Ιταλία π.χ. κυριαρχούσε για δεκαετίες με εναλλασσόμενα προσώπια ο ίδιος συνασπισμός πολιτικών και κομματικών μηχανισμών με αποτέλεσμα τη στασιμότητα, τη διαχεόμενη διαφθορά, την αναποτελεσματικότητα. Τηρουμένων των αναλογιών, παρόμοια συμπτώματα συνόδευσαν τη μακροημέρευση σοσιαλιστικών και συντηρητικών κυβερνήσεων σε Ισπανία και Γερμανία. Το ίδιο ισχύει φυσικά σε τριτοκοσμικές χώρες.

Η Ελλάδα σήμερα συμμετέχει στην ευρωζώνη και σε άλλα ευρωπαϊκά καθεστώτα με σαφώς φιλελεύθερο χαρακτήρα. Αλλά στο εσωτερικό εμφανίζονται όλα τα συμπτώματα μιας προχωρημένης «σκληρύνσης»: Επί εικοσαετία περίπου αναπτύσσεται ανεμπόδιστα, ευνοούμενο μάλιστα από τις κοινωνικές δωρέες, ένα πλέγμα ειδικών συμφερόντων σε κράτος, επιχειρηματικό τομέα, συντεχνίες και κόμμα που απλά ενδιαφέρεται για την αναδιανομή!

Η αλλαγή κυβέρνησης δεν αρκεί από μόνη της για να αναστρέψει τις μακροχρόνιες τάσεις. Σημασία έχει η εφαρμογή μεταρρυθμιστικού προγράμματος που περιορίζει το ρόλο των αναδιανεμητικών συμμαχιών. Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα πρέπει λογικά να περιλάβει δύο μεγάλες δέσμες μέτρων που να στοχεύουν σε καλύτερους θεσμούς και σε αναβάθμιση της αγοράς και του ανταγωνισμού.

ΑΛΛΑΓΕΣ ΧΩΡΙΣ ΑΛΛΑΓΗ;

Ας ξεκαθαρίσουμε τώρα ότι είναι αμφίβολο αν οι ίδιοι οι εγκατεστημένοι για δεκαετίες στην εξουσία μπορούν να διεκπεραιώσουν το έργο μιας πραγματικής μεταρρύθμισης στην υπηρεσία του γενικού καλού. Αυτό δείχνουν άλλωστε οι πολύμορφες ιστορικές εμπειρίες που έχουμε και, φυσικά, η δική μας.

Κάτω από την πίεση του διεθνούς και ευρωπαϊκού περιβάλλοντος και των συσσωρευμένων προβλημάτων μπορεί δημοκρατικά αλλά μακροχρόνια εγκατεστημένοι πολιτικοί μηχανισμοί να υιοθετούν (εν μέρει) μια ρητορική εκσυγχρονισμού, να τοποθετούν νέα πρόσωπα (όχι πολλά) σε σημαντικές θέσεις και να επιχειρούν κάποιες βελτιώσεις στη λειτουργία του συστήματος, αλλά σύντομα προσκρούουν σε όρια. Τα όρια αυτά προκύπτουν από τη διαπλοκή τους με δίκτυα συμφερόντων τα οποία έχουν ευ-

νοήσει. Από τη μια μεριά, οι πρωταγωνιστές είναι κατά το κοινώς λεγόμενο «μπλεγμένοι» και εκ των πραγμάτων νομιμόφρονες έναντι των συμφερόντων. Από την άλλη μεριά, δικτυωμένα άτομα και οργανωμένες ομάδες συμφερόντων όπως και η κομματική νομενκλατούρα που έχει «τακτοποιηθεί» παντού εντός και γύρω από το κράτος, αντιδρούν κάθε φορά που αισθάνονται ότι απειλούνται. Και κάθε τόσο κάποια «επιστολή Μπαρνιέ» θα μας θυμίζει την κλίμακα της δικτύωσης, επισημαίνοντας υπερβάσεις στα έργα και συνεπώς στην παραγωγή πολιτικού χρήματος².

Ενδιαφέρον έχει να σημειώσουμε ότι όταν οι κατεστημένοι απειλούνται, ανασύρουν από το χρονοντούλαπο τα παλιά ιδεολογήματα, στα οποία οφείλουν την άνοδο και τα προνόμιά τους. Τέτοια ιδεολογήματα είναι «η επάρατος δεξιά», η αντιπαράθεση «προόδου» και «συντήρησης», η ιδέα ενός «φιλολαϊκού προσώπου», καμιά φορά ο... σοσιαλισμός και στην ανάγκη η «κεντροαριστερά».

Υπάρχουν και οι καλοπροαίρετοι στις περιπτώσεις μιας απόπειρας μεταρρύθμισης εκ των έσω. Οι καλοπροαίρετοι επιχειρούν σοβαρά να θέσουν ζητήματα μεταρρύθμισης και αναδεικνύουν τα παθολογικά φαινόμενα που πρέπει να ξεπερασθούν, όπως ο Νίκος Χριστοδουλάκης και ο Κώστας Σημίτης. Ανακαλύπτουν όμως γρήγορα ότι πρέπει να συμβιβασθούν με τα ισχυρά συμφέροντα που νομιμοποίησαν ιδεολογικά ή εξέθρεψαν πολιτικά και με τα οποία συνέδεσαν την πολιτική τους τύχη για δεκαετίες. Στο τέλος προσφεύγουν στην πολιτική διγλωσσία.

Το αποτέλεσμα όλων αυτών των διεργασιών μπορεί να είναι ο κυνισμός, η εσωτερική ηθική διάβρωση, η διγλωσσία. Η κοινωνία περιέρχεται αργά σε τέλμα. Αυτοί είναι οι λόγοι για τους οποίους, σε αντίθεση με όσα υποστήριζε με έμφαση πρόσφατα ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης, δεν είναι καθόλου, μα καθόλου «ιστορικά αναγκαίο» να επανεκλεγεί το ΠΑΣΟΚ.

Η ΑΛΛΑΓΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΔΕΝ ΑΡΚΕΙ

Η αλλαγή λοιπόν προσώπων ή κομμάτων στην εξουσία χρειάζεται. Αλλά δεν αρκεί αν πρόκειται να γίνουν σοβαρές και σε βάθος μεταρρυθμίσεις που τρο-

ποποιούν τη ρότα του συστήματος. Πρέπει επιπλέον να εκπληρώνει μερικές όχι και τόσο προφανείς προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες μπορεί να αναστρέψει καταστάσεις, είτε τις ονομάσουμε «καθεστώ» (Κ. Καραμανλής, Ν. Κωνσταντόπουλος και Γ. Πανταγιάς σε διακομματική συναίνεση), είτε «λούμπεν κρατικοδίαιτο καπιταλισμό» (όπως προτιμά ο Α. Καρκαγιάννης).

Ξεχωρίζω σήμερα δυο προϋποθέσεις, χωρίς τις οποίες η κυβερνητική αλλαγή δεν θα φέρει αναστροφή των καταστάσεων: Η νέα κυβέρνηση θα πρέπει (α) να μη στηρίζεται στις ίδιες οικονομικές και κοινωνικές ελίτ, και (β) να έχει αντικειμενικά περιθώρια χειρισμών που οφείλονται σε ισχυρά κοινωνικά και θεσμικά ερείσματα.

Δεν υποστηρίζω βέβαια ότι οι ίδιες ελίτ εκλέγουν ή διορίζουν τις κυβερνήσεις, υποστηρίζω όμως ότι έχοντας τις δικές τους ιστορικές εμπειρίες και... συνήθειες (κουλτούρα!) τείνουν να προετοιμάζουν το έδαφος, να αποκαθιστούν σχέσεις, να προσφέρουν τώρα για να πάρουν αύριο.

Όσον αφορά στα αντικειμενικά περιθώρια χειρισμών, εδώ τα πράγματα είναι πιο θολά. Υπενθυμίζω το δράμα της ΝΔ την περίοδο 1990-1993. Η τότε κυβέρνηση ξεκίνησε με ένα πρόγραμμα αποκρατικοποίησης της οικονομίας για να βρεθεί ενώπιον ενός συμπαγούς «κοινωνικού μετώπου» που περνούσε και μέσα από τις δικές της τάξεις. Τελικά το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα συρρικνώθηκε σε μερικές (χρήσιμες πάντως) επιδιορθώσεις όπως εκείνη του ασφαλιστικού συστήματος και σε ανάσχεση της σωρευτικής διαδικασίας προς την χρεοκοπία που φοβόταν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο³.

Ένα ερώτημα για το μέλλον είναι συνεπώς ποια θεσμικά, προσωπικά και κοινωνικά ερείσματα θα έχει μια συνεκτική μεταρρυθμιστική πολιτική.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Olson Mancur, *Power and Prosperity*, Basic Books, N. York 2000.
2. Βλ. *Καθημερινή*, 28.5.02
3. Βλ. Καζάκος Πάνος, *Ανάμεσα σε κράτος και αγορά - Οικονομία και οικονομική πολιτική στη μεταπολεμική Ελλάδα, 1944-2000*, Πατάκης, Αθήνα 2001.

«Εκβιασμοί»: Ας μιλήσουμε για εκμαυλισμούς

Του Ρεπόρτερ

Ομολογώ ότι αντιμετωπίζω μεγάλο ηθικό πρόβλημα, με αφορμή το τεράστιο εθνικό θέμα των εκβιασμών. Κατ' αρχάς, και όπως διατείνονται εξέχουσες δικαστικές πηγές, οι «εκβιασμοί» δεν συνδέονται με κανένα τρόπο με τη 17N και τους έγκλειστους στον Κορυδαλλό οπαδούς του ένοπλου δρόμου προς την εξουσία (διότι αν περιμένει κανείς να πάρει την εξουσία από το ΠΑΣΟΚ δια της εκλογικής οδού... τρέχα γύρευε). Συνδέονται μόνο με τους υπό διερεύνηση ισχυρισμούς ενός εκτελεσθέντος από τη 17N μεγαλοεπιχειρηματία –του Δ. Αγγελόπουλου– ότι ο γνωστός θεράπων του Βασιλέως και της Επταετίας κ. Γρηγορης Μιχαλόπουλος τον εκβίαζε απαιτώντας ένα μεγάλο χρηματικό ποσό προκειμένου να μην προχωρήσει η τρομοκρατική οργάνωση στην επιτάχυνση του μοιραίου γεγονότος.

Επειδή όμως, όπως αποδεικνύεται από τις εξελίξεις, η 17N σκότωσε τελικά τον Αγγελόπουλο, τότε μάλλον ο κ. Μιχαλόπουλος δεν είχε καμία σχέση με τον κ. Γιωτόπουλο, εκτός αν τον συνάντησε τυχαίως κάποια ημέρα να πίνει καφέ στο Tops του Κολωνακίου, παρέα με τον κ. Μάκη Ψωμιάδη της ΑΕΚ, άλλον οπαδό κι αυτόν του βίαιου δρόμου προς την εξουσία του ποδοσφαίρου. Εκτός αυτών, ουδείς εκ των άλλων επιχειρηματιών που εκλήθησαν να καταθέσουν σχετικά στον κ. Παπαγγελόπουλο δέχθηκε ότι τον εξεβίαζαν – ο κ. Μιχαλόπουλος ή άλλοι. Αν τώρα συνεκτιμήσουμε το γεγονός ότι με βάση τις κατηγορίες ο κ. Μιχαλοπουλος είναι ένας ψιλικατζής του είδους, αν ευσταθούν φυσικά οι κατηγορίες εναντίον του, τότε γιατί η κα Αγγελοπούλου, τα μήντια και ο ίδιος ο πρωθυπουργός διόγκωσαν τόσο πολύ αυτό το θέμα;

Τα πράγματα μπερδεύονται κι άλλο από όσα ισχυρίζεται δια του Τύπου ο

κύριος κατηγορούμενος της υπόθεσης. Εξηγώντας τις προάλλες τις απόψεις του για το μένος που τρέφει η κα Αγγελοπούλου προς το πρόσωπό του, ο κ. Μιχαλοπουλος ισχυρίστηκε μεταξύ άλλων ότι μέχρι τα Χριστούγεννα η οικογένεια Αγγελοπούλου στήριζε οικονομικά όχι μόνον τον ίδιο αλλά και άλλους «δημοσιογράφους». «Από το 1973 και μετά πολλοί δημοσιογράφοι έπαιρναν χρήματα από την οικογένεια», πρόσθεσε.

Έχουμε λοιπόν δύο δεδομένα μέχρι τώρα: Πρώτον, η υπόθεση δεν έχει καμία σχέση με τη 17N. Η τρομοκρατική οργάνωση δεν εξεβίασε προηγουμέ-

Γιατί άραγε πλήρωνε τόσους δημοσιογράφους από το 1973, αν αληθεύουν φυσικά όσα ισχυρίζεται ο κ. Μιχαλόπουλος (κι αν μη τι άλλο ο άνθρωπος έχει αρχεία από Χούντας και δώθε); Αλλά κι αν αυτό δεν ισχύει, αληθεύει κάτι άλλο: Πριν από λίγο καιρό η κα Αγγελοπούλου νοίκιασε ένα ολόκληρο αεροσκάφος και πήγε βόλτα στην Κωνσταντινούπολη μετά θεαμάτων και λοιπών αξεσουάρ δεκάδες δημοσιογράφους – οι οποίοι έσπευσαν πατείς με πατώ σε ν' ανταποκριθούν στην πρόσκληση.

Αν δεν είναι αυτό ηθική συνεργία προς εκβιασμό, τότε τι είναι; Φανταστείτε έναν ταλαίπωρο δημοσιογράφο του οικονομικού –αίφνης–ρεπορτάζ ο οποίος σήμερα δεν έχει στον ήλιο μοίρα. Το χρηματιστήριο δεν πάει καλά, άρα δεν υπάρχουν παπαγαλάκια να το σπρώχνουν, τα ΜΜΕ βρίσκονται πλέον υπό την ολική κυριαρχία των μεγαλοεργολάβων, οπότε ούτε από κει γίνεται τίποτα, και να χάσει από πάνω και τη δουλειά του: Ποιος δρόμος τού απομένει για το γάλα των παιδιών του; Μόνο η κα Αγγελοπούλου και το αεροσκάφος για Κωνσταντινούπολη: «Αν δίνει τόσα εκατομμύρια μόνο για δημόσιες σχέσεις, φαντάσου τι κρύβει!», θα σκεφθεί ο πονηρός.

Τίθεται επίσης ένα άλλο μέγιστο ηθικό θέμα. Δεν μπορεί κανείς να εκβιάσει έναν αθώο. Διότι δεν έχει να κρύψει τίποτα. Αντιθέτως οποίος γίνεται θύμα εκβιασμού –η σύζυγος που συλλαμβάνεται γυμνή στο κρεβάτι με άλλον, για παράδειγμα– έχει κάτι να κρύψει και γι' αυτό πληρώνει. Και μετά τρέχει στον κ. Σημίτη για να τη σώσει.

Το θέμα λοιπόν στη σύγχρονη Ελλάδα των μεγαλοεργολάβων παντός είδους και καιρού δεν είναι τόσο ότι εκβιάζονται, όσο οι λόγοι για τους οποίους εκβιάζονται. Ας αφήσουμε λοιπόν τους εκβιασμούς κι ας μιλήσουμε για εκμαυλισμούς. Ειδικά συνειδη-
σεων.

νως τον κ. Αγγελόπουλο, οπότε όλ' αυτά γίνονται για να υποβαθμιστεί η πολιτική σημασία της επερχόμενης δίκης – για να περάσει στους αφελείς η εντύπωση ότι η 17N ήταν μια δράκα απατεώνων και εκβιαστών κι όχι ένας αποφασιστικός παράγοντας για τις πολιτικές εξελίξεις, οπότε κανείς δεν θ' αναζητεί και την απολεσθείσα μέσα σ' όλη αυτή τη βαβούρα «ιστορική ηγεσία», το «καθοδηγητικό κέντρο».

Δεύτερον, αν η προσοχή του κοινού επικεντρωθεί σε ψιλικατζήδες, τότε θ' απομακρυνθεί από τους πραγματικούς υπευθύνους γι' αυτήν την κατάσταση όπως είναι η ίδια η κα Αγγελοπούλου.

Προς κάθε αρμόδιο εισαγγελέα...

του Ρεπόρτερ

Από τη μέχρι σήμερα πορεία των ανακρίσεων για τους εκβιασμούς δεν προκύπτει πραγματική διασύνδεση της 17N με παρομοίου είδους επιχειρηματικές δραστηριότητες. Τυχαίνει όμως να έχουμε στο αρχείο μας κάποια ντοκουμέντα, αλλά και παλιότερα ρεπορτάζ όχι μόνο για τη διασύνδεση της 17N με άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες, αλλά και κάποιους άλλους, πραγματικούς αυτή τη φορά εκβιασμούς.

Πρώτον: τα αξιόπιστα πλέον από πάσης απόψεως και ύστερα από τόσα δεινοπαθήματα αρχεία της Στάζι περιέχουν κι ένα παλιό δημοσίευμα της Απογευματινής που παραθέτουμε εδώ σε αντίγραφο. Το άρθρο, που δημοσιεύτηκε στις 11/1/85, είχε τίτλο «**Σκάνδαλο στον ΟΤΕ με πολυεθνικές**» και αποτελούσε καταγγελία των «πράσινων συνδικαλιστών» επειδή υποστήριζαν την αγορά των «400.000 ηλεκτρονικών τηλεφώνων» από την εταιρεία Ιντρακόμ του κ. Κόκκαλη. Γιατί μας απασχολεί το δημοσίευμα αυτό και γιατί πρέπει ν' απασχολήσει ίσως και τη δικαιοσύνη που ασχολείται σήμερα με παρόμοια ζητήματα; Η απάντηση βρίσκεται ίσως στην ημερομηνία, σε κάποια άλλα έγγραφα της Στάζι επίσης, και σ' ένα πιο πρόσφατο δημοσίευμα της Ελευθεροτυπίας.

Η ημερομηνία του έγγραφου της Στάζι με το δημοσίευμα της Απογευματινής είναι «11/1/85». Ύστερα από λίγες μέρες, στις 21/2/85, η 17N εκτέλεσε τον τότε έκδοτη της Απογευματινής Ν. Μομφεράτο και τον οδηγό του Π. Ρουσέτη. Κατ' αρχάς είμαστε βέβαιοι ότι πρόκειται ασφαλώς για σύμπτωση, επειδή δεν μπορούμε να διανοηθούμε ότι η διαπλοκή έχει φτάσει τόσο βαθιά. Αν όμως δεν είναι σύμπτωση;

Σημειώνουμε ότι σ' ένα από τα πολλά σχετικά με το θέμα έγγραφα της Στάζι, ο κ. Κόκκαλης εκφράζει την αγανάκτησή του για τους «προδότες της δεξιάς» που δεν τον άφησαν ήσυχο στις δουλειές του με τον ΟΤΕ. Η απάντηση της ίδιας της ηγεσίας της Στάζι ήταν καθυστερημένη και έστειλαν στον κ. Κόκκαλη τη διαβεβαίωση να μην ανησυχεί και ότι «θα προ-

ντίσουμε εμείς». Πώς να το φρόντισαν άραγε;

Ένας πολύ γνωστός και έγκυρος γερμανός δημοσιογράφος, ο Φριτς Σμάλντιτς, είναι πολύ αποκαλυπτικός σχετικά, σε μια συνέντευξη που έδωσε στην Ελευθεροτυπία στις 10/8/2002. Λέει μεταξύ άλλων στη συνέντευξη αυτή ο Σμάλντιτς: «**Η Στάζι και κατ' επέκταση η Ανατολική Γερμανία είχε σοβαρά οικονομικά συμφέροντα στην Ελλάδα... και αυτά τα συμφέροντα έπρεπε να προστατευθούν.**»

Δεύτερον: Μετά την πτώση του Τείχους και την κατάρρευση της Ανατολικής Γερμανίας, οι μυστικές υπηρεσίες της ενιαίας πλέον Γερμανίας, η BND, ερεύνησαν επισταμένως τις σχέσεις της Στάζι με την ελληνική τρομοκρατία και ιδιαίτερα με τη 17N – όχι μόνο με τον ΕΛΑ. Τα συμπεράσματα εκείνης της έρευνας είναι τρομακτικά, αλλά ύστερα απ' όσα μάθαμε μετά την αυτοανατίναξη του Σάββα Ξηρού το περασμένο καλοκαίρι τίποτα δεν πρέπει να μας εκπλήσσει πλέον. Για το λόγο αυτό μεταφέρουμε σήμερα εδώ ένα σχετικό με τις οικονομικές δοσοληψίες της 17N απόσπασμα ενός άλλου έγγραφου: «**Σε μια πολύ μεγάλη δουλειά για τη δημιουργία ενός πάρκινγκ στην Αθήνα ο Βρανοπουλος ήταν αντίπαλος με τον Όταν όμως η επιτροπή αξιολόγησης των προσφορών θέλησε να αποφασίσει υπέρ του Βρανοπουλου, αυτός δολοφονήθηκε από την 17N και τη δουλειά την πήρε ο**»

Όπως είναι κατανοητό δεν μπορούμε ν' αποκαλύψουμε ακόμα ονόματα. Θέτουμε όμως τα σχετικά στοιχεία στη διάθεση παντός ενδιαφερομένου εισαγγελέα και διερωτόμεθα: Λες;

**ΣΚΑΝΔΑΛΟ
στον ΟΤΕ με
πολυεθνικές**

**ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΥΝ - ΠΡΑΣΙΝΟΙ - ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΕΣ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ 400.000 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΤΗΛΕΦΩΝΩΝ**

Η «πράσινη» ήγηση της Ομοσπονδίας Τηλεφωνικών ΟΤΕ καταγγέλλει άνοκτα από εκπαιδευτικούς, εργαζομένους του ίδιου χώρου για σκάνδαλο, όπως φέρει πολλαπλών εταιρειών, που αφορά την αγορά 400.000 ηλεκτρονικών τηλεφωνικών συσκευών, από τις 21.000, αρχικά...

Με ανακοίνωση της Α.Π.Α.Σ.Κ. του Πανελληνίου Συνλόγου Προσώπων ΟΤΕ (ΠΣΥΠ - ΟΤΕ) καταγγέλλει την επιδίωξη της ΟΜΕ - ΟΤΕ (Ομοσπονδία Μισθωτών Εργαζομένων ΟΤΕ) να αγοράσει 400.000 ηλεκτρονικά τηλέφωνα, ενώ η Α.Π.Α.Σ.Κ. τονίζει ότι η αγορά των τηλεφώνων γίνεται με τη βοήθεια της ΟΜΕ - ΟΤΕ...

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ 11.1.85

BSIU
000058

Και αποκόμματα από τον ελληνικό
Τύπο κρατούσε η Στάζι στα αρχεία
της. Αναφερόταν στον ΟΤΕ...

1. 24.10.86
2. 24.10.86
3. 24.10.86
4. 24.10.86
5. 24.10.86
6. 24.10.86
7. 24.10.86
8. 24.10.86
9. 24.10.86
10. 24.10.86
11. 24.10.86
12. 24.10.86
13. 24.10.86
14. 24.10.86
15. 24.10.86
16. 24.10.86
17. 24.10.86
18. 24.10.86
19. 24.10.86
20. 24.10.86
21. 24.10.86
22. 24.10.86
23. 24.10.86
24. 24.10.86
25. 24.10.86
26. 24.10.86
27. 24.10.86
28. 24.10.86
29. 24.10.86
30. 24.10.86
31. 24.10.86
32. 24.10.86
33. 24.10.86
34. 24.10.86
35. 24.10.86
36. 24.10.86
37. 24.10.86
38. 24.10.86
39. 24.10.86
40. 24.10.86
41. 24.10.86
42. 24.10.86
43. 24.10.86
44. 24.10.86
45. 24.10.86
46. 24.10.86
47. 24.10.86
48. 24.10.86
49. 24.10.86
50. 24.10.86
51. 24.10.86
52. 24.10.86
53. 24.10.86
54. 24.10.86
55. 24.10.86
56. 24.10.86
57. 24.10.86
58. 24.10.86
59. 24.10.86
60. 24.10.86
61. 24.10.86
62. 24.10.86
63. 24.10.86
64. 24.10.86
65. 24.10.86
66. 24.10.86
67. 24.10.86
68. 24.10.86
69. 24.10.86
70. 24.10.86
71. 24.10.86
72. 24.10.86
73. 24.10.86
74. 24.10.86
75. 24.10.86
76. 24.10.86
77. 24.10.86
78. 24.10.86
79. 24.10.86
80. 24.10.86
81. 24.10.86
82. 24.10.86
83. 24.10.86
84. 24.10.86
85. 24.10.86
86. 24.10.86
87. 24.10.86
88. 24.10.86
89. 24.10.86
90. 24.10.86
91. 24.10.86
92. 24.10.86
93. 24.10.86
94. 24.10.86
95. 24.10.86
96. 24.10.86
97. 24.10.86
98. 24.10.86
99. 24.10.86
100. 24.10.86

Στο συγκεκριμένο έγγραφο, που αποστέλλεται από τον Winckler στον υπουργό Εξωτερικού Εμπορίου Beil με ημερομηνία 14/10/86, γίνεται λόγος για δημοσιεύματα του κ. Κόκκαλη σε ελληνικές εφημερίδες της 16ης Σεπτεμβρίου '86, «όπου απαντά σε εκστρατεία δια του Τύπου κατά της Ανατολικής Γερμανίας που κατηύδυνε ο Α. Παπαδόγγονας» –για τον οποίο σημειώνεται ότι είναι «γνωστός για την προώθηση των συμφερόντων της Siemens»–, και προστίθεται ότι ο ίδιος ο Winckler θα συναντηθεί με τον κ. Κόκκαλη, για να συσχεφθούν πώς θα μπορέσουν να προωθήσουν καλύτερα τα προϊόντα της ανατολικογερμανικής Elektrotechnik στην ελληνική αγορά.

Κόβοντας την ουρά του λιονταριού

του Αλέξανδρου Καζαμία

Η επαναλειτουργία του πυρηνικού αντιδραστήρα του Γιονγκμπιόν στα τέλη του Δεκεμβρίου αποδεικνύεται πλέον ένα γεγονός ανάλογης ιστορικής εμβέλειας με την εθνικοποίηση του Καναλιού του Σουέζ από τον πρόεδρο Νάσερ το 1956. Η άρνηση της Β. Κορέας να υποκύψει στους αλλεπάλληλους εκβιασμούς του προέδρου Μπους για τον έλεγχο των εξοπλισμών της, αποτελεί ένα ελπιδοφόρο μήνυμα αντίστασης προς όλους τους λαούς που βλέπουν αβοήθητοι τις ηγεσίες τους να παραδίνονται στο милитарισμό των Ηνωμένων Πολιτειών. Συνάμα, ο ξεκαρδιστικός μικρομεγαλισμός των ανακοινωθέντων της Πιονγκγιάνγκ έχει εξελιχθεί σε μια αριστοφανικής έμπνευσης διακωμώδηση ολόκληρου του διεθνούς κατεστημένου: προειδοποιώντας πως διαθέτουν όπλα «πιο ισχυρά κι απ' τα πυρηνικά» (!), απειλούν με «casus belli» ακόμη και το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, ενώ απορρίπτουν την προσφορά βοήθειας απ' τις ΗΠΑ ως «πίτες ζωγραφισμένες στον ουρανό»! Η αδέσμευτη πολιτική των ολιγότερο ισχυρών κρατών μπορεί να ξαναζήσει και στις μέρες μας – αρκεί να υπάρχει βούληση, προεργασία και θάρρος.

Το πρόσφατο φιάσκο της αμερικανικής πολιτικής απέναντι στη Β. Κορέα δεν οφείλεται μόνο στην ανόητη επιλογή του προέδρου Μπους να περιλάβει το κράτος αυτό στον περιβόητο «άξονα του κακού» τον περσινό Ιανουάριο. Εξίσου ανόητη ήταν και η πολιτική του προκατόχου του, Μπιλ Κλίντον, που μέσω της Διμερούς Συμφωνίας της 21ης Δεκεμβρίου 1994 ήλπιζε να εξαγοράσει την αποπυρηνικοποίηση της Β. Κορέας με 500.000 τόνους πετρελαίου ετησίως και 2.000 μεγαβάτ ηλεκτρισμού από δύο αντιδραστήρες ελαφρού ύδατος. Αν τώρα ο πρόεδρος Μπους εκλιπαρεί τη Β. Κορέα να επιστρέψει στις συνομιλίες που ο ίδιος διέκοψε στις 16 Οκτωβρίου –δώδεκα μέρες αφότου ανακοίνωσε η Πιονγκγιάνγκ ότι «διαθέτει μυστικό πρόγραμμα πυρηνικού εξοπλισμού»– είναι διότι ο έλεγχος της διάδοσης των πυρηνικών αποτελεί εξ αρχής μια μιλι-

ταριστική ουτοπία που μακροπρόθεσμα είναι αδύνατο να εφαρμοστεί.

Γι' αυτό, αντίθετα μ' όσα ισχυρίζεται το περιοδικό *Time*, δεν ήταν μόνο η αδιάλλακτη πολιτική του προέδρου Μπους που ηττήθηκε το τελευταίο τρίμηνο, αλλά και η δήθεν πονηρότερη, διαλλακτική πολιτική του προκατόχου του: διότι κάτω απ' τη μύτη της Διμερούς Συμφωνίας του 1994 ήταν που η Β. Κορέα ανέπτυξε το πυρηνικό της πρόγραμμα. Κι εκείνο που ποδοπατήθηκε τους τελευταίους τρεις μήνες δεν ήταν μόνο η κορεατική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών, αλλά κι ολόκληρο το κύρος της μεταψυχροπολεμικής στρατηγικής τους, που εδράζεται στο δόγμα της απαλλαγής του κόσμου από τα περιβόητα «κράτη ταραξίες», ήτοι τα κράτη που αναπτύσσουν «όπλα μαζικής καταστροφής». Ουσιαστικά, η ήττα που υπέστη η αμερικανική στρατηγική δεν περιορίζεται μόνο στην απόκτηση, ή στην ομολογία απόκτησης πυρηνικού προ-

γράμματος απ' τη Β. Κορέα, αλλά αφορά στην ικανότητα της χώρας αυτής να προασπίσει το μέλλον του πυρηνικού προγράμματός της σε πείσμα τόσο των εκβιασμών όσο και των εκκλήσεων των ΗΠΑ για οριστική ακύρωσή του.

ΠΟΙΟΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕ ΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ;

Παρά τη γενική αναγνώριση της αποτελεσματικής πολιτικής της, η απόκτηση πυρηνικού προγράμματος από τη Β. Κορέα αντιμετωπίζεται ακόμη από τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία, την Ν. Κορέα και τον ΟΗΕ ως αντίθετη προς τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Στη βάση της εκτίμησης αυτής οι ΗΠΑ έχουν κηρύξει από τις 16 Οκτωβρίου τη διακοπή «κάθε διαλόγου» με την Πιονγκγιάνγκ, θέτοντας παράλληλα σε μονομερή «τερματισμό» τη Διμερή Συμφωνία του 1994, γεγονός που οδήγησε και στη διακοπή της παροχής του πετρελαίου που προβλέπεται απ' αυτήν. Βεβαίως, η επίσημη αποχώρηση της Β. Κορέας από τη Συνθήκη Μη Εξάπλωσης των Πυρηνικών (ΜΕΠ) στις 9 Ιανουαρίου μπορεί μεν να την απάλλαξε απ' την κατηγορία παράβασής της, όμως η παρέμβαση του γ.γ. του ΟΗΕ με στόχο «να επιστρέψει [η Β. Κορέα] σε συμμόρφωση», θέτει ένα νέο θέμα νομιμότητας. Διότι σκοπός του Κόφι Ανάν είναι να «θέσει το θέμα στο Συμβούλιο Ασφαλείας», το οποίο μπορεί να εκδώσει ψήφισμα που να καθιστά παράνομη την αποχώρηση της Β. Κορέας από τη Συνθήκη ΜΕΠ.

Κατ' αρχάς όμως η αποχώρηση της Β. Κορέας από τη Συνθήκη ΜΕΠ είναι, καθεαυτή, μια απολύτως νόμιμη πράξη με βάση τις αρχές του διεθνούς δικαίου και μόνο κατόπιν πολιτικής χειραγώγησης ή/και οικονομικής εξαγοράς κρατών μελών θα μπορούσε το Συμβούλιο Ασφαλείας να εκδώσει ψήφισμα που να την καθιστά παράνομη.

Κατά δεύτερο λόγο, η Διμερής Συμφωνία του 1994 έχει ήδη παραβιαστεί επανειλημμένως απ' τις ΗΠΑ πολύ πριν την ομολογία της Β. Κορέας στις 4 Οκτωβρίου για κατοχή πυρηνικού εξοπλιστικού πρόγραμματος. Έτσι, ενώ η Συμφωνία του 1994 προέβλεπε τον τερματισμό ακόμη και του πυρηνικού εξηλεκτρισμού της Β. Κορέας προς αντάλλαγμα δύο αμερικανικών αντιδραστήρων ελαφρού ύδατος μέχρι το 2003, πρόσφατη έκθεση του αμερικανικού Κογκρέσου επιβεβαιώνει ότι «αντί της αρχικής ημερομηνίας του 2003, η ολοκλήρωση των αντιδραστήρων ελαφρού ύδατος δεν προβλέπεται να πραγματοποιηθεί παρά αρκετά μετά το 2010».² Επίσης, ενώ η Συμφωνία του 1994 δεν προέβλεπε τον έλεγχο μη πυρηνικών εξοπλισμών, οι ΗΠΑ απείλησαν να την αναστείλουν όταν η Βόρειος Κορέα εκτόξευσε το βαλιστικό πύραυλο Ταεπό Ντονγκ στις 31 Αυγούστου 1998, ζητώντας άμεσο τερματισμό της εξέλιξής του. Ο μεγάλου βεληνεκούς Ταεπό Ντονγκ 1, που προορίζονταν για εκτόξευση δορυφόρου, τέθηκε τελικά υπό αναστολή σε νέα διμερή συμφωνία το Σεπτέμβριο του 1999 στο Βερολίνο, διότι οι ΗΠΑ τον έκριναν «ικανό να μεταφέρει πυρηνικές κεφαλές» ως την Αλάσκα και τη Χαβάη!

Η μητέρα όμως των νομικών εμπαιγμών βρίσκεται στην αντίφαση που υπάρχει ανάμεσα στη Διμερή Συμφωνία του 1994 και στη Συνθήκη ΜΕΠ, που ωστόσο υποτίθεται πως εγγυάται (αρ. 4, παρ. 1). Σύμφωνα με τον καθηγητή Ρόμπερτ Λίτουακ του αμερικανικού Διεθνούς Κέντρου Ούντροου Ουίλσον, «μια κεντρική πρόβλεψη» της Συνθήκης ΜΕΠ είναι ότι «παρέχει πρόσβαση στην τεχνολογία πυρηνικής ενέργειας σ' εκείνα τα κράτη που αποποιούνται την επιλογή των πυρηνικών όπλων».³ Εντούτοις, όλη η βάση της Διμερούς Συμφωνίας του 1994 ήταν «να θέσει εκτός λειτουργίας η ΛΔ της Κορέας τους [πυρηνικούς] αντιδραστήρες γραφίτη», (αρ. 1, παρ. 2 και 3), με βασικότερο τον πυρηνικό αντιδραστήρα παροχής ρεύματος στο Γιονγκμπιόν, παρ' όλο που η Συνθήκη ΜΕΠ δίνει κάθε δικαίωμα στη Β. Κορέα να τον λειτουργεί.

Κι όμως, η Διμερής Συμφωνία του 1994 επιβλήθηκε και υπογράφηκε στο όνομα της «συμμόρφωσης της Β. Κορέας προς τη Συνθήκη ΜΕΠ»!

ΠΩΣ ΕΜΑΘΕ Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΜΠΟΥΣ Ν' ΑΓΑΠΑ «ΤΟΝ ΑΞΟΝΑ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ»;

Αφού η Β. Κορέα αντιμετώπισε τον πετρελαϊκό αποκλεισμό του Μπους (α) με την «αποκαθήλωση» του τηλεοπτικού δικτύου παρακολούθησης του αντιδραστήρα του Γιονγκμπιόν, και (β) με την απέλαση των επιθεωρητών της Διεθνούς Οργάνωσης Ατομικής Ενέργειας που επιτηρούσαν την εφαρμογή της Συμφωνίας του 1994, ο Λευκός Οίκος εξέδωσε στις 7 Ιανουαρίου ανακοινωθέν που έλεγε τα εξής: «οι ΗΠΑ είναι πρόθυμες να συνομιλήσουν με τη Β. Κορέα σχετικά με τον τρόπο εκπλήρωσης των υποχρεώσεών της προς τη διεθνή κοινότητα». Προς έκπληξη όμως της Ουάσιγκτον, η πρόσκληση απορρίφθηκε «ως αποβλέπουσα στην εξαπάτηση της διεθνούς κοινής γνώμης», διότι, πράγματι, οι ΗΠΑ ζητούσαν «συνομιλίες και όχι διάλογο», τον οποίο για χάρη της νομικής ενοχοποίησης της Β. Κορέας συνεχίζουν ν' αποποιούνται. Έτσι, δυο μέρες αργότερα, η Πιονγκγιάνγκ ανακοίνωσε και την αποχώρησή της από τη Συνθήκη ΜΕΠ, απόφαση που κανένα από τα 188 συμβαλλόμενα κράτη της δεν έχει ως τώρα τολμήσει.

Σαν να μην έφτανε όμως αυτό, όταν ο Κόφι Ανάν απείλησε ότι «θα θέσει το ζήτημα στο Συμβούλιο Ασφαλείας», ο πρεσβευτής της Β. Κορέας στον ΟΗΕ, Πακ Τζιλ Γιον, απέκλησε σενάρια τύπου Ιράκ με την εξής διευκρίνιση: «Θεωρούμε –είπε– ακόμα και τώρα, ότι κάθε είδους πιθανών κυρώσεων από το Συμβούλιο Ασφαλείας κατά της Β. Κορέας θα αποτελεί κήρυξη πολέμου». Έτσι λοιπόν στις 14 Ιανουαρίου έκλεισε το έτος μίσους του προέδρου Μπους απέναντι στις δυνάμεις «του κακού» με τη δήλωσή του ότι «οι ΗΠΑ θα λάβουν υπόψη την παροχή βοήθειας σε τρόφιμα, ενέργεια και ρυθμίσεις ασφάλειας, αν η Β. Κορέα διαλύσει το πρόγραμμα των πυρηνικών της όπλων». Ως απάντηση όμως, το Κεντρικό Πρακτορείο της

Πιονγκγιάνγκ ανακοίνωσε την επόμενη ότι «οι παροχές ενέργειας και βοήθειας σε τρόφιμα που υπόσχονται, είναι μια πίδα ζωγραφισμένη στον ουρανό, αφού είναι εφικτές μόνον εφόσον η Β. Κορέα αφοπλιστεί ολοκληρωτικά».

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ KIM TZONGK IL!

Με μία εμφανή εξαίρεση βεβαίως, όλη η περιπέτεια απεξάρτησης της Β. Κορέας από τον ηγεμονικό έλεγχο των ενεργειακών της πόρων, θυμίζει την ιστορία της εθνικοποίησης του Καναλιού του Σουέζ, που απέβλεπε κι αυτή στον εξηλεκτισμό της Αιγύπτου. Η εξαίρεση ασφαλώς δεν είναι άλλη απ' την εκκωφαντική απουσία οποιασδήποτε εκδήλωσης αλληλεγγύης ανάλογης μ' εκείνην που στήριξε την εθνικοποίηση του Καναλιού, όταν είχε τεθεί κι αυτή στον ΟΗΕ ως «ζήτημα ασφαλείας» και «παραβίασης του διεθνούς δικαίου». Ας μη συγχέουμε τα ζητήματα: κι ο Νάσερ ήταν δικτάτορας, όπως κι ο Κιμ Τζονγκ Ιλ· κι αν όχι ο ίδιος κομμουνιστής, τουλάχιστον εξοπλιζόταν απ' τη Μόσχα. Παρ' όλ' αυτά, εκείνη η «επάρατος Δεξιά» της Φρειδερίκης, του «τριφασικού» και του πρέσβη Κάννον, είχε συστήσει τότε στους Έλληνες πλοηγούς του Καναλιού να στείλουν συγχαρητήριο τηλεγράφημα στον αιγύπτιο πρόεδρο διότι είχε αντισταθεί στον ιμπεριαλισμό.

Σήμερα όμως δεν έχει ακουστεί καμία λέξη για τον αντιδραστήρα του Γιονγκμπιόν, έστω κι απ' τα δελτία των ειδήσεων πριν απ' την πρόγνωση του καιρού. Είναι πραγματικά ν' απορεί κανείς: άραγε η αγωνία του κόσμου για το Ιράκ οφείλεται περισσότερο στη «δράση» ή μήπως στο «σασπένς»;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Tony Karon, «North Korea: An 'Evil' Bush Can Bargain With?», *Time*, 15 Ιαν. 2003.
2. Larry A. Niksch, *North Korea's Nuclear Weapons Program*, Υπηρεσία Ερευνών του Κογκρέσου, 9 Οκτ. 2002, σ. 1.
3. Robert S. Litwak, *Rogue States and US Foreign Policy - Containment After the Cold War*, John Hopkins University Press, Βαλτιμόρη 2000, σ. 171.

ΤΖΑΜΑΛ ΧΑΤΖΗ ΜΟΧΑΜΑΤ: Ο πόλεμος αναγκαίο κακό...

Τη συνέντευξη πήρε ο Τάκης Διαμαντής

Οι Κούρδοι του Ιράκ αποτελούν έναν ξεχωριστό λαό, ο οποίος έχει υποστεί ήδη τα πάνδεινα από το καθεστώς που κυβερνά δικτατορικά τη χώρα. Για το λόγο αυτό και πιστεύουν ότι μόνο ένας πόλεμος θα γλυτώσει τους ίδιους αλλά κι ολόκληρο τον ιρακινό λαό από το βάρος του Σαντάμ Χουσεϊν. Αυτό τουλάχιστον υποστηρίζει σε συνέντευξή του στο Αντί ο Τζαμάλ Χατζή Μοχαμάτ, υπεύθυνος εξωτερικών σχέσεων για την Ευρώπη της Πατριωτικής Ένωσης Κουρδιστάν (PUK), ο οποίος προσθέτει ότι οι Κούρδοι του Ιράκ είναι ήδη έτοιμοι για τη μετά τον Σαντάμ εποχή.

Ο ηγέτης του PUK Τζελάλ Ταλαμπανί.

• Αυτή τη στιγμή ολόκληρος ο κόσμος περιμένει να ξεσπάσει ο πόλεμος κατά του Ιράκ που μεθοδεύεται εδώ και αρκετό καιρό. Εσείς συμφωνείτε με αυτόν;

— Εμείς γενικά είμαστε εναντίον του πολέμου και επίσης εναντίον του βομβαρδισμού των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας. Αλλά όμως πρέπει να αλλάξει αυτό το καθεστώς. Δεν γίνεται αλλιώς. Δεν είναι δυνατό να παραμένει στην εξουσία και αυτός είναι ο μοναδικός τρόπος για να μπορέσει αυτός ο λαός να βρει επιτέλους την ηρεμία του και να υπάρξει δημοκρατία σ' αυτή την χώρα.

Αυτή τη στιγμή γίνεται μια προσπάθεια από τις γειτονικές αραβικές χώρες και τη Ρωσία για να εγκαταλείψει ο Σαντάμ το Ιράκ ήρεμα και χωρίς να γίνει πόλεμος κι εμείς επιθυμούμε αυτή την λύση ώστε να αναλάβει ο λαός μόνος την τύχη του.

• Πιστεύετε ότι θα το κάνει;

— Εμείς τον γνωρίζουμε καλά και δεν πιστεύουμε ότι θα εγκαταλείψει τόσο εύκολα την εξουσία. Από την άλλη όμως δεν πιστεύουμε ότι ένας πόλεμος θα διαρκέσει πολύ. Αντίθετα θα είναι σύντομος και πιστεύουμε ότι την τελευταία στιγμή θα την εγκαταλείψει (την εξουσία) και αν αποφασίσει να πολεμήσει, δεν θα είναι για πολύ, διότι ξέ-

ρουμε ότι ο στρατός του Ιράκ δεν θα πολεμήσει. Εκείνοι που θα πολεμήσουν θα είναι η προσωπική του φρουρά.

• Ναι, αλλά υπάρχουν πάρα πολλοί που υποστηρίζουν ότι, με την κατάσταση που επικρατεί γενικότερα στη Μέση Ανατολή, ένας πόλεμος κατά του Ιράκ μπορεί να προκαλέσει αλυσιδωτές αντιδράσεις στην ευρύτερη περιοχή με απρόβλεπτες συνέπειες.

— Δεν πρόκειται να υπάρξουν τέτοιες αντιδράσεις, διότι γνωρίζουμε πολύ καλά ότι δεν θα είναι μεγάλης διάρκειας αυτός ο πόλεμος, καθώς πιστεύουμε ότι με το ξεκίνημά του θα υπάρξει ξεσηκωμός του λαού αλλά και του στρατού, ο οποίος θα στραφεί εναντίον του καθεστώτος ακόμα και μέσα στη Βαγδάτη. Έτσι δεν πρόκειται να υπάρξει καμία επέκταση του πολέμου. Άλλωστε η κατάσταση είναι πολύ καθαρή. Ο Σαντάμ είναι μόνος του με μόνο την προσωπική του φρουρά και δεν υπάρχει κανείς που να τον υποστηρίζει.

• Βλέπουμε όμως ότι ανησυχίες εκφράζουν ακόμα και γειτονικές χώρες του Ιράκ, ενώ παράλληλα έχει δημιουργηθεί ένα παγκόσμιο κίνημα κατά του πολέμου αυτού που ετοιμάζουν οι Αμερικανοί με τους Βρετανούς. Εσείς πώς βλέπετε αυτή την κινητοποίηση, ιδιαίτερα μάλιστα

καθώς η εντύπωση που υπάρχει είναι ότι ο πόλεμος αυτός δεν έχει ως στόχο τόσο το καθεστώς του Σαντάμ όσο τα πετρέλαια του Ιράκ...

— Είναι γεγονός ότι υπάρχουν συμφέροντα των Αμερικανών και ότι θέλουν να τα υπερασπιστούν. Υπάρχουν όμως και τα δικά μας συμφέροντα. Δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο από ό,τι έκανε ο Σαντάμ. Πιστεύουμε λοιπόν ότι είναι τα συμφέροντα και των δύο πλευρών. Ο στόχος είναι να φύγει αυτό το καθεστώς και να σωθεί ο λαός.

Όσον αφορά τώρα στις διαδηλώσεις, βεβαίως γίνονται πολλές και παντού κατά του πολέμου, όπως κι εμείς είμαστε κατά του πολέμου, αλλά από εκείνους που συμμετέχουν σ' αυτές πολλοί είναι ανεννημέρωτοι, αν και τελικά όλοι τους είναι εναντίον του Σαντάμ.

• Τα κύρια επιχειρήματα που χρησιμοποιούν οι Αμερικανοί γι' αυτό τον πόλεμο είναι ότι ο Σαντάμ περιλαμβάνεται στον «άξονα του κακού» και ότι θέλουν να καταστρέψουν τα όπλα μαζικής καταστροφής που διαθέτει. Εσείς πιστεύετε ότι διαθέτει τέτοια όπλα κι ότι αποτελεί απειλή για ολόκληρο τον κόσμο;

— Είναι πολύ περίεργη η ερώτησή σας, διότι εδώ και πολλά χρόνια χρησιμοποιεί χημικά όπλα. Εδώ τα έχει χρησι-

μποιήσει εναντίον μας και σε πολλές μάχες πολλοί σύντροφοί μου έχουν σκοτωθεί από αυτά. Εγώ έχω χάσει 65 συγγενείς μου. Μόνο σε μία πόλη σκοτώθηκαν τότε περίπου 5.000 Κούρδοι. Ήδη από το 1985 κατασκευάζει χημικά όπλα, τα οποία χρησιμοποιεί από το 1986-87. Βεβαίως ο Σαντάμ είναι μία απειλή. Είναι ένας τρελός που μπορεί να ρίξει χημικά όπλα οπουδήποτε. Τι άλλη απόδειξη θέλετε από τις ανθρωπίνες ζωές που έχουν χαθεί; Εδώ στο Κουρδιστάν έκανε πειράματα με όλων των ειδών τα όπλα, τα οποία χρησιμοποιούσε και στις μάχες που συμμετείχε και ο ίδιος.

• *Ας πούμε λοιπόν ότι γίνεται ο πόλεμος, ή ότι με κάποιον άλλο τρόπο απομακρύνεται ο Σαντάμ από την εξουσία. Τι σκοπεύετε να κάνετε από κει κι ύστερα;*

— Έχουμε ήδη έτοιμο σχέδιο, το οποίο μάλιστα συμφωνήθηκε σε μια διάσκεψη που είχαμε στις 15 του περασμένου Δεκεμβρίου στο Λονδίνο με την αυτοεξόριστη ιρακινή αντιπολίτευση και θα τεθεί σε εφαρμογή μόλις ανατραπεί ο Σαντάμ και πάρει ο λαός την εξουσία στα χέρια του.

• *Και ποιο είναι το μέλλον που διαγράφεται στο σχέδιο αυτό για το Κουρδιστάν;*

— Ο στόχος είναι να δημιουργήσουμε μια ομοσπονδία, συστατικά μέρη της οποίας θα είναι οι Άραβες και οι Κούρδοι, αν και προβλέπεται η αναγνώριση και ο σεβασμός των δικαιωμάτων όλων των μειονοτήτων που ζουν στη χώρα, όπως για παράδειγμα οι Ασσύριοι, οι Τουρκμένοι και άλλοι. Άλλωστε εμείς είμαστε ήδη προετοιμασμένοι για κάτι τέτοιο, καθώς μετά τον πόλεμο του 1991 και την απαγόρευση στο στρατό του Σαντάμ να δρα στις περιοχές μας, έχουμε αποκτήσει κοινοβούλιο, κυβέρνηση, δημόσιες υπηρεσίες και τοπική αυτοδιοίκηση, ενώ ταυτόχρονα καταβάλλουμε προσπάθειες για την οικονομική ανάπτυξη του Κουρδιστάν, πράγμα που καταφέρνουμε πολύ καλά. Σ' αυτό συμβάλει μάλιστα και η συμφωνία συνεργασίας που έχουμε κάνει με τη δεύτερη μεγάλη πολιτική παράταξη, το Δημο-

κρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν. Μια συνεργασία που προχωρεί πολύ εποικοδομητικά.

• *Προχωρείτε πολύ καλά, όμως οι Κούρδοι του Ιράκ εγκαταλείπουν τα σπίτια τους κι έρχονται στην Ελλάδα ή σε άλλες χώρες της Ευρώπης και μάλιστα τον τελευταίο καιρό είχαμε πολλά ναυάγια με τουρκικά σκάφη, στα οποία πνίγηκαν πολλοί, άντρες, γυναίκες και παιδιά.*

— Αυτό είναι αποτέλεσμα του φόβου που αισθάνονται από το καθεστώς του Σαντάμ.

• *Και δεν είναι από τον επικείμενο πόλεμο που σχεδιάζουν οι Αμερικανοί;*

— Όχι. Αντίθετα, από την στιγμή που άρχισε να ετοιμάζεται ο πόλεμος, οι Κούρδοι αισθάνονται περισσότερο ασφαλείς· για το λόγο αυτό έχει μειωθεί και ο αριθμός εκείνων που φεύγουν. Είναι βέβαιο όμως ότι, όταν ο Σαντάμ ανατραπεί και έλθει στη χώρα η δημοκρατία, τότε όλοι θα επιστρέψουν.

• *Για να πάμε σ' ένα άλλο θέμα όμως, πρόσφατα έγινε γνωστό ότι ο τουρκικός στρατός έκανε γυμνάσια στο ιρακινό έδαφος, που σημαίνει στις περιοχές του Κουρδιστάν, ενώ στελέχη της κυβέρνησης Ερντογάν δήλωναν ότι η Τουρκία θα διεκδικήσει περιοχές του βόρειου Ιράκ που της ανήκουν ιστορικά. Δεν σας ανησυχεί αυτό;*

— Κι εμείς ακούσαμε φήμες για την παρουσία τουρκικών μονάδων, όμως η τουρκική πλευρά μάς διαβεβαίωσε ότι δεν έγινε κάτι τέτοιο. Έπειτα, αναφορικά με τη διεκδίκηση εδαφών μας, θα πρέπει να γνωρίζετε ότι πόλεις όπως η Μοσούλη και το Κιρκούκ ήταν πάντα και θα παραμείνουν κουρδικές. Το θέμα ωστόσο είναι ότι έχουμε συναντηθεί με τη νέα τουρκική ηγεσία με την οποία συζητήσαμε. Έτσι εμείς τους διαβεβαίωσαμε ότι δεν υπάρχει καμία πρόθεση δημιουργίας ανεξάρτητου κουρδικού κράτους, ώστε να αισθάνεται ότι απειλείται η Τουρκία, και εκείνοι μας διαβεβαίωσαν ότι δεν θέτουν θέμα διεκδικήσεων. Μην ξεχνάμε όμως ότι υπάρχουν εθνικιστές, οι οποίοι δημιουργούν συνεχώς προβλήματα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

CLAUDE MOSSÉ

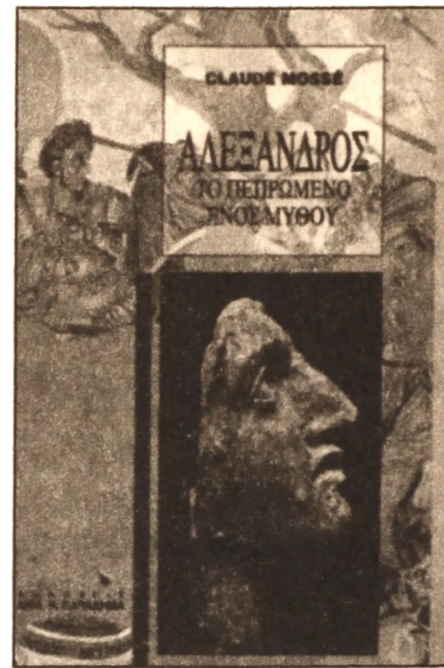
Καθηγήτρια Πανεπιστημίου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΤΟ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΜΥΘΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΛΟΝΤΑΚΗΣ

Συγγραφέας - Φιλολόγος

Λίγοι άνθρωποι έχουν εξάψει τόσο τις φαντασίες, όσο ο Μέγας Αλέξανδρος, ο Μακεδόνας που σε δέκα χρόνια, από το 334 ως το 323 π.Χ., κυρίεψε την τεράστια Περσική Αυτοκρατορία του Δαρείου και οδήγησε το στρατό του ως τις άγνωστες όχθες του Ινδού. Άλλαξε όμως την όψη του κόσμου; Μόλις πέθανε η μυθική αυτοκρατορία του διαλύθηκε, θύμα των φιλοδοξιών των στρατηγών του. Η Κλωντ Μοσέ που έχει αφιερώσει με πάθος ολόκληρη τη ζωή της στην ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας έσκυψε πάνω στην εξέλιξη της εικόνας του Αλεξάνδρου μέσα από τους αιώνες. Από τον ένδοξο απόγονο του Δία ως τον απόλυτο μονάρχη. Μια αναγκαία ανάλυση που υπολογίζει το φανταστικό και τη θέση του μέσα στην εξέλιξη των κοινωνιών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 210 36.27.318

www.papadimasbooks.gr

e-mail: papadimas@atp.gr

Οι αραβικοί λαοί και οι λαοί της Δύσης τάσσονται κατά του πολέμου. Αυτό διαπιστώνει ο πρεσβευτής του Ιράκ στην Ελλάδα κ. Φαρούκ αλ-Φιτυάν ο οποίος συμπληρώνει ότι οι λαοί στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο εκφράζουν με τη στάση τους όχι τόσο τη συμπάθειά τους προς τον Σαντάμ Χουσεϊν όσο την πίστη τους στην ειρήνη. Καλεί τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους, εάν έχουν, να παρουσιάσουν τα στοιχεία τους για τα οπλικά συστήματα του

Ιράκ. Ταυτόχρονα επισημαίνει ότι ουδέποτε το Ιράκ υπέβαλε τρομοκράτες ή ενίσχυσε τρομοκρατικές πράξεις. Επισημαίνει ακόμη ότι ο Σαντάμ Χουσεϊν εκφράζεται ως ηγέτης όλου του αραβικού κόσμου. Κατηγορηματικά δηλώνει ότι δεν τίθεται θέμα δημιουργίας κουρδικού κράτους στο βόρειο Ιράκ και υποστηρίζει ότι οι συνθήκες διαβίωσης των Κουρδών είναι χειρότερες σήμερα που βρίσκονται υπό αμερικανική προστασία.

Φαρούκ αλ-Φιτυάν:

«Θετικές οι προσπάθειες της Ελλάδας κατά του πολέμου»

Τη συνέντευξη πήρε ο Σωτήρης Λέτσιος

• *Πώς είναι η κατάσταση στο Ιράκ; Είναι έτοιμο ν' αντιμετωπίσει έναν ενδεχόμενο πόλεμο;*

— Ο πόλεμος από το 1991 έως σήμερα δεν έχει σταματήσει. Σχεδόν κάθε βδομάδα θρηνούμε θύματα από αεροπορικούς βομβαρδισμούς των ΗΠΑ. Από το 1991 έως τις μέρες μας οι νεκροί από τις ελλείψεις τροφίμων και φαρμάκων ξεπερνούν το 1.500.000. Παρ' όλ' αυτά οι στρατιωτικές μας δυνάμεις είναι από καιρό έτοιμες – ειδικά τα επιλεκτα σώματα της προεδρικής φρουράς και τα τμήματα που αποτελούνται από τα μέλη της νεολαίας του κόμματος Μπάαθ. Ευχόμαστε να επικρατήσουν οι ψυχραιμες φωνές και ν' αποτραπεί ο πόλεμος. Προσβλέπουμε στην ελληνική πρωτοβουλία και την αντιμετώπιζουμε θετικά. Είμαστε ικανοποιημένοι από την ομιλία του κ. Σημίτη στο ευρωκοινοβούλιο, όπου ζήτησε να επικρατήσει το πνεύμα του διαλόγου. Εκτός αυτού βλέπουμε να κορυφώνονται οι αντιδράσεις των λαών τόσο στην Ευρώπη όσο και στον υπόλοιπο αραβικό κόσμο. Οι λαοί της Δύσης δεν το κάνουν αυτό επειδή υποστηρίζουν τον Σαντάμ Χουσεϊν, αλλά επειδή πιστεύουν στην ειρήνη και αναγνωρίζουν ότι το Ιράκ δεν έχει πράξει κάτι εχθρικό σε βάρος των ΗΠΑ.

• *Το Ιράκ έχει κατηγορηθεί ότι δεν συνεργάζεται στο έργο των*

επιθεωρητών του ΟΗΕ και δικαιολογημένα προκαλεί τη δυσπιστία των ΗΠΑ...

— Αυτό το υποστηρίζουν μόνο οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία. Έχουν πραγματοποιηθεί έλεγχοι σε πάνω από 1.000 συνολικά χώρους – έως και στο προεδρικό μέγαρο έψαξαν. Δεν απέμεινε κάποιος χώρος που να μην ερευνηθήκε... Έχουν στοιχεία ότι τους κρύβουμε όπλα βιολογικού πολέμου ή ατομικά όπλα; Τότε γιατί δεν ανακοινώνουν πού βρίσκονται αυτά;

• *Ναι, αλλά οι χημικές κεφαλές όπλων που ανακαλύφθηκαν πρόσφατα, τι είναι;*

— Αυτά δεν έχουν σχέση με το οπλοστάσιο της χώρας. Είναι από πολλά χρόνια ανενεργά και είχαν τεθεί σε αχρηστία. Οπότε δεν μιλάμε για ανακάλυψη... Γιατί τηρούν τόσο σκληρή στάση απέναντι στο Ιράκ και δεν εφαρμόζουν τους κανονισμούς και τους ελέγχους για τα απαγορευμένα όπλα και σε άλλες χώρες; Και επίσης, γιατί αφήνουν τον Σαρόν να σκοτώνει τους Παλαιστινίους και να εμποδίζει τη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους; Από το 1980 κατηγορήθηκε ποτέ το Ιράκ ότι ενθάρρυνε τρομοκρατικές ενέργειες εναντίον δυτικής χώρας ή ότι φιλοξένησε τρομοκράτες στο έδαφός του; Εάν έχουν στοιχεία, ας μας τα ανακοινώσουν λοιπόν... Οι ΗΠΑ ενο-

χλήθηκαν το 1971, όταν το Ιράκ εθνικοποίησε το πετρέλαιο. Από τότε οι ιμπεριαλιστές έχουν βάλει στο μάτι το Ιράκ, επειδή στέκεται εμπόδιο στα σχέδιά τους.

• *Στη δεκαετία του '60 είχαμε τη δημιουργία του Αραβικού Συνδέσμου υπό την καθοδήγηση του Νάσερ. Στις σημερινές συνθήκες όμως υπάρχουν οι προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός κινήματος που θα συνενώνει τον αραβικό κόσμο;*

— Σ' αυτό το πνεύμα κινήθηκε ο Σαντάμ Χουσεϊν τον Φεβρουάριο του 1980, όταν κάλεσε τους Άραβες να ενωθούν σ' ένα κοινό σκοπό, ακολουθώντας το παράδειγμα του Νάσερ. Ο Σαντάμ δεν εκφράζεται μόνο ως πρόεδρος του Ιράκ αλλά ως ηγέτης του αραβικού έθνους, κι αυτό φαίνεται από τις εκδηλώσεις συμπαραστάσης των αραβικών λαών προς το πρόσωπό του.

• *Το πρόβλημα με τον αραβικό κόσμο είναι ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για συνθήκες εθνικής ολοκλήρωσης όταν δεν υπάρχουν συνθήκες δημοκρατικού πολιτεύματος...*

— Οι αραβικοί λαοί δεν έζησαν σε δημοκρατικό περιβάλλον, αφού φρόντισε ο αγγλικός ιμπεριαλισμός για τον διαμελισμό των εδαφών σε ζώνες επιρροής με τη συμφωνία του 1916 ανάμεσα σε Αγγλία και Γαλλία. Έκοψαν κι έραψαν τους λαούς σε προτεκτοράτα,

καθυστερώντας δραματικά την προσπάθειά τους για πρόοδο.

• *Ποιες συμμαχίες διαμορφώνει σήμερα το Ιράκ, δεδομένου ότι το 1991 τόσο η Συρία του Άσαντ όσο και η Ιορδανία του Χουσεΐν –και οι δύο δεν βρίσκονται πια εν ζωή– είχαν ουσιαστικά ταχθεί στο πλευρό των ΗΠΑ;*

– Επίσημα όλα τα αραβικά κράτη είναι κατά του πολέμου. Οι κυβερνήσεις της Αιγύπτου και της Συρίας, του Σουδάν, της Αλγερίας δηλώνουν επισήμως τη συμπαράστασή τους προς την κυβέρνηση της Βαγδάτης. Πριν λίγες μέρες ο πρίγκιπας Αμπντάλα της Σαουδικής Αραβίας φανερά τάχθηκε κατά του πολέμου και μάλιστα είπε ότι δεν θα επιτρέψει να χρησιμοποιηθεί το έδαφός

της για την εγκατάσταση στρατιωτικών δυνάμεων των ΗΠΑ ή άλλης χώρας. Βέβαια υπάρχουν και κάποιες μικρότερες αραβικές χώρες που δεν μπορούν λόγω θέσης να προβάλουν αντίσταση στις ΗΠΑ. Έχει μεγάλη σημασία πάντως να εκφράσουν την αντίθεσή τους στον πόλεμο και να κρατήσουν σωστή και ειλικρινή στάση τώρα και όχι μετά τον πόλεμο, οπότε δεν θα έχει πια νόημα...

• *Ποιες είναι οι σχέσεις σας με τον άλλοτε εχθρό σας, το Ιράν;*

– Οι σχέσεις είναι φιλικές και διατηρούμε ένα επίπεδο συνεργασίας. Έχει παγιωθεί ένα σταθερό κλίμα διαλόγου και ευχόμαστε να γίνουν οι σχέσεις μας πιο στενές. Το Ιράκ προσπάθησε ν' ανοίξει τα σύνορά του και να προχωρή-

σει στην υπογραφή συμφωνιών για θέματα ασφάλειας και εμπορικών ανταλλαγών. Σίγουρα δεν μπορεί να θεωρηθεί το Ιράν σύμμαχός μας, αλλά υπάρχει μια μεγάλη βελτίωση σε σχέση με το παρελθόν και ευχόμαστε να προχωρήσουν περισσότερο στο μέλλον. Ο φόβος ότι πιθανόν το Ιράν συμπεριλαμβάνεται στους στόχους της πολιτικής Μπους μπορεί να μας φέρει πιο κοντά.

• *Απασχολεί το Ιράκ το ενδεχόμενο της δημιουργίας ενός μικρού κουρδικού κράτους στο βόρειο Ιράκ;*

– Πιστεύουμε ότι οι Κούρδοι του βόρειου Ιράκ είναι ιρακινοί πολίτες, δεν υφίσταται λόγος για τη δημιουργία κουρδικού κράτους. Οι Κούρδοι του Ιράκ από το Μάρτιο του 1970 απολαμβάνουν ένα καθεστώς αυτονομίας με δική τους κυβέρνηση, με τη δική τους γλώσσα που τη διδάσκονται στα σχολεία τους. Δεν είναι λογικό να δημιουργηθεί τέτοιο κράτος είτε στο Ιράκ είτε στην περιοχή της Τουρκίας ή στο Ιράν. Στα 11 χρόνια που βρίσκεται υπό αμερικανοβρετανική κατοχή το βόρειο τμήμα δεν κατόρθωσαν οι Κούρδοι ν' αλλάξουν την κατάσταση προς το καλύτερο. Είναι πολύ χειρότερη σήμερα από ό,τι ήταν το 1991. Σαφώς τα πράγματα ήταν καλύτερα όταν το κομμάτι εκείνο βρισκόταν ενωμένο με το υπόλοιπο Ιράκ. Σε περίπτωση πολέμου πιστεύουμε ότι όλοι οι Κούρδοι θα είναι με το μέρος μας.

• *Πώς όμως θα γίνει αυτό όταν ο κουρδικός πληθυσμός είχε βομβαρδισθεί με χημικά αέρια από την αεροπορία του Ιράκ πριν τον πόλεμο του 1991;*

– Αυτά είναι προπαγάνδα των Αμερικανών. Γιατί δεν μας εξηγούν τους λόγους που οι Κούρδοι του Βόρειου Ιράκ φεύγουν από την «ασφάλεια» και την «προστασία» των Αμερικάνων κι αναζητούν την τύχη τους στη μετανάστευση ταξιδεύοντας υπό άθλιες συνθήκες; Εμείς ανοίξαμε τα σύνορα για να ξαναγυρίσουν στην πατρίδα οι Κούρδοι αλλά και όσοι βρίσκονται για πολιτικούς λόγους στο εξωτερικό. Στο εσωτερικό της χώρας επίσης –και αυτό είναι πολύ σημαντικό– τέθηκε σε ισχύ ένας νόμος που επέτρεψε την απελευθέρωση πολιτικών κρατουμένων που διαφωνούν με το καθεστώς.

Αμράμ Μίτσνα: Γνήσιος άνθρωπος της ειρήνης;

του Carl Dundas από τη Ραμάλα

Με την κατάρρευση της ισραηλινής κυβέρνησης εθνικής ενότητας στις 30 Οκτωβρίου, κατόπιν της διαφωνίας Εργατικών και Λικούντ για τα κονδύλια χρηματοδότησης των επικοισμών στα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη, το Ισραήλ αντιμετωπίζει τώρα εκλογές στις 28 Ιανουαρίου. Όλα δείχνουν πως ο Αριέλ Σαρόν θα επικρατήσει, κερδίζοντας έτσι μια δεύτερη πρωθυπουργική θητεία. Ωστόσο η εκλογή του Αμράμ Μίτσνα στην αρχηγία του Εργατικού Κόμματος έχει γεννήσει ελπίδες πως το ρεύμα της ειρήνης στο Ισραήλ εξέρχεται από τη νάρκη του μετά την αποτυχία της Συνόδου στο Καμπ Ντέιβιντ τον Ιούλιο του 2000 και το ξέσπασμα της νέας παλαιστινιακής εξέγερσης τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου. Δεδομένου όμως ότι οι ρητορικές δεσμεύσεις του αποτελούν συνέχεια της παλαιότερης προσήλωσης της ισραηλινής αριστεράς στην αναζήτηση ενός «συμβιβασμού» με τους Παλαιστίνιους με στόχο την εδραίωση της κυριαρχίας του Ισραήλ στα κατεχόμενα εδάφη, πόσο γνήσια μπορεί να είναι η ειρήνη που επιδιώκει ο Μίτσνα; Και μέχρι ποιο σημείο μπορεί να προσεγγίσει τα παλαιστινιακά αιτήματα για ένα ανεξάρτητο κράτος στη Δυτική Όχθη και στη Γάζα με πρωτεύουσα την Ανατολική Ιερουσαλήμ;

Αμέσως μετά τη διάλυση της κυβέρνησης εθνικής ενότητας Λικούντ-Εργατικών, κι αφού ορίστηκαν οι εκλογές για τις 28 Ιανουαρίου 2003, τόσο ο Σαρόν όσο και ο αρχηγός των Εργατικών Μπενιαμίν Μπεν Ελιέζερ δρομολόγησαν τις εσωκομματικές εκστρατείες τους για την εξασφάλιση του χρίσματος των κομμάτων τους για την πρωθυπουργία. Οι εσωκομματικές εκλογές των Εργατικών έλαβαν χώρα στις 19 Νοεμβρίου και περιέλαβαν τρεις υποψηφιότητες: του απερχομένου ηγέτη τους, Μπεν Ελιέζερ, του Χάιμ Ραμόν και του νυν δημάρχου της Χάιφα, Αμράμ Μίτσνα. Ο Μίτσνα, που διακρίθηκε ως η «περιστερά» της εσωκομματικής αναμέτρησης εξαιτίας των θέσεών του για το Παλαιστινιακό, κατάφερε να λάβει το χρίσμα με άνετη πλειοψηφία.

Οι εσωκομματικές εκλογές του Λικούντ διεξήχθησαν λίγες μέρες αργότερα, στις 28 Νοεμβρίου, με τον Σαρόν να αντιμετωπίζει τον προαιώνιο αντίπαλό του, τον πρώην πρωθυπουργό Μπενιαμίν Νετανιάχου. Αν και ο Νετανιάχου θέλησε να υπερκεράσει τον Σαρόν απ' τα δεξιά, ζητώντας την άμεση απέλαση του παλαιστινίου ηγέτη Γιάσερ Αραφάτ και διακηρύσσοντας πως παλαιστινιακό κράτος δε θα υπάρξει εφόσον εκλεγεί, τελικά ηττήθηκε με ευκολία. Από την πλευρά του ο Σαρόν υποσχέθηκε ξανά πως θα πατάξει την παλαιστινιακή εξέγερση, και παρά την οικονομική δυσπραγία και το πρόβλημα ασφαλείας που επέφερε στη χώρα του, αναμένεται να κερδίσει τις εκλογές τόσο άνετα όσο και το Φεβρουάριο του 2001 όταν απέσπασε το 62% των ψήφων.

Και οι δύο εσωκομματικές εκστρατείες ωστόσο οδηγούν σε

ΣΟΦΙΑ ΓΙΑΝΝΑΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΠΕΤΑΜΑ ΝΕΦΕΛΗ	Σοφία Γιαννάτου ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΠΕΤΑΜΑ Μόλις κυκλοφόρησε ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
--	--

	Ηλίας Πετρόπουλος Ο ΚΟΥΡΑΔΟΚΟΦΤΗΣ 10.000 αντίτυπα σε 2 μήνες ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
---	---

κάποια αποκαλυπτικά συμπεράσματα όσον αφορά στις σχέσεις του Ισραήλ με τους Παλαιστίνιους. Κατ' αρχάς και στα δύο κόμματα νίκησαν οι υποψήφιοι που έλαβαν τις πιο «μετριοπαθείς» θέσεις μέσα στην παράταξή τους. Αλλά και από τις δημοσκοπήσεις, που συνήθως δείχνουν έναν σημαντικό αριθμό Ισραηλινών να επιθυμεί συμβιβασμό με τους Παλαιστίνιους, φαίνεται πως παρουσιάζεται ξανά η ευκαιρία για κάποιον ικανό πολιτικό, να θέσει εκ νέου ενώπιον του ισραηλινού λαού τις θαρραλέες επιλογές που θα επέτρεπαν τον τερματισμό της σύγκρουσης με τους Παλαιστίνιους. Το πρόβλημα όμως έγκειται στο ότι πολλοί απ' αυτούς που επιθυμούν το διακανονισμό με τους Παλαιστίνιους, είναι ταυτόχρονα οπαδοί και της αδιάλλακτης πολιτικής του Σαρόν κατά της Ιντιφάντα. Συνεπώς, αν και υπάρχουν σήμερα κάποια σημεία ελπίδας στην ταραχώδη συμπλοκή της ισραηλινής πολιτικής σκηνής, υπάρχουν συνάμα και ενδείξεις πως το εκλογικό σώμα τελεί υπό μεγάλη σύγχυση – τόσο ώστε ν' ανέχεται ακόμα να διαπράττονται απάνθρωπες πράξεις επ' ονόματί του.

ΤΙ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ Ο ΜΙΤΣΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ;

Ο Μίτσνα γεννήθηκε το 1945 σ' ένα από τα πολλά τότε ισραηλινά κοινόβια, τα Κιμπούτς, και μπήκε στο στρατό το 1963. Είναι κυρίως γνωστός για τους διαξιφισμούς του με τον τότε υπουργό Αμύνης, Αριέλ Σαρόν, στη διάρκεια του πολέμου στον Λίβανο το 1982. Απ' το 1986 ως το 1990 ο Μίτσνα διετέλεσε Γενικός Διοικητής Στρατού, με ευθύνη για όλη τη Δυτική Όχθη, ενώ το 1993 παραιτήθηκε από τις ένοπλες δυνάμεις. Το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς εξελέγη δήμαρχος της Χάιφα, κι έκτοτε διατηρεί τη θέση αυτή. Όλες οι μαρτυρίες επιβεβαιώνουν την καλή του φήμη μεταξύ των διαφόρων κοινοτήτων της πόλης, περιλαμβανομένων και των Αράβων που επαινούν την ανοιχτή πολιτική του.

Ήδη από τον Αύγουστο του 2002 ο Μίτσνα είχε ανακοινώσει την υποψηφιότητά του για την ηγεσία των Εργατικών, και τάσσεται έκτοτε υπέρ μιας άνευ όρων επανέναρξης των διαπραγματεύσεων με τους Παλαιστίνιους. Η στάση του αυτή έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τη γραμμή της κυβέρνησης εθνικής ενότητας, που έθεσε πλήθος προϋποθέσεων για την έναρξη διαλόγου με τους Παλαιστίνιους, περιλαμβανομένης και της αλλαγής του ηγέτη τους. Ο «ριζοσπαστισμός» του Μί-

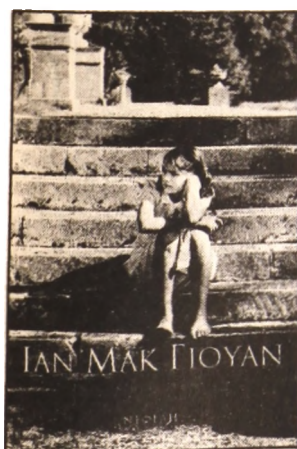
τσνα δε σταματά όμως εδώ, αφού έχει υποσχεθεί επίσης πως, αν εκλεγεί πρωθυπουργός, μία από τις πρώτες προτεραιότητές του θα είναι η πλήρης αποχώρηση από τη Λωρίδα της Γάζας. Τονίζει μάλιστα χαρακτηριστικά ότι δεν υπάρχει καν λόγος αναμονής των διαπραγματεύσεων προκειμένου ν' αποσυρθούν οι εποικισμοί από τη Λωρίδα.

Την παραμονή της εκλογής του στην ηγεσία των Εργατικών, ο Μίτσνα παρουσίασε το σχέδιο εργασίας του για τον τερματισμό της σύγκρουσης με τους Παλαιστίνιους. Σύμφωνα μ' αυτό, θα υπάρξει άμεση και πλήρης εκκένωση της Λωρίδας της Γάζας, άμεση πρόσκληση προς την παλαιστινιακή ηγεσία για έναρξη διαπραγματεύσεων και, αν δεν επιτευχθεί συμφωνία εντός ενός έτους, ένα σύνορο ασφαλείας θα σχηματιστεί γύρω από τη Δυτική Όχθη, χωρίς ισραηλινούς εποικισμούς από την ανατολική πλευρά του. Οι μεγάλες εγκαταστάσεις εποικισμών θα βρίσκονται δυτικά του συνόρου ασφαλείας, ενώ ένα τελικό πολιτικό σύνορο θα χαραχθεί όταν «υπάρξει κάποιος με τον οποίο να διεξαχθούν συνομιλίες». Για το ακανθώδες ζήτημα της Ιερουσαλήμ, το σχέδιο του Μίτσνα προβλέπει ρυθμίσεις που θέτουν την πλειοψηφία του παλαιστινιακού πληθυσμού της πόλης εκτός ισραηλινού ελέγχου. Ερωτηθείς για τις πιθανές αντιδράσεις των εποίκων κατά του σχεδίου του, απάντησε πως «οι έποικοι θα αποδεχτούν την απόφαση οποιασδήποτε νόμιμης ισραηλινής κυβέρνησης» – μια μάλλον υπεραισιόδοξη εκτίμηση.

Αμέσως μετά τη νίκη του Μίτσνα, ο αντίπαλός του Μπεν Ελιέζερ, σε σχόλιο που θεωρήθηκε προάγγελος της πολεμικής που θα δεχτεί το ειρηνευτικό του σχέδιο, παρατήρησε ότι η «επιλογή που αντιμετωπίζουμε εμείς και ο Μίτσνα δεν είναι να γίνουμε το Μέρετς II [σ.σ. ειρηνιστικό κόμμα του Ισραήλ], αλλά να παραμείνουμε το Εργατικό Κόμμα». Επιπλέον, σύμφωνα με δημοσκόπηση στην οποία συμμετείχαν 556 μέλη του κόμματος, 53,7% πιστεύουν ότι ο Μίτσνα πρέπει να διατυπώνει λιγότερο ειρηνιστικές απόψεις αν θέλει να αυξήσει το ποσοστό του στις επερχόμενες εκλογές, ενώ 44% υποστηρίζουν τη συμμετοχή των Εργατικών σε νέα κυβέρνηση εθνικής ενότητας με το Λικούντ.

ΤΟΜΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΡΑΜΠΙΝ ΚΑΙ ΜΠΑΡΑΚ

Το σχέδιο του Μίτσνα για το Παλαιστινιακό είναι ίσως το σημαντικότερο που έχει ακουστεί από την πλευρά ενός εκ

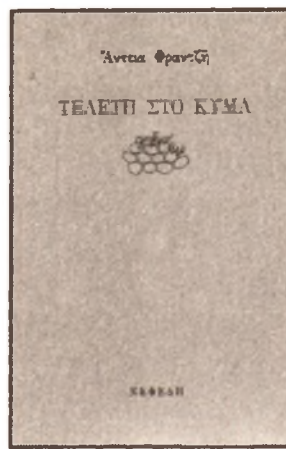

IAN MAK ΓΙΟΥΑΝ

ΕΞΙΛΕΩΣΗ

*Το καλύτερο μυθιστόρημα
της χρονιάς 2002* New York Times

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Άντεια Φραντζή

ΤΕΛΕΤΗ ΣΤΟ ΚΥΜΑ

[Ποίηση]

Μόλις κυκλοφόρησε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

των δύο μεγάλων κομμάτων του Ισραήλ για αρκετά χρόνια. Αν και ο Γιτσαχάκ Ραμπίν άνοιξε το δρόμο των διαπραγματεύσεων με το PLO που οδήγησε στις αδιέξοδες Συμφωνίες του Όσλο, η πολιτική του απέναντι στους εποικισμούς υπήρξε καταφανώς δίστακτη. Η συγκράτησή του αυτή φάνηκε το Φεβρουάριο του 1994, όταν απέφυγε να εκκενώσει τους 450 εποίκους από την καρδιά της Χεβρώνας μετά τη σφαγή 29 παλαιστινίων προσκυνητών από ισραηλινό έποικο στο τζαμί του Ιμπραχίμ. Αντιθέτως ο Ραμπίν προώθησε κατόπιν μια πολιτική μαζικής διεύρυνσης των εποικισμών, ιδιαιτέρως στην περιοχή της Ιερουσαλήμ. Η πολιτική αυτή συνεχίστηκε επί κυβερνήσεως Μπαράκ, καθώς στο πρώτο εξάμηνο του 2000 η οικοδόμηση εποικισμών αυξήθηκε κατά 96%, ξεπερνώντας έτσι το ποσοστό ανάπτυξης στην αντίστοιχη περίοδο της προηγούμενης κυβέρνησης Νετανιάχου, ενώ συνολικά ο πληθυσμός των εποίκων στους 18 μήνες της πρωθυπουργίας Μπαράκ αυξήθηκε κατά 22.419.

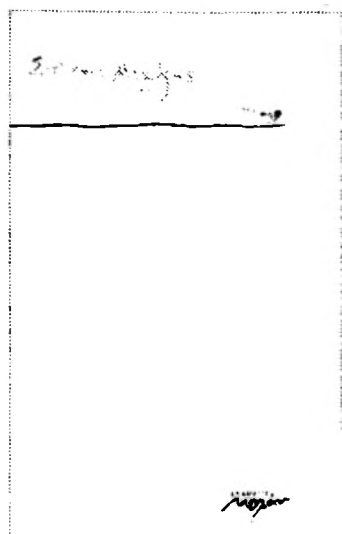
Άλλωστε αυτή ήταν η πολιτική την οποία τελικά ο Μπαράκ θέλησε να παγιώσει μέσω των διαπραγματεύσεων της «τελικής συμφωνίας» στο Καμπ Ντέιβιντ τον Ιούλιο του 2000. Παρά το σχετικό μύθο, ο Μπαράκ πήγε στο Καμπ Ντέιβιντ όχι για να διευκολύνει τη σύσταση παλαιστινιακού κράτους, αλλά για να προασπίσει το εγχείρημα των εποικισμών και να εδραιώσει την ισραηλινή κυριαρχία στα παλαι-

στινιακά εδάφη. Ήταν αδιάλλακτος στο θέμα του ελέγχου του εναερίου χώρου και των συνόρων των παλαιστινιακών εδαφών, καθώς και του ελέγχου των διόδων μετακίνησης προς και από τους εποικισμούς. Όχι μόνο δεν αρκέστηκε στο να προσαρτήσει τους μεγάλους συνοριακούς εποικισμούς, αλλά ήθελε επίσης να θέσει υπό ισραηλινή κυριαρχία και μια νέα κατηγορία συνοικισμών που αποτελούσαν μεμονωμένες δέσμες στην καρδιά των παλαιστινιακών εδαφών. Επιπλέον ήθελε να διατηρήσει και τον έλεγχο ολόκληρης της κοιλάδας του Ιορδάνη.

Εντούτοις ο Μπαράκ κατάφερε να προβληθεί ως ο ηγέτης που δεν άφησε πέτρα αγύριστη για χάρη της ειρήνης, ενώ η αποτυχία του Καμπ Ντέιβιντ έχει αποδοθεί ολόκληρη στον Αραφάτ. Αυτές οι θυμοσοφίες όμως έχουν πλέον καταγραφεί ως «ιστορικό προηγούμενο», κι αποτελούν τώρα τη βάση για τον μαζικό διωγμό των Παλαιστινίων κατά τη σημερινή, δεύτερη Ιντιφάντα. Το σθένος με το οποίο υπερασπίζεται ακόμη ο Μπαράκ το ρόλο του στο Καμπ Ντέιβιντ, υποστηρίζεται ιδιαίτερα από την ορθόδοξη ισραηλινή αριστερά, που νιώθει «εγκαταλειμμένη» από την άρνηση του Αραφάτ ν' αποδεχτεί ένα μόνιμο καθεστώς Απαρτχάιντ, που όμως παραμένει γνωστό στον υπόλοιπο κόσμο ως «η πιο γενναιόδωρη προσφορά». Εκείνο όμως που δεν αντιλαμβάνεται η ισραηλινή αριστερά, περιλαμβανομένων και συγγραφέων όπως ο Γιεσούα και ο Οζ, είναι πως το κόστος που ήταν πρόθυμη να επωμιστεί για χάρη της ειρήνης παρέμενε πολύ χαμηλότερο κι από τις μικρότερες φιλοδοξίες των Παλαιστινίων. Ουσιαστικά η αριστερά είχε υιοθετήσει μια διαπραγματευτική στάση του τύπου «δεχτείτε το ή απορρίψτε το», κι όταν οι Παλαιστίνιοι προτίμησαν να μην δεχθούν τίποτα, τους κατηγορήσαν επιπλέον για αχαριστία.

Παρά τις ασάφειες του σχεδίου του Μίτσα για ζητήματα όπως η παλιννόστηση των παλαιστινίων προσφύγων, οι εποικισμοί γύρω και μέσα στην Ιερουσαλήμ που καθιστούν αδύνατη την επιστροφή της στους Παλαιστίνιους, ή ο εποικισμός Μααλέι Αντουμίμ που κόβει τη Δυτική Όχθη στα δυο, τελικά πρέπει να αναγνωριστεί ότι το πρόγραμμά του είναι τολμηρό. Τούτο αποκτά ιδιαίτερη σημασία λόγω της ιδιαίτερης συγκυρίας που έχει διαμορφωθεί, καθώς η δίψα του εκλογικού σώματος για εκδίκηση κατά της ένοπλης εξέγερσης των Παλαιστινίων βαφτίζει κάθε προσπάθεια διαλόγου ως «υποχώρηση στην παλαιστινιακή βία». Το σχέδιο του Μίτσα εμπεριέχει μια σαφή επιλογή για τον ισραηλινό λαό και μια καλή βάση για διαπραγματεύση με τους Παλαιστίνιους. Ίσως όμως να είναι σημείο των ταραγμένων μας καιρών ότι οι ισραηλινοί ψηφοφόροι παραμένουν απρόθυμοι να εκμεταλλευτούν την ευκαιρία που τους παρέχεται μες από το σχέδιο αυτό. Είναι επιπλέον ενδεικτικό του κολοσσιαίου μεγέθους της συνενοχής ολόκληρης της στρατιωτικής και πολιτικής κάστας των Ισραηλινών ότι ίδιος ο Μίτσα, που υπηρέτησε ως Γενικός Διοικητής της Δυτικής Όχθης, ενδέχεται να κριθεί ένοχος από το διεθνές δίκαιο για εγκλήματα που διαπράχθηκαν από τον ισραηλινό στρατό κατά τη διάρκεια της πρώτης τριετίας της Ιντιφάντα του 1987-93.

Στίχοι: Μιχάλης Γκανάς

Το βιβλίο περιλαμβάνει τους στίχους τραγουδιών που γράφτηκαν στο διάστημα μιας εικοσαετίας σχεδόν (1983-2001), και έχουν μελοποιηθεί από σημαντικούς συνθέτες και τραγουδηθεί από σπουδαίες φωνές.

Εκτός από τα δισκογραφημένα τραγούδια, που δεν δημοσιεύονται όλα, υπάρχουν και αρκετά ανέκδοτα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΜΕΛΑΝΙ

Κεντρική διάθεση: Αιόλλων, τηλ: 210 5157200

ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΑ ΘΕΡΜΙΑ ΚΩΣΤΗ ΜΕΝΕΪΔΗ:

Η δύναμη του μικρού τύπου είναι ότι δεν έχει οικονομικές εξαρτήσεις...

Στα **Θερμιά**, το «Όργανο του Συνδέσμου Κυθνίων», τη μηνιαία εφημεριδούλα που έγραφε και εξέδιδε ο Κωστής Μενεΐδης από το 1953, και στον τερματισμό της έκδοσής τους με το υπ' αριθ. 365 φύλλο τους των μηνών Νοέμβρη-Δεκέμβρη 2002, αναφερθήκαμε στο προηγούμενο τεύχος από τη στήλη «Η χύτρα του κόσμου», που είναι αφιερωμένη στον επαρχιακό Τύπο. Με τη συνέντευξη που πήραμε από τον Κωστή Μενεΐδη και δημοσιεύουμε σήμερα, θελήσαμε να αναδείξουμε την πολύτιμη παρουσία της εφημερίδας αυτής στην ιστορία του ελληνικού Τύπου και να τιμήσουμε τον εκδότη της για την προσφορά και το ήθος του. Ιδιαίτερα τις ημέρες αυτές που μας πνίγει ο βόρβορος με τις ιστορίες των εκβιαστών, παραδημοσιογράφων και επιφανών επιχειρηματιών, η περίπτωση της εφημεριδούλας **Τα Θερμιά** και του εκδότη της κ. Κώστα Μενεΐδη έρχεται σαν μια ζωογόνο αύρα να μας ανακουφίσει και να μας εμψυχώσει.

Προσπαδούσα να έχω ύλη που ενδιαφέρει τα Θερμιά, γιατί δεν μ' ενδιαφέρει να γράφω κάτι που δεν έχει ενδιαφέρον για το νησί. Ξεκίνησα από το μεράκι να παλέψω για το νησί μου, για την προβολή των προβλημάτων που το απασχολούν...

Τά Θερμιά

ΣΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΘΝΟΥ

— Για μένα η δημοσιογραφία ήταν μεράκι. Τέλειωσα το Γυμνάσιο το 1928 στη Σύρα. Στα Θερμιά, όπου ο πατέρας μου ήταν γιατρός, κατοικούσαμε μόνιμα... Το 1923, όταν πήγα στη Σύρα, υπήρχε μόνο το Γυμνάσιο Σύρου, για όλες τις Κυκλάδες· μετά προστέθηκε το Γυμνάσιο της Νάξου και μετά της Σκύρου... Μαζί και ο αδελφός μου ο μεγαλύτερος — αυτός όμως καθυστέρησε γιατί τα έξοδα ήτανε δυσβάσταχτα. Πού να φύγουμε από τα Θερμιά χωριστά. Φύγαμε και οι δύο να πάμε στη Σύρα. Πήγαμε με τη γιαγιά, τη μάνα της μάνας μου. Από το '24-'25 έστελνα σε αθηναϊκές εφημερίδες που είχανε και μια στήλη επαρχιακή και δημοσιεύανε τις συνεργασίες μου.

Τέλειωσα το Γυμνάσιο 14 χρονώ και το Πανεπιστήμιο στα 18. Και όταν πήρα το δίπλωμα και πήγα να εργαστώ κι έφαχνα να διοριστώ, μου έλεγαν ότι

ήμουν ανήλικος κι ότι δεν μπορώ. Λέω, δεν υπάρχει κανένας νόμος που ν' απαγορεύει στον ανήλικο να κατέξει το λειτούργημα του δικηγόρου. Εν πάση περιπτώσει μετά απ' όλα με διορίσανε. Τελειώσαμε το Γυμνάσιο της Σύρας και ήρθαμε στο Πανεπιστήμιο. Δώσαμε εξετάσεις, ήταν ο δεύτερος χρόνος που αρχίσανε οι εισιτήριες εξετάσεις, τις οποίες δίνανε στο Πανεπιστήμιο. Εξεταστές — καθηγητές του Πανεπιστημίου. Θυμάμαι είχα εξεταστεί στον Αλεβιζάτο, ο οποίος ήτανε της Θεολογικής Σχολής.

Ήρθαμε δω στα Θερμιά, μετά στην Κάρπαθο. Ο πατέρας μου πέθανε το Μάρτη του '45... Επειδή δεν υπήρχανε τηλέφωνα, τηλεγραφήματα κ.λπ., πληροφορήθηκα το θάνατό του μετά από δέκα μέρες... Έμεινε τότε η μάνα μου με το μεγαλύτερο αδελφό μου ο οποίος ήτανε κι αυτός δικηγόρος κι είχε διορι-

στεί συμβολαιογράφος στα Θερμιά. Ο νεότερος αδελφός μου, ήταν ο χρονογράφος στα **Θερμιά**.

Στο τελευταίο φύλλο αναδημοσιεύω ένα του χρονογράφημα. Ε βλέπω σαν να γράφτηκε τώρα δα· αναφέρεται στη στάση των Αμερικανών... Διότι πάντοτε τα ίδια ήτανε.

Είχα το μεράκι της εφημερίδας· παλιά, το '34 με '40, έβγαζα τα **Κυθνιακά Νέα**. Αυτά τα 'βγαζα στην αρχή δεκαπενθήμερη, σε μεγάλο σχήμα, μετά τετρασέλιδο, διεκόπη όμως βίαια η έκδοση με τον πόλεμο του '40. Επιστρατεύτηκα, μπήκα στο ΕΑΜ, ήμουν από τα πρώτα-πρώτα στελέχη του.

• *Εδώ στην Αθήνα; Δεν ήσασταν στην ΕΠΟΝ;*

— Ναι, ναι, εδώ στην Αθήνα, και φυσικά το '41 που ιδρύθηκε το ΕΑΜ. Από τον Οκτώβριο όταν ήταν άγνωστη οργάνωση... Ήμουν του 1914, συνεπώς

δεν ήμουν για την ΕΠΟΝ.

Μπήκα στο ΕΑΜ, όπου κι έμεινα μέχρι τη διάλυσή του το '45. Από κει δούλεψα στο ΚΚΕ. Είχα μπει στο ΚΚ από το '41 και είχα αναδειχτεί σε στέλεχος. Το 1950 παντρεύτηκα.

• Το 1945 με 1950 τι έγινε;

— Το '45 με '50 δεν τολμούσα να βγάλω εφημερίδα γιατί πρώτα-πρώτα είχαμε εξαντληθεί οικονομικά στον πόλεμο... Τα έξοδα ήτανε πολλά. Αλλά μ' έτρωγε πάντοτε το μεράκι. Να ξαναβγάλω μια εφημερίδα. Δεν το τολμούσα γιατί φοβόμουν τις δαπάνες. Μια μικρή επαρχιακή εφημερίδα, με περιορισμένο αναγνωστικό κοινό δε βγάζει τα έξοδά της. Με απασχολούσε να είναι και άψογο αισθητικά το φύλλο. Άρχισα από τη μονοτυπία, με τη στοιχειοθεσία, ένα-ένα τα στοιχεία. Άρχισα από του Σπυρόπουλου, στην οδό Σόλωνος, ένα υπόγειο απέναντι από το Γενικό Χημείο του Πανεπιστημίου.

• Εσείς δεν υποστήκατε διώξεις το '45;

— Κατά λάθος, διότι ο αδελφός της μη-

τέρας μου, ονόματι Δημήτρης Βλαστάρης, ήταν Γενικός Διευθυντής Αλλοδαπών. Τότε υπήρχαν οι διοικητικοί υπάλληλοι, ήτανε Διευθυντής του Υπουργείου Εσωτερικών όπου υπαγόταν η Γενική Διεύθυνση Αστυνομίας. Αλλά κι ανεξάρτητη η Διεύθυνση Αλλοδαπών. Ο θείος μας ήταν Διευθυντής Αλλοδαπών. Εκείνος είχε αρμοδιότητα σ' όλη την Ελλάδα. Είχε για υφισταμένους και Αστυνομία Πόλεων και Χωροφυλακή.

• Της μητέρας σας ο αδελφός;

— Της μητέρας μου αδελφός, ανύπαντρος κι εκείνος, ουσιαστικά τραβούσε τα έξοδα τα δικά μας, όλα, και μας είχε από κοντά, ποτέ δεν μας είπε: «Μα βρε παιδιά, καθίστε φρόνιμα.» Μας άφηνε, και αναγκαζότανε πολλές φορές, όταν πήγαινε στη μπατσαρία. Έλεγαν: «Καλός, καλός ο Βλαστάρης, αλλά έχει αδυναμία με τ' ανίψια του.» Αυτό του καταλογίζανε, ότι τ' ανίψια του είναι κουκουέδες.

Το '52 αποφάσισα να βγάλω μια εφημε-

ρίδα και μάλιστα δικηγορούσα εν τω μεταξύ. Σκέφτηκα πώς να την κάνουμε μικρή και να μην έχει πολλά έξοδα. Το μεγαλύτερο μέρος των εξόδων της εφημερίδας αυτής ήταν από τον οικογενειακό προϋπολογισμό τον δικό μου. Και σκέφτηκα και το κασέ το οποίο είναι το ίδιο από το πρώτο φύλλο μέχρι το τελευταίο. Είχαμε και το χρονογράφημα του αδελφού μου του Στάθη, ο οποίος είχε γράψει 319 χρονογραφήματα, 319 μήνες δηλαδή. Ήταν μικρότερος από μένα κατά 3 και μισό χρόνια. Αρρώστησε και πέθανε το '90 κι από κει καιέρα συνέχισα μόνος μου.

Τότε ήτανε τα πολιτικά πολύ οξυμμένα, όχι μόνο για τα Θερμιά, παντού, δεν ήτανε όπως τώρα. Έβαζα τη γιαγιά μου υπεύθυνη εκδότρια στα *Κυθνιακά Νέα*. Το '53 έβγαλα τα *Θερμιά* τετρασέλιδο. Με το χρονογράφημα και τα λοιπά. Το 'φερνε ο Στάθης, ήτανε μεγάλο. Εγώ δεν του 'κοβα. Του 'λεγα: «Βρε παιδί μου, αυτό θα μου πιάσει μια σελίδα - τι 'ναι ο κάβουρας τι 'ν' το ζουμί του; Θα το κό-

Ένα χρονογράφημα του «Θερμιώτη» (Στάθη)

Νησιώτικα

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

«Μαύρα ν' τα νέφη του βοριά και κόκκινα του νότου, κι αν πεις τα κατακόκκινα του άπιστου σορόκου».

Με θυμωμένους καιρούς μπήκε για τα καλά ο Θερμιώτικος χειμώνας. Δευτεριότικα ξημέρωσε ένας διαολόκαιρος, μια ανταριασμένη γρεγοστραμουντάνα. Από το χτεσινό απόγευμα, οι γάτες ολόενα νύβονταν κι οι κότες κυλιόντουσαν στο χώμα, σημάδια πως απ' τα ουράνια σπλάχνα, ανοίγανε αθόρυβα οι καταπαχτές της κακοκαιρίας. Στο έρημο λουτράρικο ακρογιάλι, τα βουρκωμένα απ' το σκάψιμο του κύματος νερά, ξεχύνουνε στην αμμουδιά του, που το σεργιανάνε ανόρεχτα δυο ερημίτες Θερμιώτικοι γλάροι, τις αφρισμένες τους χαίτες. Κι απ' τα βορινά, κατηφορίζει ένα ξουραφιστό χιονόνερο, να σου περουνιάζει τα κόκαλα.

Οι σημερινοί μας ψαράδες, όλοι τους παλικαρόπουλα της νέας γενιάς, αφού κατηφορίσανε στο λιμάνι και σιγουρέψανε τα ψαροκάικά τους με διπλά βαριά τεσσαροχάλια γαντζωμένα

σ' ασήκωτες παπορίσιες καδένες, ματισμένες σε καινούργια παλαμάρια πρύμα - πλώρα, ν' αντέξουνε στην ορμή του πελαγίσσιου δράκοντα, μπήκανε στ' αμάξια τους τα... «ιχθυοπαραγωγικά» παρακαλώ, κι ανεβήκανε στη Χώρα. Να ξαποστάσουνε στη χλιάρα της αγκαλιάς των γυναικών τους, στη ζεστασιά του καλοριφέρ των σπιτικών τους, ή της καφετέριας της Φλώρας στο Θεολόγο. Μόνο απ' αυτούς, κάτι αμούστακα απάντρευτα θαλασσινά φυντάνια στέκονταν βαριά και λιγομίλητα, με τη σκέψη τους καρφωμένη στο λιμανίσιο μουράγιο και την ασίγηστη λαχτάρα του ξέμπαρκου ταξιδευτή, να κατακαίει το νου και την ψυχή τους.

Οι στεριανοί χωριάτες πήρανε μαργωμένοι τις γιδόστρατες για τα καμπία και τις τζιγκούρες τους. Με τις μύτες και τ' αυτιά να τσούζουνε αναίσθητα, καθώς ο αγριοχιονιάς καπλάντιζε με μάνητα τα διάσελα.

Όμως, η κουμπάνια στο δισάκι τους είχε πλούσια τα ελέη του Θεού. Και κεφτεδάκια και χαλβά και «κολόπια» από σπανάκι, κι ένα μπουκαλάκι «τέταρτο» κονιάκ Μεταξά, πέντε — όχι παίζουμε — αστέρων για θερμαντικό. Ν' ασφαλίσουνε τα ζωντανά τους στα μα-

ντριά, να τα ταΐσουνε σανό, κριθάρι, μπαμπακόπιτα, να γιομίσουνε τις ποτίστρες τους, να τ' αρμέξουνε και να τα κανακέψουνε σαν τα παιδιά τους.

Αυτές τις δύσκολες νησιώτικες ώρες, όπως και να το κάνεις, θες δε θες, η σκέψη σου θα ταξιδέψει μισόν αιώνα πίσω, στις θύμισες των παιδιάτικων μας χρόνων. Δίσεχτες εποχές της ζωής του νησιού. Στα πέτρινα χρόνια των στεριανών και θαλασσινών ταμαχιάριδων της Θερμιώτικης χαμοζωής.

Φτώχεια να δουν τα μάτια σου. Λιμά-νι στου βοριά το μάτι. Στο έλεος των στοχείων της φύσης. Ναυαρχίδα του λουτράρικου ψαράδικου στόλου, η τράτα του μπαρμπα-Νικόλα του Τσίπουρα και των παλικαριών του, του Γιώργη, του Μήτσου και του Γιάννη. Φαμελιά της αρμύρας. Που δέθετε και δυο μεγάλες βάρκες για μεταφορά επιβατών με τις αποσκευές τους στα παπύρια της γραμμής, μα και για περιπάτους των καλοκαιρινών λουομένων και παραθεριστών. Και τρεις - τέσσερις μικρές ψαρόβαρκες όλες κι όλες, των Τσου-σμελλήδων (Σουρλήδων), του Νικολού Καρακατσάνη και του Δημήτρη του Μπάμπου του χταποδά, να χοροπηδάνε φρενιασμένα, δεμένες στο μικρό Λου-

ψεις ίσα-ίσα να βγαίνει μια στήλη.» Πολλά χρόνια τσακωνόμαστε τ' αδέρφια, τι να γράψουμε, τι θα γράψεις, θα το κόψεις... Τελευταία όμως τον είχα αφήσει ελεύθερο και γι' αυτό τα τελευταία χρονογραφήματα είναι αναπτυσσόμενα κανονικά.

Με τη συμπλήρωση ενός χρόνου χαιρέτισαν την έκδοση ο Μελάς, ο Φτέρης, ο Παλαιολόγος και άλλοι... Ο Θεοφ. Παπακωνσταντίνου, ο οποίος ήτανε της χούντας και λέει ότι «από την σαφήνεια και την καθαρότητα της γραφής σας, θα μπορούσαν να διδαχτούνε πολλά οι μεγάλες εφημερίδες». Διότι προσπαθούσα με λίγα λόγια, διότι ήτανε και μικρή, δεν είχα χώρο, με πέντε αράδες να δώσω την έννοια που θα έδιναν εδώ δύο στήλες στις αθηναϊκές εφημερίδες της εποχής εκείνης.

Ο Παλαιολόγος πάλι λέει: «Ξέρετε, εγώ παίρνω δεκάδες εφημερίδες επαρχιακές. Αυτήν εδώ την ξεχώρισα από την πρώτη στιγμή και είπα στη γυναίκα μου "να μου την βάζεις στο κομοδίνο μου, να

την διαβάζω με την ησυχία μου στο κρεβάτι"». Είχε σχολιάσει σε χρονογράφημά του και ο Παπαδούκας. Έγραφε χρονογραφήματα και στην *Ακρόπολη* και στην *Εστία*. Εμένα βέβαια μ' άρεσε πολύ, αλλά η στήλη του μας αποχρωμάτιζε. Όταν ήρθε η χούντα, παίρνω ένα τηλεφώνημα, μου τηλεφωνεί κάποιος από το Υπουργείο Τύπου: «Σας θέλει ο υπουργός.» Ανησύχησα μη με τσουβαλιάσουνε. Εν πάση περιπτώσει, πήγα την ημέρα που μου ορίσανε· περνάει κάποια στιγμή από δίπλα μου ένας δημοσιογράφος και μου λέει στα πεταχτά: «Θα σας φοβερίσει για να μην αφήνετε υπονούμενα.» Αυτό με καθυσήχασε. Μπαίνει τότε ένας λοχαγός...

• *Ο Βρυώνης;*

— Δεν θυμάμαι· πάντως ήτανε τις πρώτες μέρες. Ήταν κιόλας τζόρας ο καρabanάς: πού να ξέρει πώς να μιλήσει και πώς να σταθεί. Μου λέει: «Κοιτάξτε, εμείς δεν τα σηκώνουμε αυτά. Αυτό που σου λέω.» Σ' αυτό το ύφος συνέχιζε, χωρίς να μου λέει τι και γιατί. Του

απαντώ: «Με συγχωρείτε, αλλά δεν φωνάζετε κανένα δημοσιογράφο να μου πει εκείνος τι θέλετε;» «Αυτό που σου λέω και φύγε για την ώρα.»

Σκέφθηκα, καλό είναι αυτό «για την ώρα»...

Ε, λοιπόν, τα χρονογραφήματα του Παπαδούκα κι άλλα που έγραφαν για τα *Θερμιά* ήταν καλά, γιατί μας αποχρωμάτιζαν... Λόγω της *Εστίας*.

Γενικά ήτανε όλοι ενθουσιασμένοι.

Ξεκίνησα με ορισμένες αρχές. Έχω τη γνώμη ότι ο επαρχιακός τύπος και μάλιστα σε μικρά μέρη δεν μπορεί να κάνει πολιτική. Πρέπει να κοιτάξει τα συμφέροντα του χώρου του. Βέβαια να μην είναι ούτε δεξιός και ούτε αριστερός αλλά αδέκαστος. Εγώ είχα κι έχω ακόμα την πίστη μου, δεν σας κρύβω ότι και τώρα είμαι κοντά στο ΚΚΕ. Αυτό ψηφίζω, αυτό πιστεύω. Θα μου πείτε, είναι το τελειότερο; Δεν υπάρχει τίποτα τέλειο, έχει τα ελαττώματά του, τα έχει. Κι από δω και πέρα η προοπτική μου ήτανε να κρατήσω την εφημερίδα

Γενεΐδη), φύλλο 306, Γενάρης-Φλεβάρης 1993

τράνικο μώλο, που τον κουκούλωνε το κύμα, ως του μπαρμπα-Κωσταντή του Λάχανου, τις κάμαρες.

Η τράτα των Τσιπουραίων, ήτανε πάντα καλομπογιαντισμένη, με την ταυτότητά της γραμμένη κάτω απ' το γερανί ζουνάρι της πλωριάς κουपाσής και στα δυο της τα μάγουλα, με μια μικρή γαργόνα και πλάι της η ονομασία «Σύρε —βάρδα— κι έρχομαι!» Σαν μαλάκωνε ο καιρός, ο μπαρμπα-Νικόλας τσουρμάριζε με μερικούς χωριάτες και με... λοστρόμο το Μήτσο το Βούργαρη, ανοιγότανε με έξι - οχτώ κουπιά κάργα στον Άι Σώστη, στα ποτάμια, στους Μαρουλάδες, στα Λιβαδάκια, να καλάρει την «τράτα» του, βαθιά πέντε - έξι σκοινιά, για το τονόπουλο, το ρίκι, τη λακέρδα και το μανάλι, ή ολονυχτία το «γρίπο» για το μαριδάκι, τη γόπα, το γυαλίτη, το χατζιγουπί ανάκατο με το μωρουδιότικο μπαρμπουνάκι, «χιτάς» όλο άρωμα! Ζωσμένοι με τις ροκάνες οταυρωτά σε δυο στίχους οι τρατάρηδες, να τραβούνε τα σκοινιά, ως που να ξεενερίσει ο σάκος και να γιομίσει ασημία τον αμμουδερό γιαλό.

Πού τέτοια τύχη, οι πρόγονοι των σημερινών μας караβοκύρηδων, με τις βαριές μηχανές, τα βαρούλκα των δι-

χτυών, τ' ασύρματα τηλέφωνα, τα βυθόμετρα και τα ραντάρ, μέσα σε ορθόπλωρες μάσκες και χοντροκάπουλες πρύμες τρεχαντηριών. Μπορούσανε ν' ανηφορίζουνε στη Χώρα τέτοιες ώρες, αυτοί οι ταπεινοί και ξεχασμένοι κι απ' το Θεό, εργάτες του κύματος; Ν' αφήσουνε δίχως το ξάγρυπνο βλέμμα τους, το μοναδικό κεφάλαιο της φαμελιάς τους, στο έλεος του καράβωρα, του σοροκαλεβάντε, του πουνεντογάρμπη και της τραμουντάνας; Και πού να βρεθεί χλιάρα για το θερμώτη χωριάτη και ψαρά, σε χωραϊτικό καφενέ ή σπιτικό εκείνο τον καιρό, που οι «σμέλες» (χιονίστρες) στ' αυτιά, στα δάχτυλα χεριών - ποδιών, η ξυπολησιά και ο συνεχής υποσπισμός, τις είχε εγκαταστήσει μόνιμα στα μαργωμένα μέλη τους, σ' αλάκαφη τη χειμωνιάτικη περίοδο.

Βουερό μελίσι ζουζουνίζουνε της μνήμης οι κυψέλες. Κονιάκ, ούτε του μπακάλικου δεν μπορούσανε να το ονειρευτούνε εκείνη την εποχή. Το σπιτικό κρασοβάρελο, αποτελούσε τη μοναδική πηγή ζεστασιάς της θερμώτικης φτωχοφαμελιάς. Απ' το πατητήρι της πατρογονικής αμπέλας, περνούσε ξυπόλυτη αλόκληρη η οικογένεια, για να

περάσει η μουσιά στο «πιθόλι», να καταλήξει στη βαρέλα, να ζυμωθεί, να μετουσιωθεί σε κρασί. Κι από κει και πέρα, ν' αφευθεί στην τύχη του φαμελιτη και στου Θεού το θέλημα. Φτιάξιμο κρασιού από χημικό οινολόγο, ήτανε άγνωστο στο νησί. Έτσι, ένα στα τρία βαρέλια, κατά μέσο όρο, έβγαине καλό. Κι όταν λέμε καλό, εννοούμε πραγματικό νέκταρ αγνότητας και γεύσης. Τα υπόλοιπα δυό, βγαίνανε ξυδιάδες «δρουμι». Που όμως, κι όταν τους κερνούσανε οι προεστοί από δαύτα, κατεβάζανε μονορούφι ξεροσφύρι, τις ξέχειλες ποτήρες του νερού, πλαταγίζοντας και τις γλώσσες τους από ευχαρίστηση, συγχωρνώντας από πάνω και τ' αποθαμένους τους. Την πολυτέλεια του τσίρου, της σαρδέλας και της ρέγγας, γεύονταν πεντ' έξι το πολύ καλοστεκούμενοι, με τα μέτρα της εποχής, Χωραϊτες.

Μια και ξυπνήσανε όμως, των πρώτων παιδικών μας χρόνων οι μνήμες, δε λένε να καταλαγιάσουνε. Έτσι, το ξεκούκισμα του κομπολογιού των αναμνήσεων, θα συνεχιστεί. Κι ας δένει ένα κόμπο στην κουρασμένη απ' της ζωής την ανεμοζάλη, καρδιά μας.

Θερμιώτης

όσο μπορούσα, αλλά αν φτάσετε σ' αυτήν την ηλικία, θα δείτε ότι δεν μπορείτε να προγραμματίσετε ούτε από τον ένα μήνα στον άλλο. Χαρακτηριστικό είναι ότι στο προηγούμενο φύλλο δεν είχα καν νύξη ότι θα διακόψω, διότι αν ήξερα ότι θα διέκοπτα, θα προϊδέαζα το αναγνωστικό μου κοινό. Σε όλους ήρθε νταμπλάς. Ο ουρανός σφοντύλι. Έλεγα, δεν βαριέσαι, ίσως μπορέσω να βγάλω και λίγα φύλλα από το 2003, αλλά είδα κι έπαθα να βγάλω το τελευταίο, το οποίο με κούρασε φοβερά.

• *Και όμως, είστε μια χαρά...*

— Ναι, μια χαρά είμαι, αλλά το τελευταίο με κούρασε γιατί έγραφα αργά. Εγώ ήμουν συνηθισμένος να γράφω γρήγορα και χωρίς να ξαναγράφω, τα χειρόγρατά μου ήτανε πεντακάθαρα. Τα τυπογραφεία μου με είχαν πάντοτε στα όπα-όπα. Έκανα εγώ τις διορθώσεις, έκανα τη σελιδοποίηση. Τώρα εδώ ούτε τις διορθώσεις έκανα, ούτε τη σελιδοποίηση έκανα. Την ανέθεσα στο τυπογραφείο. Δεν το φανταζόμουνα τέτοιο πράγμα. Ε, κατόπιν τούτου... Παίρνω τηλεφωνήματα, από διάφορους. Αλλά τι να κάνουμε; Όλα τα πράγματα έχουν αρχή και τέλος.

• *Έχω, ας πούμε, μερικές απορίες. Πώς βλέπετε εσείς με όλη την πείρα σας, με την ποιότητα των Θερμιών, πώς βλέπετε τα σημερινά... Θα 'θελα να μου πείτε για τον επαρχιακό τύπο. Ο επαρχιακός τύπος διαφέρει, είναι ο τύπος μιας μικρής κοινότητας, δεν μπορεί να είναι από δω κι από κεί. Υπάρχουν τα τοπικά προβλήματα.*

Αλλά και ο επαρχιακός τύπος είναι πολλών λογιών...

— Ναι, είναι.

• *Υπάρχουν εφημερίδες στην επαρχία που πωλούν έως και 20.000 φύλλα. Και υπάρχουν κι άλλες μικρές εφημερίδες της κλίμακας των Θερμιών. Υπάρχουν εφημερίδες τις οποίες βγάζει ένας πολίτευτής κι είναι γεμάτες από διαφημίσεις σε εποχές εκλογών...*

— Είχαμε και μεις μια εφημερίδα πιο μικρή από τη δικιά μου, κι ο εκδότης βάζει μέσα 2-3 δικές του φωτογραφίες.

• *Στην Κύθνο βγαίνει κι αυτή;*

— Όχι, όχι. Η Κύθνος δυστυχώς δεν έχει άλλη εφημερίδα.

• *Δηλαδή σταματάει τώρα να 'χει και η Κύθνος την εφημερίδα της.*

— Σταματάει... Έβλεπα κάποτε μια εφημερίδα επαρχιακή, δεν θυμάμαι ποια, που έγραφε για το Βιετνάμ, ήταν τότε ο πόλεμος... Αλλά η δική σου η πόλις η επαρχιακή ας πούμε... πόσο ενδιαφέρεται για το Βιετνάμ; Γι' αυτά θ' αγοράσει μια εφημερίδα αθηναϊκή και θα τα διαβάσει.

Ξέρω τον επαρχιακό τύπο των Κυκλάδων. Ανταλλάσσομε ιδέες, τώρα τελευταία έχει βελτιωθεί, είναι αλήθεια, και ο μικρός επαρχιακός τύπος. Τα φύλλα, έχουν όμως ένα ελάττωμα: δεν ασχολούνται με τα τοπικά ζητήματα αλλά με θέματα κουτσομπολιών και τέτοια... Αυτό είναι το ελάττωμά τους. Γενικά όμως έχει βελτιωθεί η κατάσταση σε σχέση με παλιά, αλλά ακόμη δεν έχει αποβάλει εντελώς τα μειονεκτήματα και τα κουσούρια του παλιού καιρού... Οι νέοι στην επαρχία δεν μπαίνουνε στο επάγγελμα. Μην κοιτάζετε εμένα, εγώ είχα το μεράκι...

• *Γιατί τη βγάλατε την εφημερίδα;*

— Για να προβάλλει τα προβλήματα του νησιού. Γιατί τα νησιά τα δικά μας ήτανε πολύ εγκαταλειμμένα και έπρεπε να φωνάξεις. Εγώ έβγαλα από την πείρα μου το συμπέρασμα ότι εάν δεν φωνάξεις, αν δεν τα βγάζεις, δε σ' ακούνε. Αλλά τώρα τούτοι εδώ, οι Πασόκοι, δεν μου απαντάει κανένας στα προβλήματα... Κάνω κι εγώ δελτίο τύπου, κάνω αποκόμματα και τα στέλνω στους υπουργούς. Εκείνοι που ήτανε περισσότερο ευαίσθητοι, να το πω, ήταν η κυβέρνηση της ΝΔ, η οποία σου απαντούσε στα θέματα που έθετες και τους

αφορούσε. Τούτοι εδώ δεν απαντούν. Γιατί; Διότι το 'χει κλειδώσει ο πρωθυπουργός: «Οι μικρές εφημερίδες... άσ' τες να φωνάζουν, ποιος θα τους ακούσει!» Κατάλαβες, ξεκινάνε απ' αυτό: Άσ' τους να μιλάνε, μην τους απαντάς, διότι θα μας ανταπαντήσουνε, κι από κει και πέρα... Θυμάμαι έναν υπουργό της ΝΔ, τον Αριστοτέλη Παυλίδη, ο οποίος όπως βλέπω είναι από τα στελέχη της τώρα, ο οποίος ήταν υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας. Στο θέμα της συγκοινωνίας όταν έγραφα κάτι, σε τρεις μέρες μου έστελνε απάντηση επί αποδείξει με ναύτη στο σπίτι.

Δεν μπορώ να μην το πω αυτό. Έχουμε ανησυχία για το μικρό επαρχιακό τύπο. Οι ημερήσιες μόλις γράφουνε σήμερα, αύριο το πρωί έχουν κυβερνητική απάντηση. Γιατί μπορεί να γράψει κάτι η *Ελευθεροτυπία* ή το *Βήμα* και να μην απαντήσει ο υπουργός;

Θα λένε, άσ' τους να βουρλίζονται οι μικροί...

Τώρα ετούτοι εδώ... Δεν ξέρω εάν οι αντιλήψεις έχουν αλλάξει, ή έχουνε περισσότερα λεφτά με τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης. Τρώνε βέβαια, τρώνε... τρώνε οι ημέτεροι... Ή φανταζόσαστε εσείς ότι αγωνίζονται για τα συμφέροντα του κόσμου. Καθένας αγωνίζεται για τα συμφέροντα τα ατομικά του, αμέσως ή εμμέσως. Έτσι το βλέπω εγώ.

• *Τελικά δεν πιστεύετε στη δύναμη των μικρών εφημερίδων;*

— Βεβαίως και πιστεύω.

• *Ποια είναι κατά τη γνώμη σας η ουσία και η δύναμη του μικρού τύπου;*

— Εγώ πιστεύω ότι η δύναμη του μικρού τύπου είναι ότι δεν έχει οικονομικές εξαρτήσεις. Αυτή είναι η άποψή μου. Και ο μικρός είναι ο υγιής τύπος κι όχι οι μεγάλες εφημερίδες οι οποίες συνδέονται με τεράστια οικονομικά συμφέροντα. Διότι πάρτε, ας πούμε, το *Βήμα*. Πόσες επιχειρήσεις έχει ο Λαμπράκης; Ουκ έστιν αριθμός. Ο Λαμπράκης φαίνεται απ' έξω να είναι ο εποπτεύων, έχει όμως τον Ψυχάρη και ο Ψυχάρης είναι ο γενικός διευθυντής του. Οι κομπίνες και οι μίζες γίνονται, ο Λαμπράκης δεν χρειάζεται να εμφανιστεί κάπου για να κάνει τη δουλειά, αλλά θα πάει ο Ψυχάρης. Είναι γνωστός στους μεγάλους κύκλους ότι εκφράζει

την άποψη του Λαμπράκη. Λοιπόν, άμα εκφράζεις την άποψη του Λαμπράκη, από κει και πέρα αρκεί...

Άλλη κι αυτή η *Ελευθεροτυπία*. Είχε βάλει στόχο για ραδιοφωνία και βλέπετε με πόσο πάθος μάχεται τον Κόκκαλη. Αυτά είναι συμφέροντα. Βέβαια πιστεύω ότι είναι λιγότερο εξαρτημένη από τον Λαμπράκη. Δεν σας κάνει εντύπωση το σκάνδαλο με το τελευταίο φύλλο που χρεοκόπησε...

• *Του Ανδρουλιδάκη;*

—Ναι, του Ανδρουλιδάκη.

Βρήκανε έναν Ελληνοαμερικανό. Αυτός ήθελε να κάνει κάποια μεγάλη επιχείρηση και του 'πανε «βγάλε εφημερίδα». Βγάλε μίαν εφημερίδα για να προωθήσεις τα συμφέροντά σου. Λοιπόν, τι ανεξαρτησία έχει αυτός ο τύπος; Ο υγιής τύπος είναι ο μικρός, ο επαρχιακός, ο οποίος δεν δημιουργεί κανένα πρόβλημα.

Εγώ δεν δέχτηκα ποτέ αυτά τα ψυχία που δίνουνε στις μικρές επαρχιακές εφημερίδες οι διάφοροι βουλευτές... Δίνανε 50.000-100.000 δρχ. Ποτέ. Ενθυμούμαι μάλιστα ότι μια φορά με πήρε στο τηλέφωνο ο Μαντάς...

• *Ποιος;*

—Ο Μαντάς, μάλιστα. «Ε, κύριε, δεν πήγατε να τα πάρετε...» Εγώ του απάντησα: «Εγώ, κύριε, δεν θέλω εξάρτηση, θέλω ελεύθερη τη γλώσσα μου να μπορώ να μιλάω και να μπορώ να γράφω.» «Μα δεν έχετε καμία δέσμευση...» Συνεχίζω: «Δεν έχω καμιά δέσμευση, αλλά θα έχω μια ηθική δέσμευση, διότι θα μου πούνε εκεί που τρώς δεν μπορείς να φτύνεις!» Δεν μπορώ, δεν πήρα ποτέ αυτά τα ψυχία που δίνουν.

• *Τα Θερμιά ήταν μια μικρή εφημερίδα, την φτιάχνατε όλη εσείς. Είχε ένα μικρό σχετικά κόστος, έτσι δεν είναι;*

—Το 'χα γράψει στον οικογενειακό προϋπολογισμό. Έλεγα αυτά είναι για την εφημερίδα. Βέβαια φρόντιζα να έχει και εμφάνιση. Και το χαρτί να είναι καλό, γραφής. Μου λέγανε: «Γιατί δεν πας να πάρεις από την ατέλεια χαρτού;» Όχι, δεν θέλω. Γιατί να πάρω; Τι 'ναι ο κάβουρας τι 'ν' το ζουμί του; Ήταν μικρή η εφημερίδα, άμα και η ποιότητα του χαρτιού δεν ήταν καλή και ζητούσα εγώ χαρτί... Στην αρχή έβγαλα ορισμένα φύλλα των

70 γραμμαρίων κι ύστερα τα 'κανα 80, γιατί δεν μου άρεσε. Πήγα και σε καλύτερο τυπογραφείο. Ήμουνα από τους πρώτους που μπήκα σε τούτα εδώ τα κομπιούτερ.

• *Κάνουν εντύπωση τα Θερμιά: Η διατύπωση, η ακρίβεια της διατύπωσης. Σ' αυτό βεβαίως σας βοήθησε το επάγγελμά σας, οι νομικές σας σπουδές...*

—Κοιτάξε, δεν είναι ακριβώς έτσι. Μη νομίζετε ότι εάν είσαι δικηγόρος, ξέρεις και να γράφεις. Υπάρχουν δικηγόροι και δεν μπορούν να γράψουν 5 αράδες, μα ούτε 5 αράδες. Κάποτε είχε έρθει ένας γνωστός μου και του λέω: «Κάνε μια αίτηση να ζητήσεις ένα πιστοποιητικό.» Με κοίταξε καλά-καλά. Μου λέει: «Δεν μου την υπαγορεύεις;» «Βρε ανιψιέ, απλό πράμα είναι.» Είχε και δίπλωμα νομικής και γραφείο. Συνεπώς μια γενικότερη μόρφωση χρειάζεται. Βοηθάει κι η δικηγορία, αλλά το να ξέρεις συντακτικό, αυτό πια είναι στοιχειώδες. Συνεπώς δεν είναι απόλυτο το ότι με βοήθησε η δικηγορία.

• *Κι η αισθητική αυτού φύλλου είναι σωστή. Είναι μαζεμένη εφημερίδα, οι φωτογραφίες ωραίες και καλοτυπωμένες... Έχετε κάνει κάτι που δεν το βρίσκουμε αντίστοιχα σε άλλες εφημερίδες. Απ' αυτή την άποψη είναι μοναδικά τα Θερμιά. Και είναι κι ένα μάθημα για τον Τύπο. Ύστερα το γεγονός ότι κάνετε εσείς προσωπικά όλη τη δουλειά.*

—Τα πάντα. Τα πάντα και προσπαθώ να έχω ύλη που ενδιαφέρει τα Θερμιά ή και τα Θερμιά, γιατί δεν μ' ενδιαφέρει να γράφω κάτι που δεν έχει ενδιαφέρον για το νησί. Γιατί εκείνος που θα πάρει το φύλλο θα ξέρει ότι θα διαβάσει θέματα που τον ενδιαφέρουν: προβλήματα του νησιού. Εγώ ξεκίνησα από το μεράκι να παλέψω για το νησί μου, για την προβολή των προβλημάτων που το απασχολούν. Ε, νομίζω ότι στα 50 χρόνια που ασχολούμαι, έβαλα κι εγώ ένα μικρό λιθαράκι στην ιστορία του νησιού.

Τώρα ετούτοι εδώ... δεν ξέρω εάν οι αντιλήψεις έχουν αλλάξει, ή έχουνε περισσότερα λεφτά με τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης. Τρώνε βέβαια, τρώνε... τρώνε οι ημέτεροι... Ή φανταζόσαστε εσείς ότι αγωνίζονται για τα συμ-

φέροντα του κόσμου. Καθένας αγωνίζεται για τα συμφέροντα τα ατομικά του, αμέσως ή εμμέσως. Έστι το βλέπω εγώ.

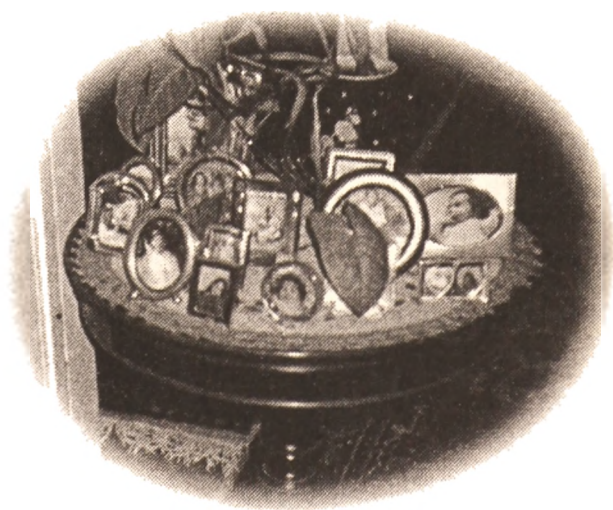
Πάντως όλα τα νησιά τα δικά μας έχουνε πολύ αναπτυχθεί. Τα Θερμιά ευτυχώς δεν έχουνε εξελιχθεί, εντός εισαγωγικών, ακόμα τουριστικά αλλά το εύχομαι να μην εξελιχθούν κατ' αυτόν τον τρόπο που γίνεται στα υπόλοιπα. Η Μύκονος επί παραδείγματι... Έχετε πάει; Η Μύκονος θα καταντήσει να είναι σαν την Ακτή του Τζελέπη στον Πειραιά.

Φανταστείτε ότι κάνουνε βίλες 2.000 τετραγωνικών! Τώρα πάνε να βάλουνε ένα φρένο στην ανοικοδόμηση. Σε μια εικοσαετία δεν θα υπήρχε χώρος ανοιχτός, δεν θα υπήρχε χωράφι! Εμείς στα Θερμιά ακόμα βαστούμε. Από την πρώτη στιγμή άρχισα τον αγώνα υπέρ του περιβάλλοντος, το 1953, έλεγα «μη χαλάτε τα καλντερίμια», τους σταμάτησα ό,τι γκρέμιζαν. Ό,τι καλντερίμια υπάρχουν ακόμη στη Χώρα, είναι από το δικό μου τον αγώνα.

• *Όταν λέτε από τον δικό σας αγώνα, τι εννοείτε; Πείσατε τους ντόπιους;*

—Ναι, τους ανθρώπους βέβαια... Τους έλεγα: «Βρε παιδιά, εμείς έχουμε ένα ξερό νησί, δεν έχουμε τα δάση να μας βοηθούν. Έχουμε τη θάλασσα μόνο, έχουμε το χρώμα, ο ξένος που έρχεται θέλει να δει, παραβλέπει το πράσινο γιατί στη χώρα του μπορεί να πνίγεται από το πράσινο. Θέλει να δει το καλντερίμι, το στενοσόκκακο και την καθαριότητα.» Και τώρα είναι άψογοι.

Φωτογραφίες της οικογένειας —ένας κόσμος ολόκληρος— στο κομοδίνο, στο δωμάτιο του κυρίου Κωστή...

Πρώιμος Καρνάβαλος ή οι «Ολυμπίδαι»

του Μάνου Στεφανίδη

Φαίνεται ότι με ορίζοντα το πολυσήμαντο από κάθε άποψη 2004 η εθνική μας τραγωδία που εκκολάφθηκε με τη μεταπολίτευση, βαδίζει μοιραία στη λύση της. Η κάθαρση βρίσκεται ante portas έστω κι αν οι κλειδοκράτορες δεν παραδίδουν τα κλειδιά-σύμβολα της εξουσίας τους ή καμώνονται πως αγνοούν ότι επίκειται «τέλος εποχής».

Το «καθεστώς» που προέκυψε από τα ερείπια της χούντας και τον συμβιβασμό παλαιών και νέων πολιτικοκοινωνικών δυνάμεων θα καταρρεύσει όχι μόνο λόγω σφαλμάτων αλλά και λόγω γελοιότητας. Ποτέ άλλοτε στην πρόσφατη ιστορία μας δεν είχαμε τόσο λεμφατική και κατώτερη των περιστάσεων ηγεσία· σε όλα τα επίπεδα: Από την ακαδημία ως τη βουλή κι από τα κόμματα ως τα λεγόμενα «νέα τζάκια». Ακόμη χειρότερα, ο κυρίαρχος λαϊκισμός έχει διαποτίσει τους πάντες με τρόπο ώστε να έχουμε γίνει ακούσια όλοι «λίγο ΠΑΣΟΚ»: Η νοοτροπία του κυβερνώντος κόμματος έχει κυρίως αλώσει τους αντιπάλους του κι εκεί έγκειται η μεγαλύτερή του επιτυχία.

Πριν δέκα χρόνια ο Μητσοτάκης υποκύπτοντας στη ναρκισσευόμενη μεγαλομανία μιας νεόπλουτης κυρίας έβαλε τον τόπο σε μιαν απίστευτη οικονομικοπολιτική περιπέτεια, υιοθετώντας την «νέα μεγάλη ιδέα». Έκτοτε όλοι όσοι έχουν δούναι και λαβείν με το κρατικό χρήμα, από εργολάβους έως προβεβλημένους καλλιτέχνες, ομνύουν και θύουν στην «αναγέννηση» του 2004, έχοντας πάντως απόλυτη συνείδηση των κινδύνων τους οποίους έχει ν' αντιμετωπίσει η χώρα. Οι ίδιοι, για να κατευνάσουν τις συνειδήσεις τους, αν έχουν, μιλάνε για «προκλήσεις», «οράματα» και «υποχρεώσεις έναντι της ιστορίας». Το μυαλό τους βέβαια είναι στο ταμείο, είτε είναι οι πατέρες του «Ζορμπά», είτε της «Άκτωρ», είτε του Μεγάρου. Ας ονομάσουμε αυτή τη συγκεκριμένη τάξη εμπλεκομένων έμμεσα ή άμεσα στο 2004 οι «Ολυμπίδαι», σύμφωνα με τα αρχαία γένη των Αθηνών. Οι «Ολυμπίδαι» λοιπόν βρίσκονται μέσα στη συνενοχή και τα σκάνδαλα ως το λαιμό αλλά

και γνωρίζουν τις άκρως περιορισμένες δυνατότητες της χώρας για ν' ανταπεξέλθει σ' αυτόν τον κυκεώνα. Λίγο λοιπόν προ του τελικού πανικού για όλα όσα εξαγγέθηκαν και δεν θα γίνουν, για τις ελλειπείς ή βλαπτικές μελέτες, για τις κακοτεχνίες και για την εθνική διαπόμπευση και τις εθνικές σαπουνόφουσες—θυμάστε τίποτε από τον πολιτισμό των πολιτισμών;—, είναι φυσικό ο μέγιστος κόμπος του μπλεξίματος να γίνεται πλέον γόρδιος δεσμός: Για ν' ακολουθήσει η οδυνηρότερη λύσις. Έτσι, έναν χρόνο ακριβώς πριν το 2004 των «ονείρων» τους, τα υπαρκτά προβλήματα, οι δυσλειτουργίες της διοίκησης, ο υπόγειος πόλεμος των διαφόρων κέντρων εξουσίας—των ΜΜΕ συμπεριλαμβανομένων—, οι διαγκωνισμοί για τα τεράστια ποσά που έχουν ριχτεί στο τραπέζι και περιμένουν τον κατάλληλο «τραπεζίτη» (αυτόν δηλαδή που διαθέτει τους ικανότερους κοπτήρες και τους πιο αποτελεσματικούς τραπεζίτες) είναι φυσικό να φτάσουν στο τραγικό ζενίθ της «υπόθεσης». Μόνο που στα καθ' ημάς οι σάγκες, και οι «οικογένειες» και οι δυναστείες και οι δυνάστες τους δεν εμπνέονται τόσο από το μελόδραμα, όπως συμβαίνει στη ρομαντική Δύση, αλλά από το θέατρο σκιών και το λούνα-παρκ. Με λίγα λόγια το μεγαλείο συμπορεύεται με τη μεγα-γελοιότητα, όμοια όπως συνηχούν Μέγα και Μέγαρον. Έμαθε λοιπόν εμβρόντητο(;) το πανελλήνιο ότι δεν διαπλέκονται μόνο οι «ηγέτορες» του αλλά και εκβιάζουν και εξαγοράζουν και πωλούν προστασία τοις μετρητοίς και την πολύτιμη σιωπή τους επί πιστώσει. Επί χρόνια βοούμε στο Αντί για το συμπεφωνημένο των ποικίλων επιπέδων της εξουσίας—πρώτης, δεύτερης, τρίτης και τετάρτης—, αλλά μας αντιμε-

τωπίζουν περίπου σαν γραφικούς και σταθερά σαν παλαιοαριστερούς που έχουν καταστήσει την καταγγελία δευτέρα φύση. Ε, τα πράγματα δεν είναι έτσι κι όσοι καμώνονται τους αθώους δεν είναι αφελείς αλλά ύποπτοι. Εκατόν πενήντα(!) δημοσιογράφοι, με ή χωρίς εισαγωγικά, (απ)εργάζονται το λειτούργημά τους στα ποικίλα γραφεία τύπου των διαφόρων υπουργείων, οργανισμών, ΔΕΚΟ, κ.λπ., ενώ ο «2004» έχει συγκροτήσει στρατό ολόκληρο αργόμισθων ημετέρων και επαγγελματιών του λιβανωτού, με μόνο τους προσόν την υπακοή στην αγγελική άνασσα. Κατά τ' άλλα ο Μιχαλόπουλος και οι λοιποί μικροαρουραίοι τούς μάραναν. Υποκρισία, ηλιθιότητα, γελοιότητα ή και τα τρία;

—Και τα τρία!

Με τον πρωθυπουργό, δυστυχώς, ν' ασκεί αφ' υψηλού τα καθήκοντά του αλλά να μην τολμά να καθαρίσει τους στάβλους του Αυγείου. Κρίμα γιατί μετά τον Κωνσταντίνο Καραμανλή—στην πολιτική του οποίου στηρίζει και ο ίδιος τις όποιες επιτυχίες του— είναι ο μόνος πρωθυπουργός που υποστηρίχθηκε, στην αρχή τουλάχιστον, από τόσο ευρέα στρώματα πληθυσμού. Πώς όμως είναι δυνατόν να χτυπήσει εκβιαστές και εκβιαζομένους, όταν η μισή του κυβέρνηση «εργάζεται» ως σύμβουλος των διαπλεκομένων κι όταν η εξαγορά είναι είδος *sumptum jus* για την εξουσία του; Τα τελευταία γεγονότα, όσο κι αν οδύρονται οι επαγγελματίες των πορτοπαράθυρων, είναι σταγόνα στον ωκεανό εμπρός στην αδυσώπητη πραγματικότητα. Η δικαστική εξουσία έχει πνιγεί στο χάος των χαρτοδιεκπεραιώσεων, ο τύπος δεν έχει κύρος, η διανοήση απλώς είναι ένας μύθος, οι έντιμοι μετανάστευσαν, τα κόμματα είναι σε κώμα και το 2004 τείνει να καταστεί βρόγχος στο λαιμό του τόπου και αγχόνη στην υστεροφημία του κ. Σημίτη.

—Το έχει συνειδητοποιήσει ή απλώς διασκεδάζει μ' όλον αυτό τον πρώιμο όσο και εμετικό καρνάβαλο;

ΩΧ!

Πληροφορίες που φτάνουν στα δημοσιογραφικά γραφεία, μιλάνε για την ανάδειξη του κ. Σημίτη στην Προεδρία της ΕΕ. Λένε μάλιστα πως η συμφωνία έχει κλείσει. Το πράγμα είναι φανερό. Πρόκειται για αμερικανικό δάκτυλο, με σκοπό την εκ των έσω διάλυση της Ευρώπης.

ΡΗΜΑΔΙΟ

Η επταετία Σημίτη κοντεύει να διαλύσει πλήρως το ελληνικό κρατίδιο, το οποίο στήθηκε με τόσους κόπους και αίμα μετά την απελευθέρωση από την οθωμανική τυραννία. Μέσα σε επτά χρόνια, ό,τι άφησε όρθιο ο παπανδρεϊσμός, το αποτελείωσε ο σημιτισμός. Δεν θέλω να αναφέρω επιχειρήματα γι' αυτά που λέω, καθώς γνωρίζω πως είστε ευφυείς άνθρωποι.

ΤΑΦΟΣ

Αν περιμένετε εμένα να σας πω για την παράδοση της πολιτικής στο κεφάλαιο, για το ξεπούλημα της δημόσιας περιου-

σίας σε πέντε-δέκα επιχειρηματίες, για τη γενίκευση της φτώχειας, την καταχρέωση των νοικοκυριών, την ανεργία και το εκπαιδευτικό μπάχαλο, είστε γελασμένοι. Κουβέντα δεν θα πω.

ΓΟΥΙΝΕΑ

Τώρα με την προεδρία Σημίτη το ΠΑΣΟΚ ελπίζει βασιμώς πως θα ξαναπάρει τις εκλογές. Αν τις ξαναπάρει, θα κλείσουμε αισίως, μέχρι το 2008 που θα ξαναγίνουν εκλογές, μια τριακοντετία περίπου μονοκομματικής κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ. Ούτε στη

Κεντρική Αφρική δεν συμβαίνουν αυτά.

ΤΟ ΒΡΗΚΑ!

Αλλά, θα μου πείτε, άμα τους ψηφίσει ο κόσμος τι να κάνει το ΠΑΣΟΚ; Να πει ευχαριστώ δεν θέλω να κυβερνήσω, να έρθει ο επόμενος; Δεν γίνεται αυτό το πράγμα. Επομένως μία λύση υπάρχει μόνον: Να μην τους ξαναψηφίσουμε.

ΤΖΑΜΠΑ ΜΑΓΚΕΣ

Τώρα τους πείραξε ο κ. Ψωμιάδης. Ο Ψωμιάδης είναι το θέμα; Ο Κόκκαλης

που διώκεται για σωρεία κακουργημάτων, από δωροδοκία, απάτη και εξυπηρέτηση ξένων δυνάμεων σε βάρος της Ελλάδας, μέχρι και γω δεν ξέρω τι άλλο, δεν είναι τίποτα; Οι Πρωτόπαπες, αν θέλουν να κάνουν τον κάργα και αν επιθυμούν να συγκρουστούν με τη διαπλοκή, ας τα βάλουν με τον επικεφαλής και όχι με τα βρέφη.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΑΝΑΚΡΙΤΗ

Αλλά, θα μου πείτε, πώς να τα βάλουν; Οι ίδιοι δεν τους δημιούργησαν; Σωστό. Ο ανακριτής όμως; Τι έκανε εκείνη τη δίωξη του εισαγγελέα εναντίον του κ. Κόκκαλη; Γιατί δεν αρχίζει επισήμως η ανάκριση; Γιατί δεν καλείται ο κ. Κόκκαλης να απολογηθεί; Γιατί δεν προφυλακίζεται, όπως συνηθίζεται στα κακουργήματα;

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Διάβασα τις προάλλες σε περιοδικό της *Καθημερινής*, το οποίο διευθύνει έξοχα όπως συνήθως ο Στάθης Τσαγκαρουσιάνος, ένα κείμενο του Ν. Ξυδάκη για τον Λαζόπουλο. Ο δημοσιογράφος αποκαλεί τον Λαζόπουλο επαρχιωτάκι, Μαντάμ Σουσου και διάφορα άλλα ελαφρώς υβριστικά. Παρότι δεν συμπαθώ τους επιτυχημένους που γλείφουν την εξουσία, εν τούτοις θα πρέπει να υπενθυμίσω πως το να λες έναν Λαρισαίο επαρχιωτάκι, εσύ, ένας Βαρώνος του Έσσεξ, αυτό είναι η αποθέωση του σουσουδισμού.

Σ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ο δρόμος πήγαινε στην Άμφισσα. Αριστερά ήταν η θάλασσα και δεξιά οι ελαιώνες – ένα θέαμα συγκλονιστικό καθότι μυθικό. Εκεί λίγο πριν την Ιτέα σταμάτησα. Από πάνω ήταν οι Δελφοί και το χωριουδάκι αυτό στα παλιά χρόνια ήταν το επίνειο ας πούμε. Σταμάτησα και είδα στο βάθος έναν τύπο να κάθεται πάνω σ' ένα τελάρo και μπροστά του να έχει τον τρομερό ελαιώνα, μερικές κότες, δυό κατσίκες, μια γαλοπούλα και ένα σκύλο. Πλησίασα. «Γειά σου...», του λέω. «Τι χαμπάρια;»

Βούτηξε ένα δεύτερο τελάρo και μου το έδωσε. «Έχω μια κόρη...», μου λέει. «Σπουδάζει ψυχολογία, ξέρω και γω πώς το λένε; Αλλά είναι δύσκολα τα πράγματα. Εδώ έμεινα μόνος μου. Φύγανε όλοι στην Αθήνα. Και δεν μπορείς και να καλλιεργήσεις κιόλας...»

«— Γιατί δεν μπορείς;

— Αφού, ρε φίλε, είναι όλα αρχαία από κάτω. Απαγορεύεται. Εδώ έμεναν οι αρχαίοι Έλληνες. Άμα σκάψεις θα τα βρεις όλα. Πρέπει όμως να σκάψεις.»

Σκούνησε μια κότα που πλησίαζε απειλητικά και μου είπε και πάλι για τ' αρχαία. «Πατάμε πάνω τους. Κόκκαλα θαμμένα, ρε φίλε. Όλα εδώ γίνανε, είναι ιστορικό το μέρος. Δεν πειράζει όμως, τα βγάζω και με τις κότες.» Και χωρίσαμε.

Μέρα με τη μέρα βιώνουμε την τεράστια αλλαγή που συντελείται σε παγκόσμιο επίπεδο, με μοχλό το εφεύρημα της «νέας τάξης» που επιβάλλουν τα διεθνή κέντρα εξουσίας, σε μια προσπάθεια να βγουν από τα αδιέξοδα που έχουν δημιουργήσει τα ίδια. Αλλαγή όμως που ανατρέπει ή αναιρεί επιτεύγματα δεκαετιών, χωρίς από την άλλη πλευρά να προσφέρει ουσιαστικές λύσεις στα νέα κοινωνικά προβλήματα που δημιου-

γούνται. Στην ιστορία η Αριστερά έπαιξε καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση συνθηκών που είχαν πάντα ως στόχο τη βελτίωση των όρων ζωής των πολιτών. Σήμερα όμως πού είναι η «Αριστερά»; Μήπως πρέπει ν' αναζητηθεί πέρα από τις διαμάχες ΣΥΝ και ΚΚΕ; Αυτό είναι και το κύριο ζητούμενο στα δύο άρθρα που ακολουθούν και που πιστεύουμε ότι μπορούν ν' αποτελέσουν έναυσμα για έναν πιο ουσιαστικό διάλογο.

Να βγούμε από το τούνελ

Τις ημέρες αυτές σ' ένα άρθρο γνώμης στέλεχος της Αριστεράς παρουσίαζε μια εκπληκτική όσο και αποκαλυπτική διευκρίνιση: «Δεν μιλώ γι' αυτή την Αριστερά, αλλά για την άλλη» – που σημαίνει σε απλά ελληνικά ότι υπάρχουν δύο (τουλάχιστον) Αριστερές, από τις οποίες η μία τον εκφράζει κι η άλλη όχι.

Είναι καιρός όμως να πούμε πια τα πράγματα με τ' όνομα τους. Είναι καιρός να ξεκαθαρίσουμε τι σημαίνει Αριστερά και τι αριστερός, έννοιες που σήμερα κακοποιούνται βάνουσα, χάνοντας όλο και περισσότερο από την πραγματική σημασία τους, αλλά και από τη σχέση που τις συνδέει, προσφέροντας έτσι την ευκαιρία και όπλα σε κάποιους να τις γελοιοποιήσουν και έμμεσα να τις αναιρέσουν και σ' άλλους να τις ιδιοποιούνται και να τις χρησιμοποιούν κατά το δοκούν για να πετύχουν τους δικούς τους στόχους.

Ήδη μέχρι τώρα έχουμε δει πάμπολλους –στελέχη, μέλη, οπαδούς της Αριστεράς– να περνούν με τη μεγαλύτερη ευκολία στην έντεχνα καμουφλαρισμένη άλλη πλευρά, είτε ασυνείδητα, παρασυρμένοι από το ίδιο το καμουφλάζ, είτε συνειδητά, από προσωπική επιλογή με βάση προσωπικές αναλύσεις και εκτιμήσεις, είτε –το χειρότερο– ευκαιριακά, από το δέλεαρ κάποιου, αμφίβολου στην πράξη, προσωπικού οφέλους.

Αυτοί που φεύγουν όμως αποτελούν το ένα πρόβλημα. Το άλλο προέρχεται από εκείνους που μένουν και που, με το

ρυθμό που επιβάλλει η νέα «παγκόσμια τάξη», αναλώνονται σε μίζερες εσωτερικές τριβές και διαμάχες, τις περισσότερες φορές με αδιευκρίνιστους στόχους κι ακόμα χωρίς –φανερά τουλάχιστον ιδεολογικό– στόχο.

Το κυρίαρχο ωστόσο πρόβλημα παραμένει ο κατακερματισμός. Ενας κατακερματισμός που δεν είναι φυσικά καινούργιος, όσο περνά ο καιρός όμως αποκτά μεγαλύτερες και πιο επικίνδυνες διαστάσεις. Με αποτέλεσμα, οι αριστεροί να απογοητεύονται, να ξεκόβουν και ν' απομακρύνονται όλο και περισσότερο από την Αριστερά, η οποία εκ των πραγμάτων πλέον περιορίζεται σ' έναν αγώνα επιβίωσης των παραδοσιακών αριστερών κομμάτων και των ηγεσιών τους, που βάζονται συνεχώς όχι μόνο από τα κόμματα εξουσίας, αλλά και από μικρές πλην δυναμικές ομάδες που δραστηριοποιούνται στις παρυφές της πολιτικής ζωής.

Έναν αγώνα ο οποίος, παραμερίζοντας το πραγματικό ιδεολογικό περιεχόμενο, προβάλλει άτυχα ιδεολογήματα που δυστυχώς τον μετουσιώνουν απλώς σε μια προσπάθεια με μοναδικό σκοπό την ηγεμονία στον αριστερό χώρο.

Έναν αγώνα στον οποίο συνεχίζονται οι ατέρμονες διασπαστικές αλληλοκατηγορίες των παλιών ημερών, που όμως φαίνονται όλο και πιο ανούσιες, καθώς τα τεράστια προβλήματα που δημιουργούνται, μέσα στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται σήμερα, προβάλλουν σαν μια διαρκώς αυξανόμενη

απειλή για όλους τους λαούς.

Εδώ και αρκετά χρόνια ορισμένοι διανοούμενοι διατύπωσαν την άποψη ότι θα πρέπει να εφεύρουμε μια νέα Αριστερά. Η πρόταση αυτή όμως έδειχνε απλώς την αμηχανία και την αγωνία της εποχής που η Ανατολική Ευρώπη συγκλονιζόταν από τις σαρωτικές αλλαγές με την πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων.

Στην πράξη εκείνο που χρειάζεται, εκείνο που χρειαζόταν εδώ και μερικές δεκαετίες αλλά για διάφορους λόγους έμπαινε στο περιθώριο, είναι –αν δεν ξεχάσαμε την ουσία και την αξία της διαλεκτικής– ο αναπροσανατολισμός της αριστερής ιδεολογίας, η αλλαγή της αντίληψης για την πορεία της ανθρωπότητας και ο καθορισμός νέων στόχων, περισσότερο προσαρμοσμένων στη σημερινή απειλητική πραγματικότητα.

Την πορεία προς ένα τέτοιο προσανατολισμό προσπαθεί ν' ανοίξει το νέο κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης, που ξεκίνησε δειλά πριν πέντε χρόνια στο Σιάτλ των ΗΠΑ και σήμερα δείχνει να εκφράζει πλέον τις αγωνίες, τους φόβους, αλλά και τους πόθους –για «ειρήνη, λευτεριά και προκοπή»– των προοδευτικών πολιτών ολόκληρου του πλανήτη.

Ένα κίνημα που από τη φύση και τη δημιουργία του προσφέρεται για ανταλλαγή ιδεών και θέσεων, για μια θετική «ζύμωση» ατόμων, ομάδων πολιτών, ακόμα και κομμάτων, που συμμερίζονται τις ίδιες ανησυχίες και κυ-

ριαρχούνται από έναν κοινό προβληματισμό.

Στο πλαίσιο αυτό αναλαμβάνονται κοινές πρωτοβουλίες, τόσο για να δηλωθεί η αντίθεση των λαών στις νέες συνθήκες, όσο και για να δοθεί η δυνατότητα στο κίνημα αυτό να οργανωθεί καλύτερα, ώστε να καταστεί δυνατό ν' αποτελέσει έναν αποφασιστικό παράγοντα ανατροπής των μεθοδεύσεων που προέρχονται από τα σημερινά παγκόσμια κέντρα εξουσίας.

Έτσι τις ημέρες αυτές, με αφορμή την ελληνική προεδρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, διοργανώνονται στην Ελλάδα συλλαλητήρια κατά της παγκοσμιοποίησης, κατά της ανεργίας και της επαιλούμενης παγκόσμιας φτώχειας, αλλά και κατά του προετοιμαζόμενου πολέμου στο Ιράκ, ενώ παράλληλα στο Πόρτο Αλέγκρε της Βραζιλίας πραγματοποιείται ένα κοινοβουλευτικό φόρουμ του κινήματος, στο οποίο εκπρόσωποι απ' όλο τον κόσμο παρουσιάζουν θέσεις, απόψεις και ιδέες για την κοινή αντιμετώπιση της νέας παγκόσμιας απειλής.

Η ιστορία έχει αποδείξει ότι οι λαοί αντιλαμβάνονται πιο γρήγορα τις επιταγές της κάθε εποχής και αντιδρούν ανάλογα. Και ο ελληνικός λαός δεν αποτελεί εξαίρεση σ' αυτό, όπως καταδεικνύει η απήχηση που έχει στην κοινή γνώμη το νέο αυτό κίνημα, αυθόρμητα, από ένστικτο, χωρίς ηγεμόνες, χωρίς καπελώματα.

Είναι επιτακτική ανάγκη λοιπόν η ελληνική Αριστερά, με τη συμμετοχή όλων των ομογενών και ετερογενών εκπροσώπων της, ν' αναζητήσει τον δικό της κοινά αποδεκτό δρόμο. Και ύστερα, μαζί με τις υπόλοιπες προοδευτικές δυνάμεις –δεν υπάρχουν περιθώρια για εξαιρέσεις–, ν' αναζητήσει τους τρόπους με τους οποίους θα μπορέσει να περάσει σε μια νέα φάση ζύμωσης και θετικού διαλόγου για τη δημιουργία ενός κοινού, ουσιαστικού και όχι ευκαιριακού μετώπου για την αντιμετώπιση της σημερινής πραγματικότητας, μιας πραγματικότητας που μόνο δεινά φαίνεται να επιφυλάσσει για τις επερχόμενες γενιές.

Οι καιροί ου μενετοί, σύντροφοι.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

Ώς πότε θα κλαίμε για τον «υπαρκτό»;

του Γιώργου Παπασπυρόπουλου

Μόνιμα πλέον χαρακτηριστικά της Αριστεράς είναι η στασιμότητα, η ατέλειωτη εσωτερική διαμάχη και η δυσκολία σύνδεσής της με τη νέα πραγματικότητα. Αξίζει όμως να δούμε και ποιοι είναι οι «χώροι» που εκπροσωπούν σήμερα την Αριστερά και οι οποίοι είναι: α) οι δογματικοί υπό μορφή σέκτας (πολιτικός υποκειμενισμός), όπως ΚΚΕ, ΝΑΡ, ΣΕΚ· β) οι ανανεωτικοί με αποϊδεολογικοποιημένη συνύπαρξη, όπως ΣΥΝ· γ) οι ωριμασμένοι από περιθωριοποίηση (έλλειψη ιδιοτέλειας), όπως ΑΚΟΑ, ΚΕΔΑ, Χώρος Διαλόγου. Όμως όπως όλοι τελικά εξαρτώνται από την τοποθέτησή τους στο πολιτικό φάσμα, έτσι κι ο καθένας φέρει την ευθύνη των επιλογών του.

Ο ΣΥΝ;

Ο ΣΥΝ υπάρχει ως η έσχατη πολιτική λύση ανάγκης για τον αριστερό πρόσφυγα (ένα σχέδιο Ανάν για την Αριστερά...), αλλά δεν έχει κινηματική δύναμη παρά πρόσκαιρα, συγκυριακά, και πάντα με λίγο υπολογισμό και σκοπιμότητα έναντι των συμμάχων του (οικολόγοι και ΑΚΟΑ, να πιάσουμε το 3%) και μόνιμο κόμπλεξ απέναντι στο ΚΚΕ (αυτοί «τρέχουν» και... αντέχουν). Στις δύσκολες ώρες συσπειρώνεται,

στις ήσυχες αποσυντίθεται. Περνά με μεγάλη ευκολία από τον πανικό (αν δεν πιάσουμε το 3%, χανόμαστε) στην αλαζονεία (να κεφαλαιοποιήσουμε την άνοδό μας στις εκλογές για την αυτοδιοίκηση).

Με λίγα ψίχουλα γυρίζει ικανοποιημένος στον κακό του εαυτό. Ο κακός του εαυτός; (Όλοι τον ξέρουν εκτός από τον ίδιο.)

- Ο συμψηφισμός αλήθων πολιτικών και ιδεολογημάτων στη θέση ενός σαφούς αριστερού προγράμματος.

- Η μη κινηματική του λογική εφόσον δεν είναι σαφές τι ζητά, από ποιον και με ποιον, παρά γενικά («της αριστεράς, της οικολογίας και των κοινωνικών κινήματων») –η εγκληματικά ασαφής πλέον νοηματική της «προόδου» που τόσο έχει στοιχίσει στην αριστερά αλλά και στο περιβάλλον– λίγο επανάσταση, λίγο εξουσία, λίγο οικολογία, λίγο ανάπτυξη, λίγο δημοκρατία, λίγο καταστατικό, λίγο οργάνωση, λίγο καναπές, λίγο δράση, λίγο διάνοηση – με λίγα λόγια «βαρκούλες αρμενίζουν».

- Ένας κόσμος καταναλωτής αριστερών προϊόντων (γι' αυτό και ευάλωτος στο πασοκικό λαθρεμπόριο αριστερών εννοιών) και όχι παραγωγός (από την άκριτη αφομοίωση-προώθηση της γραμμής στην παθητική παραμονή στο «χώρο» εν είδει οπαδού).

- Η αδιαφορία για το οργανωτικό (δεν υπάρχει ακόμα καταστατικός τρόπος ν' απαλλαγεί από μέλη που κάποτε γράφτηκαν και τώρα κάνουν αντικομματική δουλειά, αν δεν πέσουν στο παράπτωμα να κατέβουν με αντίπαλο συνδυασμό σε εκλογές!), τον συγγενικό Τύπο (μια κεντροαριστερή εφημερίδα η *Αυγή*, που δεν την αγοράζει κανείς, δεν τη διαβάζει κανείς, που αγνοεί το κόμμα και τα στελέχη του και που την πληρώνουμε από πάνω ακριβά), την τοπική δράση (εκτός εκλογών).

- Και το μεγάλο ελάττωμα: Ο διάλο-

γος που τελικά... δεν γίνεται!

Πώς θα γίνει διάλογος στο Χώρο Διαλόγου όταν δεν υπάρχει ανάμεσα στα μέλη; Συστηματικός, επώδυνος, δημιουργικός. Ός ποτε θα πενθούμε για την πτώση του υπαρκτού και την πτώση της Αριστεράς; Γιατί είμαστε τώρα, σήμερα, στο χώρο αυτό; Μήπως για να έχουμε δημοκρατία, δικαιώματα και ελευθερία που το σύστημα κυριαρχίας της αγοράς πάνω σε κάθε πλευρά της ζωής μάς αφαιρεί καθημερινά για να αυξήσει τα κέρδη και την παρανοϊκή εξουσία των λίγων πάνω στον πλανήτη! Λοιπόν ποτε θα τα συζητήσουμε αυτά; Πώς θα βρούμε λύσεις και κοινές δράσεις; Μόνον η Αριστερά μπορεί να αναστήσει τη συλλογικότητα που έχουμε ανάγκη.

Αριστερά, σε αντίθεση με την ατομιστική κοινωνία σημαίνει συλλογικότητα, κίνημα μαζικό, συμμετοχική δημοκρατία στις αποφάσεις, συλλογική δράση. Μοιάζει αυτονόητο αλλά δεν είναι γιατί τώρα αριστερά για τον καθένα μας σημαίνει κάτι διαφορετικό που το κρατάμε μέσα μας σαν πολύτιμο προσωπικό δεδομένο και δεν το μοιραζόμαστε με κανέναν – αν τολμήσουμε να συζητήσουμε είτε θα συμφωνήσουμε χωρίς πολλά λόγια είτε θα φανεί ένα βαθύ χάσμα και μεγάλη απόσταση. Πάσχουμε από μετατραυματικό στρές –όπως λέει η ιατρική– κι αυτό που κρύβουμε για να μη χάσουμε την ασφάλεια και την αποτελεσματικότητα της ομάδας (το αρχαίο τραύμα της Αριστεράς) είναι η άποψή μας – ό,τι πιο πολύτιμο έχουμε να καταθέσουμε και να μοιραστούμε! Χωρίς αυτό δεν υπάρχει διάλογος, χώρος διαλόγου, συνασπισμός, ενότητα της αριστεράς, αριστερά, σύμπνοια, αγώνας.

Μήπως ακόμα δεν έχουν καν διατυπωθεί οι ερωτήσεις που πρέπει ν' απαντηθούν; Ενώ οι απαντήσεις κουράστηκαν να μας περιμένουν;

Γιατί λοιπόν πάμε σε προγραμματικό συνέδριο και όχι σε τακτικό;

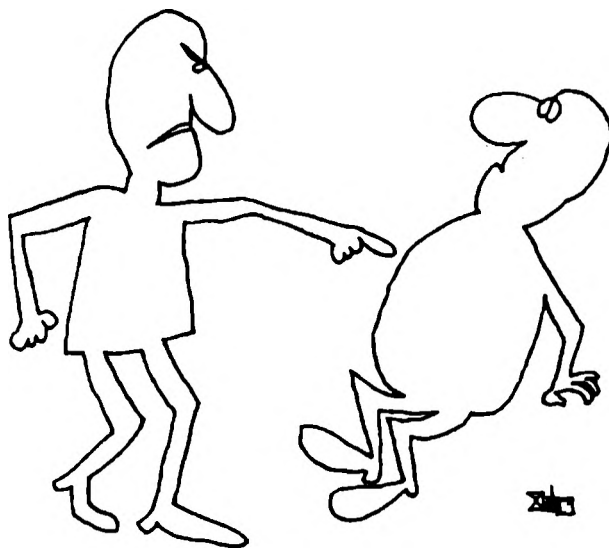
Φοβόμαστε την ιδεολογική αντιπαράθεση που έχει συνέπειες – που εκλέγει άλλους στα όργανα, που διαλύει ή αλλάζει συμμαχίες κορυφής;

Ποιος θα κληθεί να διαχειριστεί το τυχόν πολιτικό μας συμπέρασμα; Αυτός που διαχειριζόταν και το προηγούμενο

(αν υπήρχε), αυτός που δεν τον εμπνέει μ' αυτόν που δεν το πολυπιστεύει, για να το ευνοήσουν όλοι μαζί μακριά μας;

Δεν έχει η πολιτική απόφαση ανάλογο οργανωτικό μοντέλο και κατάλληλους ανθρώπους που θα ψηφιστούν για την εφαρμογή της; Δεν είναι η ηγεσία ανακλητή;

Δεν πρέπει να ψηφιστούν νέοι αντι-

πρόσωποι με εκφρασμένο ιδεολογικό στίγμα; Θα πάνε οι παλιοί για να μην αλλάξουν οι συσχετισμοί στη νομενκλατούρα μας;

Δεν πρέπει να βελτιωθεί το καταστατικό που δεν μπορεί ακόμα ν' αποσαφηνίσει ποιος είναι μέλος και ποιος δεν είναι; Αν η πολιτική απόφαση δει την αριστερά σαν χαλαρή ιδεολογική ομοσπονδία ελεύθερων αριστερών, τότε φυσικά προχωράμε χωρίς άλλες δεσμεύσεις· αν όμως βρει μιαν αριστερά ιδεολογικά συνεκτική, αυτό δεν πρέπει ν' αποτυπωθεί και οργανωτικά με λίγη παραπάνω πειθαρχία και συνοχή στη δράση και προστασία από τους αυτόκλητους εκπροσώπους μας που μας αντιπροσωπεύουν με το έτσι θέλω, ελέω καταστατικού και συγκροτήματος Λαμπράκη;

Ας αφήσουμε πια τα παλιά πολιτικά κόλπα!

Γιατί το προγραμματικό αναβλήθηκε και ξανααναβλήθηκε τόσες φορές, λες κι είναι αγγαρεία; Μετά μάλιστα τα προσυνέδρια όπου τόσοι άνθρωποι απ' όλη την αριστερά έκαναν φιλότιμα τόση δουλειά για να φτάσουμε κάπου τον προβληματισμό μας; Γιατί η δουλειά αυτή δεν δημοσιεύτηκε συγκεντρωμένη ώστε να φτάσει παντού και να γίνει ερ-

γαλείο σκέψης και διαλόγου; Δεν είναι ό,τι καλύτερο έχει γίνει σε επίπεδο παραγωγής πολιτικής σκέψης στην αριστερά εδώ και πολύ καιρό; Πού είναι λοιπόν αυτό το υλικό; Μήπως επειδή η αβίαστα καθαρή αριστερή του λογική ανατρέπει ισορροπίες που ανεχτήκαμε υποχρεωτικά για καιρό και ενοχλεί; Ή μήπως η αριστερά αδυνατίζει όταν συζητά και γι' αυτό δεν τα καταφέρνει στις εκλογές; Δεν είναι αυτοχειρία να δίνεις μάχες χωρίς πρόγραμμα και χωρίς σαφή φυσιογνωμία; Αυτό εν τέλει δεν είναι που μας λείπει τόσο καιρό;

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΑΥΓΗ:

Αλήθεια, γιατί να τη στηρίξουμε; Δεν έχει αποτύχει η εφημερίδα αυτή; Γιατί θα πρέπει να την ξαναστηρίξουμε και να μην στηρίξουμε π.χ. την *Εποχή*; Τι έκανε τόσο καιρό μετά τη μετοχοποίηση; Ούτε καν μια ανανέωση στη μορφή, πόσο μάλλον στην ουσία. Ψάχνεις με το κερδί ένα αριστερό άρθρο. Την ώρα που τα μέλη μας προτιμούν την *Ελευθεροτυπία*, ποιος ο λόγος να στηρίξουμε ένα έντυπο που δεν μας εκφράζει, αλλά ούτε καν δημοσιεύει τα γράμματα και τις παρεμβάσεις μας; Προφανώς κι εκεί έχει δημιουργηθεί μια νομενκλατούρα που φροντίζει για τη διαίωνισή της, αλλά δεν μπορεί να συνεχιστεί άλλο η συναισθηματική μας στήριξη, απλά για να υπάρχει ένα ιστορικό έντυπο που στην ουσία με τη μορφή που έχει σήμερα κάνει ζημιά στην Αριστερά με τη μιζέρια, την αδιαφορία και το πολιτικά ουδέτερο περιεχόμενό του. Αφού το κόμμα είναι βασικός μέτοχος, ας περάσει με δημοψήφισμα στην κρίση των μελών, αν θα συνεχιστεί ή όχι η άνευ όρων στήριξή μας. Ένα νέο κυριακάτικο φύλλο με πολλή και καλή ύλη και αριστερό προφίλ θα ήταν πολύ πιο χρήσιμο, βιώσιμο και πόλος έκφρασης για νέες κοινωνικές ομάδες. Μπορεί να το κάνει αυτό η *Αυγή*, κλείνοντας το χωρίς νόημα καθημερινό φύλλο κι ανανεώνοντας ριζικά και από αριστερή οπτική το κυριακάτικο, στο οποίο, ναι, θα γραφόμαστε όλοι συνδρομητές για να το στηρίξουμε; Αμφιβάλλουμε!

Μήπως θα 'πρεπε να ρίξουμε χρήματα και προσπάθεια στη δημιουργία ενός εναλλακτικού τηλεοπτικού σταθμού;

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΞΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΗΧΑΝΙΑ

- Να τυπωθούν και μοιραστούν τώρα, σε όλα τα μέλη και ανοιχτά σε όποιους ενδιαφέρονται, τα υλικά των προσυνεδρίων και να συζητηθούν όπου είναι δυνατόν ή απαραίτητο σαν προσυνεδριακό υλικό, πριν εμφανιστεί η αναγκαστικά συμψηφιστική (και άρα φτωχή και απογυμνωμένη από τον πρωτοφανή πλούτο αναλύσεων και προβληματισμού των προσυνεδρίων) εισήγηση της ΚΠΕ για το προγραμματικό.

- Να εκλεγούν νέοι αντιπρόσωποι ιδεολογικών τάσεων μετά από συζήτηση.

- Να γίνει τακτικό συνέδριο που ν' αποσαφηνίσει πρόγραμμα-φυσιογνωμία οργανωτική και πολιτική και ν' ανανεώσει την ηγεσία με βάση τα παραπάνω.

- Να κληθούν να συμμετέχουν ισότιμα όλοι όσοι συμμετέχουν στο Χώρο Διαλόγου, να καθορίσουν και με την ψήφο τους τις αποφάσεις και ανάλογα με το ενδιαφέρον τους να προσχωρήσουν σαν άτομα ή οργανωμένες τάσεις στη διευρυμένη εκδοχή ενός νέου Συνσπισμού της Αριστεράς, ή ακόμα και στη δημιουργία ενός νέου σχήματος της ενωμένης, ριζοσπαστικής Αριστεράς. Να γίνει δηλαδή ένα συνέδριο για την ενότητα και το πρόγραμμα της Αριστεράς με προσκλητήριο για τη συμμετοχή όλων και καταληκτικό χαρακτήρα.

- Να δημιουργηθεί Τύπος και ηλεκτρονικό Μέσο του νέου σχήματος.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ (ΑΝΤΙ ΑΠΟΛΟΓΙΑΣ)

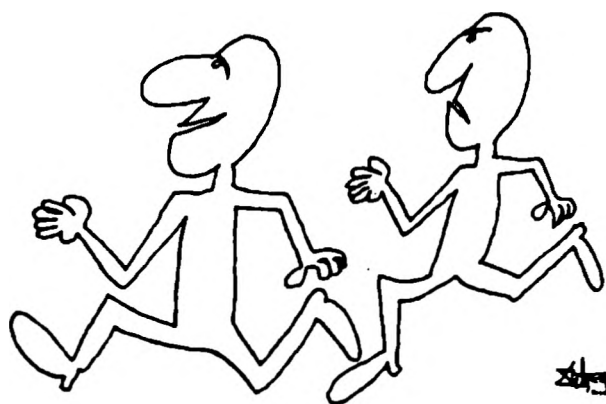
Κάποτε πρέπει να καταλήξει η συζήτηση (χωρίς να κλείσει, εννοείται) που γίνεται τόσο καιρό στην κοινή δράση και στις συναντήσεις του αριστερού χώρου. Είναι φανερό ότι οι ταμπέλες δεν έχουν πια νόημα και δεν αρκούν να μας διαχωρίσουν – είμαστε όλοι αριστεροί! Τι θα πει πια τροτσκιστής, μαοϊκός, νεοκομμουνιστής, ανανεωτικός κ.λπ.; Αυτά είναι μόνο δικαιολογίες για όσους θέλουν να διατηρήσουν το μαγαζί τους. Ας αποφασίσουμε:

- Είναι το ΚΚΕ με την ενότητα ή όχι; – και κάθε μέλος του ας αποφασίσει.

- Εκφράζεται η ΑΚΟΑ και οι άλλες ξεχωριστές οργανώσεις έστω σαν τάσεις στο νέο κόμμα ή θέλουν να μείνουν για πάντα εντός, εκτός και επί τα αυτά;

- Είναι η ΚΕΔΑ ακόμα απαραίτητη; Βλέπει ο Χώρος Διαλόγου μια νέα ποιότητα φάση σύγκλισης ή χρειάζεται περαιτέρω ζυμώσεις και αλληλογνωριμία στη δράση;

- Είναι ο ΣΥΝ σε θέση να παραμερίσει ιδιοτελείς επιδιώξεις κυριαρχίας του στην Αριστερά και να εγγυηθεί την

ισοτιμία και το σεβασμό στους νέους του συντρόφους;

Ας μην πάμε στις εκλογές ίδιοι, με κάποιους δορυφόρους, με το άγχος του 3% και την αναμενόμενη σύγκριση με το ΚΚΕ ακόμα μια φορά!

Ας συνεχίσουμε ό,τι κάναμε με τον Γλέζο και το Χώρο Διαλόγου στις αυτοδιοικητικές εκλογές και ας το ολοκληρώσουμε με θάρρος – αυτό θέλει ο κόσμος. Ας προσπεράσουμε τα παλιά μας τραύματα και τους διαχωρισμούς – αν δεν το κάνουμε τώρα και παραμείνουμε παθητικά στα ίδια, θα υποστούμε αυτό ακριβώς που φοβόμαστε!

ΙΔΕΕΣ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ ΣΑΝ ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

Ας κλείσουμε για παράδειγμα τα κομματικά γραφεία και στη θέση τους ας ανοίξουμε Λέσχες Αριστερών, ανοιχτά στέκια για καφέ, συζητήσεις, παιχνίδι, όπου θα βρίσκουν στέγη διάφορες αριστερές ομάδες, κινήματα πολιτισμού, αντιπαγκοσμιοποίησης, μαθητικές οργανώσεις, οικολογικές δράσεις, οι κομματικές μας οργανώσεις κι απ' όπου θα ξεκινούν καμπάνιες και κινητοποιήσεις σε εθελοντική βάση. Εκεί ας προτείνει ο καθένας την ιδέα του ή την ανάλυσή του, ας συναντηθεί ελεύθερα κι ας κινήσει την πρωτοβουλία του – δεν είναι το ίδιο μ' ένα ψυχρό κομματικό γραφείο/μάντα κεντρικών εκλογικών αναγκών.

Αν η Αριστερά χρειάζεται, όλα τα παραπάνω και άλλα πολλά που ο κάθε σύντροφος σκέφτεται είναι αυτονόητα. Εκτός κι αν δεν χρειάζεται...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

FRANCISCO R. ADRADOS

Επίτ. Καθηγητής του Παν/μίου
Complutense της Μαδρίτης

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Μετάφραση Alicia Villar Lecumberri
Επιμέλεια

Γ. Αναστασίου – Χρ. Χαραλαμπίδης

Η Ελληνική, η αρχαιότερη γλώσσα της Ευρώπης, έχει το προνόμιο να μιλιέται συνεχώς στον ίδιο περίπου γεωγραφικό χώρο επί 4000 χρόνια και να γράφεται αδιάκοπα εδώ και 3500 χρόνια.

Ο Καθηγητής Adrados παρακολουθεί την εξελικτική πορεία της ελληνικής γλώσσας από τα Ινδοευρωπαϊκά χρόνια ως τις μέρες μας με ελκυστικό τρόπο και βαθιά γνώση των πηγών, τις οποίες αξιοποιεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Το βιβλίο αυτό δεν ενδιαφέρει απλώς τον Έλληνα αναγνώστη, αλλά και κάθε ευρωπαίο πολίτη που θα ήθελε να ανακαλύψει τα μυστικά της γλώσσας του μέσα από το πλήθος των ελληνικών λέξεων που διασώζονται σε πολλές ευρωπαϊκές και άλλες γλώσσες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 210 36.27.318
www.papadimasbooks.gr
e-mail: papadimas@atp.gr

Φτου ξελεφτερία για όλους!

της Μελίτης Κοντογιώργη

«Παιδιά, θέλω να γράψω κάτι για τη φυλακή». Εισπράττοντας από τους φίλους μου γνώμες του στυλ «άντε πάλι με τη θεωρία» και βλέμματα που σήμαιναν «ασχολήσου με κάτι που αλλάζει τουλάχιστον», συνειδητοποίησα το παράδοξο που χαρακτηρίζει τη φυλακή: ενώ αποτελεί θεσμό με τη μέγιστη πρακτική λειτουργία, κρύβει πίσω της μια θεωρία τόσο ισχυρή που ουσιαστικά, για ν' αλλάξει κάτι, χρειάζεται επιχειρηματολογία κυρίως στο θεωρητικό επίπεδο και ύστερα σε πρακτικό. Πίσω στη θεωρία λοιπόν.

Γιατί πρακτικά δεν υπάρχει –νομίζω– άνθρωπος που να μην αμφισβητεί την αποτελεσματικότητα του ποινικού συστήματος όπως εκφράζεται μες από τη φυλακή. Η κριτική εστιάζεται τόσο στη λειτουργία, όσο και στο ρόλο της, και της ασκήθηκε από την αρχή, δηλαδή από τη λειτουργία της στο πλαίσιο του αστικού κράτους, γιατί υπήρχε και παλιότερα αλλά κυρίως ως εθιμοτυπικός κολασμός που επιβαλλόταν από τον άρχοντα-μονάρχη κι όχι ως επιστέγασμα του ποινικού συστήματος.

Σχεδόν από την αρχή του περάσματος στο ποινικό σύστημα της φυλάκισης, στα τέλη του 18ου και τις αρχές του 19ου αιώνα, αναπτύχθηκε μια προβληματική που αφορούσε στον σωφρονισμό και τον έλεγχο της ανθρώπινης συμπεριφοράς, που το ποινικό σύστημα παρέδωσε στο θεσμό της φυλακής. Κι αυτό γιατί, ενώ η φυλακή πρόβαλλε ως σκοπό της την αναμόρφωση του «προβληματικού» ατόμου και την επανένταξή του στην κοινωνία, αποδείχθηκε πως η διαδικασία αυτή είχε ακριβώς τ' αντίθετα αποτελέσματα. Η φυλακή όχι μόνο δεν απέτρεπε το έγκλημα, αλλά δημιουργούσε και δημιουργεί περαιτέρω «προβληματικούς» ανθρώπους και καταστάσεις.

Βέβαια την εποχή που καθιερώθηκε το ποινικό σύστημα και η φυλακή ως μέσο σωφρονισμού, έδωσε μια απάντηση σε όσους κατηγορούσαν τα μέσα κολασμού του κράτους πως συναγωνίζονταν σε βαρβαρότητα τα ίδια τα εγκλήματα που εκδικούνταν. Η εμφάνιση της φυλακής ήταν περισσότερο απόρροια της πεποίθησης πως τα βασανιστήρια τελικά όχι μόνο δεν προκαλούσαν φό-

βο στο λαό αλλά και ενίσχυαν τη μεταξύ του αλληλεγγύη, καθώς και της ανόδου μιας νέας μορφής οικονομικής οργάνωσης που αναβάθμιζε το ρόλο του σώματος και λιγότερο του πνεύματος ανθρωπισμού που επικρατούσε. Από το σώμα ως αποδέκτη της ποινής, περάσαμε στην καταδίκη της ψυχής και τον περιορισμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η ιστορική συγκυρία που γέννησε τη φυλακή έθεσε στο στόχαστρό της τον άνθρωπο, την προσωπικότητα και τη συμπεριφορά του και «νομιμοποίησε» τις αντίστοιχες μεθόδους ελέγχου τους.

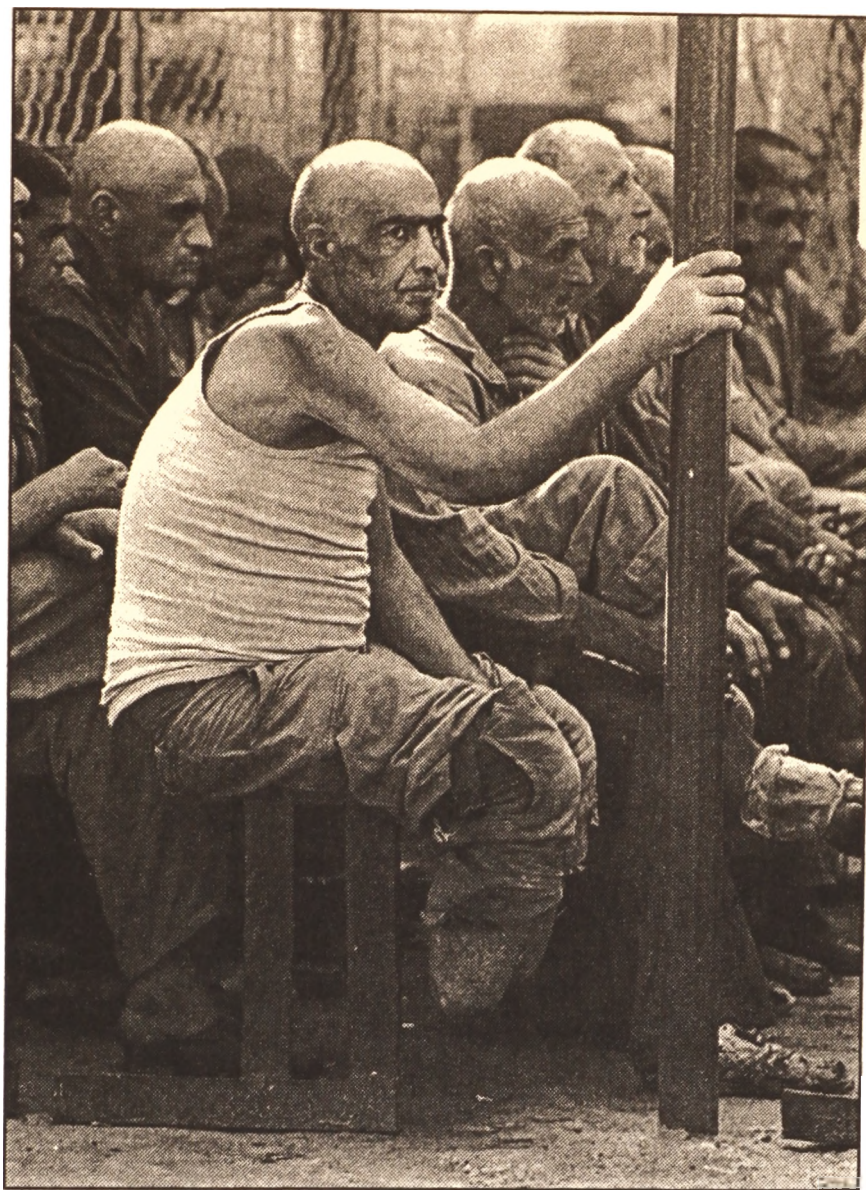
Επομένως, η ποινική δικαιοσύνη που λειτουργεί και δικαιολογείται μες από την επίκληση του σωφρονισμού και της φυλακής, αποτελεί θεσμό σχετικά πρόσφατο και σε καμία περίπτωση δε χαρακτηρίζει διαχρονικά την κοινωνική οργάνωση. Και όπως όλοι οι θεσμοί που βάλλονται εξαιτίας της αναποτελεσματικότητάς τους, έτσι και η φυλακή κρύβει πίσω της ένα δεύτερο πολύ πιο ουσιαστικό επίπεδο θεωρητικής ανάλυσης που συντηρεί τη λειτουργία της.

Γιατί λοιπόν η φυλακή συνεχίζει να υπάρχει, παρ' όλη την κριτική που της

έχει ασκηθεί και δεδομένου πως επιφέρει περισσότερο κακό παρά καλό; Διότι στηρίζεται από ένα πλέγμα ποινικών και εξω-ποινικών μηχανισμών που δικαιολογούνται και ισχυροποιούνται εξαιτίας της ύπαρξής της. Η φυλακή αποτελεί τον τελευταίο «σταθμό» του ποινικού συστήματος, το οποίο όμως πάντοτε προσδιορίζεται και περιστρέφεται γύρω απ' αυτή. Το ποινικό σύστημα και ο νόμος δεν δημιουργούνται σ' ένα ιδεολογικό κενό· αντίθετα, διαποτίζονται από τις αρχές και τους σκοπούς της εξουσίας του κράτους. Η θεωρία του «κοινωνικού συμβολαίου», όπου τα μέλη μιας κοινωνίας συναινούν σε κάποιους κανόνες για την ομαλή συμβίωσή τους, είναι τουλάχιστον αφελής όσον αφορά στην εξήγηση της συγκρότησης του νόμου, καθώς δεν λαμβάνει υπόψη της το ρόλο του κράτους και της εξουσίας του. Ο νόμος δεν εκφράζει το συμφέρον του πολίτη, αλλά το συμφέρον της εξουσίας, η οποία αποκρυσταλλώνεται στο κράτος και τους θεσμούς του. Η σύγκρουση των κοινωνικών ομάδων για την ανάληψη αυτής της εξουσίας οδηγεί και στην αντίστοιχη νομοθέτηση, με σκοπό την εδραίωση και διαιώνιση της εκάστοτε ομάδας στη θέση που έχει καταλάβει. Απόδειξη αυτού είναι η ποινικοποίηση συμπεριφορών που ενοχλούν την εξουσία.

Φαίνεται λοιπόν πως ο νόμος και το ποινικό σύστημα δεν συγκροτούνται εν κενώ, αντίθετα αποτελούν δύο πολύ φορτισμένες ιδεολογικά έννοιες, καθώς το ποινικό σύστημα δεν καταργεί την εγκληματικότητα, αλλά τη διαχειρίζεται προς όφελος της πολιτικής εξουσίας και του κράτους. Το κράτος, αναλαμβάνοντας τη συγκέντρωση και διαχείριση της εξουσίας του νόμου, εκμεταλλεύεται και τη συμβολική διάσταση της ποινής, η οποία έχει πολύ μεγαλύτερη βαρύτητα από την πρακτική της λειτουργία. Η συμβολική αυτή διάστα-

ση οριοθετείται στη συνείδηση του πολίτη ως ο αρχέγονος φόβος και η ανάγκη ανακούφισης από το «κακό» που ορισμένα άτομα ή καταστάσεις επιφέρουν εξαιτίας της παθολογικότητάς τους. Η όλη προβληματική δημιουργίας και εφαρμογής του νόμου στηρίζεται ακριβώς σ' αυτή την παθολογικότητα που υποτίθεται πως χαρακτηρίζει τις καταστάσεις αυτές. Συνεπώς αποσιωπάται το γεγονός πως ο νόμος ορίζει και κατά συνέπεια δημιουργεί το έγκλημα ανάλογα με τα συμφέροντα της εκάστοτε εξουσίας που τον επιβάλλει. Ενώ λοιπόν ο αριθμός των βίαιων πράξεων όπως οι ανθρωποκτονίες, οι βίαιες επιθέσεις και οι ληστείες δεν ξεπερνούν το 5% του συνόλου της εγκληματικότητας, εντούτοις το ελάχιστο αυτό ποσοστό αποτελεί πυξίδα για τη συγκρότησή του. Το υπόλοιπο, το 95% των εγκλείστων, δηλαδή η πλειονότητά τους, αποτελεί τον στιγματισμένο εκείνο αριθμό ατόμων που είχαν την ατυχία να πέσουν στα χέρια των διωκτικών αρχών. Για την πλειονότητα αυτή όμως δεν κάνουν λόγο ούτε τα ΜΜΕ, ούτε η πολιτική εξουσία, κι αυτό γιατί ουσιαστικά ο νόμος υπάρχει για να αδρανοποιεί αυτό το ποσοστό: τους μετανάστες, τους μικροπαραβάτες και γενικότερα όσους αποτελούν ενόχληση για το σύστημα. Έτσι το 5% εμφανίζεται πολύ βολικό, διότι με γνώμονα τον φόβο και την ανασφάλεια που δημιουργεί το έγκλημα, το κράτος διαχειρίζεται τον νόμο για να ελέγξει και να καταπνίξει τις συμπεριφορές εκείνες που το εμφανίζουν ως ανεπαρκές και αντιτίθενται στα συμφέροντά του. Το ήδη περιθωριοποιημένο και ουσιαστικά ανενεργό αυτό ποσοστό της βίαιης ή σοβαρής εγκληματικότητας χρησιμοποιείται για την ισχυροποίησή του, μέσω αφενός της έντεχνης διαχείρισης του φόβου των πολιτών που οδηγεί στη συσπείρωσή τους γύρω από το κράτος κι αφετέρου μέσω της αδρανοποίησης ενός μεγάλου μέρους ατόμων που δεν το εξυτηρούν. Έτσι παρουσιάζεται η εικόνα ενός κράτους συμπαγούς, λειτουργιού, που επεμβαίνει στις προβληματικές καταστάσεις κι αποδίδει το δίκαιο. Αυτή ακριβώς είναι μια άλλη όψη της δεολογικής λειτουργίας της φυλακής

Σωφρονιστήριο στο Αζερμπαϊτζάν...

στο πλαίσιο του καπιταλιστικού κράτους. Η φυλακή αποτελεί το θεσμό εκείνο όπου φαίνεται πως πρακτικά κάτι «κινείται». Χρησιμοποιείται από την πολιτική εξουσία ως απάντηση σε μια εγκληματικότητα που παρουσιάζεται ως αύξουσα. Η αύξηση των φυλακών, της καταστολής και της αυστηρότητας του νόμου αποδεικνύει έμπρακτα στους πολίτες πως το κράτος, εκτός από τις θεωρητικές δεσμεύσεις του πολιτικού λόγου, αποδίδει δικαιοσύνη και πρακτικά και επιλαμβάνεται των προβλημάτων. Η «πρακτική» αυτή πλευρά που συνδέεται άμεσα με την πολιτική θα μπορούσε ν' αποτελεί το δείκτη διείσδυσης της εξουσίας στην καθημερινή πρακτική και συνεπώς το μέτρο δημοκρατικότητας μιας κοινωνίας. Ταυτόχρονα η φυλακή επιτελεί το έργο της παρουσίας του εγκλήματος ως χαρακτηριστικό των κατώτερων τάξεων, συνδέοντάς το με τη φτώχεια, την αντίδραση και τις προβληματικές κοινωνικές ή προσωπικές καταστάσεις. Κατ' αυτό τον τρόπο, η εγκληματικότητα των ανώτερων τάξεων τίθεται στο απυρό-

βλητο, τόσο θεωρητικά με τη μη ποινικοποίησή της, όσο και πρακτικά με την αποφυγή εγκλεισμού φορέων της. Για το σύστημα του καπιταλισμού, τα άτομα εκείνα που δε μετέχουν στην παραγωγική διαδικασία και την κατανάλωση αποτελούν δυνάμει κίνδυνο για τη λειτουργία του, κυρίως λόγω της καθημερινής αντιπαράθεσης που εκδηλώνεται στο οικονομικό πεδίο. Το ποινικό σύστημα διαμέσου της φυλακής αναλαμβάνει να ελέγξει και ν' αναχαιτίσει τις τυχόν αντιδράσεις της μη παραγωγικής αυτής ομάδας, καθώς με τη συγκέντρωσή της στις φυλακές περιθωριοποιείται εκ νέου. Στη φυλακή επομένως βρίσκονται όσοι μας απειλούν, διασαλεύουν την τάξη και την ηρεμία, προκαλούν εντάσεις και διαλέγουν το δρόμο της βίας και της επίθεσης. Είναι «οι κακοί», «οι άλλοι», κι εμείς με το να τους θέτουμε στο περιθώριο της κοινωνίας, τη φυλακή, αυτοπροσδιοριζόμαστε συμβολικά ως «οι καλοί».

Το έγκλημα, ή καλύτερα οι προβληματικές καταστάσεις, είναι μια πηγή σύγκρουσης και κίνησης που χαρακτη-

ρίζει κάθε κοινωνικό σχήμα. Η πηγή αυτή είναι προφανές πως χρησιμοποιείται για κάποιους σκοπούς από την πολιτική εξουσία. Θα μπορούσε λοιπόν το έγκλημα να ειπωθεί ως το μέτρο ανθρωπισμού και ανοχής μιας κοινωνίας κι όχι ως βάση αποκλεισμού και περιθωριοποίησης. Φαίνεται ανεδαφικό – κι όμως δεν είναι, αν συνειδητοποιήσουμε πως πίσω από το σύστημα της φυλακής βρίσκεται μια θεωρητική κατασκευή που άπαξ και καταρριφθεί, θ' ανοίξει ο δρόμος για την κατάργησή της.

Έχουμε πλέον φτάσει στο σημείο να δεχτούμε ότι το έγκλημα υπάρχει και θα υπάρχει, αν και σύμφωνα με τις στατιστικές μειώνεται σταθερά στις δυτικές κοινωνίες καπιταλιστικού τύπου. Το θέμα είναι ποιον τρόπο θα διαλέξουμε για ν' απαντήσουμε σ' αυτό – και το σημαντικότερο, ποιος θα εκφέρει την απάντηση αυτή. Η κατάργηση της φυλακής προϋποθέτει την προηγούμενη κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου στη χρήση βίας. Αυτό πρακτικά δε σημαίνει ούτε αυτοδικία, ούτε χάος κι επικράτηση του «δικαίου του ισχυρού». Αντίθετα σημαίνει αυτο-οργάνωση σε τοπική βάση, έτσι ώστε ν' απουσιάζουν οι γραφειοκρατικοί μηχανισμοί και το απρόσωπο του ποινικού συστήματος. Επομένως είναι απαραίτητη η αποθεμοποίηση του ποινικού συστήματος, το πέρασμα από την απάντηση του κράτους στην απάντηση των πολιτών. Τα μέτρα αυτά στην εφαρμογή τους προσφέρουν τη διαπροσωπική επαφή μεταξύ εγκληματία-δράστη και θύματος. Το θύμα όμως, στην περίπτωση αυτή, όπως και ο δράστης, δεν αποτελούν αόριστοι οντότητες που αφήνουν την έκβαση της υπόθεσής τους στο κράτος, αλλά αντίθετα, εμπλεκόμενοι οι ίδιοι και έχοντας διαπροσωπική επαφή, φτάνουν σ' έναν διακανονισμό που σκοπό έχει αφενός την απάλυνση του πόνου του θύματος κι αφετέρου την κατανόηση της κατάστασης από την πλευρά του δράστη.

Ο ανθρωπισμός πρέπει λοιπόν ν' αποτελέσει την πυξίδα του νέου παραδείγματος, κι αυτό γιατί ουσιαστικά το έγκλημα αφορά στα μέρη που εμπλέκονται σ' αυτό, στους ανθρώπους κι όχι σ'

ένα απρόσωπο κράτος που με τους μηχανισμούς του προσβάλλει και τον δράστη, αλλά και το θύμα. Ποιος σήμερα δεν αμφισβητεί την αποτελεσματικότητα του ποινικού συστήματος και της φυλακής, ποιο θύμα νιώθει πραγματικά καλύτερα ύστερα από τη φυλάκιση του ανθρώπου που το έβλαψε; Αυτό το τεράστιο «γιατί» που τυραννάει το θύμα απαντάται; Όχι, γιατί δεν έρχεται σε επαφή με τον δράστη και δεν ικανοποιείται η ανάγκη του για απαντήσεις που θ' απάλυναν τον πόνο του κακού που του προκάλεσε· αλλά ούτε και στην πλευρά του δράστη δίνεται η δυνατότητα ν' αποκαταστήσει τη βλάβη που προξένησε και να εκφράσει τη θέση του. Ο φόβος για το έγκλημα και τον εγκληματία τρέφει τη μυθολογία της βίας. Από τη στιγμή που εισέρχεται στα γρανάζια του ποινικού συστήματος μια υπόθεση, αυτόματα αποκτά άλλη διάσταση, αποστασιοποιείται από τους εμπλεκόμενους, με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται ο δράστης ως κάποιο είδος «τέρατος», μια παθολογική περίπτωση αποκομμένη από την κοινωνία. Η μη εμπλοκή στον ποινικό μηχανισμό, οδηγεί αντίθετα στην απομυθοποίηση της βίας και του κακού που μας προξένησε ο «άλλος», κι αυτό γιατί προβάλλεται ο δράστης ως ολοκληρωμένη οντότητα που δεν περιορίζεται σε μεμονωμένες πράξεις.

Τέλος, μια παρανόηση που γίνεται όσον αφορά στην κατάργηση της φυλακής, σχετίζεται με την έννοια του «μέσου ανθρώπου». Μπορεί κάποιος ν' αντικρούσει την πρακτική της κατάργησης υποστηρίζοντας πως η ιδεολογία του ποινικού συστήματος αφενός δε γίνεται αντιληπτή από τον «μέσο άνθρωπο» κι αφετέρου πως προασπίζει τα συμφέροντά του. Καταρχάς, ποιος είναι αυτός ο άνθρωπος; Προπαντός είναι αυτός που έρχεται αντιμέτωπος με την εγκληματικότητα όπως εκφράζεται καθημερινά στο σύνολό της και αφορά κυρίως στις παραβάσεις χωρίς τη χρήση βίας. Και παραδόξως για τους υποστηρικτές της φυλακής, προτιμά να μην εμπλακεί στον ποινικό μηχανισμό, αλλά να διαχειριστεί την απάντηση στο έγκλημα με εξω-ποινικές διαδικασίες. Φαίνεται λοιπόν πως ανεξάρτητα από

τον ιδεολογικό και κοινωνικό χώρο που κινείται, υποψιάζεται το ρόλο και τη λειτουργία της φυλακής, προσανατολίζοντας τη δράση του έξω από τα όρια του ποινικού συστήματος. Συνεπώς αναγνωρίζει την αναποτελεσματικότητα του και συνειδητά επιλέγει άλλες μεθόδους. Παράλληλα ο μέσος άνθρωπος όχι μόνο δεν προστατεύεται από τον νόμο, αλλά αποτελεί και το σύνηθες πεδίο επιβολής του από τις διωκτικές αρχές, σε αντίθεση με τις ανώτερες τάξεις, των οποίων η εγκληματικότητα παραμένει αφανής, εξαιτίας του «σκοτεινού αριθμού» του εγκλήματος, ο οποίος αφορά στα εγκλήματα εκείνα που, ενώ διαπράττονται, δε φτάνουν ποτέ στο ποινικό σύστημα. Τα κατώτερα και τα μικρομεσαία στρώματα, έχοντας επίγνωση της πραγματικότητας των διακρίσεων που υφίστανται καθημερινά, συνειδητοποιούν έμπρακτα τις αντιφάσεις του νόμου που υποτίθεται πως τα προστατεύει κι είναι ίσος προς όλους.

Από τον «μέσο άνθρωπο» λοιπόν, που βλέπει την περιουσία του να εξανεμίζεται εξαιτίας μιας ληστείας, μέχρι τους συγγενείς των θυμάτων της τρομοκρατίας στους δίδυμους πύργους, της 17N, και των ισραηλινών τανκς, το κοινό σημείο βρίσκεται στον πόνο, την οργή, τα «γιατί» που πρέπει ν' απαντηθούν. Το ποινικό σύστημα, είτε αφορά σε κάτι μαζικό, είτε σε μεμονωμένες περιπτώσεις, αδυνατεί ν' ανακουφίσει αποτελεσματικά από τις απώλειες κι αυτό γιατί είναι απρόσωπο κι εξουσιαστικό, δε συμπάσχει αλλά αδιαφορεί για τον άνθρωπο. Η απο-ιδεολογικοποίηση της φυλακής και του ποινικού συστήματος, ή μάλλον η συνειδητοποίηση της ιδεολογίας που τα διέπει, είναι ο μόνος δρόμος για να εξαλειφθούν η μυθολογία της βίας και η κουλτούρα του φόβου, που τρέφουν το έγκλημα και το αναπαράγουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

M. Foucault, *Επιτήρηση και τιμωρία - Η γέννηση της Φυλακής*, εκδ. Ράππα, Αθήνα 1989.

L. Hulsman, *Άστοχες ποινές*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1997.

T. Mathiesen, *Prison on Trial*, London 1994.

Όλα τα... μωρά στην πίστα

Γράφει ο Νίκος Πρωινός

☞ Η επίσκεψη «καλής θέλησης», την δωδέκατη νυχτερινή, του κυρίου Χρυσόστομου Ψωμιάδη, εις την οικία του υπαλλήλου του κ. Νικολαΐδη, άνοιξε (για πόσο άραγε;) τους ασκούς του Αιόλου στο δύσμοιρο ελληνικό ποδόσφαιρο. Τα γεγονότα είναι γνωστά από τα αδηφάγα ΜΜΕ. Ο Mr. Mac με συνοδεία τριών-τεσσάρων φουσκωτών έκανε ντου στο σπίτι του γνωστού ποδοσφαιριστή της ΑΕΚ για να ελέγξει (;) αν είναι εκεί ή μπουζοκονυχτοπερπατά. Ο Ντέμης ανοίγει την πόρτα κι ακολουθεί ένας απίστευτος διάλογος μεταξύ ανδρών ο οποίος συνοδεύεται με σπρωξιές και απειλές απεικονίζοντας τη σύγχρονη πραγματικότητα του ποδοσφαίρου μας.

☞ Ο Νικολαΐδης, δημοφιλής και πολύ αγαπητός στους οπαδούς της ομάδας του, δε «μασάει». Καταγγέλλει το γεγονός στην αστυνομία, μηνύει τον εργοδότη του και κάνει δηλώσεις στις κάμερες, στερώντας τη χαρά αυτή από τον γνωστό τηλεοπτικό ποινικολόγο του. Τα κανάλια άλλο που δε θέλουν. Αργοπορούν βλέπετε και οι συλλήψεις των τρομοκρατών και οι εκβιασμοί μάλλον δεν πουλάνε. Είναι και η Βανδή στη μέση και δένει ο τραχανάς. Να σημειώσουμε ότι ο παίκτης σταμάτησε τις προπονήσεις και απέχει από τις αγωνιστικές υποχρεώσεις της ομάδας του, για όσο διάστημα θα παραμένει πρόεδρος ο Mr. Mac. Παράλληλα προσλαμβάνει με τη σειρά του φουσκωτούς για να μπορεί να κοιμάται και να κυκλοφορεί ήσυχος.

☞ Το γαρ πολύ του τσαμπουκά γεννά παραφροσύνη. Ο πολύς Ψωμιάδης ξαφνικά βάλλεται από τον τύπο, έχει απέναντί του τους Original που δε του συγχωρούν την πρόσληψη του «προδότη» Μπάγιεβιτς (τη μόνη σωστή κατά την άποψή μας κίνηση του Μάκη) και δίνει την ευκαιρία στην Ερασιτεχνική ΑΕΚ (10%), την NetMed (15%) και την ENIC (45%) ν' ανακατέψουν και πάλι την τράπουλα. Ένα είναι το βέβαιο: Ότι από το ανακάτεμα και πάλι ζημιωμένα θα βγει η ΑΕΚ.

☞ «Ζουγκλοειδή» χαρακτήρισε ο κ. Λιάνης την υπάρχουσα κατάσταση. Συνυπογράφουμε τον επιθετικό προσδιορισμό, αλλά, κύριε υφυπουργέ μας, είκοσι χρόνια εσείς κυβερνάτε τον τόπο. Άρα είστε οι αποκλειστικοί υπεύθυνοι για τα όσα συμβαίνουν. Γιατί δεν είναι μόνο ο Ψωμιάδης το πρόβλημα. Μην τρελαθούμε τελείως. Και κατά Νέα Σμύρνη μεριά οκ ολίγα συνέβησαν και συμβαίνουν· το ίδιο και στη Θεσσαλονίκη και σ' όλη τη χώρα και σ' όλες τις κατηγορίες. Και πιστολιές έχουν πέσει, και ξυλοδαρμοί έχουν γίνει και στημένες διαιτησίες έγιναν και ομάδες έπρεπε να έχουν υποβιβαστεί λόγω χρεών και δεν υποβιβάζονται με άνωθεν εντολές κ.ο.κ. Δεν ήρθατε από άλλη χώρα, κύριε υφυπουργέ – αν δεν κάνουμε λάθος.

☞ Και για να μη ξεχνιόμαστε: Η δικαστική έρευνα με την Παράγκα πού βρίσκεται; Από τις αρχές του περασμένου

Απριλίου υπάρχει πλουσιότατο υλικό στα χέρια της δικαιοσύνης. Μήπως πολλά από τα εμπλεκόμενα πρόσωπα κάνουν τζίξ εξ ου και οι... καθυστερήσεις;

☞ Ο λαλίστατος μακεδόνας υπουργός Πολιτισμού δε θα μπορούσε να μην πει το κάτι τι του. «Είμαστε –λέει– υποχρεωμένοι να φτιάξουμε υγιείς συνθήκες». Μα, υπουργάρα μου, νόμοι υπάρχουν. Απλά δεν τους εφαρμόζετε. Μόνο ο «αφελής» Φλωρίδης πήγε να κάνει μερικά πράγματα και τον «εξαερώσατε» – για να χρησιμοποιήσουμε την ορολογία του Όργουελ στο 1984.

☞ Περατζάδα από τα κανάλια κι ο κ. Λαλιώτης, που βρήκε την ευκαιρία να τα βάλει με δικαστές, γιατρούς, υπουργούς, βουλευτές κι όλο το ντουριά, γιατί δεν του... συμπαραστάθηκαν όσο έπρεπε στην κόντρα του με τον Ψωμιάδη για τη γνωστή υπόθεση με το δημοσίευμα εφημερίδας του τελευταίου που τον εμφάνιζε ως κάτοχο λογαριασμών από μίζες σε ελβετικές τράπεζες.

☞ Όσο για τον Μπάγιεβιτς, ούτε που το σκέφτεται ν' αποχωρήσει. Βλέπετε έμαθε καλά το μάθημά του. Το δις εξαμαρτείν ουκ ανδρός σοφού...

☞ Η υπόθεση έχει ενδιαφέρον και θα την παρακολουθούμε. Αν και στην καλύτερη περίπτωση αυτό που θα γίνει είναι η εκδίωξη του Ψωμιάδη. Αυτό όμως όχι μόνο δεν θα εξυγιάνει το ποδόσφαιρο, αλλά θα λειτουργήσει πυροσβεστικά και θα κουκουλώσει τη μπόχα που έχει κατακλύσει το χώρο. Χρειάζεται να μπει το νυστέρι βαθιά και η υπάρχουσα κυβέρνηση και δε μπορεί και δε θέλει να το πράξει.

☞ Κατά τ' άλλα ο «αγώνας των αγώνων» μεταξύ Παναθηναϊκού και Ολυμπιακού έληξε πριν δυο βδομάδες με νικητές του πράσινους. Ο κυρ Σωκράτης ΔΕΝ δικαιώθηκε όπως και οι σπεκουλαδόροι υμνητές του που φέρουν και τον τίτλο του δημοσιογράφου (τρομάρα τους).

☞ Προτείνουμε: εδώ και τώρα να απελαθεί ο Ολιζαντέμπε, να καρατομηθεί ο αρχιδιαιτητής, να αλλάξει η ηγεσία της ΕΠΑΕ (και της ΕΠΟ) και να αντικατασταθεί ο Γ.Γ.Α.

☞ Αν όμως κάτι λειτουργεί άψογα στο Λιμάνι είναι η «γραμμή». Ποια γραμμή; Αυτή που δίνουν οι ιδιοκτήτες της ΠΑΕ στο T.V Magic και την υλοποιούν οι παίδες της θύρας 7. Την επαύριο του αγώνα δήλωναν ότι οι υψηλόμισθοι παίκτες που δεν παίζουν στην πρώτη ομάδα πρέπει να φύγουν σπάζοντας τα συμβόλαια, γιατί διαφορετικά θα τρώνε μάπες στα φανάρια. Μια μέρα μετά ο γνωστός διανοούμενος του εκσυγχρονισμού Μαυρότρουπας τα ίδια έλεγε από το έντυπο όργανο της ΠΑΕ. Ο Άλβες πήρε το μήνυμα και την έκανε (φρονίμως ποιών). Σειρά έχουν κι άλλοι.

☞ Εδώ δεν υπήρξαν αντιδράσεις κι ευαισθησίες. Ούτε από το συνδικάτο των δημοσιογράφων, ούτε από το σωματείο των ποδοσφαιριστών. Όμορφος κόσμος ηθικός αγγελικά πλασμένος...

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Ο Αβραμόπουλος ως Περικλής

Ο απελθών Δήμαρχος Δ. Αβραμόπουλος, έστω και την τελευταία στιγμή, λίγο πριν εκπνεύσει η θητεία του –στο νήμα, που λένε–, δευτερόλεπτα πριν να περάσει οριστικά στην ιστορία, επεφύλασσε στους Αθηναίους μίαν έκπληξη: Κόσμησε την πρωτεύουσα (Πλατεία Κοτζιά, Λεωφόρο Αμαλίας) με μπρούτζινες προτομές που αναπαριστούν αρχαίους έλληνες συγγραφείς και φιλοσόφους. Τι Ευριπίδης, τι Σοφοκλής, τι Αισχύλος! Μαζί μ' έναν Θησέα, στημένον αντίκρυ στο Κοινοβούλιο, που φοράει περικεφαλαία και νοσταλγικά αναπολεί το παρελθόν.

Ο τελευταίος θα μπορούσε να είναι και φουστανελοφόρος, με στιβάκια κι αρειμάνιο μουστάκι. Γιατί όχι; Στη μεταμοντέρνα κιτς αντίληψη του Δημάρχου όλα νομιμοποιούνται, αρκεί ν' αναδειχθεί η συνέχεια της Ιστορίας και του κλέους της. Η Χούντα χωρίς υπερβολή θα ζήλευε την αισθαντικότητά του. Δεν ήταν εξάλλου έμπνευσή της εκείνος ο ολόσωμος, χάλκινος Περικλής του γλύπτη Νικόλα, που ενώ λάμπρυνε για κάποια χρόνια το λιμάνι του Πειραιά, στη συνέχεια εγκαταστάθηκε, μεταφορικά, ως μαρμάρινος ιππότης στο πρόπυλο του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου στην Ακαδημίας; Δημιουργός αυτού του τελευταίου Περικλή ο γλύπτης Φαλμεράγιερ. Απόγονος, άραγε, του γερμανού ιστοριογράφου που αμφισβήτησε τη φυλετική μας καθαρότητα; Ή απλή σύμπτωση;

Ο Δήμαρχος, οπαδός της θεωρίας του Χ. Μπλουμ για την καλλιτεχνική πατροκτονία, δεν θ' άφηνε μια τέτοια ευκαιρία αναξιοποίητη. Έβαλε τον νέο Φαλμεράγιερ, με το νεοκλασικό υβρίδιό του, να σκοτώνει τον παλιό. Απίθανοι συσχετισμοί, που στο μυαλό του Δ. Αβραμόπουλου λύνουν, συμβολικά, μακροχρόνιους λογαριασμούς.

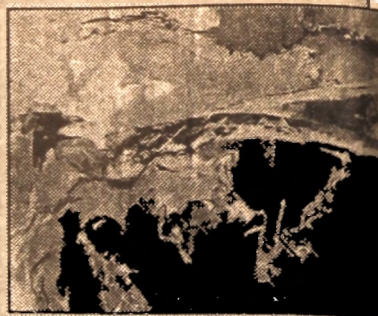
Ο τέως Δήμαρχος είχε μια οικονομική άποψη για την αισθητική· ό,τι του χαρίζουν (πίνακες, γλυπτά) δεν πρέπει να πάνε χαμένα. Κάπου πρέπει να τα βάλει. Και τα έβαλε, με την ευανάγνωστη έως υπερβολής χορηγία του Χόντου μάλιστα, παντού. Αν μάλιστα κάποιος ευφάνταστος Ελληνοαμερικανός τού δώριζε τον Κολοσσό της Ρόδου, στις εικαζόμενες διαστάσεις του, κι αυτόν ίσως τον τοποθετούσε στην πιο περίοπτη θέση: στην κορυφή του Λυκαβηττού, δίπλα στο ξωκκλήσι του Αγίου Γεωργίου. Κάτι σαν σύνθεση του υψηλού με το ταπεινό! Τέλεια ελληνοκεντρικά αμαλγάματα! Όμως το γελοίο (που δεν έχει καν τη χάρη του μπουφόνικου), όταν αφορά μίαν ολόκληρη πόλη, γίνεται εξαιρετικά επικίνδυνο.

Ανάγκη πάσα λοιπόν είναι, η νέα Δήμαρχος να ξεριζώσει αυτά τα εξαμβλώματα και να τα πετάξει, πριν οι κάτοικοι της πόλης εθιστούν και πλέον εκστατικοί, θαυμάζοντάς τα, τα εντάξουν μαζί με τις Καρυάτιδες στην πολύχρωμη κληρονομιά τους.

Γιώργος Αριστηνός

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

- **Μεγάλη αναδρομική έκθεση του ζωγράφου Άλκη Πιεράκου**, που ζει και εργάζεται στο Παρίσι, οργάνωσε και παρουσιάζει στους χώρους του στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης το Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης. Διάρκεια έως 28/2.

- **Ομαδική έκθεση με τη συμμετοχή διακεκριμένων ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών (Gilbert & George, Mike Kelley, Florian Maler-Aichen, Tony Oursler, Cristina Iglesias, Γιώργος Λάππας, Νίκος Ναυρίδης, Thaddeus Strode)**, με έργα γλυπτικής, ζωγραφικής και φωτογραφίας, εγκαινιάζεται το Σάββατο 25/1 (ώρα 12-17) στη γκαλερί Berniers/Eliades (Επταχάλκου 11, Θησείο). Διάρκεια έως 15/2.

- **Έκθεση των εικαστικών καλλιτεχνών Βλασταρά, Ζουρούδη και Σκαλτσά**, με τίτλο «Περί επικοινωνίας, μελαγχολίας και λοιπών δαιμονίων», εγκαινιάζεται σήμερα, 24/1, στις 8 το βράδι, στον τεχνικό χώρο «Το Μήλο» (Αμύντα 11, Παγκράτι). Διάρκεια έως 18/3.

- **Στις 28/1 εγκαινιάζεται η έκθεση ζωγραφικής με τη νέα δουλειά του Πέρη Ιερεμιάδη** στη γκαλερί «Περίπλάνηση» (Δούση 5, Γλυφάδα). Θα διαρκέσει έως 15/2.

- **Από τον Bonnard και τις ασπρόμαυρες φωτογραφίες του είναι εμπνευσμένη η νέα δουλειά της Μαρίας Γιαννακάκη**, που εκτίθεται από 18/1 ως 15/2 στη γκαλερί Terracotta/TinT (Χρυσοστόμου Σμύρνης 13) στη Θεσσαλονίκη.

- **Μέχρι την 1/2 μπορείτε να επισκεφθείτε την έκθεση με τα ωραία κεραμικά της Ντόριζα**, που έχει τίτλο «Υφαίνοντας τον πηλό» και γίνεται στη γκαλερί «Αστρολάβος Δεξαμενή» (Ξανθίππου 11, Κολωνάκι).

- **Την έκθεση ζωγραφικής του Γιάννη Μιχαηλίδη με τίτλο «δείγμα γραφής»** μπορείτε από 29/1 έως 15/2 να δείτε στην Astra Galerie (Καρυάτιδων 8, Ακρόπολη).

- **Με την ευκαιρία των εγκαινίων του Αρχείου Χαρτογραφίας του Ελληνικού Χώρου**, το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης παρουσιάζει από 23/1 έως 31/5 στο Μέγαρο Εϋνάρδου (Αγ. Κωνσταντίνου και Μενάνδρου, Ομόνοια) έκθεση χαρτογραφίας με τίτλο «Από τον Κλαύδιο Πτολεμαίο στον Gerard Mercator».

Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Φωτογραφία από τις νέες εγκαταστάσεις του Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης στη Θεσσαλονίκη, όπου θα φιλοξενηθεί η έκθεση.

Συνεχίζοντας τη δυναμική εκθεσιακή και ερευνητική του δραστηριότητα το Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, αύριο, Σάββατο 25 Ιανουαρίου, (Εγνατίας 154, Θεσσαλονίκη) παρουσιάζει μεγάλο μέρος της μόνιμης συλλογής του έργων τέχνης με προτεραιότητα τα νέα του αποκτήματα. Ζωγραφικά, γλυπτά, εγκαταστάσεις και βίντεο-εγκαταστάσεις θα καταλάβουν τους νέους εκθεσιακούς χώρους του Μουσείου οι οποίοι διαθέτουν όλες τις μουσειακές προϋποθέσεις μετά τη χρηματοδότηση από την Ευ-

ρωπαϊκή Ένωση (ΕΕΤΑ), το ΥΠ.ΠΟ. και το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

Θυμίζουμε ότι η συλλογή του Μ.Μ.Σ.Τ. δημιουργήθηκε αρχικά με τη δωρεά σαρανταπέντε έργων από τον Αλέξανδρο Ιόλα το 1984. Σ' αυτά προστέθηκαν στη συνέχεια περισσότερα από δύο χιλιάδες έργα. Συλλέκτες όπως ο F. Geirhaas, η Μάγδα Κοτζιά, το ζεύγος Ξύδη, οι οικογένειες των Γ. Απέργη, Σαχίνη, αίθουσες τέχνης κ.ά. εμπιστεύτηκαν συλλογές και έργα στο υποδειγματικό αυτό μουσείο.

Δ.Χ.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΖΩΓΡΑΦΟΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΛΑΜΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

Μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα έκθεση, που συνδιοργανώνουν η Τεχνόπολις του Δήμου Αθηναίων, η Βασιλική Εταιρεία Καλών Τεχνών της Ιορδανίας, το Μεσογειακό Δίκτυο Γυναικών Δημιουργών και το Μουσείο Μπενάκη, εγκαινιάζεται τη Δευτέρα 27 Ιανουαρίου και ώρα 8 μ.μ., στην Τεχνόπολη (Πειραιώς 100), στην αίθουσα Κωστής Παλαμάς. Πρόκειται για την έκθεση «Αποκαλύπτοντας το πρόσωπο - Γυναίκες ζωγράφοι από τον Ισλαμικό Κόσμο», που θα διαρκέσει μέχρι και τις 23 Φεβρουαρίου. Σπάνια έχουμε την ευκαιρία στη χώρα μας να ενημερωθούμε για τη σύγχρονη ισλαμική τέχνη, πόσο μάλλον τη γυναικεία, όπως άλλωστε και γενικότερα για τη σύγχρονη τέχνη εκτός του δυτικού κόσμου... Ας την εκμεταλλευθούμε λοιπόν!

Η Ζιζέλ του Μεγάρου

Η Ζιζέλ είναι έργο σταθμός στην ιστορία του χορού και δικαίως θεωρείται το πιο αντιπροσωπευτικό του ρομαντικού μπαλέτου εφόσον περιέχει όλα τα απαραίτητα συστατικά του Ρομαντισμού – τη φθορά του σώματος και του νου, την απόγνωση, τον ανεκπλήρωτο έρωτα καθώς και τον πρόωρο θάνατο. Ο Νίκος Πετρόπουλος ακολούθησε πιστά την παράδοση του κινήματος αυτού, παρουσιάζοντας στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών ένα τολύ γλαφυρό και ρομαντικό τοπίο.

Ο ρόλος της Ζιζέλ είναι από τους πιο δύσκολους κι αυτό γιατί απλά και μόνον η καλή τεχνική δεν είναι αρκετή για να υποδοθεί σωστά. Θα πρέπει η χορεύτρια να είναι απολύτως πιστευτή ως ανθρώπινη ύπαρξη στο πρώτο μέρος του έργου και αργότερα ως υπερφυσικό όν. Η Ντιάνα Βιονίοβα ήταν πολύ καλή σ' αυτό το «διπλό ρόλο» που κλήθηκε να ιαίξει. Ενώ στο πρώτο μέρος η ψυχή είναι ζωγραφισμένη στο πρόσωπό της, στο δεύτερο μέρος η Βιονίοβα καταφέρ-

νει μ' έναν εκπληκτικό τρόπο να “αδειάσει” το βλέμμα της από κάθε είδους έκφραση. Συνδυάζει το ιδανικό στην ερμηνεία του ρόλου της. Είναι ένα υπερφυσικό όν χωρίς συναισθήματα – όπως απαιτεί και η φύση ενός Ουίλι – που παρ' όλ' αυτά σαν προγραμματισμένο από την προηγούμενη ζωή της νιώθει αγάπη και προστατεύει τον Άλμπρεχτ.

Ο ρόλος του Ιλαρίωνα είναι καθοριστικός για την εξέλιξη του έργου, μια και με την αποκάλυψη που κάνει για την αληθινή ταυτότητα του Λούς καταφέρνει να σπείρει τους καρπούς που θα οδηγήσουν τη Ζιζέλ στην τρέλα και τελικά στο θάνατο. Ο ρόλος αυτός δεν ταιριάζει πολύ στον Γιάσέν Βαλκάνλφ διότι αν και τεχνικά δυνατός δεν ήταν ιδιαίτερα εκφραστικός και αυτή η έλλειψη εκφραστικότητας στο βλέμμα ήταν κάτι το οποίο έκανε την κίνησή του στεγνή και στείρα, με αποτέλεσμα ο ρόλος του να μην είναι αρκετά ξεκάθαρος. Η Μαρία Αλεξάντροβα υποδύθηκε το ρόλο της Μύρτα με επιτυχία αφού με τέλεια

κίνηση, κοφτερή και ψυχρή σα λεπίδα, απέδωσε τον ανελέητο χαρακτήρα της βασίλισσας των Ουίλι.

Στο ρόλο του Άλμπρεχτ, ο Μαλακόφ ήταν ιδανικός αφού κατάφερε κάτι το αρκετά δύσκολο για ένα χορευτή των δικών του δυνατοτήτων. Έκανε αισθητή την παρουσία του, στηρίζοντας και βοηθώντας τη Βιονίοβα να λάμψει χωρίς όμως να τραβάει το βλέμμα του θεατή πάνω του εις βάρος της πρωταγωνίστριας. Όσο για τη συνεργασία τους, στο πρώτο μέρος του έργου όπου αποκαλύπτεται η αλήθεια για τον Άλμπρεχτ και η Ζιζέλ τρελαίνεται και αυτοκτονεί, υπήρχε η αίσθηση της βιασύνης προς το σημείο του θανάτου της Ζιζέλ – κάτι το οποίο σκότωσε κάθε ίχνος μαγείας καθώς και το στοιχείο του απρόβλεπτου για τους θεατές που γνώριζαν το έργο. Ένα ερώτημα παραμένει: άραγε αυτό να οφείλεται στη σκηνοθετική επιλογή του χορογράφου ή ήταν απλώς ένα λάθος της συγκεκριμένης παράστασης;

Μαρία-Ελισάβετ Φίλιπς

Μεγέθη

Στον Πάνο Τσαβέλλα

Συνέντευξη στην Όλγα Μπακομάρου δίνει ο συνθέτης Γιάννης Μαρκόπουλος (Ε, 18/1) και καταγγέλλει τα «πάντα» μεν, επιλεκτικά δε. Τυπικό δείγμα χαμαιλέοντισμού διανοουμένων, θα μου πείτε. Δείγμα ή κανόνας, διερωτώμαι. Δηλώνει ο Γ.Μ.: «Επανελημμένως έχω προσπαθήσει να έρθω σε κάποια συνεννόηση με τους συμβούλους του πρωθυπουργού, τον κ. Πανταγιά, τον κ. Βουτσάκη, αλλά στάθηκε αδύνατον... Ο συμβαθής κατά τ' άλλα κ. Πανταγιάς έχω την εντύπωση πως θα ήθελε να τον αποδεχτώ ως κάτι περισσότερο απ' αυτό που είναι σήμερα, δηλαδή και ως συγγραφέα και ως βουλευτή. Ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζει άλλους καλλιτέχνες που θεωρεί ότι είναι πιο συμφέροντες στο περιβάλλον που ανήκει...» (sic). Αυτό είναι το πρόβλημα: ότι οι καλλιτέχνες στην Ελλάδα, έντεχνοι και μη, κρίνουν

τους πολιτικούς όχι με ιδεολογικά κριτήρια ή με την ποιότητα της δημόσιας προσφοράς τους αλλά αποκλειστικά ανάλογα με το πώς αυτοί οι τελευταίοι αντιμετωπίζουν το έργο τους. Έτσι ο κ. Γ.Μ. θεωρεί «κακούς» τους κ.κ. Γιάννα Αγγελοπούλου, Λ. Λιάβα, Ελ. Παπαζώη, Μ. Θεοδωράκη, Ν. Χατζηνικολάου, Ν. Γκάτσο, Στ. Ξαρχάκο, Χρ. Λεοντή κ.λπ., ενώ «καλούς» τους Ντόρα Μπακογιάννη, Ευ. Βενιζέλο, Χρ. Βερελή, Γ. Νταλάρα, Δ. Σαββόπουλο, αλλά και τον επιχειρηματία Κ. Αγγελόπουλο... «επειδή με στήριξε στα σύνθετα έργα μου και σε σημαίνουσες συναυλίες που έδωσα εκτός της χώρας...». Όμως και ο Γρ. Μιχαλόπουλος το ίδιο λέει: ότι τον στήριξαν οι Αγγελόπουλοι.

Καταλαβαίνει κανείς λοιπόν σε τι κυκλώνα βρισκόμαστε, όταν καταξιωμένοι δημιουργοί με μια ιστορία σαν τον Μαρκόπουλο ακόμη και σήμερα «ευελπιστούν» κατά περίπτωση και επιλεκτι-

κά εκεί που έπρεπε να φτύνουν και περιμένουν ακόμη την εκ των πολιτικών σωτηρία. Μετά λοιπόν το ΠΑΣΟΚ στο οποίο δάνεισε το τραγούδι του «Προσκυνώ τη χάρη σου λαέ μου», ο Γ.Μ. δηλώνει: «Πιστεύω ότι τόσο ο Κώστας Καραμανλής... όσο και ο παράλληλός του Γιώργος Παπανδρέου... είναι δύο πολιτικοί που φέρνουν μια νέα ενέργεια στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο...» Έτσι όμως δεν γίνεται δουλειά, σύντεκνε, γιατί η τέχνη δεν προωθείται με δημόσιες σχέσεις προς τους νυν ή μέλλοντες ισχυρούς. Και ενώ συμφωνούμε ότι «σήμερα το τραγούδι είναι σκουπίδι», αποζητούμε και τα μεγέθη ώστε να μας ανεβάσουν από τον βούρκο στο «Οροπέδιο» και να υπερασπισθούν την όποια μας «Ιθαγένεια» χωρίς μεταπτωτικές αβαρίες. Εκτός κι αν οι ίδιοι αισθάνονται «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι»...

Μ.Σ.

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- Τσος, τσος, τσοιφτετέλληνες, τσος, τσος, τσοιφτετέλληνίδες! (Ευτυχώς που πάει καλά το χρηματιστήριο).

- Τσος, τσος, τσος! Γίνονται στην Ελλάδα εκβιασμοί από δημοσιογράφους σε μεγαστάνες του πλούτου;

- Δεν τον πιστεύω. Πέφτω απ' τα σύννεφα, πέφτω απ' την τσάρα του Μεγάρου Λάτση. Πέφτω απ' το δώμα της Όπερας του Μεγάρου. Πέφτω απ' το μπαλκόνι της Intracom.

- Για τ' όνομα του Θεού, μην μου χαλάτε την καλή εικόνα που έχω για τον τύπο, τους θεράποντές του και τους μεγαλοεκδότες: τους καναλάρχες και τους τι-βι σταρς.

- Αφήστε με να ζω στον τεχνητό μου παράδεισο σαν

την ΕΣΗΕΑ.

- Και προπαντός μην τα βάζετε με τους μικροαρουραίους που ανθούν σε κάθε εποχή και κάθε régime.

- Και μην το παίζετε πεφτοσυννεφάτοι, τάχα μου πως δεν ξέρετε ότι ολόκληρο το διαπεπλεγμένο, πολιτικοοικονομικό εκδοτικό κατεστημένο υπάρχει μέσω εκβιασμών και δοξάζεται εκβιάζοντας.

- Αλλά και οι «μεγάλες» οικογένειες του τόπου! Τούρτα-μεγαλείο με παντεσπάνι ηλιθιότητα.

- Σε ποιους έχουμε παραδώσει τον τόπο, Μεγαλοδύναμε!

- Όχι, κύριε Σημίτη, μην εκνευρίζεσθε: δεν εννοούσα εσάς.

- Εσείς πάλι κυρία Γιάννα μου, γιατί παραδώσατε το σημείωμα στον πρωθυπουργό;
- Ε, αυτόν ξέρετε, αυτόν εμπιστεύεστε.

- Εμείς πάλι, πειράζει που δεν εμπιστευόμαστε κανέναν;

- Εκτός, βεβαίως-βεβαίως, του Μάκη του αδωρόληπτου, του Κακαουνάκη του ανυποχώρητου -à propos εκτός του Alter προσελήφθη σε καθημερινή βάση και στο Mega- και του αδέκαστου Κούγια.

- Κωλοτούμπες!

- Απ' όλο αυτό το μπάχαλο, το μόνο ευχάριστο ήταν για μας τους ταλαιπωρημένους τηλεθεατές η θριαμβευτική επανεμφάνιση του δικηγόρου με τα γυάλινα ματάκια και τη μερσεντές δώρο γάμου!

- Ήρθε και θα μείνει!

- Όμορφος κόσμος, ηθικός, αγγελοπουλικά

πλασμένος.»

- Όπως προσφυώς έλεγε ο Άρης Μαραγκόπουλος πρόσφατα σ' εκδήλωση του Ευρωπαϊκού Φόρουμ στη Νέα Κίο: «Πολιτισμός είναι ο τρόπος που σκέφτονται οι άνθρωποι».

- Ή που... δεν σκέφτονται, συμπληρώνουμε ευσεβάστως.

- Ο Καρούζος πάλι, ναυπλιώτης κι ακροναυπλιώτης, το 'λεγε αλλιώς:

- «Να περνούσα με μια σύριγγα την επόμενη χιλιετία στο αίμα μου».

- Ευτυχώς πάντως που πάει καλά το χρηματιστήριο...

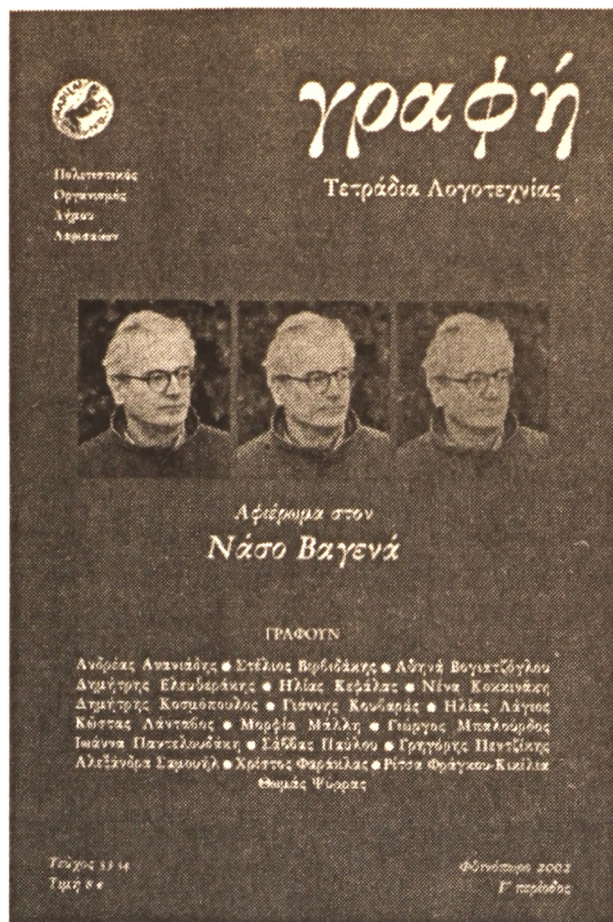
- Διαβάσατε τις αηδίες και τις ανακρίβειες που έγραφε ο Καζαμίας ο μακράν καλύτερος της αγοράς στο περασμένο Αντί;

- Ός πού θα φτάσει ο εκσυγχρονισμός, διερωτώμαι.

- Νά για παράδειγμα ένα χτυπητό λάθος του που δεν

Γραφή: Αφιέρωμα στον Νάσο Βαγενά

Αφιερωμένο στον Νάσο Βαγενά είναι το νέο –διπλό– τεύχος (αρ. 53-54) του καλού θεσσαλικού περιοδικού *Γραφή*, που εκδίδει ο Πολιτιστικός Οργανισμός του Δήμου Λαρισαίων. Περιλαμβάνει δεκαοκτώ κείμενα για την ποίηση του Βαγενά και μια συνέντευξη του τιμώμενου με τον διευθυντή του περιοδικού ποιητή Κώστα Λάνταβο. Πέντε κείμενα (των Στέλιου Βιρβιδάκη, Ηλία Κεφάλα, Γιάννη Κουβαρά, Ηλία Λάγιου, Ρίτσας Φράγκου-Κικιλία) αποτελούν συνολικές θεωρήσεις της ποίησης του Βαγενά: πέντε άλλα (Ανδρέας Ανανιάδης, Νέννα Κοκκινάκη, Γιώργος Μπαλούρδος, Γρηγόρης Πεντζίκης, Χρίστος Φαράκλας) μελετούν την τελευταία ποιητική συλλογή του (*Σκοτεινές μπαλλάντες και άλλα ποιήματα*, 2001), ενώ όψεις του *Λαβύρινθου της σιωπής*

εξετάζονται από τη Μορφία Μάλλη και την Ιωάννα Παντελουδάκη. Υπάρχουν μελέτες για τον ποιητικό διάλογο του Βαγενά με τον Σικελιανό (Αθηνά Βογιατζόγλου), για την «αρνητική θεολογία» της ποίησης του Βαγενά (Δημήτρης Κοσμόπουλος), για την «επαναγραφή» ενός ποιήματος του Ρεμπώ από τον Βαγενά (Αλεξάνδρα Σαμουήλ), για τις απόψεις του Βαγενά για τον μεταμοντερνισμό και τον ελεύθερο στίχο (Δημήτρης Ελευθεράκης). Ακόμη, ένα «με τον τρόπο του Μπόρχες» φανταστικό δοκίμιο του Θωμά Ψύρρα («Ο ποιητής Νάσος Βαγενάς και η θεία του»). Το αφιέρωμα κλείνει η «Εργογραφία Ν. Βαγενά (1997-2002)» (Σάββας Παύλου), συμπλήρωμα της *Βιβλιογραφίας Νάσου Βαγενά, 1966-1996*, που είχε δημοσιεύσει ο Σ. Παύλου το 1997.

μπορεί ν' αφήσει ασχολίαστο ο Μανωλάκης:

- Το νέο βιβλίο του Ανδρουλάκη δεν θα λέγεται «Μαρξ, σαρξ και τα κουλουβάχατα της Ιστορίας», αλλά:
- «Με λένε Εύα και χόρεψα ταγκό με τον Τσε».
- Επίσης στο περασμένο Αντί διαβάσαμε κι άλλη ανακρίβεια. Τα στριπτιζάδικα κατά μήκος της Συγγρού δεν είναι εφτά αλλά οκτώ.
- Άρα επειγόντως ο δρόμος πρέπει να μετονομαστεί σε «Λεωφόρος της Ουράνιας Αρμονίας».
- (Η Αττική οδός μετονομάστηκε ήδη σε αττική παρωδία).
- (Σημ.: «Ουράνια Αρμονία» λέγεται η μαλακία στα κινέζικα).
- Ισπανικά ξέρουμε πώς λέγεται, αλλά το επαναλαμβάνουμε, για να το εμπεδώσουμε:
- Καλατράβα. (Όχι, ο

ισπανός αρχιτέκτων δεν φταίει και για τον διπλασιασμό κόστους της Αττικής Οδού).

- Και υπενθυμίζουμε πως «γλυπτό» του Καλατράβα εκτίθεται χωρίς να ενοχλεί κανέναν στην αίθουσα νεοελληνικής γλυπτικής στην Πινακοθήκη πλάι στον Χαλεπά.
- Και η (ανεφάρμοστη) μακέτα πλάι στα έργα του Μπαρόκ και τον Ντελακρουά.
- Κουίζ: ποιου αθλητικού συλλόγου δύο πρώην πρόεδροι πέρασαν απ' τον Κορυδαλλό και ο νυν ετοιμάζεται να περάσει;
- Πολύ σωστά, της ΑΕΚ.
- Πάνω στη σύγχυση πουλάει κι ο κ. Σωκράτης στη Vodafone το ποσοστό, της Intracom.
- Κι όλα αυτά τη στιγμή που οι πετρελαιάδες πολιτικοί ετοιμάζουν να επεκτείνουν τις μπίζνες τους στο Ιράκ.

• Oil video war by Πατήρ, Υιός και CIA.

- Δείτε την Κάτια Γέρου στο υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης και στο έργο του Μπότο Στράους. Η ερμηνεία!
- Πάνος Θεοδωρίδης, από την πολιτιστική Θεσσαλονίκης, στην Ολυμπιάδα της πολιτιστικής και με πλώρη για την Πάτρα πολιτιστική πρωτεύουσα.
- Από το Γ'ΚΠΣ, ο πολιτισμός παίρνει περί τα 380 εκατομμύρια ευρώ εκ των οποίων τα 60 πηγαίνουν στην ευρύτερη περιοχή Θεσσαλονίκης.
- Ο καλός ο Μύλος είναι ο επαγγελματίας μύλος. Άσε που ψηφίζεται και το ασυμβίβαστο (άσχετο).
- Διερωτώμεθα: Τι γίνεται με την πρόταση του Σπύρου Βραχωρίτη περί ελληνοπερσικού «Μεγαλέξανδρου», η οποία θα στηριχθεί στην

λαϊκότητα «Φυλλάδα» της Τουρκοκρατίας.

- Μήπως παραείναι «λαϊκή» για τους ευγένιους και τους πατρίκιους της «πολιτιστικής»;
- Η οποία πάντως βούλιαξε πλήρως ελέω Μπένι και απομένουν οι Μπάλτσα και Νταλάρας ως all time classic και ύστατη σανίδα σωτηρίας.
- Old time κράξικ, κύριε Μικρούτσικέ μου.
- Αλλά ξέχασα, εσείς δίνετε αναφορά μόνο στη Γιάννα. Ή, ίσως, και στον Μιχαλόπουλο. (Ευτυχώς πάντως που το χρηματιστήριο σκίζει...)
 - Α propos, 1.089 έργα κόπηκαν από το Γ'ΚΠΣ διότι δεν εκπλήρωναν τις τεχνικές μελέτες.
 - Διαβάσαμε στην «Πρωτοβουλία για το Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ»: «Αν θες να ονειρεύεσαι, ξύπνα!»

Μανωλάκης ο βομβιστής

Το νέο έργο του Ντέιβιντ Μάμετ *Boston Marriage*, ή κατά την ελληνική εκδοχή *Αμαρτίες και Πταίσματα*, είναι προϊόν ωριμότητας και άρτιας τεχνικής. Εμπνευσμένο από το βιβλίο του Henry James *Bostonians* που περιγράφει την μακρόχρονη αλλά «αγνή» σχέση μεταξύ δύο ανεξάρτητων, ανύπαντρων γυναικών που μοιράζονται το ίδιο σπίτι, ο Μάμετ «προχωράει» το θέμα προσθέτοντας και την ερωτική παράμετρο: Μια ώριμη γυναίκα που διατηρεί απομεινάρια από την ομορφιά της, όπως η ίδια λέει, και η ερωμένη της που βρίσκεται στο οδυνηρό μεταίχμιο της ηλικίας, αγωνίζονται να επιβιώσουν.

Χωρίς αμαρτίες και πταίσματα...

Νόνη Ιωαννίδου,
Δέσποινα Σιδηροπούλου,
Αιμιλία Υψηλάντη.

Το πάθος για μια νεαρή κοπέλα και ένα περιδέραιο που βρίσκεται στα χέρια τους χωρίς να τους ανήκει θα γίνουν η κινητήριος δύναμη της πλοκής. Το σπίτι μετατρέπεται σε τόπο απίθανων συναντήσεων και εστία παρεξηγήσεων. Στοιχεία δανεισμένα από τη φάρσα χρησιμοποιούνται με τόλμη – χωρίς φόβο και ενοχές. Αποτέλεσμα, μια απολαυστική παρωδία της κωμωδίας ηθών (comedy of manners) μες από το πρίσμα ενός συγγραφέα διανοητή. Μια σαρκαστική κωμωδία με διάλογους που «ενοχλούν» το μυαλό του θεατή και προκαλούν την «κρίση» του.

Η χρονική μεταφορά στο τέλος του 19ου αιώνα δεν είναι παρά μια επίφαση που εκμεταλλεύεται ο Μάμετ για ν' ασκήσει έντονη, καυστική, σύγχρονη κοινωνική κριτική. Πίσω από τον καλλιεργημένο λόγο, τα κομψά φορέματα, το πολυτελές αστικό περιβάλλον κρύβεται το παιχνίδι της εξουσίας, το παιχνίδι της δύναμης, του πόθου για το

χρήμα και τη ζωή, καθώς και η ευθύνη που φέρουν οι άνθρωποι μες από τις «ελεύθερες» επιλογές τους. Και είναι οι επιλογές αυτές και η αποδοχή της ταυτότητάς τους που απελευθερώνει τις ηρωίδες και τις φέρνει αντιμέτωπες με την πραγματικότητα της ζωής τους. Τις αναγκάζει να βαδίσουν στο δρόμο της αυτογνωσίας.

Ωστόσο και η σχέση των δύο γυναικών χρησιμοποιείται από τον συγγραφέα ως πρόσχημα για να προχωρήσει σε βαθύτερα ερωτήματα, σε ουσιαστικές υπαρξιακές αναζητήσεις. Οι ηρωίδες προσαρμόζουν τις αξίες στις προσωπικές τους φιλοδοξίες. Ακόμα και η Βίβλος χρησιμοποιείται για να ερμηνεύσει «προσωπικά» τα γεγονότα. Η ερωτική πράξη άντρα και γυναίκας απογυμνώνεται από την αγάπη. Οι άντρες γεννιούνται για να εξαπατούνται, πρεσβεύει η ηρωίδα. Ο έρωτας μετατρέπεται σε συμφωνία. Μ' αυτό τον τρόπο βασικό θέμα του έργου γίνεται η αγάπη και οι βαθύτεροι δεσμοί

των ανθρώπων. Ζητούμενο γίνεται η επικοινωνία, η στήριξη του ανθρώπου από τον άνθρωπο. Η αφοσίωση και το τίμημα που απαιτεί.

Η Άσπα Τομπούλη έπιασε ακριβώς τον παλμό και τη μηχανή του έργου κι έστησε μια άρτια παράσταση εξαιρετικού ρυθμού που διατηρεί τόσο το καυστικό χιούμορ του συγγραφέα όσο και τα πολλαπλά επίπεδα του κειμένου. Βρήκε επίσης τον ιδανικό τρόπο για να κινήσει τα πρόσωπα πάνω στη σκηνή. Το κλειδί για να ερμηνεύσει τις συμπεριφορές και τους χαρακτήρες. Εκμεταλλεύτηκε την ιδιαιτερότητα της υποκριτικής τεχνικής και της φωνής της Αιμιλίας Υψηλάντη διδάσκοντας την Νόνη Ιωαννίδου να την μιμηθεί. Έστησε έτσι ένα θέατρο μέσα στο θέατρο, τονίζοντας ακόμα περισσότερο την υποκρισία, το επίπλαστο, την ψευτιά που υπαινίσσεται σαφέστατα ο Μάμετ. Χάρη στο εύστοχο αυτό σκηνοθετικό εύρημα οι δύο πρωταγωνίστριες μεταμορφώνονται πάνω στη σκηνή σ' αυτό που πραγματικά είναι οι ηρωίδες που ενσαρκώνουν: δύο αρπακτικά που προσποιούνται τους ανθρώπους.

Όσο για τη Δέσποινα Σιδηροπούλου, που υποδύεται τη νεαρή επαρχιώτισσα υπηρέτρια που δοκιμάζεται στις δυσκολίες της ζωής και του έρωτα, με σταθερά βήματα αποδεικνύει πως πρόκειται για μια ηθοποιό που εκτός από ταλέντο διαθέτει και το χάρισμα της λάμψης επάνω στη σκηνή.

Το αφαιρετικό σκηνικό του Σίμου Καραφύλλη και τα εξίσου χωρίς υπερβολές χαρακτηριστικά κοστούμια της Κλαιο Μπραίσγουελ καθώς και η υπερκόσμια κίνηση που επιμελήθηκε η Μαριέλα Νέστορα αποτέλεσαν τις ιδανικές επιλογές για την σκηνοθετρία. Το ίδιο ισχύει και για τους φωτισμούς του Ηλία Κωνσταντακόπουλου. Κοφτοί, ψυχροί φωτισμοί. Σαν να φωτίζουν όχι τα σώματα μα τις ψυχές των ηρώων. Η προσεγμένη και δουλεμένη μετάφραση έγινε από τον Κώστα Λαμπρουλή και τον Σωκράτη Κυριαζή με τη συμβολή της Άσπας Τομπούλη.

Οφείλω τέλος ν' αναφερθώ και στο προσεγμένο και άκρως ενημερωτικό πρόγραμμα της παράστασης που επιμελήθηκαν η Μαριάννα Πανά και η Άσπα Τομπούλη.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Το έργο του προσφάτως «ανακαλυφθέντος» συγγραφέα Αντώνη Νικολή δεν είναι διόλου ασήμαντο από μόνο του, πόσο μάλλον σε μια παράσταση που το αντιμετωπίζει με τόσο σεβασμό και επαγγελματισμό. Πέρασα δυο ευχάριστες ώρες στο θέατρο «Δημήτρης Χορν», μαζί και πολλοί άλλοι. Έφυγα όμως με την εντύπωση πως ό,τι εισπράξαμε εμείς στην πλατεία ήταν αρκετά διαφορετικό από τις αρχικές προδέσεις συγγραφέα και ηθοποιών.

Το σαλόνι μένει

Όσο κι αν ακούγεται κάπως αόριστο, το θέμα και το κλίμα του έργου χτίζονται πάνω στο βασικό υπαρξιακό άγχος περί του νοήματος της ζωής. Στην περίπτωση ενός 50χρονου φιλόλογου αυτό το άγχος ξεσπά πάνω σε τρία πράγματα: Στον εικοσαετή γάμο του με τη σύζυγό του, στην ψυχολογική σχέση του με τον περιβάλλοντα χώρο του σπιτιού του, και δη των επίπλων του, (τα οποία σιγά-σιγά εξοβελίζει από το σαλόνι, επειδή «τον πνίγουν»), και, τέλος, στη σχέση του με τη σημασιοδοτική λειτουργία της γλώσσας. Με λόγια απλά, ο άνθρωπος δε βρίσκει νόημα στη ζωή του, νιώθει ευάλωτος, αναζητά κάποια σημασία και κάποια σημεία στήριξης της μέχρι τώρα πορείας του. Αφορμή για να μας εκθέσει το πρόβλημά του ο Νικολής, στέκεται μια –σαν αστυνομική– ίντριγκα που πλέκεται γύρω από το φόνο ή την αυτοκτονία μιας Λευκορωσίδας στο ισόγειο της πολυκατοικίας, όπως και η είσοδος, εξαιτίας αυτού του απρόσμενου γεγονότος, του ωραίου, και νέου, «τρίτου».

Μέχρι εδώ, όλα καλά. Αυτό που με ενοχλεί στο έργο του Νικολή βρίσκεται αλλού: είναι φανερό ότι ο Νικολής δεν είχε βέβαια για σκοπό του να γράψει απλά μια αστυνομική παρωδία ή μια σύγχρονη κωμωδία γάμου αλά Νηλ Σάιμον, αλλά μια μελαγχολική ελεγεία για τους «αθώους εκκρεμείς του κόσμου μας». Η αλήθεια όμως είναι πως πίσω από το καλογραμμένο και καλοπαιγμένο έργο του Νικολή δε φαίνεται τίποτα άλλο από μια αόριστη γκρίνια για τα χρόνια που περνούν – περνούν, δίχως να κοιτούν τη μελαγχολία των αστικών σαλονιών. Στον πολύ (μα πάρα πολύ ωραίο και άσχετο με τις επι-

διώξεις του έργου) σκηνικό διάκοσμο του Γιώργου Πάτσα δε χωράει κανείς βαθύτερος προβληματισμός και, αλήθεια, κανείς δεν έχει πραγματική διάθεση να τον ακούσει.

Γιατί; Ο φόβος και η ερημιά των γηραιών, το ερώτημα «τι νόημα έχει η ζωή μου» (που έχει νόημα ως εμπειρία και όχι ως έκφραση), μπορούν να φέρουν δονήσεις όταν λειτουργούν υπόγεια, όταν θίγονται υπαινικτικά. Όταν υπερτονίζονται, όταν γίνονται το κεντρικό θέμα μας, το πράγμα αρχίζει να εκτρέπεται σταθερά προς την κωμωδία. Ακόμα περισσότερο, όταν παρουσιάζονται από ηθοποιούς όπως ο Φασουλής που φέρουν το αστείο στην ανάσα τους και όταν αυτοί έχουν αναπτύξει, καλώς ή κακώς, κάποια άτυπα συμβόλαια αναγνώρισης με το κοινό τους.

Το κεντρικό πρόσωπο εξελίσσεται έτσι σε κωμικό «τύπο» και αρχίζει να λειτουργεί ολόκληρος ο αποστασιοποιητικός μηχανισμός του γέλιου. Μην περιμένει λοιπόν κανείς να συμπάσχουμε πραγματικά και καθ' ολοκληρίαν μ' αυτόν τον λίγο εκκεντρικό και γκρινιάρη λεξιθήρα φιλόλογο, όταν μάλιστα το προσωπικό του δράμα παρουσιάζεται ως «κατάσταση», χωρίς ερμηνείες για το πώς προέκυψε και χωρίς καμιά εξέλιξη.

Η ειρωνεία είναι πως μ' αυτό τον τρόπο το πλήρες προθέσεων, λυρισμού και ευαισθησίας έργο του «Δημήτρης Χορν» μπορεί, άθελά του, να κατηγορηθεί ακόμα και για κοινωνική αναισθησία, στο όνομα μάλιστα της αμφιβόλου ποιότητας υπαρξιακής υπερευαισθησίας των χορτασμένων. Προσέξτε πόσο δευτερεύουσα θεωρείται η συγκλονιστική υπόθεση της αυτοκτονίας της Λευκορωσίδας (πιανίστρια που αγαπά τον

Λιστ και επιβιώνει παίζοντας σε... στριπτιζάδικο). Άδικο θα μπορούσε ν' αναρωτηθεί κανείς αν ο θάνατος μιας Λευκορωσίδας στο υπόγειο ενδιαφέρει πλέον λιγότερο από τα ψυχολογικά-υπαρξιακά προβλήματα των 50άρηδων στα ρετιρέ; Και αλήθεια από πού πηγάζει ο ανθρωπισμός μας για τους μετανάστες; Από το ότι τυγχάνει ν' ακούμε κι εμείς κι αυτοί... Λιστ ή ότι «δεν αποκλείεται να έχουμε τον ίδιο... ωροσκόπο»;

Ο Σταμάτης Φασουλής έχει συναισθηματικά μια έντονη σχέση με το χρόνο και τη νοσταλγία περασμένων εποχών και ηλικιών. Είναι το λογοτεχνικό φόρτε του και η αδυναμία του. Δεν ξέρω αν είχε υπόψη του ο Νικολής το συγκεκριμένο σκηνοθέτη και ηθοποιό όταν έγραφε το έργο του, πάντως δεν μπορώ να φανταστώ κάποιον άλλο που να ταιριάζει περισσότερο στην ψυχοσύνθεσή του. Οπωσδήποτε του αξίζουν πολλά εύσημα για την πρόθεση και την ικανότητά του να αναδείξει το ελληνικό έργο.

Η Πέμη Ζούνη έπρεπε ν' αποδώσει κι αυτή το αρκετά ενδιαφέρον θεατρικά πρόσωπο μιας γυναίκας, που από τη μια αγωνίζεται να κρατήσει τον ερωτισμό της κι από την άλλη να κρατήσει, πιο ρεαλιστικά αυτή, το γάμο της σε κάποια ευθεία. Στη σκηνική της παρουσία ήταν άψογη, κατορθώνοντας μάλιστα εδώ κι εκεί να δώσει στο ρόλο της ένα κάποιο βάθος.

Ο νέος και ωραίος «τρίτος» παρουσιάζεται από τον νέο και ωραίο Αλέξη Γεωργούλη. Έδωσε όσο καλύτερα μπορούσε το ανολοκλήρωτο πρόσωπο του νέου «εισβολέα της άνοιξης», δείχνοντας ότι ο ηθοποιός αυτός μπορεί, με όπλο την απλότητα, να ερμηνεύσει ικανά και σοβαρότερους ρόλους στο μέλλον.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Στο ακριβώς προηγούμενο τεύχος του *Αντί*, κάνοντας αναφορά σε μια άλλη (ελληνική, κατά σύμπτωση) ταινία εξέφρασα την άποψη, ότι αν η ταινία δεν έχει συμβεί να σε κατακτήσει «... έτσι, εξ υφαρπαγής, με την υψηλή θερμοκρασία του συγκινησιακού ενδουσιασμού», τότε απομένει ο άλλος δρόμος, αυτός της εγκεφαλικής επεξεργασίας και αποτίμησης που είναι –αυτή η δεύτερη εκδοχή– και ο κανόνας. Πανηγυρική επιβεβαίωση της πρώτης –της συγκινησιακής «υφαρπαγής»– στάθηκε η ταινία του Ιρανού Ματζίντ Ματζίντι *Baran* που πάει να πει: «Βροχή».

Καθαρήριο μάθημα ζωής

Βλέμμα στοχαστικό προς το αδιέξοδο τοπίο της ζωής, στην ποιητικά συμβολική *Βροχή* του Ματζίντ Ματζίντι.

Το έργο του ιρανού δημιουργού, με σωρεία διεθνών διακρίσεων, είναι γνωστό και στο ελληνικό κοινό κυρίως χάρη στο Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης (*Ο πατέρας, Τα παιδιά του Παραδείσου, Το χρώμα του ουρανού*). Η ικανότητά του να φορτίζει με γενναίες δόσεις ποίησης και αισθημάτων κάθε του ταινία αλλά και κάθε καινούργια να υπερβαίνει τις προηγούμενες, δεν αποτελεί έκπληξη. Άλλωστε αυτό τείνει να είναι το χαρακτηριστικό γνώρισμα γενικά του ιρανικού κινηματογράφου, του πιο σημαντικού, εδώ και χρόνια, από συγκεκριμένες απόψεις, παγκοσμίως. Κι όσο κι αν ακούγεται έτσι, δεν είναι διόλου υπερβολή. Γιατί σχεδόν μόνος αυτός είναι που διασώζει το ήθος της κινηματογραφικής τέχνης.

Η ταινία αναφέρεται στα χρόνια της σοβιετικής «εισβολής» στο Αφγανιστάν και της επικράτησης των Ταλιμπάν. Ενάμισι εκατομμύριο Αφγανοί έχουν καταφύγει στο Ιράν, προσπαθώντας να εργαστούν παράνομα και με εξευτελιστικές αμοιβές και συνθήκες.

Κάπου σε προάστιο της Τεχεράνης ο Λατίφ, νεαρός Ιρανός, δουλεύει σε οικοδομή κάνοντας βοηθητικές εργασίες όπως π.χ. το τσάι και το φαγητό των παρανόμων αφγανών εργατών. Ένας από αυτούς τους εργάτες πέφτει από το γιαπί και τραυματίζεται. Ίσως και από ευσπλαχνία ο ιρανός εργολάβος προσλαμβάνει στο πόδι του τραυματία τον δεκατριάχρονο γιο του. Επειδή ο μικρός Αφγανός δεν τα καταφέρνει στη σκληρή δουλειά, ο εργολάβος κάνει αμοιβαία αλλαγή αναθέτοντας την προνομιστική δουλειά του Λατίφ στον μικρό, παράνομο Αφγανό. Χολωμένος ο Λατίφ από την αλλαγή των εργασιακών του συνθηκών επιχειρεί κατ' επανάληψη να σαμποτάρει τον διάδοχό του και μάλιστα βλέποντας ότι αυτός ανταποκρίνεται τέλεια στα καινούργια του καθήκοντα. Μια τυχαία αποκάλυψη θα σταθεί η αφορμή ν' ανατραπεί ριζικά η στάση του από χαράκτηρα εριστικού Λατίφ και η συμπεριφορά του γενικά απέναντι στη ζωή. Ένας διαμετρικά αντίθετος άνθρωπος θα προκύψει.

Είναι αυτό το συμβάν που με εκπληκτική μαεστρία και σεναριακή σοφία θ' ανεβάσει τη θερμοκρασία της ταινίας κατακόρυφα. Δίχως ούτε στιγμή να χάσει τον κοινωνικό, δραματικό της χαρακτήρα και τους ανάλογους πολιτικούς «υπαινιγμούς» στους οποίους υποχρεώνονται οι ιρανοί δημιουργοί εξαιτίας της καθεστωτικής «φραγής», θύελλα αισθημάτων θα εισβάλλει στον παγερό χώρο της αδιέξοδης απόγνωσης, της δυστυχίας και του κατατρεγμού. Στην απόγνωση της επιβίωσης θα έρθει να προστεθεί η αισθηματική απόγνωση που δεν γνωρίζει δρόμους που να οδηγούν στην αποκάλυψη, στην ανταπόκριση. Το αμήχανο δέος μηχανεύεται παράτολμες και παράλογες γενναϊοδωρίες μες από αξεπέραστους φραγμούς συστολής, χειρονομίες υπερβολής που βρίσκουν τη δικαίωσή τους μόλις γίνεται δυνατό να πραγματοποιηθούν. Οι υποψίες μιας ενδεχόμενης ανταπόκρισης παραμένουν υποψίες που μόνο τα βλέμματα, στυλωμένα κι επίμονα, προσπαθούν να τις «μεταφράσουν». Ένα πασουμάκι που κολλάει στη λάσπη και μια μπουργκα που θα καλύψει το κεφάλι θα σημάνουν το σπαραγμό που θα συμβολοποιηθεί από την καταγιστική «βροχή» (των δακρύων). Θυμήθηκα, τότε, την τελική σκηνή του χωρισμού των εραστών στη *Σύντομη συνάντηση* του Ντέιβιντ Λην. Από τα μισά και πέρα την ταινία την κυριαρχούν τα βλέμματα, οι ηθοποιοί μετατρέπονται σε έναν μοναδικό που είναι η ίδια η ταινία. Ξεχνάς τους ανθρώπους και βιώνεις τα δρώμενα όπως εικονοποιούνται σε μιας αυθεντικής ποιότητας ποίηση. Η ένταση, η οποία υποψιάζεσαι ότι δεν πρόκειται να σου χαριστεί στο τέλος με κανενός είδους «ευτυχές τέλος», θα σου σφίξει το στήθος.

Ταινία που δοξάζει το ήθος, την ποίηση ως εργαλείο του ήθους, την παρθενικότητα και τη δύναμη αισθημάτων άγνωστων πλέον στον δυτικό άνθρωπο. Και όλα αυτά μέσα σε μια δραματουργική ιστορική «σκηνή» όπως αυτή που περιγράφει η ταινία και η οποία αποδεικνύει ότι όλες οι πιο πάνω αξίες μπορούν να υπάρξουν εντός της. Προτιμώ να μη «λερώσω» τούτη τη σελίδα με αναφορά σε άλλα κινηματογραφικά «πάρεργα».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

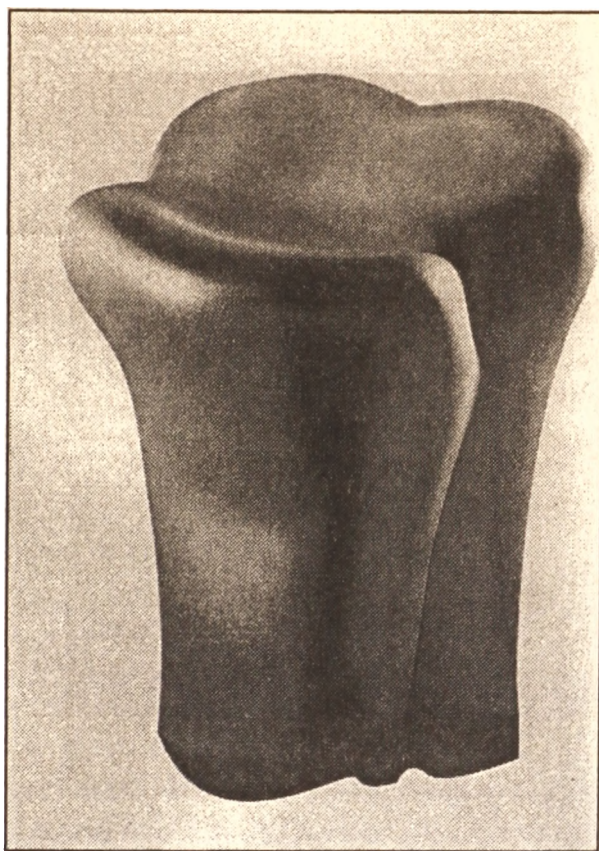
Προσεγγμένη βιτρίνα σε πολυσύχναστο παρισινό boulevardο. Μηχανική ματιά στο εσωτερικό: άλλη μια έκθεση επίπλων εποχής (ρουστίκ). Προσέχω μια φράση τυπωμένη στο γυαλί της βιτρίνας: «Σε έναν κόσμο γεμάτο βία και αβεβαιότητα, με κλονισμένη την πίστη, πόσο ανακουφιστικό είναι να διατηρούνται οι σταθερές αξίες...»

Όταν τα φαινόμενα απατούν

Λίγες ώρες πριν είχα δεχτεί ανάλογη επίθεση προπαγάνδας στους χώρους της γιγάντιας Έκθεσης Επίπλου του Παρισιού, που για 4 μόλις μέρες είχε στηθεί στην Porte de Versailles. Η τύχη μου το έφερε μπαίνοντας στην τρίτη στάθμη του περιπτέρου 7 να πέσω πάνω στο τμήμα Le Village. Εκεί σε υποδέχονταν (ηχογραφημένα) κελαϊδίσματα πουλιών, πελώριες μεταξοτυπίες κρεμασμένες από την οροφή με δέντρα, και μπροστά τους γλάστρες με μπαμπού. Τη γενική αυτή ατμόσφαιρα (έργο του S. Roux) συμπλήρωναν τα ανάλογα εκθετήρια, διαμορφωμένα σε χαριτωμένα μικρά «δωμάτια», απ' όπου κυριολεκτικά ξεχειλίζουν τα γνώριμα παλαικά έπιπλα σε άπειρες παραλλαγές. Εδώ δεν μπορούσες παρά να θαυμάσεις την τεχνική αρτιότητα, την ευφάνταστη συνδυαστική τέχνη, τα άψογα φινιρίσματα από Γαλλία, Ιταλία και Ισπανία. Εντύπωση έκανε επίσης το πυκνό πλήθος που κυκλοφορούσε εδώ, όπως και η συχνότητα των ενδιαφερομένων που ζητούσαν πρόσθετες πληροφορίες.

Η ζώνη αυτή της Έκθεσης Επίπλου (μαζί με την ομολογή της Κλασική) ερχόταν φανερά σε σύγκρουση με τα υπόλοιπα «σύγχρονα» εκθετήρια, όπως και με τις ειδικές «εγκαταστάσεις» που τα συνόδευαν – τη μελλοντολογία του Metropole, το ζωντανό παρόν του Moderne, τα ειδικά τμήματα για ξενοδοχεία και κρουαζιερόπλοια, τη γαλλική γραμμή (French Line) και την καθημερινή οικειότητα (Selection Deco).

Φυσικά, δεν ήταν όλα υπέροχα στην «άλλη» αυτή περιοχή της έκθεσης. Αν κανείς απολάμβανε τα λαμπερά κόλπα προβολής του σούπερσταρ Philippe Starck ή θαύμαζε το ποιητικότατο φω-

τιστικό του Inco Mauger, παράλληλα συναντούσε μεγάλη δόση κοινοτοπίας και ανίας. Το μοντέρνο συχνότατα ταυτιζόταν με το απλοϊκό ή το βεβιασμένα ντιζανιάρικο, το θανάσιμα δήθεν, που προσπαθούσε να ξεχωρίσει ανάμεσα σε άπειρες παραλλαγές «κλασικών» μορφών, που παρουσιάστηκαν στο στερέωμα πριν μισό αιώνα.

Δικαιολογημένα, τότε, συμφωνούσες με την υπόμνηση που περιλαμβανόταν στην ειδική έκδοση Design & Communication των γαλλικών βιομηχάνων επίπλου ότι υπάρχουν προϊόντα για χρήση και προϊόντα για κοίταγμα. Στο τέλος έπιανες τον εαυτό σου να κοιτάζει από κοντά την καθαρότητα των κατασκευαστικών λεπτομερειών ή το πώς ανοίγει ένα συρτάρι. Δεν θα ήταν υπερβολή, αν ισχυριζόμουν ότι μέσα σε ένα τέτοιο ζαλιστικό πλήθος προϊόντων, εκείνο που ξεχώριζε ήταν η «αιώνια» δουλειά της Eileen Grey, στο μικρό της αφιέρωμα, και η πειραματική

δουλειά ορισμένων νέων σχεδιαστών (που με αγωνία έψαχναν παραγωγό). Ακόμα και οι τέσσερις εγκαταστάσεις από αρχιτέκτονες σε συνδυασμό με αντίστοιχες βιομηχανίες – ίσως με εξαίρεση τους Cl. La Viola και M. Nanni με την εταιρία Viabizzuno που έστησαν ένα ευφάνταστο περιβάλλον με φως και νερό – μύριζαν απροκάλυπτη διαφήμιση.

Οποιαδήποτε απορριπτική διάθεση μπορεί αρχικά να με ωθούσε να ξεφύγω από τον γλυκερό εναγκαλισμό του Le Village, αιφνίδια ελεγχόταν από αυτή την αμηχανία: το μοντέρνο, το αντιπροσωπευτικό της εποχής μας, το θαρραλέο αυτό κοίταγμα στο παρόν και στο μέλλον, δεν έστεκε και πολύ καλά στα πόδια του. Όσο αφελής και παραπειστικός ήταν ο κόσμος του Le Village, άλλο τόσο τυποποιημένος, εξουθενωμένος από συμβατικότητα έμοιαζε ο «επίσημος» κόσμος του σύγχρονου επίπλου.

Και εκεί, στο τέλος, η κωμική εκείνη φράση της βιτρίνας, που ταύτιζε σταθερές αξίες με το (σε ασφαλή απόσταση) απώτατο παρελθόν (κλασικό και παραδοσιακό), άρχισε να αποκτά μια πικρή γεύση. Το παρόν τελικά έμοιαζε να κυριαρχείται από ενοχλητική ομοιογένεια, παρ' όλη την αίσθηση ανασφάλειας και συνεχούς ανατροπής που φαίνεται να εκπέμπει. Το απελπιστικό είναι ότι αυτή η ισοπεδωμένη μοντερνικότητα φωτίζει ένα φαινομενικά άδειο τοπίο, χωρίς δυνατότητα ουσιαστικής ανανέωσης. Απομένει μια ειρωνική διάθεση: τα «εξοργιστικά» έπιπλα της σειράς των (γερμανών) Bretz Brothers, ένα σκηνοθετημένα ατημέλητο υπνοδωμάτιο, με σκόρπια ρούχα και σημάδια βραδινού ξεφαντώματος.

Με τέτοιες σκέψεις επιστρέφει κανείς στα ηχογραφημένα κελαϊδίσματα του S. Roux, ζητώντας να καταλάβει τον λόγο ύπαρξής τους: είναι και αυτά μια νόμιμη φυγή από το αινιγματικό παρόν, που συντηρείται από ένα διεθνή (επικοινωνιακό) μηχανισμό προβολής «επώνυμων» καταναλωτικών προϊόντων. Ό,τι και να συμβαίνει, η διαφορά μεταξύ τους δεν είναι ίσως τόσο μορφής όσο επικοινωνιακής «εικόνας»: τα παραδοσιακά θέλουν να δείχνουν προϊόντα χειροτεχνίας ενώ τα μοντέρνα θέλουν να κρύβουν τη μαζικότητα της παραγωγής τους. Το design έχει χαθεί εκεί κάπου στο δρόμο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Το πασίγνωστο έργο της Εθνικής Πινακοθήκης *Η Υποδοχή του Βύρωνος εις Μεσολόγγι*, φιλοτεχνημένο το 1861 από τον «εθνικό» ζωγράφο Θεόδωρο Βρυζάκη, εκτίθεται αυτό τον καιρό στη National Portrait Gallery του Λονδίνου και σε έκδοση που είναι αφιερωμένη στον Byron. Τίτλος της η πολυσήμαντη φράση «Mad, Bad and Dangerous». Μόνο που τρελά ή επικίνδυνα πράγματα συμβαίνουν και στις μέρες μας.

Mad, Bad and Dangerous

Θεόδωρου
Βρυζάκη, *Η
υποδοχή του
Λόρδου Βύρωνος
εις Μεσολόγγι*,
1861, ΕΠΜΑΣ.

... Αφανής, αδιόρατος σαν λουλούδι,
σαν πέτρα ή σαν το καθετί
που δεν χρειάζεται πια να το ονομάσω
Στρ. Πασχάλης

Ακούω στο CD τον παραγνωρισμένο *Manfred*, τη συμφωνία του Τσαϊκόφσκι που γράφτηκε το 1885 κι αναφέρεται στο δραματικό κείμενο του ρομαντικού ποιητή και σκέφτομαι ότι η ελληνική τέχνη ούτε κατά διάνοια μπόρεσε να προσεγγίσει –και του Σολωμού συμπεριλαμβανομένου– τον ψυχισμό αυτού του δαιμονικού καλλιτέχνη. Μόνη εξαίρεση είναι ασφαλώς η ψυχογραφικά, ατμοσφαιρικά και ερμηνευτικά λαμπρή ταινία του Νίκου Κούνδουρου *Η Μπαλάντα ενός Δαίμονα*. Ήταν βέβαια φυσικό ο «αθώος» 19ος αιώνας να προσεγγίζει επιφανειακά και εξιδανικευτικά τόσο το έργο όσο και τον δημιουργό που ήρθε για να πεθάνει στην Ελλάδα κυνηγημένος από οράματα, πάθη αλλά και Ερινύες. Και γενικότερα όμως η έντεχνη ελληνική έκφραση που μόλις

τότε σχηματίζεται, κατατρώχεται από τη νοοτροπία του καλού μαθητή απέναντι στην υπεροχή, πραγματική ή κατασκευασμένη, των ευρωπαίων διδασκάλων της. Χωρίς λοιπόν καμία προοπτική αμφισβήτησης, της ακούσε ν' ακολουθεί εκείνα τα πρότυπα που θεωρούσε άξια μίμησης και υπεράνω πάσης κριτικής. Ακόμη και σήμερα η εμπλοκή του τοπικού με το δι-εθνικό είναι προβληματική, συχνά ανιστόρητη, κατά κανόνα συμπλεγματική. Κι όμως οι περιπτώσεις παραλληλίας ατομικών περιπτώσεων ή γενικότερων καλλιτεχνικών φαινομένων ανάμεσα σ' «εμάς» και τους «άλλους» δεν είναι σπάνια. Σκεφτείτε την ποίηση, τη μουσική, τον κινηματογράφο και τελευταία φέρτε στο μυαλό σας και τα εικαστικά.

Ξεφυλλίζω το πολύ σημαντικό μελέτημα του Ερατοσθένη Καψωμένου *Αναζητώντας το Χαμένο, Ευρωπαϊκό Πολιτισμό - Νεοελληνική Ποίηση και Πολιτισμική Παράδοση* (εκδ. Πατάκη, 2002), και διαπιστώνω με χαρά την τεκμηριωμένη προσπάθεια του συγγραφέα να

εντάξει το πολιτιστικό προϊόν που παράγεται εδώ εντός ενός ευρύτερου ευρωπαϊκού context. Γράφει συγκεκριμένα: «Αν δεχτούμε, ως υπόθεση εργασίας, ότι το αίτημα ενός κοινού ευρωπαϊκού πολιτισμού είναι θεωρητικά δόκιμο και πρακτικά εφικτό, τότε προκύπτει για τις επιστήμες του ανθρώπου το ιστορικό καθήκον να ανιχνεύσουν και να αναδείξουν τα διακριτικά γνωρίσματα των εθνικών και τοπικών πολιτισμών προκειμένου να διερευνηθεί σε ποιο βαθμό υφίστανται πράγματι οι κοινές πολιτισμικές δομές και αξιολογίες που τεκμηριώνουν την “παραδειγματική” συγγένεια των ευρωπαϊκών πολιτισμικών συστημάτων και δικαιώνουν την τυπολογική τους ταξινόμηση στην ίδια ευρεία πολιτισμική οικογένεια... Μ' αυτό δεν εννοούμε, φυσικά, ότι η διαφορετικότητα πρέπει να υποκατασταθεί από μια πλασματική ομοιογένεια. Αντίθετα, φαίνεται ότι το ζητούμενο του κοινού ευρωπαϊκού πολιτισμού μόνο ως *πολυκεντρικό σύστημα συστημάτων* θα μπορούσε να βρει μια καθολική αποδοχή και δικαίωση...» (σελ. 11-12).

Θέλετε πιο προσωποποιημένα παραδείγματα αυτών των πολυκεντρικών σχέσεων; Γραμμικά αναφέρω: Χαλεπάς και Medardo Rosso, De Chirico και Στέρης με τον Πικιώνη ή τον Κόντογλου, Πάνος Αραβαντινός και Reinhardt, Μητρόπουλος και Τοσκανίνι ή Βάλτερ, Σκαλκώτας και το δωδεκαφθογγικό σύστημα, ο Δ. Γαλάνης, ο Σεφέρης και ο Eliot, οι εμικρέδες Έλληνες του '60, ο Γ. Σκλάβος, η Σχολή του Παρισιού, ο Nouveau Réalisme και ο Κεσσανλής, ο Κουνέλλης και η Arte Povera, ο Κανιάρης, ο Beuys και η πολιτική τέχνη του '70, ο Ακριθάκης στο Βερολίνο, ο Περδικίδης στη Μαδρίτη, ο Τάκης και το μαγνητικό μανιφέστο, η επιστροφή του φθαρτού σώματος στην ευρωπαϊκή ζωγραφική του '60 με τους Bacon, Richter, Freud, Hockney αλλά και το πρώιμο έργο των «δικών» μας, του Διαμαντόπουλου, του Τσαρούχη, του Νικολάου, ο Θ. Αγγελόπουλος και ο Ταρκόφσκι. Και τόσα άλλα.

Αυτά τα στοιχεία δεν συγκροτούν έναν παραδειγματικό άξονα εργασίας για μια διαφορετική ιστορική προσέγγιση αλλά και για μια δυναμική εκθεσιακή πρακτική; Ή μήπως πάλι κάποιοι εκπεσόντες λεγεωνάριοι θα παρουσιά-

σουν στους εμβρόντητους «ιθαγενείς» τα θαυμάσια που συμβαίνουν πάντα «εκεί», «αλλού», «μακριά μας», χάνοντας μια μοναδική ευκαιρία, έστω και με το άσχετο γεγονός των Αγώνων, για μιαν ισότιμη εμπλοκή της ελληνικής περιπτώσεως στο ευρύτερο καλλιτεχνικό σκηνικό;

Πληροφορούμαστε από δημοσιογραφικές ακριτομυθίες ότι στην έκθεση-μαμούθ του 2004 «Out Look», με οργάνωτή τον Χρήστο Ιωακειμίδη, θα παρουσιασθούν σε τρεις χώρους περισσότεροι από ογδόντα σύγχρονοι καλλιτέχνες και τέσσερις Έλληνες. Μάλιστα οι τριάντα ξένοι έχουν ήδη βρεθεί, ενώ οι υπόλοιποι ερευνώνται (sic). Θα διερωτάτο κανείς: Υπάρχει μια επιστημονική ομάδα, ένα team κριτικών και ιστορικών τέχνης που να καταρτίζει αυτόν τον μακρότατο κατάλογο της συμμετοχής;

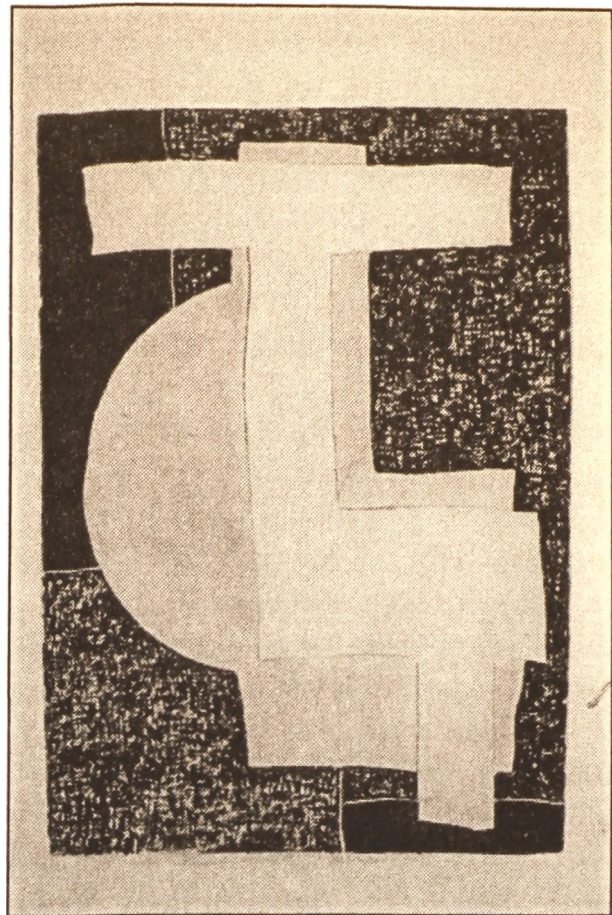
Πιστεύετε σοβαρά πως μόνο ο Κουνέλλης, σταθερός μύθος της ελληνικής διασποράς, ο Λάμπας, που συμμετείχε και στο Metropolis το 1990, η Μαρία Παπαδημητρίου, η καλλιτέχνης όλων των τρεχόντων στίλ και ο Τότσικας ως σοφός-άγριος της τεχνολογίας αξίζουν να εκπροσωπήσουν αποκλειστικά τη σημερινή εικαστική Ελλάδα; Φοβάμαι πως αγνοώντας τόσο συστηματικά αυτό που πραγματικά είμαστε, μοιραία επιτρέπουμε στους άλλους να υποστηρίζουν εκ του ασφαλούς αυτό που ουδέποτε υπήρξαμε. Μ' άλλα λόγια αν αντιμετωπίζουμε τόσο συμπλεγματικά –και ήκιστα πολιτικά– την εγχώρια πολιτιστική μας παραγωγή, είναι απόλυτα φυσικό να την απαξιώνουν χωρίς τύψεις και οι άλλοι. Γνωρίζουμε, όσοι ασχολούμαστε με τη θεωρία και την κριτική της τέχνης, πως με το τέλος των ιστορικών πρωτοποριών στη διεθνή σκηνή δεν ευδοκιμούν τόσο κινήματα ή καλλιτεχνικά μεγέθη, όσο ένας κυρίαρχος μηχανισμός αγοράς κι ένα σύστημα διακίνησης που επιβάλλει τα καλλιτεχνικά πρότυπα των συγκεκριμένων κέντρων εξουσίας προς τις περιφέρειες, παροχετεύοντας τα «προϊόντα» τους μες από μια απειρία προσφοράς έργων και δημιουργών. Θα 'λεγα πως σήμερα τα πολιτιστικά γεγονότα τα δημιουργεί μάλλον ο μηχανισμός κι όχι η ιστορική δράση των προσώπων. Βρισκόμαστε ούτως ή άλλως σ' ένα μεταίχμιο. Έτσι ο

άκριτος θαυμασμός των σύγχρονων superstars και της μιας γραμμικής ιστορίας που τους παραθέτει, αν δεν κρύβει αφέλεια, κρύβει καιροσκοπισμό. Αντίθετα η διεκδίκηση των τοπικών ιστοριών και των τοπικών περιπτώσεων μπορεί να σημάνει την ανάδραση εναντίον του ανιστορικού μηχανισμού που ισχύει σήμερα.

Θέλω να πω εν ολίγοις πως θα ήταν λάθος και από πλευράς πολιτιστικής πολιτικής και από πλευράς επιστημονικής ακρίβειας να μην λειτουργήσουν ιστορικότερα κριτήρια ως προς την πλαισίωση του «Out Look» και να μην περιληφθούν περισσότεροι Έλληνες δημιουργοί. Χωρίς διάθεση παρέμβασης στο έργο του επιμελητή, αλλά συνεισφέροντας στον αναγκαίο διάλογο, θα ήθελα να υπογραμμίσω την παρουσία πλειάδας νεότερων δημιουργών που χαρακτηρίζονται και από μορφοπλαστική επάρκεια και από μια γόνιμη, διεθνή θητεία: δημιουργοί που υπερασπίζονται την ετερότητα και τη διαφορά τους με εικονοποιητική πειθώ και κύρος μέσα στην παγκοσμιοποιημένη ομοιομορφία του α-σήμαντου.

Γιατί όμως επιμένω στη λειτουργία του ιστορικού κριτηρίου που μοιάζει να εκφυλίζεται στην αν-ιστορική εποχή μας; Διότι παντού επιβάλλεται η εκδοχή του *Άρχοντα των Δακτυλιδιών*, σύμφωνα με την οποία όλα πρέπει να βουλιάζουν σ' έναν παραμυθικό πολτό απ' τον οποίο έχουν εξαιρεθεί τ' ανθρώπινα μεγέθη, τα πάθη κι η ιστορία τους, με δεσπόζουσα την ανιστορική-φαντασμαγορική αντιμετώπιση του χρόνου χωρίς καμία οντολογική ανησυχία.

Ο επιμελητής της έκθεσης είναι ικανότατος διοργανωτής μεγάλων shows, αλλά δεν είναι γνωστός για το συγγραφικό του έργο ή τις θεωρητικές του απόψεις. Όσο μάλιστα συνεργαζόταν με τον εξάίρετο Norman Rosenthal της Royal Academy η θεωρητική τεκμηρίωση των εκθέσεών του διεκπεραιωνόταν από εκείνον. Σήμερα νομίζω ότι χωρίς ανάλογους συνεργάτες το εγχείρημά του θα παραμείνει απλά πυροτεχνηματικό. Απ' την άλλη είναι φυσικό να τιμάται ο Κουνέλλης, ο οποίος πάντως βρίσκεται σήμερα σε μια εκθεσιακή *décadence* με πιο πρόσφατη την «ήττα» του στην Επίδαυρο (βλ. σχετικά *Αντί*, τχ. 764, 31/5/02, σ. 54-55 και τχ. 770,

Μιχάλης Λεκάκης (από την έκθεση του «Αστρολάβου»): Μια σημαντικότερη περίπτωση ενός «λησμονημένου» της Διασποράς που όμως πρωταγωνίστησε στη Σχολή της Ν. Υόρκης (Dore Ashton).

6/10/02, σ. 49), ενώ για παράδειγμα ο Κώστας Τσόκλης διανύει μιαν αληθινή δημιουργική άνοιξη τόσο με τη video-εγκατάσταση που έδειξε στο Φιξ, *Οι Άγγελοι του Μέλλοντος* (2002), όσο και με τη νέα σειρά των multi-φωτογραφιών που θα παρουσιάσει στην Κωνσταντινούπολη τον προσεχή Μάρτιο. Παράλληλα πολύ σημαντικοί δημιουργοί της video-περφόρμανς ή της φωτογραφίας παρουσιάζουν εργασίες τους εκτός Ελλάδας με πολύ κολακευτικά σχόλια, γεγονός που θα μπορούσε ιστορικά να καταγραφεί εφόσον υπάρχει η ευκαιρία. Γιατί άραγε αρκείται ένας επίσημος φορέας όπως είναι το ΥΠΠΟ σε μια τόσο συμπλεγματική και άνευρη ελληνική παρουσία; Εκτός κι αν το επιβάλλει μια αδήριτη ιστορική σκοπιμότητα, πράγμα που αποκλείω διαρρηδην. Στη μεταμοντέρνα συνθήκη όπου εγκαταβιούμε όλοι εμείς ως θεατές της ζωής μας, μες από μια προγραμματισμένη γενοκτονία μνήμης προπαγανδίζεται η γραμμική, εκτός τόπων και χρόνων ιστορία, στην οποία το παρόν διογκούται και δεσπόζει υπέρμετρα όχι ερήμην του παρελθόντος αλλά χωρίς να υπάρχει παρελθόν. Αν ο Φουκουγιάμα το '90

εξήγγειλε το τέλος της ιστορίας, σήμερα η κυρίαρχη πολιτική πρακτική –και η συνακόλουθη πολιτιστική– απεργάζεται κάτι ακόμη ασφαλέστερο και επικινδυνότερο: την απαξίωση της μνήμης και τη διαγραφή της ιστορικής συνείδησης. Όλα οφείλουν να τανυσθούν στο προκρούστειο κρεβάτι του «εδώ και τώρα», όπως έγραφα στην *Ε* της 14.1. Ο μη γένοιτο. Ας μην κοιτάζουμε λοιπόν αφ' υψηλού τη μικρή καλλιτεχνική μας παράδοση, γιατί τότε περιφρονούμε μάλλον αυτό που αγνοούμε· αυτό που είμαστε ανίκανοι να προσεγγίσουμε· αυτό το υλικό που συνδυάζει το μονοπάτι της ιθαγένειας με τη λεωφόρο της μοντερνικότητας, το πνευματικό προϊόν που άνθισε τόσο στο κέντρο όσο συνακόλουθα και στην περιφέρεια.

Τελικά το πρόβλημα δεν έγκειται στο να κατεδαφίσουμε την όποια «παράδοση». Ούτε στο να την «αξιοποιήσουμε» επιδερμικά. Κατά βάθος δεν έχουν η παράδοση και η ιστορία την ανάγκη μας αλλά εμείς τη δική τους. Αυτό που ορίζουμε ως «ιστορικότητα» και ως πα-

ράδοση –δηλαδή έναν ολόκληρο κόσμο συλλογικών εικόνων, αρχετύπων μνήμης, επικοινωνιακών κωδικών, συναισθηματικών δεσμών κ.λπ.– οφείλουμε να το δούμε ως λειτουργικό μέλος της συνείδησής μας, ως ερωτική σχέση που μας οδηγεί προς το μέλλον. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη ανοησία από τις εκκλήσεις περί διάσωσης της παράδοσης. Το μόνο που έχει να κάνει κανείς είναι να «διασώσει» εαυτόν ως ενεργό θεατή, πολίτη, δημιουργό. Πάση θυσία...

Διερωτάται ο Καψωμένος (*ibid*): «Ποια θα μπορούσε άραγε να είναι η συμβολή της ελληνικής πνευματικής παράδοσης στον ευρωπαϊκό πολιτισμό, την εποχή της παγκοσμιοποίησης και της “νέας τάξης πραγμάτων”; Υπάρχουν στην παράδοσή μας κοσμοθεωρητικά σχήματα ή συστήματα αξιών που να έχουν ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό και οικουμενικό ενδιαφέρον;»

Στην κυριαρχία της αγοράς ας μην επικροτούμε αποβλακωμένοι μια τέχνη του μάρκετινγκ. Το 'χουμε πει κι άλλες φορές: η «Ολυμπιάδα», ιδεοληπτικό

αποτέλεσμα συμφερόντων μιας μικρής ομάδας, φοβόμαστε πως θα εξελιχθεί σε μιαν οδυνηρή περιπέτεια για τον τόπο συνολικά. Επίσης επαναλαμβάνουμε πως είναι τουλάχιστον ύποπτο να συνδέεται η τέχνη και το υπερθέαμα των Αγώνων, αλλά έστω κι έτσι και με δεδομένη τη διάθεση τεράστιων κονδυλίων μπορούμε ν' απαιτήσουμε τη δημιουργία μιας υποδομής τόσο σε υλικό όσο και σε πολιτισμικό επίπεδο· να διεκδικήσουμε την ευκαιρία ώστε να πλασαριστεί η σύγχρονη δημιουργία μας στο διεθνές *ronstage* όπως συνέβη με την Ισπανία και την Εθνική Σχολή της το '60. Ένα τέτοιο χρέος υπερβαίνει αυθεντίες, εγωπάθειες και βεντετισμούς εκ μέρους όσων έχουν αναλάβει, χάριτι θεία, μια τόσο μεγάλη ευθύνη. Εξάλλου η κρίση της ιστορίας αφορά τους πάντες και κάποτε θ' αποδώσει προς κάθε κατεύθυνση με το δικό της αδυσώπητο τρόπο την εύνοια ή την αποστροφή της.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Ο γλωσσικός στρουθοκαμηλισμός αποφέρει καρπούς

Από σεμινάρια εκμάθησης αγγλικών θα περάσουν οι ταξιτζήδες της χώρας μας, προκειμένου να είναι σε θέση να συνεννοούνται με τους αλλοδαπούς πελάτες τους. Ελπίζουμε ότι αυτό θα γίνει και με άλλες ομάδες της κοινωνίας μας, που άμεσα ή έμμεσα έρχονται σ' επαφή με ξένους, και συν τω χρόνω θα διευρύνεται σιγά-σιγά ολόένα και περισσότερο, ώσπου να ολοκληρωθεί η υλοποίηση της πρότασης της Επιτροπής μας στην ΕΕ κας Διαμαντοπούλου.

Ομως η πρόταση της κας Διαμαντοπούλου να πάρει η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας, όπως και η χρήση της, «επίσημο» χαρακτήρα στη χώρα μας, επειδή προφανώς διαφαίνεται ότι αυτή πρόκειται να καθιερωθεί ως κοινό μέσο γλωσσικής επικοινωνίας μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, απορρίφθηκε ασυζητητί, πράγμα που δεν επέτρεψε ούτε καν τη διατύπωση εναλλακτικών λύσεων ή αντιπροτάσεων. Η αυτάρεσκη επανάληψη της αρχής του πολιτισμικού πλουραλισμού και της πολυγλωσσίας, που έχει διακηρυχθεί ότι θα ισχύσει στην ΕΕ, στάθηκε αρκετή για να τεθεί τέλος σε κάθε συζήτηση επί του θέματος.

Όταν βέβαια η επανάληψη γίνεται από πολιτικούς, όπως για παράδειγμα από τον υπουργό Παιδείας, δεν έχει πολλή εγκυρότητα, γιατί όλοι ξέρουμε ότι αυτό που διακηρύσσει σήμερα ένας πολιτικός δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι αύριο δε θα το αναιρέσει. Όταν όμως η επανάληψη γίνεται από μη πολιτικούς, τότε προκαλεί ανησυχία, καθώς αποτελεί εμμονή στη διαιώνιση του προβλήματος. Θα 'ταν ευχής έργο –και ποιος δε θα το ονειρευόταν– να μιλιούνται επίσημα στην ΕΕ όλες οι γλώσσες των χωρών-μελών της. Μια τέτοια όμως προσδοκία, αν και διακηρυγμένη, είναι πέρα για πέρα ανεκμείνη. Αρκεί να φανταστεί κανείς τον κυκεώνα της γραφειοκρατίας που θα δημιουργηθεί και που θα έχει και απεριόριστο οικονομικό κόστος, για ν' αντιληφθεί τη ματαιότητα της εμμονής στην εφαρμογή της διακήρυξης της πολυγλωσσίας. Υπ' αυτές τις συνθήκες η δυνατότητα της ΕΕ ν' ανταγωνιστεί τα αντίπαλα οικονομικά στρατόπεδα χάνει κάθε έρεισμά της.

Το πιο βασικό όμως δεν είναι η ανταγωνιστική ικανότητα αλλά η αδήριτη ανάγκη ν' αποκτήσουν οι λαοί της –γιατί όχι και οι λαοί όλης της ανθρωπότητας κατόπιν– ένα κοινό γλωσσικό όργανο με το οποίο θα επικοινωνούν επίσημα αλλά και καθημερινά μεταξύ τους. Δε θα γίνει εδώ ανάλυση της τεράστιας σημασίας που έχει για την ίδια τη συνοχή και τη μακροπρόθεσμη προοπτική αυτής της μεγάλης κοινωνίας των πολλών λαών η ύπαρξη ενός κοινού γλωσσικού κώδικα επικοινωνίας. Περιοριζόμαστε στην επισήμανση ότι η ανυπαρξία του υπονομεύει όχι μόνο τις οικονομικές βάσεις αυτής της προσπάθειας αλλά και τις κοινωνικές.

Η οχύρωση πίσω από διακηρύξεις αυτοαναιρούμενες, που σε τελική ανάλυση εμποδίζουν την επίτευξη του σκοπού που θέλουν να υπηρετήσουν, θα είχε νόημα, ακόμα και αν επρόκειτο για δυσκολοεφάρμοστες λύσεις. Εδώ όμως πρόκειται για απλή φραγή της λύσης.

Συνεπώς προς την κατεύθυνση της «μονογλωσσίας» θα πρέπει ν' αναζητηθούν λύσεις στο πρόβλημα και όχι στην ιδέα διατήρησης της πολυγλωσσίας. Αν λοιπόν υπάρχουν άλλες προτάσεις ανάλογες (η καθιέρωση μιας άλλης γλώσσας ως κοινής που συγκεντρώνει περισσότερα πλεονεκτήματα αποδοχής απ' ό,τι η αγγλική) ή τελείως διαφορετικές (η κατασκευή ενδεχομένως μιας τεχνητής γλώσσας – το λέω μόνο σαν παράδειγμα διαφορετικής πρότασης), τότε προωθείται η συζήτηση κι έχει γονιμότητα η διατύπωση οποιασδήποτε πρότασης. Η απόρριψη όμως της πρότασης Διαμαντοπούλου, που γίνεται με βάση την αρχή διατήρησης της πολυγλωσσίας, εκτός του ότι δεν περιέχει καμιά πρόταση, στην πράξη αποβαίνει σιωπηρή αποδοχή της πρότασης που απορρίπτει. Γιατί, αν δεν προταθεί κάτι άλλο, που θα γίνει κοινά αποδεκτό και που θα προωθηθεί για εφαρμογή, εκ των πραγμάτων γίνεται αποδεκτό αυτό που ήδη ανεπίσημα ισχύει εδώ και κάποιες δεκαετίες, η αγγλική γλώσσα ν' αποτελεί το κοινό γλωσσικό όργανο όχι μόνο της Ευρώπης αλλά και όλης της ανθρωπότητας.

Όσοι ωστόσο απορρίπτουν την πρόταση της Επιτροπής μας, επειδή στην τυπική αναγνώριση της κυριαρχίας της αγγλικής διαβλέπουν κινδύνους συρρίκνωσης ή και αλλοίωσης της δικής μας γλώσσας όπως και κάθε άλλης εθνικής, θα πρέπει να έχουν ήδη αντιληφθεί ότι αυτοί οι κίνδυνοι δεν είναι απλώς δυνητικοί αλλά υπό τις διαμορφωμένες συνθήκες αρκετά «ενεργοί», ώστε να έχουν κάνει από καιρό τώρα τη ζηιά που θα μπορούσαν να κάνουν. Ως εκ τούτου αδυνατώ να κατανοήσω γιατί η καθιέρωση μιας κοινής γλώσσας ν' απειλεί τις εθνικές γλώσσες περισσότερο απ' ό,τι ήδη συμβαίνει με την ανεπίσημη κυριαρχία της αγγλικής. Μπορώ μάλιστα να ισχυριστώ πως θα τις προστατεύσει, γιατί υπό το σημερινό καθεστώς της ανεπίσημης χρήσης της αγγλικής ως κοινής γλώσσας υπάρχει και το στοιχείο της υποκρισίας, που δεν επιτρέπει την εφαρμογή αντισταθμιστικών μέτρων προστασίας των άλλων γλωσσών. Κι εγώ τουλάχιστον δεν ξέρω κανένα καθεστώς υποκρισίας να προστατεύει τις αξίες που λέει ότι υπηρετεί. Αντίθετα τις καταστρέφει με γοργότερο ρυθμό απ' ό,τι η φανερή εναντίωση σ' αυτές. Επομένως η απόρριψη της πρότασης Διαμαντοπούλου, όταν δεν συνοδεύεται από ανάλογη αντιπρόταση, έχει επιπρόσθετα θεωρητικό και μόνον χαρακτήρα. Γιατί στην πράξη ισοδυναμεί με έμπρακτη αποδοχή του γλωσσικού καθεστώτος που ήδη επικρατεί, με την απόρριψη της μη απόρριψης... Όσο για τα μέτρα προστασίας της δικής μας γλώσσας ή όποιας άλλης από τον κίνδυνο καθιέρωσης μιας γλώσσας κοινής, αυτά δεν μπορεί να είναι άλλα από εκείνα που θα 'πρεπε ήδη να έχουν ληφθεί για την απόκρουση των κινδύνων από την ανεπίσημη επικράτηση της αγγλικής.

Προσωπικά, πέρα από τους γνωστούς λόγους που επικαλούνται όσοι αντιτίθενται στην επικράτηση της αγγλικής, έχω έναν άλλο βασικότερο, πιστεύω, λόγο ν' αντιτίθεμαι. Θεωρώ ότι η αγγλική γλώσσα έχει έντονα τα σημάδια εκφυλισμένης γλώσσας και εντοπίζονται αυτά στην κατάλυση της αντιστοιχίας μεταξύ φθόγγου και συμβόλου παράστασής του, που χαρακτηρίζει τη σχέση μεταξύ των δύο μορφωμάτων αυτής της γλώσσας, του γραπτού και του προφορικού.¹ Αν το φοινικικό αλφάβητο υιοθετήθηκε από τους προγόνους μας και μέσω αυτών έγινε η υιοθέτησή του και από τους άλλους λαούς της Ευρώπης για την εφαρμογή του στις δικές τους γλώσσες, όπως και στην αγγλική, αυτό οφείλεται στο μοναδικό πλεονέκτημά του, στην ύπαρξη αντιστοιχίας μεταξύ φθόγγων και γραμμάτων. Γλώσσες επομένως που δεν τηρούν αυτή τη βασική αρχή της φοινικικής γρα-

φής προκαλούν δυσχέρεια στην επικοινωνία.

Κάτι ανάλογο, μπορεί ν' αντιπροβάλει κάποιος, ισχύει και με τη νεοελληνική γλώσσα, καθώς και αυτή παρουσιάζει αναντιστοιχίες. Η απάντησή μου είναι εδώ ότι η ανατροπή της αντιστοιχίας στη γλώσσα μας έχει πολύ περιορισμένο χαρακτήρα, οπότε και τα προβλήματα που δημιουργεί η μερική αυτή αναντιστοιχία είναι περιορισμένα. Αν ωστόσο υποθεθεί ότι διαγράφεται για τη δική μας γλώσσα μια ανάλογη προοπτική, όπως αυτή της αγγλικής, ν' αποτελέσει την κοινή ευρωπαϊκή γλώσσα, δε νομίζω ότι θα υπήρχε κάποιος Έλληνας που θ' αρνιότανε την αποκατάσταση της αντιστοιχίας και σ' εκείνες τις περιπτώσεις του ελληνικού αλφαβήτου που έχει καταλυθεί, προκειμένου η γλώσσα μας ν' αποτελέσει την κοινή ευρωπαϊκή.

Όμως στην αγγλική γλώσσα το φαινόμενο της αναντιστοιχίας είναι εκτεταμένο σε τέτοιο βαθμό, ώστε να διαπιστώνει κανείς περισσότερο αναρχία παρά κανονικότητα στη γραπτή αποτύπωση της προφορικής γλώσσας ή αντίστροφα στην ανάγνωση της γραπτής, φαινόμενο που συνεπάγεται αναπότρεπτα δυσχέρειες επικοινωνιακές. Το πρόβλημα αυτό είναι έντονα υπαρκτό σ' αυτή τη γλώσσα, έστω κι αν δεν πολυφαίνεται εξαιτίας των άλλων ευκολιών που παρέχει, ενώ στα κύρια ονόματα είναι οφθαλμοφανέστατο. Αν ένας Άγγλος ή Αμερικανός, που το όνομά του δε συμπίπτει με υπαρκτή λέξη, δεν το προφέρει γράμμα προς γράμμα, για να αποτυπώσουμε τη γραπτή του μορφή, δεν μπορούμε να καταλάβουμε για ποιο όνομα πρόκειται. Η φοινικική γραφή πάντως έλυσε το πρόβλημα αυτό οριστικά κι εγώ δε βλέπω το λόγο γιατί να επανερχόμαστε σε προγενέστερες καταστάσεις επικοινωνιακά προβληματικές. Η στάση μας εξάλλου απέναντι στις μεγάλες επινοήσεις των λαών πρέπει, νομίζω, να ενέχει περισσότερο σεβασμό.

Πιστεύω επίσης ότι η καθιέρωση μιας επίσημης γλώσσας δεν υπαγορεύεται μόνο από αδήριτη πρακτική ανάγκη αλλά και από δεοντολογική επιταγή. Οι πρωτοφανείς ιδέες και πραγματικότητες, όπως είναι η ενοποίηση της Ευρώπης, που δεν έχει κανένα ιστορικό προηγούμενο, απαιτούν και πρωτοφανείς λύσεις στα συνακόλουθα προβλήματά τους. Η ιδέα δε του οικουμενισμού, που ενσαρκώνει αυτή η ενοποίηση, θέλει και τη δική της γλωσσική «επένδυση». Το ζητούμενό μας λοιπόν δεν είναι αν θα ισχύει στις «διαχωρικές» και διανθρώπινες σχέσεις πολυγλωσσία ή μονογλωσσία, αλλά ποια γλώσσα θα αναδειχθεί «επενδυτής» της μεγάλης οικουμενικής ιδέας που εμπεριέχει η ενοποίηση της Ευρώπης.

ΑΛΕΚΟΣ ΤΖΙΟΛΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Tadeuz Zielinski, *Ημείς και οι αρχαίοι*, σελ. 65 κ.ε. (μετάφραση Συκουρή).

βιβλιοθήκη
του
ναυτίλου

Χαρ. Τρικούπη 28
106 79 Αθήνα

Τηλ.: 210 36 16 204
Fax: 210 36 16 369

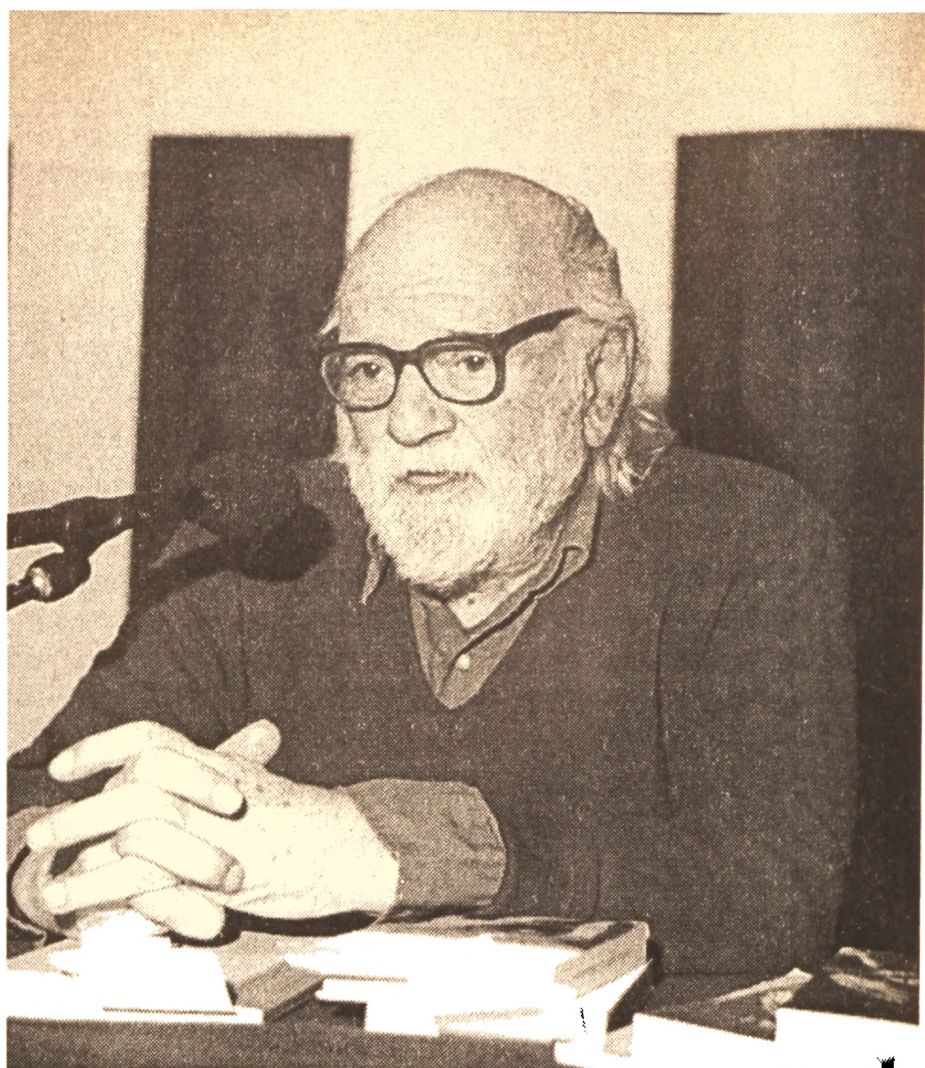
Η ποίηση και η παρουσία του Νάνου Βαλαωρίτη

του Κώστα Κρεμμύδα

Προσοχή

Ό,τι γνωρίζω θάθελα να ξεχαστεί ολότελα
Να μην υπάρξουνε χαρτιά και υποσημειώματα
Να μη βρεθούν οι έξυπνοι που θα τα παρουσιάσουν
Με επιμέλεια πατρική και πνεύμα ανωτερότητας
(Από τη συλλογή *εστίες μικροβίων*, San Francisco 1977)

Παίρνω αφορμή, αλλά και τίτλο της πρότασής μου, από το παραπάνω ποίημα του Νάνου Βαλαωρίτη και επιχειρώ να διατυπώσω τις παρατηρήσεις μου για την ποιητική στην εποχή μας. Άλλωστε η μακρά πορεία του Βαλαωρίτη στα λογοτεχνικά πράγματα (και όχι μόνο της χώρας μας) καθιστούν το έργο και τη ζωή του προνομιακό χώρο μελέτης και προσέγγισης, αφού ουσιαστικά καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της σύγχρονης ελληνικής ποίησης. Γιατί μπορεί να κατατάσσεται στην πρώτη μεταπολεμική γενιά, αλλά τόσο η αστική του καταγωγή όσο και η προσωπική του ανησυχία και κληρονομιά από τον προπάππου του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη, του επέτρεψαν ήδη από τα πρώτα του βήματα, να έρθει σε ουσιαστική επαφή με τους κυριότερους εκφραστές της καθοριστικής για τα λογοτεχνικά μας δρώμενα γενιάς του '30, που προηγήθηκε της δικιάς του. Και πρώτα με τον Σεφέρη, με τον οποίο συνεργάστηκε από το 1944 αρχικά στο Κάιρο, στο Γραφείο Τύπου του Υπουργείου Εξωτερικών και στη συνέχεια στην ελληνική πρεσβεία του Λονδίνου, όπου κυκλοφορεί, το 1948, το πρώτο του βιβλίο με τον τίτλο η *Τιμωρία των μάγων*. Αλλά και με τον Εμπειρίκο, τον Εγγονόπουλο, τον Ελύτη, τον Γκάτσο, κ.ά., στις συχνά εβδομαδιαίες συναντήσεις τους στο σπίτι του πρώτου. Εφόδια σημαντικά που ήρθαν να πλαισιωθούν με την παραμονή του στην Αγγλία, οπότε και ξεκινά η όσωση του Βαλαωρίτη με τα σύγχρονα ευρωπαϊκά ρεύματα: γνωρίζεται με τους Έλιοτ, Όντεν, Ντίλαν Τόμας, ενώ ταυτόχρονα μεταφράζει στα αγγλικά Σεφέρη, Ελύτη, Εμπειρίκο, Γκάτσο κ.ά., συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτόν στο άνοιγμα της ελληνικής ποίησης στον ευρωπαϊκό χώρο. Μια εμπειρία και μια στόχευση που μέλλεται ν' αποδειχθεί σημαντική και να διευρυνθεί, καθώς μερικά χρόνια αργότερα θα διδάξει συγκριτική λογοτεχνία και δημιουργική γραφή στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο του Σαν Φραντσίσκο (1968-1993). Στην Αμερική έχει τη δυνατότητα να έρθει σ' επαφή με τα σύγχρονα κινήματα που ανθούν στο χώρο της τέχνης: με το νεοϋπερρεαλιστικό κίνημα της Καλιφόρνιας,

τον αγγλοαμερικάνικο μοντερνισμό, την beat ποίηση, τα νέα θεωρητικά ρεύματα που προέκυψαν ή αναδείχθηκαν μέσα από την αμφισβήτηση του Μάη και των φοιτητικών κινητοποιήσεων στα αμερικάνικα Πανεπιστήμια το '68. Είχε προηγηθεί το 1954 στο Παρίσι η καταλυτική γνωριμία του με τον André Breton (μέσω της αμερικανίδας ζωγράφου, μέλους του κινήματος των υπερρεαλιστών και μετέπειτα σύζυγό του Marie Wilson).

Επομένως, και αυτό είναι το πρώτο χαρακτηριστικό, το έργο του Νάνου Βαλαωρίτη ξέφυγε έγκαιρα και ολοκληρωτικά από τα στενά όρια μιας εσωστρεφούς (και φορές πληκτικά πεπερασμένης) ελληνικής πραγματικότητας, χωρίς ταυτόχρονα να χάσει την ιδιαιτερότητα της ελληνικής καταγωγής του. Εδώ ακριβώς εδράζεται και η υπεροχή του: σε μια κοσμοαντίληψη που απελευθερώνει έργο και δημιουργό, ωθώντας τον σε επεξεργασίες και θεωρητικές προσεγγίσεις που ενσωματώνονται αβίαστα, φυσιολογικά, διακριτικά στα κείμενά του, καθιστώντας τα συνέχεια και εξέλιξη της ιστορικής παρακαταθήκης μας, δίχως την παραμικρή εθνοκεντρική φόρτιση του όρου, όπως ξεπέφτει ανιστόρητα στις μέρες μας. Η περιορισμένη απήχηση της ελληνικής γλώσσας, οι πολιτικές περιπέτειες και αντεγκλήσεις για σχεδόν σαράντα χρόνια, η περιθωριακή θέση της χώρας μας, οι δυο πόλεμοι και η κατάληξη του τραγικού εμφύλιου, οι διωγμοί, οι δικτατορίες, αλλά και τα πρόσφατα φαινόμενα μιας υποχώρησης σε λαϊκιστικές, απλουστευτικές, ακαλαίσθητα άκομπες και κεντρικά κατευθυνόμενες επιλογές, επιτείνουν την υποχώρηση της ποίησης και γεννούν ερωτηματικά για τον βαθμό της ουσιαστικής απήχησης της τέχνης στην κοινωνία μας. Δεν είναι μόνο οι συνέπειες του σύγχρονου τρόπου ζωής, οι νέες εθνικές προτεραιότητες, η πολιτική των μέσων **μαζικής** ενημέρωσης (προσέξτε τη λέξη που μετατρέπει το άτομο σε μάζα κι επομένως αίρει την επαγγέλια της πληροφόρησής του), δεν είναι καν το μέγεθος της αποτυχίας των μαθητών στα νέα ελληνικά, στη διάρκεια των πανελλαδικών εξετάσεων, οι αιτίες που θέλουν τη σύγχρο-

νη ποίηση άχρηστο γραφικό παραπλήρωμα μιας αδιάφορης κοινωνίας. (Πώς να προσεγγίσεις και πώς να ενστερνισθείς τη μαγεία της ποίησης, όταν μαθαίνεις τριάντα χρόνια να αποστηθίζεις εκθέσεις, όταν γαλουχείσαι με απλοϊκές σκέψεις, όταν εισπράττεις μιμητικά και άκριτα όσα προσφέρονται για κατανάλωση;) Κι όμως η ποίηση υπάρχει: *Μου ζήτησαν να πάω να δω και να πιστέψω/ Μου είπαν ν' αγγίξω χωρίς να δω και να πιστέψω/ Μου είπαν να δω χωρίς ν' αγγίξω και να πιστέψω/ Μου είπαν να μη δω καθόλου και να πιστέψω/ Σ' όλα αρνήθηκα να συγκατατεθώ και ν' αλλαξοπιστήσω...* (Ν.Β., «Το θαύμα»)

Το καπέλλο ενός ανθρώπου που δεν είχε τίποτα άλλο στον κόσμο

Το καπέλλο ενός ανθρώπου που δεν είχε πια ούτε καπέλλο

Το καπέλλο ενός ανθρώπου που το είχε χάσει

Το καπέλλο ενός ανθρώπου που δεν είχε τίποτα άλλο να χάσει εκτός από το καπέλλο του

(Ν.Β., «Το καπέλλο», από τις εστίες μικροβίων).

«Πεθύμησα τον Μιχάλη Κατσαρό, που τύπωνε συλλογές αλαμπουργέζικες», δίνει το αυτάρεσκο στίγμα και το άλλοθι της εποχής μας απέναντι στη φαντασία και το συναίσθημα (η κόλαση πάντα ανήκει στους άλλους), άνθρωπος των γραμμών από τις μόνιμες στήλες Καθημερινής εφημερίδας (17.6.01). Με λιτό, σοφό και σαρκαστικό τρόπο τον είχε ήδη – σαράντα χρόνια πριν – αντικρούσει ο Ν.Β.:

Έγραφε τότε ο ποιητής κλεισμένος σε μια κάμαρα

Ένα δοκίμιο σκοτεινό γεμάτο απελπισία

Έγραφε τότε ο ποιητής κλεισμένος στον εαυτό του

Μια κριτική της ποίησης των άλλων εποχών

Μονόλογο εσωτερικό όλο μελαγχολία

Μια ποίηση αλλοπρόσαλλη χωρίς περιεχόμενο

Ανοίγοντας τις φλέβες του το τελευταίο του ποίημα

Έγραφε τότε ο ποιητής κλεισμένος στο κελί του

Στο νου του ό,τι κατέβαινε χωρίς να το διορθώνει

Μεγάλα αριστουργήματα που τα ξεχνούσε αμέσως...

Τελικά το πρόβλημα έγκειται στη «δυσκολία της ποίησης» και στην εξοικείωση-μύηση του αναγνώστη, ή στο φόβο που δικαιολογημένα γεννά στις κάθε μορφής εξουσίες; Προσφέρεται ή κατακτάται; Διδάσκεται ή πληγώνει; Επαναστατεί ή εφησυχάζει; Εξαρτάται από τους συσχετισμούς σε πολιτικό και λογοτεχνικό πεδίο, από τα χρηματοδοτικά προγράμματα, από τις προσωπικές γνωριμίες και διασυνδέσεις, από τις ισορροπίες και τις προσωπικές αυλές, από τα ιδιωτικά και ιδιοτελή συμφέροντα; Στη θέση του άλλοτε παντοδύναμου κόμματος που χριζι και καθαιρεί λογοτέχνες, ή των άλλοτε πανίσχυρων συντηρητικών κυβερνήσεων, έχουμε σήμερα τα οργανωμένα εκδοτικά και εκσυγχρονιστικά συμφέροντα; *Αγώνες για τη Δημοκρατία αγώνες δρόμου και αγωνία/ Μισός αιώνας παρά τέταρτο και κάτι ακόμα παραλίγο επάνω μου,* «Όλο το 24ωρο», μας προτρέπει ο ποιητής, αποδεικνύοντας μέσα από τον κάθε στίχο του τη δυναμική της γραφής δηλαδή της σκέψης, που στοχεύει στην απελευθέρωση του ατόμου από συμβάσεις και δεσμεύσεις που το κρατούν καθηλωμένο και υποταγμένο σε αναπόδεικτα αξιώματα: *Ο τελευταίος μου Θεός ήταν ο Einstein. Η σχετικότητα ήταν κάτι που με τραβούσε κι ως μην την πολυκαταλάβαινα. Ήμουν φυσικά άθεος.*

Για τον Βαλαωρίτη «Πιστεύω» σημαίνει κάτι ουσιαστικότερο από τετριμμένες παραδοχές «Συμβόλων» που επιβάλλονται από άγνοια, φόβο, συνήθεια, υποταγή. Σημαίνει ελευθερία-ποίηση-κίνδυνος από «γράμματα φωτιάς που καίγαν το χαρτί»:

Πιστεύω σε μια χημική ένωση Πατέρα Παντοκράτορα

Πιστεύω σε μια ηλεκτρική εκκένωση Άγιο Πνεύμα

Πιστεύω σ' ένα Γυιο Μονογενή που βγήκε από το σπέρμα

Πιστεύω σε μια Εκκλησία διακόπτρια του φωτός

Και σε δώδεκα Απόστολους του Έρωτα

Πιστεύω σ' ένα Εσταυρωμένο Δέντρο

Και σε μιαν αρχική ουσία Π

Πιστεύω σ' έναν άγνωστο παράγοντα

Που γεννάει την περιέργεια

Πιστεύω στη μεγάλη δύναμη της φαντασίας

Που μπορεί στην κόλαση να δει έναν παράδεισο

Στο καθετί που βλέπω που ακούω που μαντεύω που αγαπώ
Πιστεύω

Πιστεύω σ' έναν άνθρωπο αποφυλακισμένο

Άγιος ελεύθερος στον Αιώνα τον Άπαντα

Γι' αυτούς τους κινδύνους ξεχωρίζει και υπερέχει το έργο του, που υποχρεώνει την αποδοχή· δεν τη διεκδικεί, την επιβάλλει σ' όσους επιμένουν να την αγνοούν και να την υπονομεύουν: όπως συνέβη άλλωστε και με τους Εγγονόπουλο, Κατσαρό, Εμπειρίκο, για να σταθούμε σε τρεις ενδεικτικές περιπτώσεις. (Οι πρόσφατοι επετειακοί πανηγυρισμοί για τον τελευταίο, αλλά και οι ευκαιριακές πρόχειρες σποραδικές αναφορές με αφορμή το θάνατο του Μιχάλη Κατσαρού, δεν αμβλύνουν τη γενική εντύπωση. Ιδιαίτερα για τον Βαλαωρίτη διευκόλυνε την ξενοφοβία μας και η σχεδόν σαραντάχρονη απουσία του, αδιάφορο αν τα έργα και οι δραστηριότητές του είχαν ως επίκεντρο, εκδίδονταν και συνεχίζουν να κυκλοφορούν στη χώρας μας.)

Το 1959 η ομάδα των «Δώδεκα» (Άλκης Θρύλος, Κώστας Ουράνης, Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος, Μιχ. Στασινόπουλος, Πέτρος Χάρης, Ηλίας Βενέζης, Γιώργος Θεοτοκάς, Αγγ. Τερζάκης, Μ. Καραγάτσης, Τάσος Αθανασιάδης, Στέλιος Ξεφλούδας, Γιάννης Χατζίνης) με το πρόσχημα της έλλειψης πλειοψηφίας δεν έκριναν άξιο για βράβευση κανένα από τα βιβλία των Νάνου Βαλαωρίτη και Μίλτου Σαχτούρη. Γεγονός που ώθησε τον Σαλαπασίδη (βλ. το σχετικό με τον Σαλαπασίδη βιβλίο του Κώστα Βούλγαρη στη σειρά «εκ νέου» των εκδόσεων Γαβριηλίδη) να σημειώσει: «Το κτύπημα με το δοκιμασμένο χειρισμό της έλλειψης πλειοψηφίας, τόσο πολύ βοηθημένο από την αθόρυβη ζωή του Νάνου Βαλαωρίτη στο εξωτερικό και από τη διακριτική ζωή του Μίλτου Σαχτούρη στην Αθήνα, βοήθησαν την κριτική ομάδα να περάσει ευχάριστες ώρες μεταβατικής συντήρησης, καθώς συζητούσε γύρω από την εικοσάχρονη θητεία των δύο ποιητών, που ακριβώς επειδή ζουν σωστά τον μεταβατικό καιρό, εγκατέλειψαν ηλεγμένους θυρεούς, δημιουργώντας». [Τελικά τη χρονιά εκείνη στον Ν.Β., από τα ίδια πάνω-κάτω πρόσωπα, δόθηκε το β' Κρατικό Βραβείο για τη συλλογή του *Κεντρική Στοά*. Η ειρωνεία της ιστορίας και των επιτροπών είναι πως χρειάστηκαν 24 χρόνια (έφτασε το 1983) για να πάρει ο Ν.Β. και πρώτο Κρατικό Βραβείο για το έργο

του *Μερικές Γυναίκες*: στον Μιχάλη Κατσαρό δόθηκε άπαξ δια παντός το δεύτερο.]

Ο ποιητής τελικά είναι «ένας κύριος που γράφει στίχους με μέτρο, ρυθμό ή ομοιοκαταληξία...» (Μ. Duchamp, προφορικό σχόλιο σε ιδιωτική συζήτηση με τον Ν.Β.), ή κάποιος που μπλέκει δια βίου επιθετικά, επαναστατικά, αυτοκαταστροφικά, που γίνεται ολοκαύτωμα «μες της ποίησης τα δίχτυα όπως τα έντομα/ μες τους θάμνους της όπως με μια γυναίκα»;

Ο Όμηρος, ο Σαίξπηρ, ο Ουίλιαμ Μλέηκ, το έπος της Μαχαμπαράτα, ο Δάντης, ο Πλάτωνας, ο Γέτης, ο Πόε¹, ο Ρεμπώ, ο Απολλιναίρ, ο Τζόυς, ο Μπέκετ, ο Γκίνσμπουργκ, ο Αντρέι Σινιάφσκι, ο Μακαβέγιεφ, ο Μπουλγκάκωφ, οι ρεμπέτες² και το λαϊκό τραγούδι, ο *Κοινός άνθρωπος*, είναι αναφορές και περισσεύματα μιας πορείας που ξεφεύγει από τα περιχαρακωμένα όρια μιας τυπικής γραμματολογίας, αναγορεύοντας, μέσω του έργου του, την ποίηση σε υπέρτατη αξία για τον άνθρωπο. Κι αυτό είναι το δεύτερο χαρακτηριστικό του: Μια συνεχής παρότρυνση για διεκδίκηση, αντίθεση, αμφισβήτηση, σκέψη, αλλά και μετάδοση της εμπειρίας της γραφής και της ανάγνωσης, ανανέωσης των εκφραστικών εργαλείων³. Ένας λόγος αντικομοφομιστικός, συνεπής στην πολυκύμαντη πορεία του, προκλητικός, αντιδογματικός, επαναστατικός⁴, κρυπτικός –σε μεγάλο βαθμό («δοκιμάσατε ποτέ να διαβάσετε ένα χειρόγραφο απ' την πίσω μεριά του χαρτιού όπου γράφτηκε;»)-, αλλά και αποκαλυπτικός στα όρια του λυρισμού. (*Ο ποιητής που του ψιθύριζε στίχους μες τ' αυτή/ Με σημασία σκοτεινή μ' αινίγματα και λογοπαίγνια/ Της έμπνευσης φρέσκο νερό στου καθενός το μύλο.*) Θεωρώντας «χρήσιμες πάντα τις τεχνικές δυσκολίες» κατάφερε εγκαίρως να ξεπεράσει εμμονές σε εξωτερικά γνωρίσματα για να καταπιαστεί ουσία με τα της ποίησης. Στην ανησυχία αυτή εδράζεται και η περιπλάνησή του, ο λογοτεχνικός διεθνισμός του, η προσέγγιση και εξοικείωσή του με όλα τα πρωτοποριακά ρεύματα, η επαφή του με ομότεχνους, το σύνολο των δραστηριοτήτων του, η ανάγκη του για δημιουργία λογοτεχνικών περιοδικών. Κι αυτό, το τελευταίο, είναι το τρίτο χαρακτηριστικό της πορείας του:

Την περίοδο 1963-1964 προχωρά με τους Γιώργο Μακρή, Κώστα Ταχτσή, Μαντώ Αραβαντινού, Αλέξανδρο Σχινά, και τους νεότερους: Τάσο Δενέγρη, Παναγιώτη Κουτρομπούση, Εύα Μυλωνά, Δημήτρη Πουλικάκο, Νίκο Στάγκο στη δημιουργία του περιοδικού *Πάλι*: κυκλοφορούν 6 τεύχη. Στο Σαν Φραντσίσκο στα τέλη της δεκαετίας του '70 έβγαζε το περιοδικό *Rejection* που σημαίνει απόρριψη, απώθηση, άρνηση, αποτυχία, αλλά, όπως σημειώνει κι ο ίδιος «συνήθως υπονοεί την ερωτική ή τη λογοτεχνική απόρριψη: — Δεν δεχόμεθα τα κείμενά σας»! Νέα απόπειρα η *Συντέλεια*, με τους Μαντώ Αραβαντινού και Αντρέα Παγουλάτο, άνοιξη του 1990 με καλοκαίρι του 1993. Κυκλοφορούν 9 τεύχη, ενώ ήδη σχεδιάζεται η *Νέα Συντέλεια*.

Η έκδοση ενός περιοδικού, όταν δεν μετατρέπεται σε όργανο προσωπικής προβολής του εκδότη, διαφημιστικό μέσον στην αγορά του βιβλίου, ή εύσχημος τρόπος περιορισμού φορολόγησης εκ μέρους μεγάλων εκδοτικών επιχει-

ρήσεων –καθώς ούτως ή άλλως τα λογοτεχνικά περιοδικά στην εποχή μας έχουν αυξημένο παθητικό και περιορισμένη ζήτηση-, όταν δεν ξεπέφτει στη μικροπολιτική τοπικών συμφερόντων, τη ραδιουργία, την κλίκα, την παρεούλα, τη γενιά, αλλά όπως λέει κι ο Βαλαωρίτης *κατακτά πολυφωνική αυθυπόστατη παρουσία που υποδηλώνει τις «απουσίες» του γράφοντος και του αναγιγνώσκοντος – δίνοντάς τους την ευκαιρία να γεμίσουν αυτήν την «απουσία» με κάτι αποκλειστικά δικό τους*, καταλήγει επώδυνη αλλά σπουδαία εμπειρία. Συσπειρώνει φωνές, παρέχει βήμα έκφρασης, συνδέει ανθρώπους, ανοίγει μέτωπα και ρήγματα, όταν όλα μοιάζουν καταδικασμένα στην αδράνεια. Γίνονται μικροί πόλοι ανατροπής, αναίρεσης και αμφισβήτησης. Αντιστέκονται σε φραγμούς που οι προηγούμενοι επιδιώκουν για τους επόμενους. Ο Βαλαωρίτης έμπρακτα παίρνει θέση. Αντιτίθεται σε «περιοδικά σαν παντοπωλεία, με μικρά κειμενάκια λίγο από τούτο κι από κείνο, δίχως καμιά κατεύθυνση, έρμαιο από την άποψη της σκέψης και του στοχασμού». Αντίθετα ανοίγει θέματα, συσπειρώνει νέους δημιουργούς, παίρνει θέση, όχι μέντορα, διακριτική κι αθόρυβη –όπως τα 'γραφε σαράντα χρόνια πριν ο Σαλαπασίδης-, ταχυδρομεί τα λόγια του μακριά από «κατεψυγμένους εγκέφαλους που σκέπτονται στις βιβλιοθήκες», πέρα από αυτούς που «Αδημονούν να πάρουν τα περισσότερα όσοι έχουν περισσότερα/ Και να δώσουν τα λιγότερα όσοι έχουν τα πιο πολλά/ Κι αυτοί με τα λίγα να γεμίσουν τα γεμάτα για ν' αδειάσουν τ' αδειανά/ Και να φροντίσουν οι φροντισμένοι τα φροντιστήριά τους/ Κι οι άφρονες να παραφρονήσουν και να φρονιμέψουν οι φρόνιμοι»...

Ποιος είπε λοιπόν πως η ποίηση είναι ατομική υπόθεση;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ας διαβαστεί σε αντιστοιχία με τις «Συμβουλές σ' ένα νέο ποιητή» του Νάνου Βαλαωρίτη (*Η ζωή μου μετά θάνατον εγγυημένη*, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1993): *Το να κερδίζεις τώρα σημαίνει πως θα βγεις χαμένος αργότερα. Το να κερδίζεις αργότερα σημαίνει πως είσαι χαμένος τώρα. Μια ποίηση χωρίς στοχασμό μοιάζει με μια σκέψη χωρίς ποίηση. Και τα δυο είναι εξίσου ελαττωματικά όσο και προσοδοφόρα.*
2. Β.Κ. ΚΑΛΑΜΑΡΑΣ, «Νάνος Βαλαωρίτης: Όπερα, η Ελλάς, Οι ήρωες, οι ρεμπέτες κι οι ποιητές.», *Ελευθεροτυπία*, 14.8.1991.
3. Ν.Β., «Η ποίηση, ως τεχνική, πρέπει διαρκώς ν' ανανεώνεται», συνέντευξη στον Δημοσθένη Δαββέτα, *Κυριακάτικη Αυγή*, 1982.
4. –*Μόνο με την επανάσταση, είπε κι ορθώθηκε. Η αληθινή επανάσταση είναι ένα όνειρο. Κι αυτό το όνειρο κρατάει άγρυπνους ακόμα μερικούς ανθρώπους στη νύχτα του κόσμου. Οι περισσότεροι δε βλέπουν πια τίποτα. Χάθηκε κάθε ελπίδα. Είναι «τσακισμένοι», ανήμποροι να οραματιστούν. Εγώ κάθε νύχτα, τη φαντάζουμε όπως άλλοι φαντάζονται μια γυναίκα, που θέλουνε. Τη βλέπω με όλα της τα καλά και τα κακά. [...]* –*Η αστυνομία μας παρακολουθεί –μέρα νύχτα. «Για ποιο λόγο;» του λέω. «Για πολλούς και διάφορους λόγους», μου λέει, «και πρώτα πρώτα γιατί είμαστε φτωχοί. Κι όσοι είναι φτωχοί, τους υποπτεύονται παραπάνω από τους άλλους, σ' όλη τους τη ζωή...»* (Ν.Β., *Ο θησαυρός του Ξέρξη*, Εστία 1984).

3 ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Οδοιπορικό στην εμιγκρέκ διανόηση

Νίκης Αποστολόπουλος,
τέσσερις Έλληνες,
δ. Κάκτος, Αθήνα 2002, σελ. 126.

... Εκτός από τους παλαιούς Μικρασιάτες πόρους χαλιών που συντηρούσαν τα μαγαζιά τους στην περιοχή Μιρομενίλ, τους λιγοστούς εργάτες που σιγοφθείρονταν στα εργαστήρια της "Ρενώ"... η Γαλλία ήταν στο ιερόθρονό της ένας χώρος διαμονής κυρίως για κατάστατους φοιτητές "καλλιεργημένων" κογενειών της ρωμιοσύνης, που σπούδαζαν "άχρηστες" επιστήμες: κοινωνιολογία, ιστορία, ανατολικές γλώσσες, γαλλική φιλοσοφία... Ενισχύοντας αυτή τη διάθεση, ο Νίκος Πουλαντζάς είχε τακτοποιήσει ως μιροβοηθούς στο πανεπιστήμιο της Βενσέν έναν αριθμό πτυχιούχων της "Αριστεράς", που -πλουτίζοντας το βιογραφικό τους με ανούριες επιστημονικές περιπέτειες- περνούσαν την ώρα την καλή που θα "καταλάμβαναν" τις έδρες των πανεπιστημίων στην Ελλάδα, μετά την αναπόφευκτη πτώση του μικρονοϊκού" στρατιωτικού καθεστώτος. Άλλωστε, αυτός ήταν ο κύριος ρόλος του καρυμέννου "Γραφείου Δυτικής Ευρώπης" στη ελληνική πρωτεύουσα...»

Πρόκειται για μια γλαφυρή αφήγηση των περιπετειών του συγγραφέα στο εξημεμένο τότε αριστερό του Μάη του '68 και της εξόριστης ελληνικής διανόησης αλλά και της «παρανόησης» καθώς αδιαφοροποίητη βολόφρονε, κυριολεκτικά και μεταφορικά, από την *rive gauche* στην *rive droite* και καθώς ιρακολουθούσε έκθαμβη, αλλά και λίγο ιερδεμένη, τους αστέρες της γαλλικής νοητικής από τον Ντελέζ στον Φουκώ και από τον Σαρτρ στον Αλτουσέρ να ανατρέκουν τις κυρίαρχες αξίες του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Πέραν του Μαρκξ ή του Φρόυντ ακαλύπτονται τότε «το περιθώριο, ο νομαδισμός, η διασπορά, ο μέτοικος, η τρέλα, το υλο, ο στρατιώτης, η ερωτική ανομοιογένεια, τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων, η μετεμίσσηση του "υποκειμένου", η ανδροκρατική πολυπολιτισμική, η γελοιοποίηση του μαζικού, η φυλακή, το πορτί είσο» (σελ. 19-20). Ο

Αποστολόπουλος, σκηνοθέτης και σεναριογράφος, ανασυνθέτει με ενάργεια και δημοσιογραφικό ρυθμό την εποχή εμπλέκοντας στην περιπέτεια του γαλλικού Μάη και τους τέσσερις Έλληνες στοχαστές οι οποίοι -ιδιαίτερα ο Κορνήλιος Καστοριάδης και ο Κώστας Παπαϊωάννου και δευτερευόντως ο Ιάννης Ξενάκης και ο Κώστας Αξελός- διεδραμάτισαν τότε σημαίνοντα ρόλο. Το πιο ενδιαφέρον όμως στοιχείο του ζωντανού όσο και σύντομου αυτού δοκιμιακού οδοιπορικού είναι η περιγραφή της «αυτάρεσκης αλητείας» της ρωμαϊκής εμιγκράτας, των «Μαλετίλος» της Ευρώπης (όπου «μαλετίλος» οι νεαροί επαρχιώτες Ισπανοί που συνέρρεαν στη Μαδρίτη για να κάνουν καριέρα ταυρομάχου κι έμεναν με τα όνειρα).

«Ήταν η εποχή που οι οχτώ στους δέκα Έλληνες ήσαν σκηνοθέτες ή κάτι άλλο απίθανο. Η σκηνοθεσία, η ζωγραφική, η λογοτεχνία και οι άλλες τέχνες αποτελούσαν τη δική τους αρένα...» (σελ. 64).

Με πολύ ενδιαφέρον διαβάσαμε τα λίγα, έστω, για τον «άγνωστο» διανοούμενο Κώστα Παπαϊωάννου (1925-1981) που δίδαξε στη Σορβόνη, στη Ναντέρ και την *École Pratique des Hautes Études*. Υπενθυμίζεται ότι στα ελληνικά κυκλοφορεί το 1998 από τις «Εναλλακτικές Εκδόσεις» το εξαιρετικό του σύγγραμμα *Τέχνη και Πολιτισμός στην Αρχαία Ελλάδα* ενώ αναμένεται και η *Βυζαντινή Ζωγραφική* του. Για τον Κ.Π. ο Αποστολόπουλος γράφει: «"Ο άφαντος τέταρτος" της παρέας βρισκόταν λίγο πιο κάτω στο πανεπιστήμιο του Censier. Όταν κάποιος αναφερόταν σ' αυτόν, κουνούσε μελαγχολικά το κεφάλι...».

Θα περίμενε πάντως κανείς να εμβαθύνει λίγο περισσότερο ο συγγραφέας στο έργο και την ιδιαιτερότητα των τεσσάρων αλλά και να επιμείνει σε πιο αναλυτικά στοιχεία στη σκέψη των γάλλων διανοητών που αναφέρει. Όπως επίσης θα μπορούσε να συζητηθεί η περιήγηση στην «επανάσταση του χάθηκε» με πλουσιότερες λεπτομέρειες από τη δράση της ελληνικής παροικίας (Πάγκαλος, Κεσσανλής, Τσαρούχης, Ζουράρις, Δανιήλ, Τούγιας, Μολφέσης κ.λπ.), ενώ περριεργη είναι η παντελής απουσία του Νίκου

Βαριά η κληρονομιά της Πόλης και το ενδιαφέρον που κινεί έχει ποικίλες αναφορές. Η Σούλα Μπόζη στο βιβλίο της *Ο Ελληνισμός της Κωνσταντινούπολης. Κοινότητα Σταυροδρομίου-Πέραν* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2002) ξεκίνησε για προσωπικούς της λόγους μια έρευνα μοναδική στο είδος της. Πρόκειται για μια «αναπαράσταση», ένα αληθινό ζωντάνεμα της συνοικίας του Πέραν, με λεπτομέρειες που χαρίζουν συγκινήσεις σε όσους κρατάνε από κείνα τα μέρη και γοητεύουν όλους τους αναγνώστες: οι δρόμοι, τα σχολεία, τα μαγαζιά, τα θέατρα και οι κινηματογράφοι, με λίγα λόγια η καθημερινή ζωή μέσα από τις οικονομικές και πνευματικές δραστηριότητες της μοναδικής αυτής πόλης του ελληνισμού.

Για τους Ρωμιούς στην υπηρεσία της Υψηλής Πύλης η «Εταιρεία Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής» (2002) εξέδωσε τα πρακτικά της Τρίτης Επιστημονικής Ημερίδας που οργάνωσε στις 13 Ιανουαρίου 2001. Οι επιστημονικές συμβολές των Χρ. Πατρινέλη, Β. Σφυρόερα, Δ. Αποστολόπουλου, Στ. Γερασίμου, Π. Κονόρτα, Αικ. Γαρδίκια, Χρ. Φιλίου, Κων. Τρομπούκη και Σαβ. Τσιλένη φωτίζουν ένα θέμα κρίσιμο για την πορεία των Ρωμιών της Πόλης κυρίως κατά τον 19ο αιώνα. Ο ρόλος των Φαναριωτών πρωτίστως

αλλά και γενικότερα των Ρωμιών στις ποικίλες δραστηριότητές τους υπό την οθωμανική κυριαρχία έχει υπάρξει αντικείμενο πολλαπλών παρεξηγήσεων. Είναι ιδιαίτερα σημαντική η επανεξέταση των δραστηριοτήτων τους και του ρόλου τους πέρα από τις ιδεολογικές προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που, αν μη τι άλλο, δεν προωθούν την ιστορική έρευνα και την αυτογνωσία μας.

Διαδρομές μέσα σε πόλεις, ιδιότυπα ταξίδια λογοτεχνικά κατορθώνονται με την ενδιαφέρουσα σειρά «Μια πόλη στη λογοτεχνία» που επιμελείται ο **Κώστας Ακρίβος**. Και ιδού η **Αλεξάνδρεια** (επιλογή κειμένων: **Φαίδων Ταμβακάκης**, εκδ. Μεταίχμιο, 2002) μέσα από κείμενα της **Πηνελόπης Δέλτα**, της **Μαρίας Ιορδανίδου**, του **Στρατή Τσίρκα**, του **Κ.Π. Καβάφη**, της **Ρέας Γαλανάκη**, της **Δάφνης Αλεξάνδρου**, του **Λώρενς Ντάρρελ**, του **Ε.Μ. Φόρστερ**, του **Ναγκίμπ Μαχφούζ** κ.ά.

Ενα φωτεινό μυαλό μπορεί να μιλήσει για δύσκολα θέματα με τρόπο απλό και διαυγή· αυτή είναι η μέγιστη αρετή του μελετητή, κατά την ταπεινή μου γνώμη. Διαβάζω τη θαυμάσια εισαγωγή του **Δημήτριου Λυπουρλή** στο βιβλίο **Αριστοτέλης. Ρητορική Α'** (εκδ. Ζήτηρος, Θεσσαλονίκη 2002) και τη συνιστώ ανεπιφύλακτα σε όλους, ακόμη και σε όσους

Πουланτζά. Όπως και να 'χει πάντως, το βιβλίο διαβάζεται πολύ ευχάριστα έστω και σαν μνημόσυνο του Αντρέ Μαλρώ ή του Καμύ, ενώ γρήγορα αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης πως ο τίτλος *Οι τέσσερις Έλληνες* θα ήταν μάλλον παρέμβαση του ελληνομανή Οδυσσέα Χατζόπουλου, αφού οι «τέσσερις» είναι μάλλον κομπάρσοι. Ιδού μια ωραία αποστροφή για το τέλος (σελ. 79): «... Γνω-

ρίζαμε ότι και οι τρεις τους (Ξενάκης, Καστοριάδης, Αξελός) ήσαν πολιτικοί με τη βαθιά έννοια. Και ότι, ακόμη και τώρα, συνδύαζαν την πολιτική με την εξέγερση. Το πιο απεχθές πράγμα γι' αυτούς, αλλά και για πολλούς από εμάς ήταν η συνάρτηση της πολιτικής με μια ζωή χαμηλού ήθους...».

Μάνος Στεφανίδης

Διανοούμενος ίσον ρήξη

George Steiner,
Στον πύργο του Κυανοπώγωνα,
Εισαγωγή-Μετάφραση:
Σεραφείμ Βελέντζας,
εκδ. Scripta, Αθήνα 2002, σελ. 175.

Ο υπότιτλος του βιβλίου, «Λίγες Σημειώσεις για έναν Νέο Ορισμό της Κουλτούρας», απαντά στο *Notes towards the definition of Culture* του T.S. Eliot που κυκλοφόρησαν το 1948· ο Steiner, σ' αυτό του το βιβλίο που πρωτοκυκλοφόρησε στα αγγλικά το 1971 επανακαθορίζει με το κύρος του τα όρια και τις δυνατότητες του δοκιμίου επιμένοντας πως η διαρκής θέση του συγγραφέα είναι η εξέγερση. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό πως όλη αυτή η ιακωβινική πολεμική ξεπηδά από ένα κείμενο υψηλής αισθητικής και από μια παιδεία που δεν διστάζει να αρυσθεί επιχειρήματα είτε από τον Μίλτον είτε από τον Μπωντλέρ, είτε από τον Φρόυντ είτε από τον Νίτσε. Έννοιες που τον απασχολούν είναι η «ζώσα εικόνα του παρελθόντος», η «ανία του δυτικού ανθρώπου» που τον ωθεί στην οπισθοδρόμηση και τη βία. Ο ίδιος διακρίνει μια μακρά περίοδο σχετικής ειρήνης στη Δύση από το τέλος των Ναπολεοντίων εκστρατειών ως τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, περίοδος η οποία οδήγησε στην κατάρρευση της ευρωπαϊκής τάξης και τον Αρμαγεδδώνα του «τριακονταετούς πολέμου» από το 1915 ως το 1945. Ο Steiner μιλά για ένα *accelerando* της ιστορίας και για

έναν δραματικότερα και ταχύτερα βιωμένο χρόνο ο οποίος κατ' ουσίαν χτίζει τη νεωτερικότητα αλλά και τη βία που προέρχεται από την πίστη της διαρκούς εξέλιξης και προόδου. Κάτι τέτοιο, υπογραμμίζει, το βλέπουμε εντυπωσιακά στην ανάπτυξη των *tempi* του Μπετόβεν.

Αν οι φιλόσοφοι θέτουν το κλασικό στοίχημα με το θάνατο και εναντίον του θανάτου (σαν τον Χάιντεγκερ), η πολιτική πρακτική δεν έχει πρόβλημα να πειραματισθεί με μερικές εκατόμβες προσφορών ώστε ν' αποδείξει το άλκιμο των θεωριών τους. Και οι διανοούμενοι; Αυτοί οφείλουν ν' ανοίξουν και την έβδομη θύρα του Κυανοπώγωνα με όποιο κόστος και να μην εγκληματούν υπαλληλοποιούμενοι και δικαιολογώντας τις παροδικές εξουσίες. Γράφει ο ίδιος: «Προσωπικά αισθάνομαι να με τραβάει περισσότερο η *gaia scienza*, η ανορθολογική και αδιάκριτη θα έλεγα πεποίθηση πως είναι απίστευτα ενδιαφέρον να ζεις σ' αυτό το ανελέητο, όψιμο στάδιο των δυτικών πεπραγμένων... Δεν είναι λίγο να μπορείς να προβλέπεις τις δυνατότητες αυτοκαταστροφής κι όμως να επιμένεις σθεναρά στη συζήτηση με το άγνωστο...» (σελ. 174). Η μόνη ίσως ένσταση που θα προβάλλαμε είναι στην εμμονή του ως προς τη σχέση δεσποτισμού και υψηλής τέχνης (Φλωρεντία των Μεδίκων, Αιώνας του Περικλή). Αλλά αυτή η συζήτηση δεν είναι της παρούσης.

Μάνος Στεφανίδης

Αστυνομικές μυθιστορίες

Πέτρος Μαρτινίδης,
Κατά συρροήν, Αθήνα 1988·
Σε περίπτωση πυρκαϊάς, Αθήνα 1999·
Παιχνίδια μνήμης, Αθήνα 2001·
Δεύτερη φορά νεκρός, Αθήνα 2002·
εκδόσεις Νεφέλη.

Περνώντας για τρίτη φορά τις χίλιες τόσες σελίδες των αστυνομικών μυθιστορημάτων του Πέτρου Μαρτινίδη δεν έπληξα διόλου. Και λέω τρίτη φορά, γιατί τα βιβλία αυτά είχαν την τύχη να τα διαβάζω πριν παραδοθούν στον εκδότη αλλά και μόλις έβγαιναν φρέσκα-φρέσκα από το τυπογραφείο. Αρχίζω εξομολογητικά: Είμαι ο πλέον αναρμόδιος

α να γράψω μια κριτική για τα βιβλία αυ-
ί. Πρώτον δεν είμαι κριτικός, δεύτερον ο
.Μ. είναι/ήταν φίλος και τρίτον ο συγγρα-
έας τυχαίνει να είναι/ήταν και συνεργάτης
υ περιοδικού. Αμαρτία εξομολογημένη,
μαρτία δεν είναι – ίσως.

Είχα την τύχη να τα διαβάσω και είχαμε
υζητήσει με τον συγγραφέα αρκετές ώρες
άνω σ' αυτά τα βιβλία, πριν ακόμα εκδο-
ούν από τις εκδόσεις Νεφέλη. Ο ίδιος –κα-
ός– με παρότρυνε να γράψω αυτό το ση-
είωμα. Στην πραγματικότητα έγραψα ένα
εγάλο γράμμα στον ίδιο, το οποίο έχει ήδη
αβάσει. Μια σύντομη αναφορά με μερικές
πό τις παρατηρήσεις εκείνου του γράμμα-
ος πιστεύω ότι μπορώ να παραθέσω και
πό τις στήλες του περιοδικού. Στον ίδιο
ράφω περισσότερα και πιο επαινετικά.
σως κερδίσω και πάλι την φιλία του. Γιατί,
ο εξομολογούμαι, είχα πριν λίγο καιρό μια
χυρή «κόντρα» μαζί του. Αυτή η «κόντρα»
ξάλλου στάθηκε η αφορμή μιας παρεξήγη-
ης που είχε ως αποτέλεσμα την διακοπή
προσωρινή ελπίζω– της συνεργασίας του
εσσαλονικιού συγγραφέα με το *Αντί*.

Αλλά εχθρός μεν ο Μαρτινίδης, φιλτέρα
μως η αλήθεια. Με δυο λόγια, ο Μαρτινί-
ης ως συγγραφέας μου είναι πολύ αγαπη-
ός. Τα άλλα τα οποία και αποτελούν την
φορμή –σημειώνω τη λέξη αφορμή– της
ιακοπής συνεργασίας του Π.Μ. με το *Αντί*,
ς αποτελέσουν απαρχή για να σκαρώσει
να μικρό αστυνομικό διήγημα όποιος δια-
άσει αυτό το σημείωμα.

Ο Πέτρος Μαρτινίδης, καθηγητής στην
ρχιτεκτονική Σχολή του Α.Π.Θ., είναι ευ-
ίσθητος ακροατής της «κλασικής», όπως
υνηθίζεται να λέμε, μουσικής· ακαταπόνη-
ος αναγνώστης της λογοτεχνίας αλλά και
ων κόμικς και των αστυνομικών μυθιστορη-
άτων, επισκέπτης μουσείων και μνημένος
την ιστορία της τέχνης, φυσικά γνώστης
ων περί την αρχιτεκτονική θεμάτων· θα
πορούσα να πω ότι είναι ένα είδος homo
niversalis, αν και απ' όσο γνωρίζω δεν έχει
υηθεί εισέτι σε θέματα αστροφυσικής ή
ιοχημείας. Είναι δύσκολο στις μέρες μας
α τα γνωρίζεις όλα και να τα κάνεις όλα.
Στα βιβλία του ευχαριστεί κάθε φορά δικη-
όρους, αρχαιολόγους ή άλλους ειδικούς
ου τον ξαναγούν σε ξένα χωράφια.] Θα του
υνιστούσα λοιπόν πολύ σοβαρά να παρατή-
ει τα δασκαλίκια στην Πολυτεχνική Θεσ-
αλονίκης και ν' ασχοληθεί συστηματικά και
ατ' αποκλειστικότητα με το αστυνομικό μυ-
ιστόρημα. Βέβαια πληροφορούμαι ότι η τη-
εόραση παραλαμβάνει τα μυθιστορήματά
υ προς παραγωγή σίριαλ. Ελπίζω να του
γεί σε καλό!

Κεντρικός ήρωας των μυθιστορημάτων,

που καλό είναι να τα διαβάσει κανείς με τη
σειρά, μιας και όλα μαζί συγκροτούν έναν
κόσμο, είναι ο ψευδοκαθηγητής Παύλος
Μακρής ή Δημήτρης Σκούρος. Ο ένας ήδη
νεκρός, ο άλλος ως alter ego να συνεχίζει,
όχι με άμεμπτο τρόπο, από μια στιγμή και
μετά τη ζωή του πρώτου. Στο τέταρτο βιβλίο
μοιάζει να κλείνει ο πρώτος κύκλος. Ο κύ-
ριος «καθηγητής» έχει πια εκτεθεί αρκετά
στη στενή κοινωνία της Θεσσαλονίκης και
αναχώρησε για το Παρίσι ή προς άλλη,
άγνωστη κατεύθυνση. Αν λάβουμε υπόψη τις
τεχνικές του συγγραφέα, ίσως να τον ανακα-
λύψουμε σε μια επόμενη ιστορία στις Σεϋχέ-
λες ή στο Κατμαντού!

Αναφέρθηκε η Θεσσαλονίκη· γενέθλιος
χώρος του συγγραφέα, χώρος τον οποίο
γνωρίζει πολύ καλά. Στη «συμπρωτεύουσα»
αναπτύσσεται το σκηνικό όπου εκτυλίσσο-
νται τα επεισόδια των περιπετειών του. Εί-
ναι ο *αστυνομικός χώρος* του· είναι επιλογή
πολλών συγγραφέων του είδους να καθηλώ-
νονται σε μια πολιτεία· ο Π.Μ. διάλεξε τη
Θεσσαλονίκη. Η κλειστή ζωή της Θεσσαλο-
νίκης δημιουργεί το θερμοκήπιο όπου κινού-
νται οι ήρωες. Παρατηρήσεις και αιχμές για
πρόσωπα και πράγματα ίσως ν' αναγνωρί-
ζουν κάποιοι Θεσσαλονικιοί χωρίς να το
ομολογούν. Η ειρωνική αυτή ματιά είναι ένα
από τα θέλητρα στα βιβλία του.

Διακινδυνεύω μια παρατήρηση: Στο τρίτο
βιβλίο –το βιβλίο της φυλακής– δηλαδή στα
Παιχνίδια μνήμης, όπου η «δράση» εκτυλίσ-
σεται μέσα στις φυλακές Διαβατών, οι χαρα-
κτήρες διαγράφονται καλύτερα ίσως από τα
άλλα βιβλία, ενώ το τέταρτο, το *Δεύτερη φο-
ρά νεκρός*, είναι οπωσδήποτε το πιο ενδια-
φέρον κι από τα τέσσερα βιβλία. Πιο ολο-
κληρωμένο και ως αστυνομική ιστορία. Εδώ
η εξέλιξη των περιστατικών γίνεται με συνε-
χείς ανατροπές και απρόοπτες εκπλήξεις.

Ο εγκλεισμός του Δημήτρη Σκούρου στη
φυλακή έδωσε την ευκαιρία για μερικές ου-
σιαστικές ψυχολογικές παρατηρήσεις σχετι-
κά με τους χαρακτήρες, ενώ περιόρισε τις
δυνατότητες του συγγραφέα για περιγραφές
σεξουαλικών περιπτώξεων· κάτι που έλκει
ιδιαίτερα τον Π.Μ. αλλά παρέλκει στα μυθι-
στορήματά του. Τι να κάνουμε! Ο καθείς και
τα χούγια του. [Οι ερωτικές περιπτώξεις αρ-
χίζουν σε οδοντιατρικές καρέκλες και δεν
τελειώνουν πουθενά.] Στη φυλακή μέσα με-
τατρέπονται σε *τερπνές αβρότητες*, για να
χρησιμοποιήσω μια έκφραση του Μαρτινί-
δη.

Αλλά ας τα αφήσουμε αυτά. Νομίζω ότι
ένα στοιχείο που κάποτε φτάνει σε κορεσμό
είναι η υπερβολική κατάχρηση/αξιοποίηση
των εγκυκλοπαιδικών πληροφοριών που δί-
νει ο συγγραφέας. Και βέβαια αναρωτιέται

νομίζουν πως δεν
διαθέτουν τα εφόδια για
ανάλογες αναγνώσεις.
Και βέβαια, η εξαιρετική
απόδοση του κειμένου
συνδράμει και αυτή στο
όλο αξιομνημόνευτο
αποτέλεσμα.

Ζυγισμένο στα
περιεχόμενά του και με
πλούσιες και
ενδιαφέρουσες
αναφορές το «Αφιέρωμα
στον **Νάσο Βαγενά**» του
περιοδικού *Γραφή*.
Τετράδια Λογοτεχνίας
(τχ. 53-54, Φινόπωρο
2002, εκδ. Πολιτιστικός
Οργανισμός Δήμου
Λαρισαίων)· συμβάλλει
στη γνωριμία με το
ποιητικό έργο του αλλά
συνάμα δίνει και αρκετά
δείγματα σοβαρής
προσέγγισης της
ποίησης. Ενδιαφέρον
παρουσιάζει άλλωστε
και η συναρμογή τόσο
διαφορετικών
«αναγνώσεων». Είναι
βέβαιο πως το ίδιο το
έργο, αυτή η μοναδική
εναλλαγή «ύψους» και
«πτώσης» που
κατορθώνεται μέσα στην
ποίηση του Βαγενά,
παρέχει τα ερεθίσματα
στους μελετητές και
επαρκείς αναγνώστες να
ακολουθήσουν κι
εκείνοι, ομότροπα
σχεδόν, το δικό του
χνάρι. Γιατί «ο τρόπος
είναι κατά πολύ
σημαντικότερος της
“ποιητικής”», όπως
χαρακτηριστικά λέει ο
Ηλίας Λάγιος στο
ιδιοφυές κείμενό του
«Αρχαί δέκα για την
παρουσία και τον θάνατο
των ποιητών», «ο τρόπος
σε καθορίζει» – τρόπος
του λέγειν δηλαδή;

Η *πυξίδα της Άνοιξης*
του **Γιάννη Ζέρβα**, (εκδ.
Άγρα, 2001): «Βορεινό

παράθυρο: Παράξενο
πρωί. Σαν
κατακρημνισμένη νύχτα.
Λικνιζόμεουν από ένα
άγνωστο κύμα. Κρύωνα.

Το λιγοστό φως
κατέβαινε σε δέσμες από
άγνωστη κατεύθυνση,
σαν να ήμουν κάτω από
την επιφάνεια του νερού.

Όμως ανέπνεα. Είχα
χάσει τον
προσανατολισμό μου.

Κωπηλατούσα στα
τυφλά.»

ο χαρτοκόπτης

κανείς τι χρειάζεται το αράδιασμα των ονομάτων των «κλασικών» συγγραφέων του αστυνομικού είδους, λ.χ. Και όμως σκέφθηκε ίσως ο Π.Μ. ότι χρειάζεται. Πρέπει, κύριοι, να με πάρετε σοβαρά: Το είδος το παίζω στα δάκτυλα.

Όμως μετά την κυκλοφορία του πρώτου βιβλίου, αισθάνθηκε την ανάγκη στο δεύτερο, το *Σε περίπτωση πυρκαϊάς*, να προτάξει πρόλογο όπου πολύ εύστοχα παρατηρεί:

Τι να πρωτοπώ [...] Τι από εκείνα που τα φαντάζομαι σαν να τα έζησα αυτοπροσώπως, τι από τις λεπτομέρειες που παρέβλεψαν οι αστυνομικές αρχές ή τις μαρτυρίες που παρερμήνευσαν οι ανακριτικές, στη βιασύνη τους να κλείσουν την έρευνα, και τι από τα διάφορα που πασάλειψαν οι δημοσιογράφοι για να τη σχολιάσουν, όπως συνηθίζουν,

σε δραματικούς κι αλλοπρόσαλλους τόνους;

Οι ημέρες προσφέρουν πολύ πλούσιο υλικό για τη συγγραφή άλλων, νέων αστυνομικών ιστοριών όπου μπορεί να συνυπάρχουν *πασαλείμματα δημοσιογράφων, παρερμηνείες και βιασύνες των ανακριτικών αρχών και αποσιωπήσεις που ένας μυθιστοριογράφος δεν είναι υποχρεωτικό να τηρήσει.*

Ίσως ο Π.Μ. ν' αποτελεί μια αντιστροφή εκείνου που σημείωσε σ' ένα από τα βιβλία του: *Ο πρώτος ήρωας που ζηλεύει τη ζωή του συγγραφέα του.* Νομίζω ότι ο Π.Μ. ζηλεύει τη ζωή των ηρώων του. Του εύχομαι, νέος είναι ακόμη, να 'χει την ευκαιρία να ζήσει αυτές τις εμπειρίες. Εκτός από την εμπειρία των Διαβατών βέβαια!.

Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

Βιβλία που λάβαμε **Βιβλία που λάβαμε** Βιβλία που λάβαμε

Ποίηση, Εξαμηνιαίο περιοδικό για την ποιητική τέχνη, Φθινόπωρο-Χειμώνας 2002.

Θανάσης Χατζόπουλος, *Αναγραμματισμοί στη σιωπή*, (Πόλις), Αθήνα 2002.

Πατρίτσια Χάισμιθ, *Αυτή η γλυκιά αρρώστια*, (Μεταίχμιο), Αθήνα 2002.

Νίκος Λεβέντης, *Σκιερή πηγή*, (Εστία), Αθήνα 2002.

Γ. Νίκας, *Τσακ Ντελαμάρ*, (Νεφέλη), Αθήνα 2002.

Judy Harris Helm - Lilian Katz, *Μέθοδος Project και προσχολική εκπαίδευση*, (Μεταίχμιο), Αθήνα 2002.

Χαβιέρ Ρεβέρτε, *Η καρδιά του Οδυσσέα*, (Πατάκη), Αθήνα 2002.

Κώστας Πάτσης, *Άνεμοι Νεύματα Συμφιλίωσης*, (Μανδραγόρας), Αθήνα 2002.

Δέσποινα Λάππα-Κοντού, *Η νερατζούλα*, (Μπαρμπουνάκη), Αθήνα 2002.

Ντάσιελ Χάμετ, *Το γεράκι της Μάλτας*, (Μεταίχμιο), Αθήνα 2002.

Michael Hardt - Antonio Negri, *Αυτοκρατορία*, (Scripta), Αθήνα 2002

Σωτήρης Γεραλής, *Λεπτός Βυθός*, (Γαβριηλίδη), Αθήνα 2002.

Κώστας Θέμελης, *Παλλογιές*, (Γαβριηλίδη), Αθήνα 2002.

Marguerite Yourcenar, *Ο Οβολός του Ονείρου*, (Χατζηνικολή), Αθήνα 2002.

Μάρτιν Κριμπ, *Στην εξοχή*, (Νεφέλη), Αθήνα 2002.

Χρίστος Ζαφείρης, *Το ξενάχωμα*, (Εξάντας), Αθήνα 2002.

Νάνος Βαλαωρίτης, *Τα σπασμένα χέρια της Αφροδίτης της Μήλου*, (Άγρα), Αθήνα 2002.

Φαίδων Ταμβακάκης (επιμ.), *Αλεξάνδρεια*, (Μεταίχμιο), Αθήνα 2002.

Μιχάλης Πιτένης, *Τα υγρά ίχνη της μνήμης*, (Μεταίχμιο), Αθήνα 2002.

Μαξ Σέλερ, *Ο μνησίκακος άνθρωπος*, (Ίνδικτος), Αθήνα 2002.

Βαρβάρα Λαλιώτη, *Η μονάδα οργάνωσης της διαχείρισης του κοινοτικού πλαισίου στήριξης*, (Αντ. Ν. Σάκκουλα), Αθήνα 2002.

Ντίνος Σιώτης, *Το ηλιοστάσιο των αγγέλων*, (Κέδρος), Αθήνα 2002.

Βασίλης Τσιαμπούσης, *Η γλυκιά Μπονόρα*, (Κέδρος), Αθήνα 2002.

Ζαν Κλωζέλ, *Ινδία*, (Χατζηνικολή), Αθήνα 2002.

Θανάσης Αλεξίου, *Εργασία, εκπαίδευση και κοινωνικές τάξεις*, (Παπαζήση), Αθήνα 2002.

Λίνα Λούβη, *Περί γέλωτος Βασίλειον*, (Εστία), Αθήνα 2002.

Ρίσαρντ Καπουστίνσκι, *Ο πόλεμος του ποδοσφαίρου*, (Μεταίχμιο), Αθήνα 2002.

Αντουανέττα Στέκα-Ασωνίτου, *Δοκιμιακός λόγος*, (Ιωλκός), Αθήνα 2002.

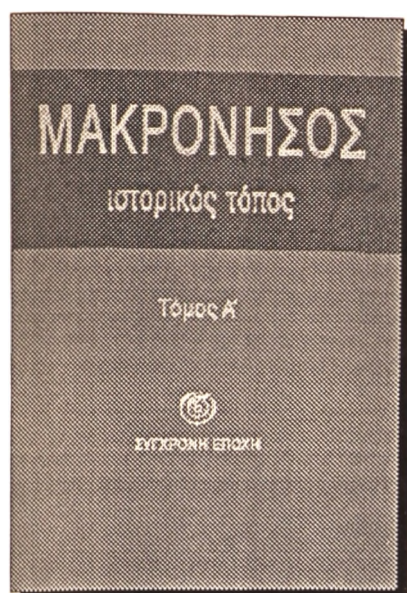
Γιώργος Πετρόπουλος, *Κείμενα Μικρασιατικής Λογοτεχνίας*, (Ιωλκός), Αθήνα 2002.

Μιχάλης Γκανάς, *Στίχοι*, (Μελάνι), Αθήνα 2002.

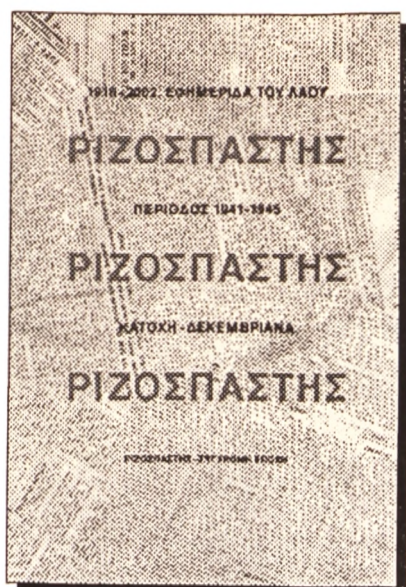
Αβελάρδο Καστίγιο, *Ο διψασμένος*, (Εξάντας), Αθήνα 2002.

Ιάκωβος Μπισκίνης, *Βιετνάμ*, (Ιωλκός), Αθήνα 2002.

Κωνσταντίνος Κ. Κωνοφάγος, *Η Δημοκρατία της Αθήνας και οι παραχωρήσεις στους πολίτες της των μεταλλείων αργύρου της Λαυρεωτικής κατά τον 4ο αιώνα π.χ.* (Ε.Μ.Π), Αθήνα 2002.

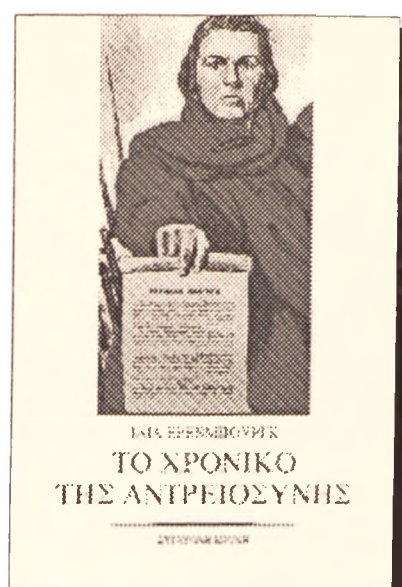
ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΣ
ιστορικός τόπος
Τόμος Α'

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
Περίοδος 1941-1945
Κατοχή-Λεξεμβριανά

Το ΚΚΕ.
ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
Τόμος 9ος (1961-1967)

Ιλία Έρενιμποργκ
Το χρονικό
της αντρείουσύνης

Α. Β. Θεοχάρης
Στη Στερεά Ελλάδα με το
Δημοκρατικό Στρατό, 1945-1949

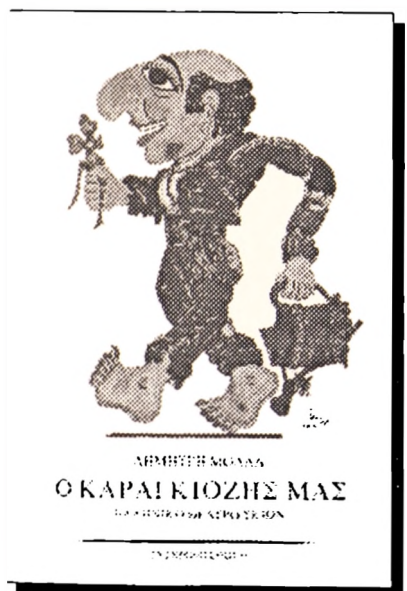
Θ. Δ. Πολιτόπουλος
Το τελευταίο σιωπητήριο
Σελίδες του αγώνα

Δ. Παπαβασιλείου
Στα εργαστήρια
κατασκευής πολέμων

Δ. Καϊτσώνης
Το δικαστήριο από την πρωτόγονη
κοινωνία στην αταξική

Δ. Μόλλα
Ο Καραγκιόζης μας
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ

Ε. Βαγενάς
Για μια άλλη προσέγγιση
της παιδικής επιθετικότητας

Κ. Θεοχάρους
Αυγούστα Θεοδώρα
Ιστορικό μυθιστόρημα

Τ. Ζόμπολας
«Εξ οικείου σφάλματος»

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103820835, 2103823649, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροχορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροχορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπαζατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 2310283810.

3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090.

ΤΟΜΑΣ ΜΑΝ

ΔΟΚΤΩΡ ΦΑΟΥΣΤΟΥΣ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΜΟΥΣΟΥΡΓΟΥ ΑΝΤΡΙΑΝ ΛΕΒΕΡΚΥΝ
ΕΞΙΣΤΟΡΗΜΕΝΗ ΑΠΟ ΕΝΑ ΦΙΛΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ· ΘΟΔΩΡΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ· ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ • ΟΛΥ ΨΥΧΟΠΑΙΔΗ

Ο Μαν αναμειγνύοντας τη φιλοσοφία, την ιστορία, την πολιτική και την αισθητική συνθέτει μια σπαραχτική αλληγορία της ναζιστικής Γερμανίας, μια τραγωδία για την κρίση του σύγχρονου πολιτισμού και την ήττα του ουμανισμού. Εδώ, ο διάβολος είναι μόνος, χωρίς αντίπαλο· αντίθετα από τον Φάουστ του Γκαίτε, του Μάρλοου και του Λέσσινγκ δεν βρίσκει απέναντί του άλλες δυνάμεις, θείκες και καλόγνωμες.

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ